

თბილისის სასულიერო აკადემია

**დოგმატურ - ისტორიული
საკითხები**

1. მსოფლიო საეკლესიო კრებების მოკლე კურსი
შედგენილი პროფ. ა. ლებედევის ნაშრომის მიხედვით
("Вселенские соборы", т. III-1896 г., т. IV-1904 г.)

2. დოგმატური ღვთისმეტყველების მოკლე კურსი
შედგენილი არქიეპისკოპოს ფილარეტის თხზულების მიხედვით
("Православное догматическое богославие", Сочинение
Филарета, Архиепископа Черниговского. 1882 г.)

შემდგენელი: ბრიგოლ რუსაძე

რეცენზენტი – პროტოპრესუიტერი გიორგი (გამრეკელი)

რედაქტორი – დოცენტი გვანცა კოპლატაძე

წინათქმა

ღვთისმეტყველების დოქტორის ალექსი ლებედვის მსოფლიო საეკლესიო კრებებისა და არქიეპისკოპოს ფილარეტის დოგმატური ღვთისმეტყველების მოკლე კურსები ეკლესიის ინტერესებიდან გამომდინარე მოვამზადეთ, რადგან აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებული სისტემატური თხზულებები ქართულ ენაზე არ გავგაჩნია, ხოლო ძველი ქართული ხელნაწერების შესწავლა და გამოცემა მრავალ პრობლემასთანაა დაკავშირებული და ძნელ საქმეს წარმოადგენს. აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ძველი ქართული ტექსტების გამოქვეყნება კიდევაც რომ მოხერხდეს, სასურველ შედეგს მაინც ვერ გამოიღებდა, რადგან ენობრივი სირთულის გამო მხოლოდ სპეციალისტთა ვიწრო წრისათვის იქნებოდა მისაწვდომი. სასულიერო სასწავლებლებში სწავლების პროცესის სწორად წარსამართავად კი ეფექტობთ, რომ ასეთი სახის ნაშრომების შედგენა აუცილებელია, რადგან სასულიერო განათლების საფუძველთა საფუძველს დოგმატიკის სწავლება წარმოადგენს.

მსოფლიო კრებებსა და ეკლესიის მამების მოღვაწეობაზე დაკვირვებით შეიძლება შემდეგი დასკვნები გამოვიტანოთ:

1. სახელმწიფოს ძლიერებას ერისა და ეკლესიის ერთსულოვნება განსაზღვრავს.

2. წმ. მამები ქეშმარიტი აღმსარებლობის გამომხატველი თითოეული სიტყვისათვის სწირავდნენ თავს.

3. ქეშმარიტებას გონიერი მტრები ჰყავს და მათთან ბრძოლა სარწმუნოების მეცნიერულსა და ღრმა ცოდნას მოითხოვს.

4. ეკლესიის სწავლების დასაცავად პირობითად ერის მხილების სამი სახე შეიძლება გამოვყოთ:

ა) ზოგადი: როცა ეკლესია ერის მხოლოდ სწორი სწავლების გადმოცემით ებრძვის;

ბ) შეგონებით: როცა ავტორი ცდილობს თავის შეცდომაში გაარკვიოს მართალი სწავლების მოწინააღმდეგე;

გ) აშკარა: როცა მწვალებელი ბოროტმოქმედებაში პირდაპირაა მხილებული.

- სამივე შემთხვევა ძირითადად შესაბამისი ისტორიული პირობებიდან გამომდინარეობს.

5. არც ერთი ერის წარმოშობის მიზეზი შემთხვევითობა არ ყოფილა და მისი მოქმედება ქეშმარიტების სიძულვილს უკავშირდება.

6. ქეშმარიტად განათლებული პიროვნების სახეს უპირატესად ღვთისმეტყველური განსწავლულობა განსაზღვრავს. სხვაგვარად: სარწმუნოებრივ კანონებში გაუცნობიერებელ ადამიანს მყარი ზნეობრივი საფუძველი არა აქვს.

7. ეკლესიას ახასიათებს დიპლომატია და პოლიტიკა, რომელსაც იგი სიმშვიდის შენარჩუნებისა და უშფოთველობისათვის იყენებს და მას იერარქები წარმართავენ. მის დიპლომატიაში-სხვებთან ურთიერთობაში მრავალღონობა, ხოლო პოლიტიკაში- შინა და საგარეო ურთიერთობათა პრინციპი იგულისხმება.

რაც შეეხება ღვთისმეტყველების ჩვენს წყაროს, მასში გადმოცემული მართლმადიდებლური დოგმატები წმ. წერილითა და წმ. გარდმოცემითაა დადასტურებული. მაგრამ ჩვენ მხოლოდ ძირითად სწავლებებს შეეხებით და ისევე როგორც კრებების ისტორია, შეძლებისდაგვარად მოკლედ გადმოვეცით, რათა მისაწვდომი გაგვხადოთ რწმენის საფუძვლებით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრისათვის. მით უმეტეს ახლა, როცა ყველა (კათოლიკეც, პროტესტანტიც) თავის თავს ქრისტიანს უწოდებს, განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მართალი სარწმუნოების მეცნიერულ ცოდნას, რაც ქართული ერის პრობლემატური და პრინციპული საკითხების საკეთილდღეოდ გადაჭრისათვის გარდაუვალ აუცილებლობად უნდა მიგვაჩნდეს.

როცა ჩვენს სულიერ კულტურაზე ვლაპარაკობთ, თვალწინ მისი შემქმნელი ჩვენი ღირსეული მამულიშვილები, დიდი მამები, მწერლები, მეცნიერები თუ საზოგადო მოღვაწეები წარმოგვიდგებიან, მათგან ვის შეუძლია დასახელოს თუნდაც ერთი პიროვნება, რომელიც ღრმად არ ერკვეოდა საღვთისმეტყველო საკითხებში, ან ეკლესიის მადლს იყო მოკლებული? ხოლო დღეს, როცა საკითხი სულიერსა და მორალურ შეფასებას მოითხოვს, სამწუხაროდ, თვით აღიარებულ მოაზროვნეებთანაც კი მიუღებელ მსჯელობასა და ანტიქრისტიანულ გამონათქვამებს შეხვდებით. ხშირად თვით დოგმატის მცნებაც, როგორც ბრმად მიღებული დებულება და როგორც გონებრივი შეზღუდულობა ისეა გაგებული. სინამდვილეში ხომ ეს წარმოდგენები ღვთისმშობოლთა მოწეული შხამიანი ნაყოფია, რომელიც უმეცრების გამო ახლაც ძველებურად წამლავს სულს. მართლმადიდებლობა ღვთის მცნებებისა და დოგმატების ერთობლიობაა და რომელიმე უარყოფა აღმსარებლობის უარყოფასაც ნიშნავს.

მართალია, ჩვენი მსჯელობის საფუძველს გამოცხადებითი ქეშმარიტების რწმენა და დოგმატური ღვთისმეტყველება წარმოადგენს,

მაგრამ სახარება გვასწავლის, რომ ქეშმარიტებაში თეორიული მხარის გარდა ზნეობრივიც იგულისხმება. ამიტომ სარწმუნოებრივი კანონის ანუ დოგმატიკის ცოდნა საშუალებას გვაძლევს ისტორიულ სინამდვილეს ანალიზი გავუკეთოთ. ბიბლიური ისტორიები იქნება ეს თუ „ქართლის ცხოვრების“ გამოცდილება, ნათლად ჩანს, რომ ქეშმარიტი აღმსარებლობისგან ადამიანთა განდგომას შედეგად ყოველთვის მათივე უბედურება მოჰყვებოდა; ასევე, დოგმატურ-ისტორიული თვალსაზრისით განხილვის საფუძველზე, ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობის საკირბორტო საკითხი შეიძლება ასე ჩამოვაყალიბოთ: **ერი, რომელსაც სულიერი საძირკველის გამაგრებისათვის დიდი ხანია არ უზრუნვია, კატასტროფის წინაშე აღმოჩნდა. თანამედროვე საზოგადოების განათლებულ, უფრო სწორად სწავლულ ნაწილს, შეგნებული რომ ქქონდეს ქეშმარიტების მნიშვნელობა, იგი სწორად განსაზღვრავს თავის ბედს და არ გაუქირდება ქრისტეს მოწინააღმდეგეში საქართველოს მტერიც დაინახოს. პაველ მოციქულის სიტყვით, სჯული მისთვის ამბობს ვინც მას ემორჩილება (რომ. 3,19), ამიტომ უმნიშვნელო ნაწილის წინდახედულობა ერისათვის საკმარისი არ აღმოჩნდა. ჩვენი უმეცრებით კეთილი ბოროტისაგან ვერ გავარჩიეთ და სწორი გადაწყვეტილების მისაღებად უძლურნი აღმოვჩნდით.**

როგორც ცხოვრების კანონზომიერება გვასწავლის: ღვთის წყალობით, თუკი ინტელიგენციის იმ ნაწილმა, რომელსაც საზოგადოებრივი აზრის წარმართვა აკისრია, აღიარა, რომ მართლმადიდებლობაშია ჩვენი ხსნა, მაშინ ერისა და ეკლესიის ერთობა ჩვენს პატარა საქართველოსაც კი აქცევს იმ კლდედ, რომელსაც ბქენი ჯოჯოხეთისანი ვერ მოერევიან.

და ბოლოს მადლობა უფალს წყალობისათვის, თუკი ჩვენი ნაშრომით, სულის სარგებლობისა და კეთილმსახურებისათვის მკითხველამდე უშეცდომო და ნათელი სიტყვის მიტანა შეეძელით.

პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრება (ნიკეა, 325 წ.)

რაც სამ ასულ ეპისკოპოსს სურდა, ეს არის არა
სხვა რამ, არამედ თვით ღვთის აზრი, მითუმეტეს
მამინ, როცა ამდენი და ამგვარი ღირსების მქონე
მამის გონებაში მკვიდრობდა სული წმიდა, რომელიც
მათ ღვთაებრივ ნებას უჩვენებდა.

კონსტანტინე დიდი

დოგმატური საკითხი, რომელიც ნიკეის კრებაზე მამების
ყურადღებას იქცევდა, შემდეგი იყო: მივიჩნით თუ არა ძე ღვთისა
ღმერთად, რომელიც თანასწორი იქნება ღმერთის, თუ ვალიაროთ იგი
ქმნილებათა შორის სრულყოფილად ან კიდევ მივიჩნით ღმერთად.
მაგრამ ღირსებით არა მამის თანასწორად.

კრება მხოლოდ გარკვეული მხარის წარმომადგენლებისაგან როდი
შედგებოდა. მასში მონაწილეობდნენ ორი დოგმატური პარტიის
მომხრეები: მართლმადიდებლები და არიანელები.

მართლმადიდებელთა შესახებ სოზომენე შენიშნავს: "ერთნი (კრების
მონაწილე მამათაგან) ოდიოვან გადმოცემულ სარწმუნოებრივ
საკითხებში სიახლეების შემოტანას ერიდებოდნენ; ესენი სწორედ ის
აღმსარებელნი იყვნენ, რომელთაც ჩვეულებების უბრალოება
შთააგონებდა ცბიერების გარეშე მიეღოთ ღვთის სარწმუნოება". ამ
თვალსაზრისზე მდგომნი გონებას სრულიად უქვემდებარებდნენ
სარწმუნოებას. "წმ. სამების საიდუმლო აღმატება ყოველგვარ გონსა
და სიტყვას და სრულიად მიულწეველია. იგი მხოლოდ რწმენით
წიმიცნება". ასე მსჯელობდნენ ძე ღვთისას ჰიპოსტასზეც, რომლის
არსის განსაზღვრა მხოლოდ წმ. წერილით დასაბუთდება, რადგან
არავინ იცის ძეი, გარნა მამამან; არცა მამაი ვინ იცის, გარნა ძემან
(მათე 11,27).

მართალია ჩვენ ვმსჯელობთ მართლმადიდებელთა დამახასიათებელ
თვისებებზე, კერძოდ იმაზე, რომ ისინი ერიდებოდნენ რელიგიური
საკითხების მეცნიერულ გამოძიებას, მაგრამ ისიც უნდა გვახსოვდეს,
რომ ამავე პარტიას ეკუთვნოდნენ ისეთი პირებიც, რომლებსაც
სერიოზული განათლება ჰქონდათ მიღებული და დიალექტიკურ
მეცნიერებებში განსწავლულობით გამოირჩეოდნენ. მათ სწამდათ, რომ
ძე ღვთისა ისეთივე სრულყოფილი ღმერთია, როგორც მამა და
ასწავლიდნენ: "ქრისტემ თქვა: "მე და მამაი ჩემი ერთ ვართ"

(იოან.10,30). ამ სიტყვებით მაცხოვარი იმას კი არ გამოხატავს, რომ ორი ბუნება ერთ ჰიპოსტასს წარმოადგენს, არამედ იმას, რომ ძე ღვთისა ზუსტად და სრულყოფილად ამტკიცებს და იცავს მისი და მამის ბუნების იგივეობას; მასთან საკუთრივ ბუნებით დაბეჭდული მსგავსება და მისგან არაფრით განსხვავებული ხატება აქვს“.

ნიკეის კრების მთავარი წარმომადგენელი მართლმადიდებელთა მხრიდან ალექსანდრიის ეპისკოპოსი ალექსანდრე იყო. დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა ოსია კორდუბიელიც. შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ამ კონსერვატულ პარტიას ეპისკოპოსთა მეტი ნაწილი ემხრობოდა.

საწინააღმდეგო თვისებებით გამოირჩეოდნენ კრების მეორე პარტიის წარმომადგენლები - არიანელები. მათთვის უცხო იყო პირდაპირი, გულითადი სარწმუნოება. მათ სურდათ სარწმუნოებრივი საკითხები სხვა ნებისმიერ საკითხთა მსგავსად გონებრივი განსჯის საფუძველზე დაემყარებინათ და სარწმუნოების ცოდნისათვის დაქვემდებარებისაკენ ისწრაფვოდნენ; დიალექტიკის ძალის სჯეროდათ და ეწინააღმდეგებოდნენ იმათ, რომლებიც დიალექტიკას რელიგიური დამაჯერებლობის უბრალოებას ამჯობინებდნენ. წმიდა გრიგოლ ღვთისმეტყველის სიტყვებით რომ ვთქვათ, “რწმენა დატოვეს“, დაივიწყეს რა ბრძნული კანონი, რომ “ჩვენი გონების შემავსებელი სარწმუნოებაა“.

მართლმადიდებელთა მოწინააღმდეგე პარტიას, რომელსაც შეიძლება ლიბერალურ-რაციონალისტური ეწოდოს, მრავალი მკოდნე ღვთისმეტყველი ეკუთვნოდა, მაგრამ მათგანვე ბუნებრივად გამოდიოდნენ აშკარა ერეტიკოსებიც, რადგან ისინი გონებასა და რწმენას შორის არავითარ საზღვარს არ დებდნენ.

არიანელთა პარტიაში ორი დაჯგუფება არსებობდა: ერთი - უფრო მრავალრიცხოვანი, რომელიც ერთგულად იცავდა ამ ერესისათვის დამახასიათებელ პრინციპებს, და მეორე - მკაცრი არიანელები ევსევი ნიკომედიელის მეთაურობით, რომლებიც ძე ღვთისას ქმნილებად აცხადებდნენ. ყველა ესენი, როგორც თვით არიოზი, ანტიოქიელი პრესვიტერის ლუკიანეს მოწაფეებად ითვლებოდნენ.

ხსენებული პირველი დაჯგუფება, რომელიც შემდეგ ნახევრად არიანელების სახელით გახდა ცნობილი და რომელთაც ცნობილი ისტორიკოსი ევსევი კესარიელი წინამძღოლობდა, სუბორდინაციის თეორიას ემხრობოდა, ანუ ძე ღვთისას ღმერთად კი მიიჩნევდა, მაგრამ მის ღვთაებრიობას მამა ღმერთის ღვთაებრიობის თანასწორად არ

თელიდა. მათი თვალსაზრისით იგი მამა ღმერთთან დამოკიდებულებაში დაქვემდებარებული ღმერთი იყო.

პირველი მსოფლიო კრების დოგმატური საქმიანობის უმნიშვნელოვანესი შედეგი სარწმუნოების სიმბოლოს შედგენა იყო, რომლითაც მტკიცდებოდა ძე ღმერთის ქვეშაირი - ღვთაებრივი არსის სარწმუნოება. როგორც სოკრატე შენიშნავს: "სარწმუნოების სიმბოლოს განსაზღვრა ადვილად როდი მოხდა, არამედ დიდი ხნის გამოძიებისა და გამოცდის შემდეგ ყველა იმ მიზეზის გათვალისწინებით გამოცხადდა, რომელიც კი დოგმატის დასაბუთებას შეეხებოდა, ისე რომ, ვინმეს ორკოფობისა და ორაზროვნების საბაზი არ მისცემოდა. ეპისკოპოსები სულიწმიდის ნებით შეთანხმდნენ".

მართლაც, კრებაზე ყველა მოსაზრების მქონე ეპისკოპოსის გამოსვლა მოისმინეს. თვით საეკლესიო კამათის პირველ დამნაშავეს - არიოზსაც კი მიეცა უფლება დაესაბუთებინა თავისი შეხედულებები. მაგრამ არიანელთა მტკიცებები: "ძე ღვთისა - ქმნილებათა", "იყო დრო, როცა ძე არ იყო", "ძე ცვალებადია არსით", - მაშინვე იქნა უგულებელყოფილი, რადგან საფუძველს ვერ პოულობდა წმ. წერილში. მართლმადიდებელთა მხრიდან კი მოხმობილ იქნა ადგილი იოანეს სახარებიდან - ძე მამისაგანაა (1;14,18), რომლის უარყოფა არაეის შეეძლო. არიანელებიც მზად იყვნენ მიეღოთ ეს გამოთქმა, რადგან მასში მწვალებლურ აზრს დებდნენ, კერძოდ ამბობდნენ, რომ რამდენადაც ყველა ქმნილება ღვთისაგანაა, რასაც მოციქულიც გვიდასტურებს; ერთ - არს ღმერთი მამა, რომლისაგან არს ყოველი (1 კორ.8,6), ან: ყოველივე ღმერთისა შიერ (2 კორ.5,18). ძეც მისგან იქნება. მაშინ მამებმა აზრის უფრო ნათლად გამოსახატავად დაასახელეს იოანე მახარებლის ეპისტოლე (1 ინ.5,20).

იმის დასასაბუთებლად, რომ ძე განუშორებლად მამასთანაა და მასშია ყოველთვის, მამებმა კიდევ მრავალი განსაზღვრება მოიშველიეს, მაგრამ მოწინააღმდეგეები წმ. წერილს საკუთარ სოფისტურ კომენტარს მიუსადაგებდნენ ხოლმე. მდგომარეობა რთულდებოდა. ამ დროს ევსევი კესარიელმა წარმოადგინა თავისი შედგენილი სარწმუნოების სიმბოლო, რომლითაც მოხერხებული მეცნიერი იმედოვნებდა, რომ მასში ბუნდოვნად განსაზღვრული დამოკიდებულება მამასა და ძეს შორის წარმატებას პოუვებდა. მაგრამ მართლმადიდებელ ეპისკოპოსთა შეგონებით იმპერატორმა კონსტანტინე დიდმა ევსევის შესთავაზა, ძე ღმერთის მამა ღმერთთან დამოკიდებულების განსაზღვრისათვის, მხოლოდ ერთი სიტყვა შეეტანა სიმბოლოში: **ჰომოუსიოს** (ბერძ. - ერთარსი). მართალია ეს სიტყვა წმ.

წერილში არ იხსენიება. მაგრამ იგი წმ. წერილიდან აღებულ აზრს გამოხატავს და ეკლესიის გადმოცემითაა ნაკურთხი, კერძოდ იგი ძველი ეკლესიის ისეთ მნათობთა თხზულებებში გვხვდება, როგორებიც დიონისე ალექსანდრიელი და დიონისე რომაელი იყვნენ.

კრებამ გადაწყვიტა ტერმინი „ჰომოუსიოს“ შეეტანა სიმბოლოში. პარტიათა შტრობა მიუჩნდა. არიანელი ეპისკოპოსები იქეთ იხრებოდნენ. საითაც იმპერატორი. კრება ეესევის სიმბოლოში მხოლოდ ერთი სიტყვის შეტანით არ დაქმნაყოფილებულა. სიმბოლო იმდენად გადაკეთდა და ნათლად განიშარტა, რომ პირვანდელი სახიდან თითქმის აღარაფერი დარჩა; არიანელებს ორაზროვანი მსჯელობისათვის საბაზი აღარ დაუტოვეს.

ნიკეის კრების სიმბოლოს გარდა ორი ეგვიპტელი ეპისკოპოსისა კრების ყველა მონაწილე დაეთანხმა და ხელისმომწერთაც დაადასტურა. მაგრამ როგორც შემდეგ გაირკვა, ბევრი არიანელი ხელმომწერი პირფერი აღმოჩნდა და ეკლესიის ერთობაში სერიოზული განხეთქილებებიც შეიტანა. ხელისმომწერა ამ ორგულ ადამიანებს არაფერს ავალეზდა, რადგან მხოლოდ მიწიერი მიზნები ამოძრავებდათ - როგორმე საეპისკოპოსო კათედრები არ დაეკარგათ. მათი შემდგომი საქმიანობა ნიკეის მრწამსის. სოფისტური კრიტიკითა და მისი საწინააღმდეგო სიმბოლოების შექმნით განისაზღვრებოდა. აღსანიშნავია, რომ მათი „გონიერული“ მსჯელობები მრავალ გამოგონილ სიმბოლოთა შორის არცერთს არ აძლევდა საშუალებას არიანელთათვის საყოველთაო გამხდარიყო.

ნიკეის კრების მრწამსი ყველა ეკლესიამ ერთდროულად როდი აღიარა. ნიკეის სიმბოლოს მიმდევართაგან 3 ჰველ რიგში უნდა დავასახელოთ ალექსანდრიის ეკლესია, რომელიც იმ დროისათვის ავტორიტეტით ყველაზე მაღლა იდგა აღმოსავლეთის ეკლესიებს შორის და რომელსაც ალექსანდრე ალექსანდრიელის შემდეგ მისივე აღზრდილი, მგზნებარე დამცველი ნიკეის აღმსარებლობისა ათანასე დიდი (+373) წინამძღოლობდა, რომლის ღვაწლისა და დამსახურების წარმოსაჩენად გრიგოლ ღვთისმეტყველსაც კი არ ჰყოფნიდა სიტყვები. იგი შენიშნავს: „როცა ათანასე ჩვენს შორის ცხოვრობდა, იგი იყო ბოძი ეკლესიისაჲ მისი სწავლება ეკლესიისათვის კანონი გახდა. მისი დოგმატები მათლმადიდებლური სარწმუნოებისათვის კანონებდნენ“. წმ. ბასილი დიდი არ იშურებს საქებად სიყვებს, როცა ათანასე დიდზე საუბრობს. ბასილი პირდაპირ აცხადებდა, რომ მთელ ეკლესიაზე ზრუნვის ყველა უფლება მხოლოდ და მხოლოდ ათანასეს უნდა ეკუთვნოდესო, რადგანაც იგი და მხოლოდ იგი იყო ქვეშაირტი

“მკურნალი ეკლესიის სნეულებებისა”. ბასილის თქმით, ათანასემ “გადაარჩინა ეკლესია იმ საშინელი ავდრისაგან”, როგორც არიანობა იყო.

ალექსანდრიის ეკლესიას ნიკეის სიმბოლოს ერთგულებაში იერუსალიმის ანუ პალესტინის ეკლესიაც გვერდით ამოუდგა. იერუსალიმის ეპისკოპოსი მაქსიმე ათანასეს მხარეზე იდგა.

ნიკეის სიმბოლო რომის ეკლესიამაც აღიარა. პაპი იულიუსი (337-352 წწ.) შეიძლება ითქვას, რომ ათანასეს მარჯვენა ხელი იყო. და კიდევ, ქვეყნად, რომელიც ნიკეის სიმბოლოს ზუსტად იცავდა, შეიძლება ილირიკი (მაკედონია, ახაია, დაკია) დავასახელოთ. რასაც ბასილი დიდი და საეკლესიო ისტორიკოსი სოკრატეც ამოწმებენ. აქ ნიკეის დოგმატების დასაცავად კრებებიც კი იმართებოდა.

ჩვენ ჩამოვთვალეთ ის ქვეყნები, რომელთაც ნეოთხე საუკუნეში არიანობის ბატონობის დროს ნიკეის სიმბოლოს სიწმინდე შეინარჩუნეს. რაც შეეხება დანარჩენ აღმოსავლეთს, ძირითადად უპირატესობა არიანულთა მხარეზე იყო. სირიაში, პონტოსა და თრაკიაში მხოლოდ ცალკეული პირები გვხვდებოდა, რომლებიც ქეშმარიტ სარწმუნოებას იცავდნენ. ასეთები იყვნენ დიდებული კაპადოკიელები: ბასილი დიდი, გრიგოლ ღვთისმეტყველი და გრიგოლ ნოსელი, რომელთაც მთელი თავიანთი სიცოცხლე არიანობასთან ბრძოლას შეაღიეს. ერთი მხრივ ამ განმანათლებლების მიერ ნიკეის სწავლების აღიარება გამოწვეულია იმით, რომ ისინი ალექსანდრიული საღვთისმეტყველო სკოლის პრინციპებზე იყვნენ აღზრდილები და დიდად აფასებდნენ ათანასე დიდს. ბასილი დიდის დამოკიდებულებაზე ათანასე ალექსანდრიელის მიმართ უკვე ვთქვით. ხოლო რაც შეეხება ათანასეს, იგი თავის მხრივ ბასილი დიდს “ეკლესიის სიამაყეს” უწოდებდა და ყველას მოუხმობდა “უფლის სადიდებლად, რომელმაც კაპადოკიას ისეთი ეპისკოპოსი მისცა, რომელიც მთელ ქვეყანას ენატრება”. ბასილი დიდის მღვდობარეობა, ისევე როგორც პონტოში მათწმინდობის სხვა დამცველებისა, დიდად განსხვავდებოდა ალექსანდრიასა და რომში მოღვაწე ნიკეის სიმბოლოს მიმდევრებისაგან. მრავალრიცხოვან არიანულთა შორის ბასილი თავს მარტოდ გრძობდა და მტრებისაგან აფასგეარ ცილასწამებასა და შეურაცხყოფას იტანდა.

ახლა ვნახოთ, სად მოქმედებდნენ ნიკეის მრწამსის წინააღმდეგ არიანელები. არიანობა შედარებით სირიაში, თრაკიასა და პონტოში ბატონობდა, მისი ცენტრი კი სირიის ანტიოქია იყო. არიანული დოგმატები სათავეს აქედან იღებდნენ; აქედან დაიწყო მტრობა

ათანასე დიდისადმი; ანტიოქიიდან ვრცელდებოდა ცილისწამებები ეკლესიის დიდ მასწავლებელზე - ბასილზე.

აქაურ მასწავლებლებს თითქოს ჰქონდათ სურვილი კეთილად განმსჯელი ღვთისმეტყველები უფილიყვნენ, მაგრამ ამავე დროს რაციონალისტობდნენ და იცავდნენ პრინციპს: რაც ადამიანურ აზროვნებას აკარბებს, მოცილებული და უგულებელყოფილი უნდა იქნეს. ანტიოქიის სკოლა მძაფრად უპირისპირდებოდა ალექსანდრის სკოლას და არიანობის მიმართ კეთილგანწყობილი იყო, რადგან მათ საერთო პრინციპები ჰქონდათ. არიანიზმის მომხრედ უნდა დასახელდეს კონსტანტინეპოლიც, საიდანაც მწვალებლობა მეზობელ ქვეყნებში ვრცელდებოდა. არიანელები აქ ისე წარმატებით მოქმედებდნენ, რომ გრიგოლ ღვთისმეტყველის ჩამოსვლის დროს (დაახ. 379 წ.) ერთი მართლმადიდებლური ტაძარიც კი არ მოიძებნა. ქალაქი ირაკლიაც, ძველი მეტროპოლია თრაკიისა, კონსტანტინეპოლს ეხმარებოდა არიანობისათვის სასარგებლო საქმიანობაში.

ნიკეის სიმბოლოს მიმდევრებისა და მოწინააღმდეგეების გეოგრაფიული თვალსაზრისით დანაწილება საშუალებას იძლევა დაეასკვნათ, რომ აღმოსავლეთის ეკლესიის სამხრეთი ეპარქიები მეტწილად ალექსანდრიის გავლენის ქვეშ იმყოფებოდნენ, ხოლო ჩრდილოეთის ეპარქიები - ანტიოქიისა. აქედან გამომდინარე ნიკეის მიმართულების საღვთისმეტყველო აზრს შეიძლება ალექსანდრიული ვუწოდოთ, ხოლო ანტინიკეურს - ანტიოქიური.

მეორე მსოფლიო საეკლესიო კრება (კონსტანტინეპოლი, 381 წ.)

მრწამს ერთი ღმერთი, შამა უოვლისა მყარობელი, შემოქმედი ცათა და ქვეყანისა, ხილულთა უოველთა და არა ხილულთა.

და ერთი უფალი იესო ქრისტე, ძე ღვთისა მხოლოდშობილი, მამისაგან შობილი უწინარეს უოველთა საუკუნეთა. ნათელი ნათლისაგან, ღმერთი ქეშმარიტი ღვთისაგან ქეშმარიტისა, შობილი და არა ქმნილი, ერთ-არსი მამისა, რომლისაგან უოველი შეიქმნა.

რომელი ჩვენთვის, კაცთათვის, და ჩუენისა ცხოვრებისათვის გარდამოხ-და ზეცით, და ზორცნი

შეისხნა სულისაგან წმიდისა და მარიამისაგან ქალწულისა, და განკაცნა.

და ჭვარს ეცვა ჩვენთვის პონტოელისა პილატეს-ზე, და ივნო და დაეფლა.

და აღდგა მესამესა დღესა მსგავსად წერილისა.

და ამაღლდა ზეცად, და მჯდომარე არს მარჯვენით მამისა.

და კვალად მომავალ-არს დიდებით განსჯად ცხოველთა და მკედართა, რომლისა სუფევისა არა არს დასასრულ.

და სულიწმიდა, უფალი და ცხოველს-მყოფელი, რომელი მამისაგან გამოვალს, მამისა თანა და ძისა თანა თაყვანის-იციემების და იდიდების, რომელი იტყოდა წინასწარმეტყველთა მიერ.

ერთი წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესია. აღვიარებ ერთსა ნათლისღებასა მოსატკეველად ცოდვათა.

მოველი აღდგომასა მკედრეთით

და ცხოვრებასა მერმისა მის საუკუნესა, ამინ.

ეს მართლმადიდებელთა რწმენაა.
ქალკედონის კრების მამები

კონსტანტინეპოლში ჩატარებული მეორე მსოფლიო კრების საქმიანობის შესასწავლად გამოყენებულია მეხუთე საუკუნის საეკლესიო ისტორიკოსების ცნობები და გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებები, რომელიც ამ კრებას პირადად ესწრებოდა.

ერთადერთი დოკუმენტი, რომელშიც დოგმატური საკითხების განხილვის შედეგია დაცული, ნიკეა-კონსტანტინეპოლის სიმბოლოს სახელითაა ცნობილი და ნიკეის სიმბოლოს საფუძველზეა შედგენილი.

გაუაკეთოთ მისი ანალიზი; ამოსაყალ წერტილად ნიკეის სიმბოლო მივიჩნიოთ და მას ნიკეა-კონსტანტინეპოლის მრწამსი შეეადაროთ.

დასაწყისში, მამა ღმერთის შესახებ სწავლების გადმოცემისას, კონსტანტინეპოლის სიმბოლოში დამატებულია სიტყვები: ცათა და ქვეყანისა. კრების მონაწილე მამებს ამ დოგმატისათვის არაერთგვაროვანი განმარტება არ მიუციათ. რადგან მამა ღმერთის შესახებ ეკლესიაში არ კამათობდნენ.

კონსტანტინეპოლის სიმბოლოში სწავლება ძე ღმერთის შესახებ უფრო სრულყოფილია: ა) ნიკეის სიმბოლოდან ამოღებულია სიტყვები: ღმერთი ღვთისაჲან, რომელიც ზედმეტია, რადგან აქვეა განმარტებული: ღმერთი ჭეშმარიტი ღვთისაჲან ჭეშმარიტისა. ბ) აგრეთვე ამოღებულია ცაში და ქვეყანაზე, ეს სიტყვებიც ზედმეტია, რამდენადაც იგი მოსდევს გამოთქმას: რომლისაჲან (ძისაჲან) ყოველი შეიქმნა, - სადაც ყველაფერი უკვე ნათლადაა განმარტებული. გ) ნიკეის სიმბოლოს სიტყვები მამის არსებისაჲან შეცვლილია ამგვარად: მამისაჲან შობილი უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა. ეს ბოლო სიტყვები გამორიცხავენ ძე ღვთისას შობის მომენტს დროში. კონსტანტინეპოლელ მამებთან მყოფობა ძისა და მისი შობა დაუსაბამო (წინასწუკუნო) აქტს წარმოადგენს. მათ მხოლოდ ნიკეის სიმბოლოს არც თუ ისე მკაფიო ენა შეასწორეს.

კონსტანტინეპოლის სიმბოლოში სწავლება იესო ქრისტეს როგორც ღმერთკაცის შესახებ ასეა შესწორებული და შევსებული (მეორე კრებაზე ჩამატებული სიტყვები ხაზგასმულია): "რომელი ჩვენთვის, კაცთათვის, და ჩუენისა ცხოვრებისათვის გარდამოხდა ზეცით და ხორცი შეისხნა სულისაჲან წმიდისა და მარიამისაჲან ქალწულისა, და განკაცნა, და ჭვარს ეცვა ჩვენთვის პონტოელისა პილატეს-ზე, და ივნო და დაეფლა, და აღდგა მესამესა დღესა, მსგავსად წერილისა, და ამალდა ზეცად და მჭდომარე არს მარჯვენით მამისა¹, და კვალად მომავალ-არს დიდებით განსჯად ცხოველთა და მკვდართა, რომლისა სუფევისა არა არს დასასრულ²". ძირითადი განსხვავება იმაშია, რომ კონსტანტინეპოლის მამების მიზანი იყო სიმბოლოში რაც შეიძლება ნათლად ყოფილიყო გამოხატული ღმერთკაცის ხორციელი ბუნება. სიმბოლოში მარკელისა და აპოლინარის მწველებლური სწავლების წინააღმდეგ გაქარწყლებულია ეკვი და გარკვევითაა ნაჩვენები ქრისტეს არა მარჯვენითი, არამედ რეალური ადამიანური ბუნება.

ნიკეის სიმბოლოში წმ. სამების მესამე პიპოსტასის შესახებ უბრალოდ შენიშნული იყო: (მარჯამს) და სულიწმიდა. კონსტანტინეპოლის სიმბოლოში კი ვკითხულობთ: და სულიწმიდა, უფალი და ცხოველს-მყოფელი, რომელი მამისაჲან გამოვალს, მამისა თანა და ძისა თანა თაყვანის-იციემების და იდიდების, რომელი იტყოდა წინასწარმეტყველთა მიერ. მთელი ეს სწავლება უკვე გვხვდება ნიკეის კრების ეპოქის მამებთან (ბასილი დიდი, გრიგოლ ღვთისმეტყველი,

1) ჩვენ¹ წყაროსაგან განსხვავებით, საქართველოს ეკლესიის კალენდარში (1982) ნიკეის მარჯამსში შეტანილია სიტყვები: "მამის მარჯვნივ მჭდომარე".

ათანასე დიდი, გრიგოლ ნოსელი), ხოლო შემდეგ, სიმბოლოში შეტანილთა იქნა უწყებულო, რადგან წმ. სამების მესამე პიპოსტოსის არასწორი წარმოდგენა აზირი იყო; განსაკუთრებით მარკელთან, რომელიც სულიწმიდის ჰიპოსტასურ მყოფობას უარყოფდა.

რაც შეეხება ალექსანდრიული და ანტიოქიური საღვთისმეტყველო სკოლების დამოკიდებულებას, ამ დროისათვის მათი დოგმატიკა არსებითად არაფრით განსხვავდებოდა. ეკლესიის ზემოთ ხსენებული მნათობები ანტიოქიელებისათვის ისეთივე კეშმარიტების მქადაგებლებად იქცნენ, როგორც ალექსანდრიელებისათვის. სწორედ ამ მამების სწავლება დაედო საფუძვლად კონსტანტინეპოლის სიმბოლოს განსაზღვრებას. ხოლო თვით სიმბოლოსათვის უფრო სრულყოფილი სახის მიცემა ანტიოქიური მიმართულების წარმომადგენელთა გავლენის შედეგი უნდა იყოს, რადგან ათანასე ალექსანდრიელის აზრს თუ გაეიხსენებთ, იგი ნიკეის სიმბოლოს ყველა დროისათვის უცვლელად და სრულიად საკმარისად მიიჩნევდა. გამონაკლისი მხოლოდ ბასილი დიდია, რომელიც გამოთქვამდა სურვილს ნიკეის სიმბოლოს დართვოდა "სულიწმიდის დიდებისმეტყველება (დოქსოლოგია)" იმ მიზნით, რომ ნიკეის მამებმა სამების ამ წევრის შესახებ მოკლედ გამოთქვეს, რადგან იმ დროისათვის ეს საკითხი ჯერ კიდევ არ იყო წამოჭრილი.

კრებაზე მაკედონიანელებიც მოიწვიეს (რომელთა სწავლებითაც "ძე ლეთისა მსგავსია მამისა", "სულიწმიდა - ქმნილებაა"). რადგან მამები მათი მერყეობის გამო იმედოვნებდნენ, რომ კეშმარიტებაში გაარკვევდნენ და ისევ შემოუერთებდნენ ეკლესიას. იმედი არ გამართლდა, მაკედონიანელები ყველაფერში ეთანხმებოდნენ მამების მოთხოვნებს, გარდა იმისა, რომ არ იღებდნენ სიტყვას: ერთ-არსი. აქვე აღვნიშნავთ, გავრცელებული აზრი იმის შესახებ, რომ მეორე მსოფლიო კრება მაკედონიანელთა წინააღმდეგ იყო მოწვეული, ყოველგვარ საფუძველსაა მოკლებული. ძველი ეკლესიის ისტორიკოსები გარკვევით ადასტურებენ, რომ იმპერატორ თეოდოსი I-ის მიერ კრება მოწვეული იქნა ნიკეის სწავლების დასამტკიცებლად და საერთოდ ერესების წინააღმდეგ; მაკედონიანელთა საკითხი კი მეორეხარისხოვანი იყო.

მართალია, კრების მცდელობა მაკედონიანელების შემოსაერთებლად უნაყოფო გამოდგა, მაგრამ საეკლესიო ისტორიკოსებთან ვხვდებით სასიხარულო ცნობებსაც - მეორე მსოფლიო საეკლესიო კრების კეთილისმყოფელ გავლენის შედეგად ხშირად არიანელების მთელი თემები მართლმადიდებლობაზე გადადიოდნენ.

კრებას ხელმძღვანელობდა მელეტი ანტიოქიელი. კრების მსვლელობის დღეებში მისი მოულოდნელი გარდაცვალების შემდეგ, კრების მონაწილეთა შეხედულებების დაპირისპირებამ იჩინა თავი. აზრთა მორიგება გრიგოლ ღვთისმეტყველმა - ახლად დადგენილმა კონსტანტინეპოლის არქიეპისკოპოსმა ითავა, მაგრამ მისმა მცდელობამ ნაყოფი ვერ გამოიღო და საკუთარი გადაწყვეტილებით კრებაც დატოვა და კათედრაც. მის ადგილზე დედაქალაქის ეპისკოპოსად, ნექტარიოსი, ტარსელი სენატორი იქნა ხელდასმული.

კონსტანტინეპოლის კრების სარწმუნოების განსაზღვრება საქმაოდ ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ხედებოდა ოპოზიციას რომისა და ალექსანდრიის ეკლესიების მხრიდან. ალექსანდრიის ეკლესიაში მეხუთე საუკუნის ნახევრამდე ასე გრძელდებოდა, სანამ ბოლოს და ბოლოს აქაც არ აღიარეს კონსტანტინეპოლის სიმბოლოს ავტორიტეტი. მაგრამ არა უბრძოლველად და არა ერთსულოვნად აღსანიშნავია, რომ კონსტანტინეპოლის სიმბოლო არ აღიარეს და არ მიიღეს სწორედ იმ ეკლესიებმა, რომლებიც თავიდანვე ექვითა და უნდობლობით, თავის დროზე საფუძვლიანად, ხოლო შემდეგ ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, ეპყრობოდნენ ანტიოქიის ღვთისმეტყველურ წრეებს. არიანობის მოღანდება ჭერ კიდევ აშინებდა ამ ეკლესიებს, მაშინ როცა სინამდვილეში არიანობამ აღმოსავლეთში მხოლოდ გადმოცემის სახელა შეინარჩუნა.

მესამე მსოფლიო საეკლესიო კრება

(ეფესო, 431 წ.)

როგორც აღვნიშნეთ, არიანელები წმ. წერილის მოშველიებით აკეთებდნენ დასკვნებს, რომ ძე ღვთისა მამა ღმერთზე დაბლა იდგა. მას ექვემდებარებოდა და ა.შ. ისინი მოციქულებიასა და აააად იესოს იმ ზოგიერთ გამონათქვამს ეყრდნობოდნენ, რომელნიც ქრისტეს თითქოსდა დაკნინებულად წარმოგვიდგენდნენ. მართლმადიდებლები კი განმარტავენ, რომ მსგავსი გამოთქმები მხოლოდ მაცხოვრის კაცობრივ ბუნებას მიეკუთვნება. ამის საწინააღმდეგოდ დასმულ კითხვაზე: მოქმედებდა თუ არა ქრისტეში ორი არსება და ორი განყოფილი ნება - რა თქმა უნდა, შეიძლებოდა პასუხის ვაცემა, რომ იესო ქრისტეში ორი ბუნება განუყოფელია და ერთობაში იმყოფება, მაგრამ. ამას მოსდევდა ნესტორის მიმდევართა საპირისპიროს დაამტკიცებელი მსჯელობანი, რომელთაგან წარმოქმნილმა ერესმა

ეკლესია ისევ ორ ნაწილად გაყო: მართლმადიდებლობას ემხრობოდა ყველა ის ქვეყანა და ეკლესია, სადაც მეოთხე საუკუნეში ცხოვრობდნენ და მოქმედებდნენ ნიკეის კრების თანამდგომელები; ხოლო ნესტორიანობას მტკიცედ იცავდნენ ისინი, რომლებიც მეოთხე საუკუნეში არიანობის სასარგებლოდ იბრძოდნენ. როგორც არიანობის დროს, ისე ახლაც ალექსანდრიის ეკლესიის გავლენით, რომის ეკლესიამ სწორი მიმართულება აირჩია. ალექსანდრიის არქიეპისკოპოსმა წმ. კირილემ თანადგომა სთხოვა რომის პაპს და სასურველ შედეგსაც მიაღწია. პაპიც და მთელი დასავლეთის ეკლესიაც კირილეს მიემხრო.

ნესტორიანობა არიანობის უშუალო მემკვიდრე იყო; ამაზე ის ფაქტიც მეტყველებს, რომ არიანობის დამცველმა ეკლესიებმა ხალისით მიიღეს ნესტორისა და მისი მიმდევრების მწვალებლური სწავლება. როგორც ვიცით, არიანობის მძლავრ ცენტრს სირიის ანტიოქია წარმოადგენდა. იგივე განმეორდა ნესტორიანობის დროსაც. ნესტორიანული მოძრაობის ყველა წინამძღოლი ანტიოქიიდან გამოვიდა.

ამ ფაქტთან დაკავშირებით სხვა მაგალითების მოყვანაც შეიძლება. საიდანაც ვასკენით, რომ არიანობის მიზეზით დაწყებული ეკლესიის განხეთქილება ამ ცრუ სწავლების დამარცხების შემდეგ კი არ ჩაკვდა, არამედ შეინიღბა. გავიდა მთელი საუკუნე, მაგრამ იგი მაინც ცოცხლობდა. როცა დოგმატურ საკითხებთან დაკავშირებით კამათი გაიმართა, გარემოებამ გვიჩვენა, რომ ძველი ჭრილობები სრულიადაც არ მოშუშებულა. ეკლესიებში სხვადასხვა სიმპატიები და ანტიპატიები ბატონობდნენ, რომელიც თვით ყოვლის შემშუსკრელმა დრომაც ვერ აღმოფხვრა.

ვნახოთ, როგორ არკვევდნენ მხარეები რწმენის დამოკიდებულების საკითხს გონებასთან, და მეცნიერებისა დოგმატთან, რადგან ყოველივე ეს დოგმატურ საკითხებთან ჩვენს დამოკიდებულებასაც განსაზღვრავს. მართლმადიდებლები ათანასე დიდის, ბასილი დიდისა და გრიგოლ ღვთისმეტყველის პრინციპებით ხელმძღვანელობდნენ. სახელდობრ, გონება რწმენას უნდა ექვემდებარებოდეს, სარწმუნოებრივი საკითხების გამორკვევისას გონებას ზღვარი უნდა ღაეღოს, რადგანაც რწმენა გონებაზე მალა დგას. ნესტორის მიმდევრები კი, ეს მესუთე საუკუნის არიანელები, პირიქით მოითხოვდნენ, რომ გონებას უფრო თავისუფალი დამოკიდებულება ჰქონოდა რწმენასთან, დოგმატის შინაარსთან. ისინი ცდილობდნენ, როგორმე, შეეღწიათ რწმენის საიდუმლოებაში, რომელიც ადამიანური აზრით განკვერტისათვის

დაფარულია. ეკლესიაში ხელახლა წარმოშობილი შფოთის მიზეზმა, კონსტანტინეპოლის არქიებისკოპოსმა ნესტორმა, კრებაზე სარწმუნეობის სიმბოლოს ახლებური გადმოცემა მოითხოვა. იგი აღრიხდელ საეკლესიო მწერლებს კრიტიკულად და უნდობლობით ეკიდებოდა და უპირატესობას მხოლოდ თავის თავს ანიჭებდა, ხოლო მისი "მეგობარი" იოანე ანტიოქიელი ეფესოს კრების ამოცანად დოგმატიკების გამოკვლევას მიიჩნევდა.

ნესტორის ღვთისმეტყველური შეხედულებანი შეიძლება ასე ჩამოყალიბდეს: ქრისტემ დამდაბლება განიცადა, დაიბადა, იზრდებოდა, თანდათან სიბრძნით წარემატებოდა, ივნო და მოკვდა, მაგრამ ის ღმერთაკი იყო. როგორ დაითმინა მან ეს ყველაფერი - ღვთაებრიობით თუ ადამიანურობით - რა თქმა უნდა კაცობრივი ბუნებით. მაშასადამე, ასკენის ნესტორი, ქრისტეს ორი ბუნება განყოფილი იყო. შემდეგ: ქრისტეს დაბადება ქალწულისაგან ადამიანური იყო და არა ღვთაებრივი. ძე ღვთისას, რომელიც დაუსაბამოდ შობილია მამისაგან, არ შეეძლო ისე დაბადებულიყო დროში, დაიბადა მხოლოდ ადამიანი, რომელიც ძე ღმერთს დაუკავშირდა, მაგრამ ეს კავშირი იესოს ჩასახვისას დაიწყო. ასე რომ მუცელქმნულება ვანერცობილი ადამიან-ქრისტესე, ძე ღვთისაზე არ განიერცობოდა, რადგანაც ღვთაებრივი და კაცობრივი ბუნება არ არის შეერთებული (ანუ განყოფილია). აქედან გამომდინარე, ნესტორი უარყოფდა წოდებას: ღვთისმშობელს. რამდენადაც მისგან დაიბადა არა თვით ღმერთი, არამედ სამოსელი (indumentum), რომელსაც უნდა შეემოსა ძე ღვთისა, - ანუ იგივე ტაძარი (templum), რომელშიც ძე ღვთისა უნდა დაემკვიდრებულიყო. ნესტორი ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელს ქრისტეს მშობელს უწოდებდა, რადგანაც მან შეაადამიანი - ქრისტე. ღმერთაკის ამქვეყნიური ცხოვრების სხვა ფაქტებსაც იგი ამავე თვალსაზრისით განიხილავდა.

ვნახოთ, რაში ვლინდება ამ მწვალებლობის მთავარი არსი: თუკი ქრისტე დამდაბლდა და კაცობრივი ბუნებით ევნო, ღვთაებრიობის ყოველგვარი მონაწილეობის გარეშე, მაშინ ცოდვის გამოსყიდვის რწმენა შეირყევა. დამდაბლდა და ევნო მხოლოდ ადამიანი, თუნდაც უნაღლეის ღირსებისა, მაგრამ მაინც ადამიანი, რომელიც ღვთაებრივ სიმართლეს ვერ დააკმაყოფილებდა. თუ ეს ასეა, მაშინ ძე ღმერთის თვით გარდაშოსვლაც ამ ქვეყნად ზედმეტა აღმოჩნდება.

ნესტორი იქამდეც მივიდა, რომ განაცხადა, ქრისტე თავისი თავისთვისაც ეწამა, რადგან როგორც ყველა ადამიანს. გამოხსნა მსოფლიოსკირდებოდა, რამდენადაც კაცობრივი ბუნებაც ჰქონდა და მასწ

ადამიანი ღმერთთან იყო შეერთებულიო. აქედან ცხადია, რომ ნესტორი ქრისტეს უცოდველობას არ აღიარებდა. ეს იყო აზრი, რომელსაც შეეძლო ჭეშმარიტი მორწმუნის გულში საშინელება ჩაენერგა.

ნესტორის მსჯელობიდან გამოდიოდა, რომ როცა მახარებლები და მოციქულები იესო ქრისტეს შესახებ ლაპარაკობდნენ, არა ერთ, არამედ ორ პირს აღწერდნენ. მართალია, იგი ამას პირდაპირ არ ამბობს, მაგრამ მისი მჯელობა ამ საკითხთან დაკავშირებით ბუნდოვანებითაა მოცული.

ნესტორის ეგზეგეტიკურ შეხედულებებს ანტიოქიური მეცნიერების წარმომადგენელი თეოდორიტეც იზიარებდა. მაგრამ იგი უკიდურესობას გაურბოდა; ლებულობდა და ხმარობდა გამოთქმას: ლეთისმშობელი. ის უშვებდა აზრს ქრისტეს კაცობრივი ბუნების განღმრთობის შესახებ და იმასაც, რომ ღმერთი ადამიანში განხორციელდა. ნესტორიანულ დოქტრინებს კიდევ უფრო შერბილებული ხასიათი ჰქონდათ ანტიოქიის ეპისკოპოსის იოანესა და მასთან დაახლოებული ეპისკოპოსების სწავლებაში. ზოგი სირიელი მღვდელმთავარი წინააღმდეგობაში ვარდებოდა, რადგანაც კირილეს სწავლებას სწორად ვერ იგებდა. მიუხედავად ამისა, ზოგჯერ მათთანაც ეხვდებით სწორ სწავლებას ქრისტეში ორი ბუნების შეერთების შესახებ: "შეერთების შემდეგ ძეობა ერთია როგორც ერთი ისე მეორე ბუნებისათვის (ქრისტეში), რადგან ისინი ერთმანეთისაგან განუყოფელი არიან. შეერთების შემდეგ განუყოფა აღარ მომხდარა, რადგანაც შეერთება მარადიულია. ხორციით ენების დროსაც კი ლეთაება ცალკე არ ყოფილა. იგი უვნებელი დარჩა და წამება ლეთიერმესაფერი სხეულით აღასრულა. ამიტომ ვაღიარებთ ერთსა და იმავე ძეს, თუმცა მისი ორი ბუნება შეურწყმელი რჩება; ესაუბრობთ არა ერთი და მეორე ძის შესახებ; არამედ ერთსა და იმავეზე". ეს ეპისკოპოსები ამბობდნენ, რომ "ქრისტემ თავისი სხეული შამა ღმერთის წინაშე მსხვერპლად არა თავისი თავისათვის, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენთვის მიიტანა". იგივე ანტიოქიელი ეპისკოპოსები იყენებდნენ ფორმულას, რომელიც მოგვიანებით მართლმადიდებლური სწავლების ჭეშმარიტ გამოხატულებად იქნა მიჩნეული, სახელდობრ იმას, რომ ქრისტეში ორი ბუნება "შეურწყმელად, განუყოფელადაა" შეერთებული.

ახლა კი ნესტორიანებთან კამათის დროს მართლმადიდებელთა მთავარი წინამძღოლის, წმ კირილეს შეხედულებებსაც გავეცნოთ: ძე ლეონის უპირატესად იმისათვის განკაცდა, რომ უშუალო მონაწილეობა

მიელო ადამიანის მოქმედებაში, რომელსაც ისე შეუერთდა, რომ უკვე ორი არსება კი არ იყო, არამედ ერთი, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით: იმის ნათელსაყოფად, თუ როგორაა იესო ქრისტეში, კაცობრივი და ღვთაებრივი ბუნება შეერთებული, კირილეს ასეთი შედარება მოჰყავს: ადამიანში სხეული და სული სხვადასხვაა თვისებისაა, მაგრამ ისინი ერთ ადამიანს შეადგენენ, - იგივე დამოკიდებულებაა ღმერთაკის ბუნებათა შორისაც; იესო ქრისტეს ამქვეყნიური ცხოვრების ყველა ფაქტი, რომელსაც ღმერთაკი აღასრულებდა, არც მხოლოდ მის ღვთაებრიობას უნდა მიეწეროს და არც მხოლოდ ადამიანურობას, არამედ ორივე ბუნებას მათი პარამონიული შერთვით; რადგან იესო ქრისტე შობილია უწინარეს საუკუნეთა, მისი შობა წმ. ქალწულისაგან ისე კი არ უნდა გავიგოთ, რომ ძე ღვთისა მეორედ იშვა, არამედ რომ იგი ადამიანურ ბუნებას შეუერთდა. ყოვლად წმიდამ შვა ღმერთი, რომელიც ხორციან შეერთების შემდეგაც ერთ ჰიპოსტასს შეადგენს; ძე ღვთისა თუმცა საკუთარი ბუნებით უვნებელია, მაგრამ ჩვენთვის ხორციით ევნო და უვნებლად შეითვისა ტანჯვა საკუთარი სხეულისა.

წმ. კირილეს მსჯელობა ღრმა რწმენაზეა დაფუძნებული, რადგანაც სარწმუნოება გონებრივი ცოდნის საკუთრებად ვერასოდეს იქცევა. კირილეს მსჯელობა ქრისტიანის რელიგიურ გრძნობას აკმაყოფილებს და ამაშია მისი მაღალი ღირსება და განუზომელი უპირატესობა ნესტორის რაციონალურ აზრებთან: შედარებით. დოგმატი ღვთის პირის სამების შესახებ მიუწვდომელია, დარჩა ათანასეს, ბასილი დიდისა და გრიგოლ ღვთისმეტყველის მრავალმხრივი განმარტებების შემდეგაც; იგივე შეიძლება ითქვას ძე ღმერთის განხორციელების დოგმატის შესახებაც: კირილეს მიერ საფუძვლიანი ახსნის შემდეგაც იგი ისევ დაფარულად რჩება. რწმენა თავისთავად გამორიცხავს განსჯის გზით წვდომას.

ორი ეკლესიური პარტიის დოგმატურ საკითხებში შეუთანხმებლობამ საეკლესიო და სამოქალაქო ხელისუფალნი წააქეზა ეფესოში მოეწვიათ ახალი მსოფლიო კრება. სადაც როგორც კირილეს, ისე ნესტორის მომხრე ეპისკოპოსები მოიწვიეს, მაგრამ შეკრებილმა ეპისკოპოსებმა ერთი საერთო კრება ვერ შეადგინეს, და საკუთარი საღვთისმეტყველო ნებედულებების მიხედვით ორ ნაწილად გაიყვნენ. კირილეს მომხრე მრავალრიცხოვანმა ეპისკოპოსმა ცალკე კრება მოაწყო, - სწორედ ეს არის ეფესოს მსოფლიო კრება. მათ საწინააღმდეგოდ კი, ნესტორმა და მისმა თანამოაზრებებმა იბრუნეს ანტიქოელის თავმჯდომარეობით "განდგომილითა" კრება გამართეს.

კირილეს მხარეს დაჭგუფდნენ ალექსანდრიის, ეგვიპტის, რომის, იერუსალიმის, პალესტინის, ილირიკისა და ეფესოს ეპისკოპოსები საწინააღმდეგო მხარეს კი - ანტიოქიის ოქის, მცირე აზიისა და თრაკიის ეპისკოპოსები.

ეფესოში მამებს რაიმე დოგმატური განსაზღვრება არ მიუღიათ.

მსოფლიო კრებამ განდგომილთა კრების ყველა მონაწილეს ხარისხი ჩამოართვა.

მეოთხე მსოფლიო სამკლესიო კრების წინ

ქალკედონის მეოთხე მსოფლიო კრების დოგმატურ-ისტორიული საკითხების განხილვამდე საჭიროდ მივიჩნიეთ აღგვეწერა მასთან პრინციპულად დაკავშირებული მოვლენები. კერძოდ მართლმადიდებელთა უნია, კონსტანტინეპოლის ადგილობრივი და ყაჩაღთა კრებები.

ეფესოს კრების ორად გაყოფამ ეკლესიას სიმშვიდე ვერ მოუტანა. სამაგიეროდ ალექსანდრიისა და ანტიოქიის ღვთისმეტყველები მეზუთე საუკუნის ოცდაათიან წლებში მიღწეულმა უნიამ დააზავა. იგი, როგორც ეფესოს კრების დამასრულებელი აქტი ისე შეიძლება წარმოვიდგინოთ. უნია, როგორც სიტყვა გვიჩვენებს, ალექსანდრიული და ანტიოქიური დოქტრინების შეერყობას ნიშნავს: ანტიოქიურისა იმ თვალსაზრისით, რომ მისი წარმომადგენლების, იოანე ანტიოქიელისა და ნეტარი თეოდორიტეს თხზულებებიდან ნესტორიანული შეხედულებები მთლიანად ამოიღეს. უნიის დოკუმენტების აღიარება ყველასათვის აუცილებელი იყო, ვისაც კი მართლმადიდებელი მორწმუნის სახელის ტარება სურდა. უნია ერთბაშად არ აღსრულებულა, მაგრამ უკვე 433 წლიდან იგი შეიძლება ეკლესიის საკუთრებად მივიჩნიოთ, რისი ინიციატორიც იმპერატორი თეოდოსი უმცროსი იყო. უნიის საფუძველი შეიქნა იმ სარწმუნოების აღიარება, რომელიც იოანე ანტიოქიელმა კირილე ალექსანდრიელს წარუდგინა. მასში, მართალია, ანტიოქიური ღვთისმეტყველებისათვის დამახასიათებელი გამოთქმები გვხვდება, მაგრამ ამავე დროს ალექსანდრიული მეცნიერების ტერმინოლოგიაცა და შეხედულებებიცაა გათვალისწინებული; აგრეთვე ერთვის განცხადება. რომელშიც იოანესა და სხვა სირიელი ეპისკოპოსების მიერ ნესტორი და მისი, სწავლება შეჩვენებულია.

იოანესა და მისი თანამოაზრე ეპისკოპოსების მიერ სარწმუნოების აღიარება კირილემ დიდი სიხარულით მიიღო და სრულადაც მართლმადიდებლურად მიიჩნია. ამის შემდეგ, ყოფილ მოწინააღმდეგებთან უფრო მკიდრო ურთიერთობის დასამყარებლად, თვით კირილემ აღარ გაუბოდა იმ ფორმულებს, რომლებიც მხოლოდ ანტიოქიურ საღვთისმეტყველო ენას შეეფერებოდა. ყოველი შემთხვევისათვის იგი მხოლოდ იმ ფორმულებს არიდებდა თავს. რომლითაც ანტიოქიელები ცდუნდებოდნენ.

ეკლესიის შფოთი ნელ-ნელა ჩაწყნარდა. უნიას ანტიოქიის გარდა ფინიკიის, კილიკიის, არაბეთის, მესოპოტამიისა და სხვა ეკლესიებიც შეუერთდნენ. მაგრამ, უნიის პრაქტიკულად განხორციელებას. რასაკვირველია, ეკლესიაში წინააღმდეგობია გარეშე არ ჩაუვლია. უნიის აშკარა მტრები ანტიოქიური ღვთისმეტყველების მიმართულების ის ეპისკოპოსები იყვნენ, რომლებიც კირილესთან დაახლოებას და მისი სწავლების გაზიარებას მტრების წინაშე დათმობად მიიჩნევდნენ. იყვნენ სხვა სახის მოწინააღმდეგეებიც, კერძოდ, ნესტორიანელები, რომლებიც უნიას პირფერულად შეეკედლნენ და აცხადებდნენ, რომ თითქოს კირილე მათ მხარეზე გადავიდა. და მაინც ყველა ამ მტერზე საშიშნი ისინი იყვნენ, რომლებიც ვითომდა კირილეს პატისვიმცემელთა რიცხვს ეკუთვნოდნენ. და ამ დროს თავიანთ განმანათლებელს ეკვის თვალთ უყურებდნენ იმ მიზეზით, რომ კირილემ ურთიერთობა დაამყარა იოანესთან და მის აშკარა მტრულად მართლმადიდებლური რწმენის ლალატს ხედავდნენ. ესენი მონოფიზიტების წინამორბედები არიან. რომელნიც კირილეს წინააღმდეგ იმისათვის დრტყინავდნენ, რომ იგი კრისტეს ორი ბუნების შესახებ ასწავლიდა. ეს სწავლება ანტიოქიურ საცდურად და ერესად მიაჩნდათ.

კირილეს მრავალი მცდელობის მიუხედავად ამ შეუპოვარ ერეტიკოსებს არაფერი ეშველათ. ტყუილად არ ითვლება აქსიომად, - ყველაზე საშიშნი და დაუნდობელნი გადამტერებული მეგობრები არიან. ეს რწმენის მიმბაძველები თავიანთმა უგუნურებამ თუ საღ მიიყვანა, ამას შემდეგში გავეცნობით. იმ გაუგებრობისა და უთანხმოების გამო, რომელიც ჭერ კიდევ სუფევდა, კირილე ისე გარდაიცვალა, რომ ეკლესიის მომავალი ცხოვრების სიმშვიდეში დარწმუნებული არ ყოფილა.

უნიისადმი პირდაპირი და მტკიცე მხარდაჭერის მიზნით 448 წელს კონსტანტინეპოლში ადგილობრივი საეკლესიო კრება ჩატარდა. უნიის მტრები კონსტანტინეპოლის კრების მტრებადაც იქცნენ. ამ კრების განჩინება მიმართულია იმ უკიდურესი ალექსანდრიელებისადმი.

რომლებმაც უნია არ მიიღეს და არ აღიარეს. უნიის დამცველების ეს კრება უნიის ალექსანდრიულ მტრებთან პირველი პირდაპირი შეხვედრა იყო. რაც უფრო მეტი დამცველი უჩნდებოდა უნიას, ალექსანდრიული დოქტრინების უგულისხმო მიმდევრები მით უფრო ბოროტდებოდნენ. კირილეა გარდაცვალების შემდეგ (444 წ.) ისინიც დაუფარავად ამოქმედნენ. ვინც აქამდე მისი ავტორიტეტის ზეგავლენით თავმჯავებულად იქცეოდა, უნიის ალექსანდრიელი მტრები არსებითად იცავე მონოფიზიტები არიან. კონსტანტინეპოლის კრებას ცნობილი კონსტანტინეპოლელი არქიმანდრიტის, ევტიქის, სახით სწორედ ისინი დაუპირისპირდნენ. იგი დედაქალაქის ერთ-ერთი მონასტრის ბერი იყო. ევტიქი შესაძლოა ათწლით კრების დროს კირილეს სასარგებლოდ და ნესტორას წინააღმდეგ ეწევიყო მოქმედებდა. თავისი ღვთის ბუნების ტყველური შეხედულებებით იგი ტიპიური წარმომადგენელი იყო ალექსანდრიული მიმართულებისა, მაგრამ შერყეული მართლმადიდებლობით. იგი კირილეს მიერ უნიის დროსა და უნიის შემდეგ დაწერილ თხზულებებს არ აღიარებდა. ევტიქი, ისევე როგორც სავრთოდ უკიდურესი ალექსანდრიელები, პატრივის ღირსად კირილეს საქმიანობის მხოლოდ ნაწილს მიიჩნევდა და მის სწავლებას ცალმხრივად წარმოადგენდა. ევტიქი პირდაპირ აცხადებდა, რომ თითქოს კირილეს თხზულებებში ორი ბუნების შესახებ სწავლება არ არსებობდა, რითაც თავისთავად უნიატური დოკუმენტების იგნორირებას ახდენდა.

ევტიქის მონოფიზიტური სწავლება ასე ფორმულირდება: "ღვთის სიტყვის განხორციელების შემდეგ მე თავყვანს ვცემ ერთ ბუნებას, - განხორციელებული და განკაცებული ღმერთის ბუნებას", ან: "ვცდიარებ, რომ უფალი ჩვენი შეერთებამდე ორი ბუნებისაგან შედგება, შეერთების შემდეგ კი ერთ ბუნებას ვაღიარებ". ეს ფრაზები ერეტიკოსის მიერ არაა შექმნილი. იგი წმ. კირილესთან გვხვდება და სათავეს ათანასესაგან იღებს. მაგრამ საქმე იმაშია, რომ ისინი კირილეს სხვა შეხედულებებთან დაუკავშირებლად წარმოდგენილი და ამიტომ ერეტიკულ ხასიათს იძენს.

კრების თავმჯდომარეს, კონსტანტინეპოლის პატრიარქ ფლავიანეს და ევტიქის მამხილებელს, ევსევე დორილეელს სხვა ღვთისმეტყველური შეხედულებები ჰქონდათ. ფლავიანეს სიტყვით: "ქრისტეში შეერთებული ორი ბუნების ერთობა მდგომარეობს არა იმაში, რომ თითქოს ეს ბუნებანი თავიანთი თვისებებით ერთიანობაში შეირწყნენ, არამედ იმაში, რომ ბუნებათა თვისებები ურთიერთიარებით სრულყოფილად შენარჩუნებული". "ჩვენ

ყოველთვის ვამბობდით და ახლაც ვიმეორებთ, რომ იესო ქრისტე არის სრული ღმერთი და სრული კაცი, ერთარსი მამისა ღვთაებრიობით და ერთარსი ღვდისა ადამიანურობით და ერთი ჰიპოსტასი, ორი ბუნების მქონე“.

კრებამ ერეტიკოსი ევტიქი ამხილა და განსაჯა.

არკურთმა იმ ეკლესიამ, სადაც ალექსანდრიული იღვწის გავლენა იგრძნობოდა, კონსტანტინეპოლის კრების ავტორიტეტულობა არ აღიარა. ასეთები იყვნენ ალექსანდრიის ანუ ეგვიპტის, რომისა და იერუსალიმის ეკლესიები. სამაგიეროდ კრებას ყველა იმ ეკლესიამ დაუჭირა მხარი, რომელიც უნიას თანაუგრძნობდა.

ქრისტიანული ერის 449 წელს ეკლესიას მძიმე დრო დაუდგა. უნიის მტრები, უკიდურესი ალექსანდრიელები, გამძვინვარებული მოწინააღმდეგეები იმისა, რაც კი ანტიოქიური საღვთისმეტყველო მიმართულების ბეჭედს ატარებდა, - ზეიმობდნენ. მაგრამ მადლობა ღმერთს, არც თუ დიდხანს! საქმე ეხება ყაჩაღების კრებასა და მათ საქმიანობას, უფრო სწორად - მათ ბოროტ მოქმედებას. უნია, უდიდესი მოვლენა ეკლესიის ცხოვრებაში, მათ სამაცხვინოდ მიიჩნიეს, ხოლო უნიის მეგობრები ეკლესიისა და მართლმადიდებლობის მტრებად გამოაცხადეს; უნიის მოწინააღმდეგეები თავიანთ თავს კეშმარიტი სარწმუნოების დამცველებად ხმამალა აცხადებდნენ. როგორც არიანობამ კონსტანტის დროს, ასევე მონოფიზიტობამაც თავისი დროშა მალა ასწია, როგორც ცნობილია, მონოფიზიტების დაულალავი წინამძღვარი ალექსანდრიის პატრიარქი დიოსკორე იყო. მას განსაკუთრებით სძულდა კირილე, თუმცა ამ დიდ მამას გარეგნულად პატივს სცემდა. როგორც ჩანს, იგი იძულებული იყო თავი შეეკავებინა იმ საერთო მოკრძალების გამო, რომელსაც წმიდა კირილეს მიმართ ამჟღავნებდა. კეშმარიტების მტრობით გამსჭვალული დიოსკორე ცდილობდა ეკლესიისათვის ის მდგომარეობა დაებრუნებინა, რომელშიც იგი მესამე მსოფლიო კრების წინ აღმოჩნდა. უნიისადმი მტრულად განწყობილ დიოსკორეს სურდა, ეკლესიას დაევიწყებინა კირილეს ცხოვრების ბოლო წლების ღვაწლი. იმის შესახებ, თუ საიდან მოდიოდა მისი ასეთი სიძულვილი, ისტორიკოსები ვერაფერს ამბობენ. მხოლოდ დიოსკორეს მიმართ ქალკედონის კრებაზე გამოთქმულ საჩივარში ვკითხულობთ, რომ მას "კირილეს მართალი სარწმუნოების სიძულვილი ჰქონდა". სხვაგან: "კირილე სძულდა მისი მართალი სარწმუნოების გამო“.

ასევე შეიძლება ითქვას, რომ დიოსკორეს სიძულვილის ძირითადი მიზეზი უნიისადმი მისი მტრული დამოკიდებულების შედეგი იყო.

დიოსკორეს დოგმატური შეხედულებები სრულიად მონოფიზიტურია: როგორც ეს ყაჩაღთა კრებამ გამოავლინა, ისინი ექტივის შეხედულებებისაგან არ განსხვავდებოდა. დიოსკორე ჭერ კიდევ კონსტანტინეპოლის კრებამდე ყველა ქვეყნის მონოფიზიტებთან იყო კავშირში. ექტივიც და სხვა ქვეყნის მონოფიზიტებიც მისი ხელმძღვანელობით მოქმედებდნენ.

დიოსკორეს წინამძღოლობით ეფესოში გამართული ყაჩაღთა კრება (449 წ.), ასე ვთქვათ, მესამე მსოფლიო კრების პაროდიაა. პრინციპულად იგი ამ უკანასკნელ კრებას იმეორებდა, მაგრამ მისი შედეგი არა სიკეთე, არამედ ბოროტება იყო. ცნობილია, რომ კეთილი ანგელოზის სახის მიღება ეშმაკსაც შეუძლია; ყაჩაღებიც ასევე ამბობდნენ: "ეს არის მესამე მსოფლიო კრება, რომელიც საუკუნეთა დასასრულს შეიკრიბაო".

ყაჩაღთა კრებაზე ნიკეის სიმბოლოს გარდა სხვა სიმბოლოს გაგონებაც კი არ უნდოდაც, რითაც კონსტანტინეპოლის მსოფლიო კრების სიმბოლოს დაფარულსა და დაუსაბუთებელ პროტესტს უცხადებდნენ. დიოსკორე კრებაზე ასეთ აზრს ავითარებდა: სრულიად საკმარისია სარწმუნოებისათვის უკვე გაკეთებული განმარტებები. სარწმუნოების ახლად გადმოცემის უფლება ეკლესიას არა აქვს; რელიგიის სფეროში არავითარი გამოკვლევა საჭირო არ არის და ყველაფერი ეს რწმენას საშიშროებით ემუქრებაო. როგორც ჩანს, კრება ისეთი კონსერვატიზმის პოზიციაზე იდგა, რომლისგანაც სიკეთე მოსალოდნელი არ იყო. კრებაზე წარმოთქმულ სიტყვებში გაისმის უღმობელი მსჯეობა ადამიანის ბუნებრივი მისწრაფებებისადმი - შეისწავლოს სარწმუნოება, განმარტოს წმ. წერილი, ახსნას დოგმატი. კრება საღვთისმეტყველო მეცნიერების მტერი იყო. ყაჩაღთა კრების ასეთი შეხედულება წმ. ათანასეს მიმართ შეუგნებელი პატივისცემის ნაყოფად უნდა მივიჩნიოთ. ჩვენ ვიცით, რომ ათანასე თავის დროზე და ცნობილ პირობებში ნიკეის სიმბოლოს ხელშეუხებლობისათვის იბრძოდა. ეს იყო ათანასეს უდიდესი დამსახურება ქრისტიანული სამყაროსათვის. მაგრამ ა.ა.მ. უგუნურმა თავყანისმცემლებმა, რომელთაც, რწმენისა, სულისა და ეკლესიის საჭიროებანი არ ესმოდათ, მისი ქვეშაობიტი და მაღალი მისწრაფებები აფსურდამდე დაიყვანეს. მათ ავიწყდებოდათ, რომ რაც ათანასემ თავისი იდეები გამოთქვა, მას შემდეგ უკვე ასი წელი გავიდა, რომ ეკლესიაში ახალი მოთხოვნები იღებოდა, ახალი საჭიროებანი გამოვლინდა, რომლებიც სამართლიან გადაჭრას მოითხოვდა. მონოფიზიტები არა აწყობთ, არამედ წარსულით ცხოვრობდნენ. ყაჩაღთა კრების ვიწრო,

ჩამორჩენილ შეხედულებებს რომ გაემარჯვათ, რა მოუვიდოდა ეკლესიას, მეცნიერებას, ადამიანთა გონებას? - ეკლესიის სფეროში წყვედადი და სიციარიელე დაისადგურებდა. ათანასე ასწავლიდა, რომ ნიკეის მკრწამსი მტკიცედ დაეცვათ, მონოფიზიტები კი აქედან ასკენიდნენ, რომ ღვთისმეტყველების განვითარება მხოლოდ ნიკეის სიმბოლოთი უნდა შემოფარგლულიყო და რომ სარწმუნოების კეშმარიტების გახსნა კეშმარითი რწმენის უარყოფას ნიშნავდა და სხვა.

ალსანიშნავია აგრეთვე, რომ ყაჩაღთა კრება ევტიქის მსგავსად საერთოდ არ განმარტავს, თუ რომელ საფუძველსა და მტკიცებას ეყრდნობა მონოფიზიტური დოქტრინა. კონსტანტინეპოლის ადგილობრივ კრებაზე ევტიქის მიერ წარმოთქმულ სიტყვას: "ვალაიარებ, რომ უფალი ჩვენი შეერთებამდე ორი ბუნებისაგან შედგება, შეერთების შემდეგ კი ერთ ბუნებას ვალაიარებ", დიოსკორეს ადასტურებდა: "და ჩვენც ყველა ამას ვეთანხმებითო". ამავე ყაჩაღთა კრებაზე დიოსკორემ საკითხი ასე დასვა: "განა შეგვიძლია დაეუშვათ გამოთქმა, რომელშიც განხორციელების შემდეგ ორ ბუნებაზე იქნება ლაპარაკი?" - ამაზე კრებამ განაცხადა: "ანათემა მას, ვინც ასეთ გამოთქმას გამოიყენებს; თუ ვინმე იტყვის, - ორი - ანათემა". კრების მონოფიზიტობა ნათელი ფაქტია.

უპირველეს ყოვლისა, კრებამ შეაჩვენა და ხარისხი ჩამოართვა კეთილშობილ მოღვაწეს, სულისკვეთებით მეორე ოქროპირს, კონსტანტინეპოლის პატრიარქ ფლავიანეს და მასთან ერთად ევსევინსაც. ყაჩაღთა კრების მსხვერპლი შეიქმნენ აგრეთვე ანტიოქიის პატრიარქი დომნი, ნეტარი თეოდორიტე კვირელი, ედესის ეპისკოპოსი იბა, ტირის ეპისკოპოსი ირინეოსი და საერთოდ ყველა ის პირი, რომელიც უნიას და ანტიოქიურ საღვთისმეტყველო მიმართულებას ან უშუალოდ უკავშირდებოდა, ან თანაუგრძნობდა: ყაჩაღთა კრება არც შეჩვენებულ პირთა ნათესაეების დასჯასაც ვრიდებოდა. კრება განაჩენებს ხალისით ისმენდა და ანტიოქიელთა განკვეთის განცხადებებს მხიარული შეძახილებით ხვდებოდა. დიოსკორეს მისამართით გაიძახოდნენ: შენი პირით ღმერთი ლაპარაკობს! შენი პირით სულიწმიდა ღაღადებს! მათი ფესვებიც ამოძირკვე, მართლმორწმუნეე! - დიოსკორე კი იფერებდა და ღვარძლს როგორც ხორბალს ისე იღებდა. გადაყენებულისა და განკვეთილის მიმართ კი კრება საშინელ სიძულვილსა და მძვინვარებას ამჟღავნებდა: დაეწვათ შუა ქალაქში! ასე სატანაც კი არ იტყოდა! ეს სატანის სიტყვებია!

ანტიოქიის შუაგულში დაეწეათ სამაგალითოდ, ეშმაკი უფრო ლეთისმომიშია!

ყაჩაღთა კრებამ თავისი საქმე გააკეთა. ეკლესიის ხნულებს ქაზობრბალასავით გადაუარა. კეშმარიტი მართლმადიდებელი უნიელები დაამცირეს და შეარცხინეს. ეკლესიაში შფოთმა და განსაცდელმა დაიშკვიდრა. თითქოს რწმენა და ეკლესია უფსკრულის პირას დადგა. მაგრამ გამტანჯველი და საშინელი ორი წელიწადი გავიდა და განგებულებით დადგენილი ეკლესიის განსაცდელის ვადაც ამოიწურა. თავისუფლად ამოსუნთქვის საშუალება ყველას მიეცა, ისე, რომ შეეძლოთ დავითთან ერთად ეთქვათ: იხარებდინ ცანი და გალობდინ ქუეყანაი!, რისი გამოხატულებაც ქალკედონის მსოფლიო საეკლესიო კრება ვახდა.

მეოთხე მსოფლიო საეკლესიო კრება (ქალკედონი, 451 წ.)

ქალკედონის კრების მსვლელობის განმავლობაში არა ერთი გაუგებრობა გამოვლინდა, მაგრამ, ჰიუსედავად ამისა, საბოლოოდ იგი ზაინც შეთანხმებით დამთავრდა, რაზეც ამავე კრებაზე შედგენილი დოგმატური განსაზღვრების ერთსულოვანი მიღებაც მეტყველებს.

კრება აშკარად გამოხატული ორი სხვადასხვა მხარის დაპირისპირებით დაიწყო. ტაძარში, სადაც კრება გაიმართა, მარცხენა მხარე რომის ლეგატებმა, კონსტანტინეპოლის, ანტიოქიისა და აზიის ყველა ოლქის ეპისკოპოსებმა დაიკავეს, მარჯვენა კი-ეგვიპტის, პალესტინის და ილირიკის ეპისკოპოსებმა. პირველ მხარეს კონსტანტინეპოლის პატრიარქი ანატოლი მეთაურობდა, ხოლო მეორეს-ჩვენთვის უკვე ცნობილი ალექსანდრიის პატრიარქი დიოსკორე. ანატოლი კონსტანტინეპოლის პარტიას ყველა იმ საეკლესიო ოლქის ეპისკოპოსები შეადგენდნენ, რომლებიც, სიციისა და ნესტორიანულ ეპოქაში საერთო მისწრაფებებით იყვნენ გაერთიანებულნი. ამ პარტიის ახალ წევრს მხოლოდ რომი წარმოადგენდა, რომელიც აქამდე მასში არ შედიოდა. დიოსკორეს თანამზრახველებს კი ის ეპისკოპოსები წარმოადგენდნენ, რომლებიც ძველი დროიდანვე ალექსანდრიის ეკლესიას სათავეში უსვლელად ეღვსენ. ე.ი. ჩვენს აქ პარტიის იმავე დაკავუებას ვხვდებით, რომელიც აქამდეც არა ერთხელ შეგვხვედრიოა.

საყურადღებოა გადაწყვეტილება რომის ეკლესიისა, რომელიც მონოფიზიტურ საკითხებზე კამათის დასაწყისში ევტიქის მხარეზე

იღვა. მაგრამ პაპმა მალე შეამჩნია, რომ რომისა და ალექსანდრიის ეკლესიების ინტერესები თანდათან ერთმანეთს სცილდებოდნენ. ამის მიზეზი სხვადასხვა გარემოებასთან ერთად ისიც იყო, რომ 448 წ. კონსტანტინეპოლის კრების შემდეგ ეგვიპტის სააპელაციო საჩივარს პაპი ლეონი არ გამოექომაგა, რის გამოც ეგვიპტე რომს ზურგი აქცია. ეს კი ლეონს აუცილებლად შეურაცხყოფდა, მით უმეტეს თუ იმასაც გაეითვალისწინებთ, რომ IV-V სს-ში პაპები თავიანთ თავზე უკვე მალალი წარმოდგენისანი იყვნენ. ამას ისიც დაერთო, რომ დიოსკორემ ლეონი კიდევ შეაჩვენა. ამ მიზეზების წყალობით ლეონმა რომის ადრინდელი საეკლესიო პოლიტიკა შეცვალა. მონოფიზიტობის წინამძღვრებს განუდგა და კონსტანტინეპოლს მიემხრო. რომისა და კონსტანტინეპოლის ეკლესიების დაახლოება პატრიარქ ფლავიანეს სახელთანაა დაკავშირებული.

აღნიშნული ორი პარტიის განსხვავებული შეხედულებები შემდეგში მდგომარეობს:

ა) პარტიები ყაჩაღთა კრებაზე გაიციხული მამების საკითხს სხვადასხვაგვარად უდგებოდნენ. რაც განსაკუთრებით ნეტარ თეოდორიტესადმი დამოკიდებულებაში გამოიყვანდა; მარცხენა მხარე მას მართლმადიდებლობის ქომაგად აღიარებდა, მარჯვენა მხარეს კი თეოდორიტეს სახელის გაგონებაც კი არ უნდოდა.

ბ) პარტიებს უნიისადმი განსხვავებული დამოკიდებულება ჰქონდათ. მარცხენა მხარემ 448 წ. კონსტანტინეპოლის კრება აღიარა და დაგმო ყაჩაღთა კრება, რითაც თავისი დამოკიდებულება გამოხატა.

გ) მარცხენა მხარე კონსტანტინეპოლის მეორე მსოფლიო კრების სიმბოლოს აღიარებდა, მარჯვენა კი-პირიქით. ძირითადი ქრისტოლოგიურ საკითხებში შეუთანხმებლობა იყო. მარცხენა მხარის წარმომადგენელი ეპისკოპოსი დიოგენე კიზიკელი აცხადებდა; რომ ნიკეის სიმბოლოს წარმოთქმა კონსტანტინეპოლში 381 წ. გაკეთებული დამატებების გარეშე გაუმართლებელი იყო, რადგან ამ განსაზღვრების გარეშე ნიკეის სიმბოლო არასრულყოფილი ჩანდა. დიოგენე ამბობდა: "ეგვიპტეში ნიკეის წმ. მამების კრება პირველ ადგილზე მსაკრულად დააყენა, მაშინ როცა კონსტანტინეპოლის კრებამ სიმბოლო აპოლინარის, მაკედონიოსის და მათი მსგავსთა ბიწიერი აზრების გამო შეავსო. სახელობრ სიმბოლოში მიმატებულია: გარდამოხდა ზეცით და ხორცნი შეისხნა სულისაგან წმიდისა და მარიამისაგან ქალწულისა. ეგვიპტეში, როგორც აპოლინარისტმა, ეს ადგილი გამოტოვა. აპოლინარიც აღიარებს ნიკეის წმ. კრებას, მაგრამ ეს სიტყვები საკუთარი დამახინჯებული შეხედულებისამებრ ესმის და გაუძრბის გამოთქმას:

ხულისაგან წმიდისა და მარიამისაგან ქალწულისა. შემდეგში მცხოვრებმა წმ.მამებმა ნიკეის სიმბოლო უფრო ნაილადა განსაზღვრეს“. ეკლესიის დორილელი იმავი მიზეზებთან დაკავშირებით აცხადებდა: ეკლესია უარყოფდა, რომ უფალი იესო ქრისტეს სხეული ზეციურია (ლეთიურია), მაგრამ უარს ამბობდა განემარტა, თუ საიდან იყო იგი.

დ) და ბოლოს, მარცხენა და მარჯვენა მხარეს წარმომადგენლებს განსხვავებული ქრისტოლოგიური შეხედულებები ჰყოფდა, რომელიც მონოფიზიტობას ეხებოდა. მარცხენა მხარის წარმომადგენელი მამების სწავლება იესო ქრისტეს ორ ბუნებას განასხვავებდა, რომელიც ღმერთკაცის ერთ პირში იყო შეერთებული. დიოსკორეს აზრით კი: “შეერთების შემდეგ ორ ბუნებას კი არ უნდა ვაღიარებდეთ, არამედ სიტყვის ერთ განხორციელებულ ბუნებას “; “ ორი ბუნებისაგან ვაღიარებ, ორს-არ ვაღიარებ“, “აი, რას ვამტკიცებ: შეერთების შემდეგ ორი ბუნება არ არის“.

როგორც ვხედავთ, მარცხენა მხარე მართლმადიდებლური იყო. ამიტომ იგი კრების სულს წარმოადგენდა, ხოლო მარჯვენა-ერეტიკული, რომელიც ეკლესიის ინტერესების საწინააღმდეგო პარტიას ქმნიდა. მარჯვენა მხარეს რომ გადაეძლია. მაშინ წმიდა და მსოფლიო კრების საცულად მეორე ყაჩაღსა კრება გვექსეებოდა, მაგრამ ღვთის წყალობით მარცხენა პარტიამ მალე მარჯვენა მხარის ხარჯზე გაზარდა და გაძლიერება დაიწყო. ერეტიკული შეხედულებებიდან მართლმადიდებელთა მხარეზე გადასვლისას ეპისკოპოსებს კეშმარიტების მოუსყიდველი გრძნობა ხელმძღვანელობდა. კრება ერთსულოვანი გახდა. თუკი რაიმე გაუგებრობა გაჩნდებოდა, ისევ მხოლოდ იმ ეპისკოპოსების მიზეზით, რომლებიც მანამდე დიოსკორეს პარტიას ეკუთვნოდნენ. მათში ალექსანდრიული სულისკვეთება მაინც ვლინდებოდა, რომელსაც არ შეეძლო ანტიოქიურ სულს უცხად შერწყმობა და შეერთებოდა.

კონსტანტინეპოლის სიმბოლომ მრავალი წინააღმდეგობის გადალახვის შემდეგ საბოლოოდ სრული აღიარება მოიპოვა.

კრებაზე დიდი დრო დაეთმო წმ. მამათა იმ მთლიანი წერილების ან ნაწყვეტების კითხვას, რომლებშიც იესო ქრისტეს ღვთაებრივ და კაცობრივ ბუნებათა შეერთების საკითხია განსაზღვრული. გრიგოლ ღვთისმეტყველის, ამბროსი მედიოლანელის, იოანე ოქროპირის, კირილე ალექსანდრიელის, ბასილი დიდის და ეკლესიის სხვა მნათობმა ნააზრევის საფუძველზე კრებამ ქრისტოლოგიური დოგმატის ამომწურავი სარწმუნოებრივი განსაზღვრება შეადგინა, რომელსაც ქვემოთ წარმოგიდგენთ:

დოგმატი ჩვენი უფალი იესო ქრისტეს ერთი პირის ორი ბუნების შესახებ

ვართ რა მიმდევარი წმ. მამათა მოძღვრებისა, ყველანი ერთხმად ვასწავლით ერთი და იმავე ძის, ჩვენი უფალის, იესო ქრისტეს აღიარებას, როგორც სრულყოფილს ღვთაებრიობით, სრულყოფილს ადამიანურობით, ჰეშმარიტ ღმერთსა და ჰეშმარიტ კაცს, იმავე გონიერი სულისა და სხეულისაგან. ერთარსს მამისა ღვთაებრიობით და ჩვენივე ერთარსს ადამიანურობით, სრულიად ჩვენს მსგავსს, გარდა ცოდვისა, ღვთაებრიობით მამისაგან შობილს უწინარეს საუკუნეთა, ხოლო უკანასკნელ უამს კაცობრივად შობილს ჩვენთვის და ჩვენი ხსნისათვის ღვთისმშობელი ქალწული მარიამისაგან. ერთსა და იმავე ქრისტეს, ძე ღმერთს, მხოლოდშობილს ორი ბუნებით, შეურწყმელად, უცვლელად, განუოფლად, განუყრელად შემეცნებულს ისე, რომ შეერთების შედეგად არა თუ არანაირად არ ისპობა განსხვავება ორ ბუნებას შორის, უფრო მეტიც, თითოული მათგანის ბუნების თვისება შენარჩუნებული და შეერთებულია ერთ პირსა და ერთ პიპოსტასში, - არა ორ პირად განკვეთილსა. და გაყოფილს, არამედ ერთსა და იმავე ძე ღმერთს, მხოლოდშობილს, სიტყვა - ღმერთს, უფალ იესო ქრისტეს, როგორც მის შესახებ ძველთაგანვე ასწავლიდნენ წინასწარმეტყველები და როგორც თვით უფალმა იესო ქრისტემ გვასწავლა და როგორც ამას მამებმს სიმბოლო გადმოგვცემს.

როგორც კი სარწმუნოების განსაზღვრება ხმამაღლა იქნა წაკითხული, იგი მთელმა კრებამ ერთსულოვნად მიიღო.

კრების ბოლო სხდომაზე, რომელზეც დამტკიცდა სარწმუნოებრივი დადგენილება, თვით იმპერატორი მარკიანეც და მისი მეუღლე პულბერიაც მობრძანდა. იმპერატორის შეკითხვაზე, აღნიშნული დადგენილება ყველა ეპისკოპოსის თანხმობით იყო თუ არა მიღებული, მამებმა უპასუხეს: "ყველას ასე გეწამს! ყველანი შეეთანხმლით და ხელი მოვაწერეთ. ეს მართლმადიდებელთა სარწმუნოებაა. ამ რწმენამ სამყარო იხსნა. წმ. სამებამ 'სამი პირი განკვეთა' (ნესტორი, ევტიქი, დიოსკორე).

ქალკედონის კრების დოგმატური საქმიანობა ასე დამთავრდა. არ შეიძლება ყურადღება არ მიექცეს ამ კრების უდიდეს მნიშვნელობას, რომელმაც ეკლესიის შემდგომ ისტორიაში მრავალი კეთილი ნაყოფი გამოიღო:

1. IV-V სს-ში ანტიოქიურ და ალექსანდრიულ სკოლებს შორის განუწყვეტელი დაეა იყო იმის თაობაზე, თუ სარწმუნოების

ქვეშარიტებისა და საეკლესიო დოგმატების გამოკვლევის დროს რა ადგილი უნდა დათმობოდა ანთონის განხილვას. ეს საკითხი საკმაოდ საბოლოოდ ქალკედონის კრებამ გადაწყვიტა: არავის არ ეკრძალება გამოთქვას საკუთარი აზრი და გამოხატოს თავისი სარწმუნოება, მხოლოდ ერთი პირობით - იგი წმ. მამების სწავლებათა შესაბამისი უნდა იყოს. რადგან ეკლესიის დიდ მნათობთა თხზულებებს იგივე უფლება მიენიჭათ არსებობისათვის, როგორც ნიკეის სიმბოლოს. ასეთ მნათობებად კი ქვეშარიტების განმმართველი ისეთი დიდი მამებია დასახელებული, როგორებიც არიან ბასილი დიდი, პაპი დამასი, ათანასე დიდი, კირილე ალექსანდრიელი, ანტიოქიის ბრძენი არქიეპისკოპოსი იოანე, პროკლე და ლეონ დიდი. ქალკედონის კრების მონაწილე ექვსასმა მამამ საღვთისმეტყველო მეცნიერება და მისი საქმე საუკუნოდ აკურთხა.

2. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქალკედონის კრებაზე საბოლოოდ გავრცედა აგრეთვე კონსტანტინეპოლის სიმბოლოს საკითხიც, რომელიც მართლმადიდებელი სარწმუნოების გახსნის საფუძველად აღიარეს. კონსტანტინეპოლის სიმბოლოს მსოფლიო მნიშვნელობა მიენიჭა. კრების შემდეგ იგი იმპერატორის ბრძანებით გამოცხადდა, როგორც ყოველი ქრისტიანისათვის აუცილებელი აღსარება.

3. ქალკედონის კრების მიერ მიღებულმა სარწმუნოების განმარტებამ აღიარება მალე მოიპოვა, რადგან, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, მან განსაზღვრა და გახსნა ერთ-ერთი ისეთი საიდუმლო დოგმატი, როგორცაა სწავლება ღმერთკაცის პირის შესახებ. იგი რომის ეპისკოპოსმაც მიიღო. ქალკედონის კრების დოგმატური განსაზღვრების განსაკუთრებული მნიშვნელობა იმაშიც მდგომარეობს, რომ მან არც ალექსანდრიულ და არც ანტიოქიულ ღვთისმეტყველურ თვალსაზრისს უპირატესობა არ მიანიჭა. კრებამ დააზავა ისინი და ორივე სკოლის სწავლებიდან ერთი შერწყმული სწავლება წარმოადგინა. ორი სკოლის ლიტერატურიდან ერთი საეკლესიო ლიტერატურა წარმოიშვა. მართალია, ამ შეთანხმების მიღწევამდე მრავალი წინააღმდეგობა გადაილახა, მაგრამ დიდი ქვეშარიტების ბედი ასეთია და იგი მხოლოდ ბრძოლით იმარჯვებს.

მეექვსე მსოფლიო კრებამ სწავლება იესო ქრისტეს ორი ნების შესახებ მონოთელიტობის საწინააღმდეგოდ ჩამოაყალიბა. იგი იმით იწყება, რომ ქალკედონის კრების სარწმუნოების განსაზღვრებას ღმერთკაცის პირის შესახებ მთელი სიზუსტით გადმოსცემს და მის საფუძველზე, როგორც თავსაკიდურ ლოდზე, აგებს სწავლებას იესო ქრისტეს ორი ნების შესახებ.

ასევე დანამდილებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მეშვიდე მსოფლიო კრებაზე გახსნილი დოგმატი ხატის გამოყენებისა და თაყვანისცემის შესახებ საყრდენს ძირითადად ქალკედონის სარწმუნოებრივ დადგენილებაში პოულობს. ხატმებრძოლები ხატებს იმის საფუძველზე უარყოფდნენ, რომ იესო ქრისტეს, როგორც ღმერთკაცის გამოსახვა შეუძლებელია, რომ ტილოსა და დაფაზე მხოლოდ ქრისტეს კაცობრივი ხატება გამოისახება და არა მისი ღვთაებრივი სახეო. ხატმებრძოლთა ეს აზრი იმ მონოფიზიტური შეხედულებებით მტკიცდებოდა, რომლის მიხედვითაც ღვთაებამ ქრისტეში თითქოს მისი ადამიანურობა შთანთქა. ხატმებრძოლთა საწინააღმდეგო განსაზღვრება ძირითადად იმ სწავლებაზე შეიძლებოდა დაფუძნებულიყო, რომლის მიხედვითაც ქრისტეში ორი სრულყოფილი ბუნებაა - ღვთაებრივი და კაცობრივი, ორი შეურწყმელი ბუნება, მაგრამ ამავე დროს განუყოფელი, აქედან გამომდინარე ქრისტიანული გარდნობებისათვის ქრისტეს, როგორც მხოლოდ კაცის უბრალო გამოსახულებასაც კი, ცოტა მნიშვნელობა როდი ენიჭებოდა. ქალკედონის კრებამ ეს სწავლება სარწმუნოებრივი დადგენილებით გამოხატა.

4. ქალკედონის კრებამ ჩვენთვის ცნობილი უნიის ავტორიტეტს მხარი დაუჭირა და დაამტკიცა კიდევ. თავისი მხრიდან-საიმპერატორო ხელისუფლებამ განსაკუთრებული ბრძანებით აღადგინა იმ პირთა პატივი და ღირსება, რომლებიც დიოსკორესაგან უნიის ერთგულებისათვის დიდად დაზარალდნენ.

5. პირველი ოთხი მსოფლიო კრების დოგმატური ისტორიის განხილისას, ჩვენ იმ საინტერესო მოვლენას ვაკვირდებით, რომ იშვიათი გამოჩაყლისის გარდა ალექსანდრიული ღვთისმეტყველების მიმართულების მომხრეები პაპების მიმართ ყოველთვის მეგობრულად იყვნენ განწყობილნი, მაშინ როცა ანტიოქიური მხარე, რამდენიმე შემთხვევის გამოკლებით, ყოველთვის ეწინააღმდეგებოდა მათ. ქალკედონის კრება მეორე მიმართულების წარმომადგენელთა შემართებით მოქმედებდა. ქალკედონის კრების მსგავსად შეიძლება პაპისათვის არც არასოდეს უგმნობიებიათ, რომ მისი პრეტენზიები საეკლესიო განმგებლობაზე უსაფუძვლო იყო და არაკანონიერი. კრებამ პაპის ლეგატების წინადადება არ მიიღო, როცა ისინი ტაძრიდან დიოსკორეს გაგდებას უსაფუძვლოდ მოითხოვდნენ. ლეგატები მიზეზად მხოლოდ იმას ასახელებდნენ, რომ პაპს ასე ჰქონდა ნაბრძანები. როცა კრებამ დიოსკორეს დანაშაულის ახსნა ითხოვა, ლეგატებმა თქვეს: „დიოსკორემ გაბედა პაპის ნებართვის გარეშე ჩაეტარებინა კრება (ყაჩაღთა), რაც არასოდეს მომხდარა და არც უნდა მოხდეს“. კრება ამ

არგუმენტით არ დაკმაყოფილებულა და ლეგატებს ისევ შეკითხვით მიმართა: აგვიხსენით დიოსკორეს დანაშაულის ნამდვილი მიზეზი და მხოლოდ ამის შემდეგ იქნება თქვენი სურვილი შესრულებულიო. ამ მიზეზის დასახელების შემდეგ კრებამ მათი სურვილი დააკმაყოფილა, მაგრამ არც თუ საეხებით. როგორც ჩანს, მამები სულ მცირე მნიშვნელობასაც კი არ ანიჭებდნენ იმ წესს, რომლითაც თითქოს პაპის ნებართვის გარეშე კრება არ შეიძლებოდა შემდგარიყო. მაგრამ ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომლითაც მამების მხრიდან პაპის მოთხოვნების მიმართ უპატივემეულობა გამოიხატა, ის იყო, რომ კონსტანტინეპოლის პატრიარქი, მართალია, რიგით მეორედ, მაგრამ ღირსებით პაპის თანასწორად გამოცხადდა. ლეგატები ტყუილად აპროტესტებდნენ ამ დადგენილებას. შემდეგ კი პაპი ლეონიცი ამაოდ ცდილობდა მის განადგურებას, საქმე არ შეეცვლილა. ეს იყო ისეთი მნიშვნელოვანი ფაქტი, რომელსაც პაპები ქრისტიანული ეკლესიის მთელი ისტორიის მანძილზე არ ივიწყებდნენ. ეკლესიის განმგებლობა და ძალაუფლება, რომელსაც პაპები მარტოოდენ თავიანთ თავს აკუთვნებდნენ. ამიერიდან, ქალკედონის კრების განჩინებით, მათ ბიზანტიის პატრიარქებთან ერთად უნდა გაეყოთ. ამ დადგენილებაზე დაყრდნობით აღმოსავლეთის ეკლესიამ პაპის ხელყოფისაგან ისეთ მძიმე დროსაც კი შეძლო დაეცვა, თავისი ღირსება, როგორც XIII ან XV საუკუნეები იყო. ქალკედონის კრებამ აღმოსავლეთთან დამოკიდებულებაში ერთხელ და სამუდამოდ მოახდინა პაპის პატივმოყვარეობის პარალიზება.

ასეთი დამსახურებებით განისაზღვრება ქალკედონის მსოფლიო კრების დიდი ღირსება და მისი უკვდავი სახელი.

მეხუთე მსოფლიო სამკლესიო კრების წინ

ა) მოკლე ცნობები მეოთხე მსოფლიო კრების შემდეგ მონოფიზიტობის გავრცელების შესახებ

ქალკედონის მეოთხე მსოფლიო კრებამ მონოფიზიტობის ერესზე გაიმარჯვა, მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ მონოფიზიტები აღმოსავლეთის ეკლესიაში საერთოდ აღარ არსებობდნენ; ზოგან 449 წ. ყაჩაღთა კრების დადგენილებებს ისევ იცავდნენ.

ქალკედონის კრებას წინააღმდეგობა პირველად პალესტინის ეკლესიაში შეხვდა. აქ მწვალებლობის პირველი თესლი ალექსანდრიიდან შემოღწეულმა ყოველად უღირსმა ბერმა თეოდოსიმ

შეიტანა, რომელიც თვით დიოსკორემაც კი გააგდო ეკლესიიდან. თეოდოსი და მისი მომხრეები ქალკედონის კრების საწინააღმდეგოდ ყოველად უშვერ ცილისწამებებს ავრცელებდნენ: თითქოს კრებას სარწმუნოება დაემახინჯებინოს იესო ქრისტეს ორი პირის დაშვებით, ნესტორის მიმდევართა მსგავსად ქრისტეში ორი ძის აღიარება ესწავლებინოს და მამების მიერ დამტკიცებული სიმბოლოსაგან განსხვავებული სარწმუნოებრივი განსაზღვრებები მიეღოს. თეოდოსის მომხრეებად გაუნათლებელი ბერები იქცნენ, რომელთა რიცხვმა ათი ათასს მიაღწია. თეოდოსის წინამძღოლობით ისინი დამნაშავეთა ბრბოდ იქცნენ: თავიანთი მონასტრები და უდაბნოები მიატოვეს, იერუსალიმს თავს დაესხნენ, ხანძარს აჩენდნენ, არც მკვლევლებს ერიდებოდნენ, საპყრობილეებში შეამტკრიეს და ქალაქში ჩაიკეტნენ. ყოველივე ეს იმ მიზნით ხდებოდა, რომ იერუსალიმსა და მის შემოგარენში ყველას მონოფიზიტობა ელიარებინა და ქალკედონის კრება, პაპი ლეონი და კრების ყველა მონაწილე შეეჩვენებინა. თეოდოსიმ თავისი თავი იერუსალიმის მთავარეპისკოპოსად გამოაცხადა. რაც შეეხება იერუსალიმის კანონიერ მთავარეპისკოპოსს იუბენალს, იგი ჩამოაგდეს და იძულებული შეიქნა ქალაქიდან წასულიყო. თავშეუკავებელმა მონოფიზიტებმა მართლმადიდებელ ეპისკოპოსთა სიცოცხლეზეც კი გაბედეს ხელის აღმართვა. ისინი მათი ცხედრების შეურაცხყოფასაც კი არ ერიდებოდნენ. როცა ამ საშინელმა ამბებმა იმპერატორ მარკიანეს ყურამდეც მიაღწია, მან მეამბოხეთა წინააღმდეგ ჯარი გაგზავნა. თეოდოსიმ და მისმა მომხრეებმა იერუსალიმი დატოვეს და სინას მონასტრისაკენ გაეშურნენ, თან გზა და გზა ახალ-ახალ დანაშაულს სჩადიოდნენ და მოსახლეობაში მონოფიზიტური მწველებლობის თესლი შექმნდათ. თეოდოსიმ მომხრეები სინაზეც გაიჩინა. იმპერატორი ცდილობდა სინაელები წერილებით გაერკვია ქეშმარიტებაში და ყველას მოუწოდებდა, ხელი შეეწყოთ ისეთი მეამბოხისა და ბიწიერი კაცის შეპყრობაში, როგორიც თეოდოსი იყო. ამავე დროს იმპერატორმა წესრიგის აღსადგენად თავის ადგილზე დააბრუნა იუბენალი, მაგრამ მონოფიზიტებსა და მართლმადიდებლებს შორის კამათს ბოლო მაინც არ უჩანდა. ზოგიერთი გამძვინვარებული მონოფიზიტი იქამდეც კი მიდიოდა, რომ ქეშმარიტების აღიარებას სიკვდილი ერჩინა.

ქალკედონის კრების დადგენილებებს აქტიურად აღუდგა წინ ეგვიპტეც. ეგვიპტეს კიდევ უფრო მძაფრად დაატყდა თავს მონოფიზიტობა, ვიდრე პალესტინას; და ეს გასაგებიცაა, - ყაჩაღების კრების მოთავე დიოსკორე აქედან იყო. ამასთან ეგვიპტეში მარტო იგი

როდი აზროვნებდა მონოფიზიტურად. თვით ქალკედონის კრებაზე ცამეტმა ეგვიპტელმა ეპისკოპოსმა უარი თქვა ხელი მოეწერა პაპი ლეონის მართლმადიდებლურ ეპისტოლეზე იმ მიზეზით, რომ თითქოს მათ ამის გაკეთების უფლება არ ჰქონდათ თავიანთი მთავარეპისკოპოსის ნებართვის გარეშე. გასაგებია, რომ ასეთი ეპისკოპოსები ქალკედონის კრების მხარდაჭერას ნაკლებად შეძლებდნენ. ამიტომ იყო, რომ შემდეგში ეგვიპტეში მონოფიზიტური ეკლესია ჩამოყალიბდა. თავიდან კი იქ არეულობა ალექსანდრიელმა პრესვიტერმა ტიმოთემ შეიტანა, რომელსაც "ყოფიანი" ეწოდა. იგი თავისი მომხრე ეპისკოპოსების დახმარებით ალექსანდრიის არქიეპისკოპოსად გამოცხადდა, ხოლო კანონიერი არქიეპისკოპოსი პროტერი აღდგომა დღეს სანათლაეში მოკლეს. ტიმოთეს პარტიის ბარბაროსმა მწვალებლებმა ესეც არ იკმარეს: "მისი დაკაფული გვამი მთელ ქალაქში ათრიეს, უცნობი სხეული უწყალოდ გვემეს, ნაწილებად დაკრეს და შიგნულს თავშეუკავებლად ძაღლებივით კბენდნენ; ბოლოს კი სხეულის ნაწილები ცეცხლს მისცეს და ფერფლი ქარს გაატანეს. მათმა სისასტიკემ ყველა ველური მხეცის მძინვარებას გადააჰარბა." ტიმოთემ ქალკედონის კრების მიერ მიღებული სარწმუნოებრივი განსაზღვრების დამცველი ეპისკოპოსები შეაჩვენა და მათ სახელებს წმ. კირილე ალექსანდრიელიც შეუერთა. მაგრამ მისთვის ესეც ცოტა გამოდგა: მან საეკლესიო დიპტიქებიდან მთავარეპისკოპოს პროტერის სახელი ამოშალა და მის მაგივრად დიოსკორეს სახელი ჩაწერა.

ქალკედონის კრებისადმი ეგვიპტეში შექმნილი ოპოზიცია იმით დამთავრდა, რომ იმპერატორი ლეონ I (457-474 წწ.) მართლმადიდებელთა მხარეზე დადგა და ტიმოთე ალექსანდრიიდან გააძევა.

მესამე ქვეყანა, სადაც მონოფიზიტობამ ანტიოქიის თაოსნობით სასურველი ნიადაგი კოვია, სირია იყო. ხოლო მწვალებლობის გავრცელების მოთავედ ვარსუმა უნდა მივიჩნიოთ. ეს ის ვარსუმაა, რომელიც დიოსკორეს მიერ ყაჩაღთა კრებაზე იქნა მიწვეული როგორც თავგამოდებული მონოფიზიტი. მან სირიაში ათასობით თანამოაზრე გაიჩინა. ამიტომაც არაა ვასაკვირი, რომ აქ ქალკედონის კრებას შესაფერისი თანაგრძნობით არ შეხვდნენ. ეს განსაკუთრებით გამოემჟღავნა სირიის მმართველად ზენონის (შემდგომში იმპერატორი) დადგენის დროს, რომელიც იმპერატორ ლეონ I ნათესავი იყო. ზენონის ამაღლას სირიაში თან ჩამოჰყვა ქალკედონელი მონოფიზიტი ილიუელი პეტრე ფულონი (მკაწრელი). რომელიც შემდეგ ზენონის

ხელის შეწყობით ანტიოქიის არქიეპისკოპოსი გახდა. პეტრეს სწავლებით: ძე ღმერთი იტანჯა ღვთაებრივი და არა კაცობრივი ბუნებით. მან ამ აზრის ყველა მოწინააღმდეგე შეაჩვენა და ბოლოს ბრძანა, რომ სამწმიდაობით საღვთისმსახურო გალობაში ("წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკვდაო შეგვიწყალებს ჩვენ") დაემატებინათ სიტყვები: "რომელი ჯვარს ეცვი ჩვენთვის". მონოფიზიტური შეხედულებით ასეთი დამატება ბუნებრივია: რადგან, თუკი ძე ღვთისა ღვთაებრივი ბუნებით ევნო, როგორც ამას მონოფიზიტები ასწავლიდნენ, ხოლო წმ. სამების სამივე პირი (გვამი) კი არსით ერთია, ამიტომ ძე ღმერთთან ერთად მამა ღმერთიც და სულიწმიდაც უნდა ვნებულყო, - აღნიშნული დამატება სწორედ ამ აზრის გამოხატველია.²

ანტიოქიის ეკლესიის მართვა მონოფიზიტი პეტრე ფულონის მიერ დიდხანს არ გაგრძელებულა, იგი იმპერატორმა გადაასახლა. მიუხედავად ამისა, სირია მონოფიზიტობის ბუდედ იქცა.

და ბოლოს, თვით დედაქალაქის ეკლესიაშიც მონოფიზიტობა არ ჩამკვდარა. როგორც ცნობილია, მონოფიზიტობის ერესიარქი ევტიქი სწორედ კონსტანტინეპოლიდან იყო. გასაკვირი არაა, რომ მისი განკვეთის გამო კონსტანტინეპოლში თავი იჩინა იმავე ცდომილების თესლმა, რომლის მიმდევართა შორის იმპერატორებიც კი აღმოჩნდნენ: ვასილისკი (476-477 წწ.), ზენონი (477-491 წწ.) და ანასტასი (491-518 წწ.).

ბ) დავა სამი თავის შესახებ

ყველა სხვა კრებისაგან განსხვავებით, მეხუთე მსოფლიო საეკლესიო კრებას რაიმე ახალ ერესთან საქმე არ ჰქონია. მისი საქმიანობა მესამე და მეოთხე კრებებთანაა დაკავშირებული, რადგან დღის წესრიგში ისევ ნესტორიანებისა და უფრო კი, მონოფიზიტების საკითხი იდგა. ეს პირები: თეოდორე - მოპსლუესტის ეპისკოპოსი, თეოდორიტე - კვირის

2) "დიდი და ღმერთ შემოსილი ათანასე და ნეტარი ბასილი და გრიგოლი და ყოველნი წმიდანი მამანი, ესრეთ წამებენ, რომელ სამ წმიდაობითა გალობითა წმიდისა სამებისა გუამთა გამოშისახვენ ჩვენ წმიდანი სერაფიმინი" (ღვთიებუ გრძელი, "საქართველოს სამოთხე"). (გ. რ.)

ეპისკოპოსი და იბა - ედესის ეპისკოპოსი⁸ უკვე მეხუთე საუკუნეში გარდაიცვალნენ, მაგრამ ისინი ნესტორიანული ერესის წარმოშობასა და განვითარებასთან დაკავშირებით იყვნენ ცნობილნი და მათ სწავლებას ეკლესიაში საცდური ისევ შემოქმონდა. არც მესამე და არც მეოთხე კრებას ისინი არ განუსჯია, მაგრამ მონოფიზიტებმა, რომლებიც ყოველთვის მზად იყვნენ როგორმე ენათ მართლმადიდებლობისათვის, უკვე ისტორიის ასპარეზიდან გარდასული ამბებიც გაიხსენეს. განსაკუთრებით მათთვის არასასურველ ქალკედონის კრებას ესზომდნენ თავს, რადგან კრებამ აღნიშნული პირები არ განკვეთა და ეკლესიას აყვედრიდნენ, რომ თითქოს მან ფარულად მიისაკუთრა და შეითვისა ნესტორიანობა. რადგან იმპერატორმა ნესტორის თხზულებები აკრძალა, მონოფიზიტებმა თავიანთი მწველებლობის გასაერცელებლად ასეთ ხერხს მიმართეს: ნესტორის თხზულებების მაგიერ იმ საეკლესიო მწერალთა ნაშრომების შესწავლა და გავრცელება დაიწყეს, რომლებშიც მეტნაკლებად ნესტორიანული აზრები იყო გატარებული. სწორედ ამგვარ თხზულებებს წარმოადგენდა ზემოთ მოხსენიებულ პირთა ნაშრომები.

საქმის გამოსასწორებლად დავაში თვით იმპერატორი იუსტინიანე ჩაერია. საეკლესიო საქმეებისათვის მზრუნველობამ იმპერატორი, რომელიც მეორე კონსტანტინე დიდი იყო, აიძულა რამდენიმე ხნით სახელმწიფო საქმეებიც კი დაევიწყებინა. დაახლოებით 544 წ. იუსტინიანემ ბრძანება გამოსცა, რომელშიც შეჩვენებულნი იყვნენ თეოდორე მოპსუესტელი და მისი სწავლება, თეოდორიტე კვირელი იმ თხზულებებისათვის, რომლებიც თავის დროზე წმ. კირილე ალექსანრიელისა და მესამე მსოფლიო კრების წინააღმდეგ იყო მიმართული და იბა ედესელი ვინმე მარიუს სპარსელის მიმართ გაგზავნილი ეპისტოლესათვის, რომელშიც აშკარად ჩანდა, რომ მისი ავტორი ნესტორის გავლენას განიცდიდა. იუსტინიანეს ბრძანების მიზანი ეკლესიაში თანხმობის დამკვიდრება იყო, მაგრამ ბრძანებამ დიდი არეულობა გამოიწვია. სამ თავს როგორც გამაიციხველები, ისე დამცველებიც გამოუჩნდნენ.

3) სახელდება "თავი" ამ სამმა პირმა მიიღო არა იმიტომ, რომ ისინი ნესტორიანული ერესის თავს წარმოადგენდნენ, არამედ იმიტომ, რომ იმპერატორ იუსტინიანეს ბრძანებაში თითოეულ პირს ცალკე თავი ანუ პარაგრაფი ეძღვნებოდა. აქედან გამომდინარე, თავდაპირველად დავა ბრძანების სამი თავის შესახებ გაიმართა, მაგრამ უკიდურეს ამ გამოთქმამ აზრი შეიცვალა და "თავში" თვითონ პირებს გულისხმობდნენ.

თეოდორე მოპსუესტელის შეხედულებების ნათესაობა ნესტორიანულ იდეებთან წმ. კირილე ალექსანდრიელისთვისაც კარგად იყო ცნობილი, მაგრამ მას ეფესოს მესამე მსოფლიო კრებაზე (431 წ.) თეოდორეს საკითხი არც წამოუჭრია, რის მიზეზედაც ისიც შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ამ დროისათვის თეოდორე უკვე გარდაცვლილი იყო (გარდ. 428წ.). ცნობილია, რომ მისი მოწინააღმდეგეები ხსოვნას მაინც ერიდებოდნენ, რადგან როცა მესამე მსოფლიო კრების შემდეგ წმ. კირილემ და წმ. პროკლემ (კონსტანტინეპოლის არქიეპისკოპოსი) თეოდორესა და მისი ნესტორიანობით შერყენილი თხზულებების საწინააღმდეგოდ ხმა აღიმალეს, მაშინ ვაი მოწინააღმდეგეებმაც იჩინეს თავი, რომლებიც უგუნურებისა და უსაფუძვლო მსჯელობის წყალობით იქამდეც მივიდნენ, რომ თეოდორეს მართლმადიდებლური შეხედულებებიც კი ერეტყულად გამოაცხადეს, ესენი სომხეთისა და სირიის სამღვდლო დასის მონოფიზიტობის სენით შეპყრობილი წარმომადგენლები გახლდათ.

ეკლესიის ერთობისათვის ზრუნვამ განაპირობა ისიც, რომ მათ გაითვალისწინეს ანტიოქიელთა დამოკიდებულება თეოდორესადმი. იმპერატორი თეოდოსი მცირეც კი, კირილესა და პროკლესთან ერთად, გარკვეულ ზღვარამდე ანგარიშს უწყევდა ანტიოქიის ეპისკოპატსა და მალალ სამღვდლოებას, რომლებიც გარდაცვლილი თეოდორეს სახელს პატივით იხსენიებდნენ.

ამრიგად, თეოდორეს ირგვლივ შექმნილი სიტუაციიდან ჩანს, რომ დავა შესაძლებელი იყო. იგივე შეიძლება ითქვას თეოდორიტე კვირელის შესახებაც. მას ზოგი ერეტყოსად და ზოგი კი მოშურნე მართლმადიდებლად მიიჩნევდა. საქმე იმაშია, რომ თავიდან თეოდორიტე ნესტორისა და თეოდორეს მხარეს იჭერდა და აშკარად ეწინააღმდეგებოდა კირილე ალექსანდრიელს, მაგრამ როცა მისთვის კირილეს მოღვაწეობისა და სწავლების ხასიათი გაიკრეა, იგი კირილესა და ეფესოს კრების მიმართ კეთილად განეწყო (მანამდე ნესტორის განკვეთის გამო კრებას არ ეთანხმებოდა) და მსოფლიო ეკლესიას შეუერთდა. თეოდორიტეს მხარდამჭერთათვის ძირითადი არგუმენტი მაინც ის იყო, რომ ქალკედონის მეოთხე მსოფლიო კრებამ იგი გაამართლა. ამიტომ მის დამცველებს იუსტინიანესათვის თითქოს სამართლიანად შეეძლოთ მიეთითებინათ, რომ თეოდორიტემ თავისი საღვთისმეტყველო თხზულებებით ეკლესიას გაცილებით დიდი საშსახური გაუწია, ვიდრე ავნო მცირერიცხოვანი ნაშრომებით.

იბა. ედესელის ირგვლივაც მსგავსი გარემოება შეიქმნა. თავდაპირველად, მსოფლიო კრების შემდეგ, იბა ნესტორიანულ

შეხედულებებს იზიარებდა, მაგრამ ქალკედონის კრებაზე მან ნესტორი და მისი სწავლება შეაჩვენა და ამის შემდეგ მისი მართლმადიდებლობა საეკლესიო არაღიარებული მიუჩნეოდა. მაგრამ კამათი გამოიწვია იმას ეპისტოლეში პარიუს სპარსელის მიმართ, რომლის პირველი ნაწილი მწვალებლის პოზიციის გამომჟღავნებდა, ხოლო მეორე - მართლმადიდებლობის აღიარება.

ჩვენს მიერ გადმოცემული ფაქტები - თეოდორეს, თეოდორიტესა და იმას საქმიანობაზე აშკარას ხდის, რომ დაეხმარა სამი თავის შესახებ საკმაოდ საფუძველი კვლევა. ამიტომ იუსტინიანეს ნაჩქარევად გამოცემულმა ბრძანებამ კამათი ამ პირთა გარშემო კიდევ უფრო აღაგზნო.

გაუთავებელი დავის გამო 551 წ. იმპერატორმა ახალი რელიგიური ბრძანება გამოსცა, რომელიც განსაკუთრებით იმითაა მნიშვნელოვანი, რომ იგი დიდი მოსწრაფებით არღვევს იმ საწინააღმდეგო დებულებებს, რომლებიც სამი თავის დასაცავად მოჰქონდათ. მიუხედავად ამისა, დასავლეთისა და აფრიკის ეკლესიები მისი ეწინააღმდეგებოდნენ ბრძანების მოთხოვნებს. ასეთ ვითარებაში იმპერატორმა იუსტინიანემ საკითხის საბოლოოდ გადასაწყვეტად მსოფლიო საეკლესიო კრება მოიწვია.

შენიშვნა: საქართველოს ეკლესიის კალენდარში (1987) დოგმატის განსაზღვრებისას (გვ. 124) სამების ჰიკოსტასის შესატყვის ტერმინად გამოყენებულია სიტყვა "სახე", რასაც ჩვენც ეუწეოდით ანგარიშს, მაგრამ საკითხის გარკვევის შემდეგ "სახის" საღვთისმეტყველო ტერმინად მიღესა არასწორად მიგვაჩნია. მითუმეტეს, რომ არც ერთი ქართული ენის ლექსიკონი "სახის" ჰიკოსტასად წარმოდგენის საფუძველს არ იძლევა. საწინააღმდეგო მნიშვნელობით კი ყურადღებას იქცევს ერთი ადგილი, სადაც "სახე" გამოიყენებულია "გუამისაგან": "ხოლო პეტრე და პავლე და იოანე ერთსა საზღაურსა მიითუალენ კაცისა, ეგრეთუე სხუანიცა კაცი, ვინაიცა არა არიან ესენი სახენი კაცისანი, არამედ განუკუთვლენი. ესე იგი არს გუამნი" (სულხან-საბა ორბელიანის "სიტყვის კონა", სიტყვა "ნათესაეი"). ვფიქრობთ, რომ "სახე" რუსული ЛИЦО - ს არასწორი შესატყვისია და იგი სხვა მნიშვნელობით უნდა გადაითარგმნოს. კერძოდ, როგორც - პირი ან გვაში (ძვ. ЛИЦЕ - ნ. ჩუბინაშვილის ლექსიკონი). რასაც

ადასტურებს ტრადიციით დამკვიდრებული ქართული სალეთისმეტყველო ტერმინოლოგია და დოგმატის ტექსტისა და სახარების ბერძნული დედანის შესატყვისი სიტყვა "პროსოპონ" ("Вселенские соборы", А.П. Лебедев, ტ. III, გვ. 267; მთ. 17,2; 2 კორ.4,6), რომელიც ჩვენთვის საკუთრო მნიშვნელობით როგორც $\mu\iota\upsilon\delta$ ანუ პირი ითარგმნება. (გ. რუხაძე)

მეხუთე მსოფლიო საეკლესიო კრება (კონსტანტინეპოლი, 553 წ.)

მეხუთე მსოფლიო საეკლესიო კრება იმპერატორმა იუსტინიანემ სამი თავის - თეოდორე მოპსუესტელის, თეოდორიტე კვირელის და იბა ედესელის - საკითხის გადასაწყვეტად შეკრიბა. კრებას კონსტანტინეპოლის პატრიარქი ევტიქი თავმჯდომარეობდა. სხვა ცნობილ მონაწილეთაგან აღსანიშნავია ალექსანდრიის პატრიარქი აპოლინარი და ანტიოქიის პატრიარქი დომნე. იერუსალიმის პატრიარქის ადგილი სამ პალესტინელ ეპისკოპოსს ეჭირა. დასავლეთელ ეპისკოპოსებს, მხოლოდ აფრიკელები წარმოადგენდნენ (რიცხვით ექვსიდან რეამდე), რომის პაპი ვიგილიუსი, რომელიც ჯერ კიდევ კონსტანტინეპოლისში ცხოვრობდა, ხან ავადმყოფობისა და ხან იმის მომიზეზებით, რომ კრებას აღმოსავლეთის ეპისკოპოსთა გაცილებით მეტი რაოდენობა ესწრებოდა, ვიდრე დასავლეთისა, კრებას არ დაესწრო და ჰირობა დადო თავისი აზრი სამი თავის შესახებ წერილობით გამოეხატა. რა თქმა უნდა, მიზეზი უსაფუძვლო იყო, რადგან აქამდეც ყველა კრებაზე რიცხობრივად აღმოსავლეთის ეპისკოპოსები უფრო მეტნი იყვნენ, ვიდრე დასავლეთისა. პაპს დასავლეთის ზოგიერთმა ეპისკოპოსმაც მიბაძა და სხვადასხვა მიზეზით კრებაში მონაწილეობაზე უარი განაცხადა. ნამდვილი მიზეზი კი პაპისა და მისთვის მხარის ამბველი ეპისკოპოსების საქციელისა ის იყო, რომ პაპს ამ დროისათვის სამი თავის გაკიცხვის შესახებ აზრი უკვე შეცვლილი ჰქონდა. ამიტომ იცოდა რა აღმოსავლეთის ეპისკოპოსთა დამოკიდებულება ამ საქმისადმი, მან ამჯობინა, თავი აერიდებინა კრებისათვის. მისი მხარდამკერებიც ასევე მოიქცნენ. კრება იძულებული შეიქნა პაპის გარეშე გადაეწყვიტა პრობლემები.

კრების საქმიანობის პროგრამა იუსტინიანეს ბრძანებაში იყო ჩამოყალიბებული, რომელიც თეოდორეს საკითხის განხილვით

იწყებოდა. ცხრა მუხლად წარმოდგენილი თეოდორეს ცდომილებათაგან ყურადღებას განსაკუთრებით მნიშვნელოვან მუხლებზე შეეაჩერებო. იგი ამბობს: ყოვლად წმიდა ქალწულ მარიამისაგან იშვა არა ღმერთი, არამედ ადამიანი; არა ღმერთი - სიტყვა იშვა მარიამისაგან, არამედ დაიწ. და ის, ვინც დავითის თესლისაგანაა. ღმერთი სიტყვა მხოლოდ იმყოფებოდა იესოში, როგორც კაცში მთელი მისი ამქვეყნიური ცხოვრების მანძილზე; საღმრთო წერილი გვასწავლის, რომ სხვაა ღმერთი - სიტყვა და სხვა - ადამიანი და გვაჩვენებს, რომ განსხვავება მათ შორის დიდია, ადამიანი არსით ერთია ადამიანისა, ღმერთი - ღვთისა. ამიტომ როგორ შეიძლება ადამიანისა და ღმერთის ერთობა; ადამიანი ქრისტე არაფრით არ განსხვავდება სხვა ადამიანებისაგან. როგორც ყველა ადამიანისათვის, მისთვისაც დამახასიათებელი იყო ვნებებთან და გულისთქმასთან ბრძოლა; ქრისტე, როგორც ადამიანი, მხოლოდ აღდგომის შემდეგ გახდა უცვლელი, ანუ ბოროტებისაკენ მიუდრეკელი; ქრისტე სულიწმიდით ხელმძღვანელობდასა და თვით - ღმერთი სიტყვის მიერ განმტკიცებას საჭიროებდა; ღმერთი სიტყვა ეხმარება მას, როგორც სხვა, უცხო არსებას; თეოდორე თავს არიდებდა "ღვთისშობლის" წოდებასაც; იგი ადამიანის დედაა, მაგრამ ღვთის დედაცაა, იმიტომ რომ ღმერთი ადამიანში იყო. როცა ლაპარაკია ხორციელ შობაზე, მაშინ ღმერთი სიტყვა მარიამის ძედ არ უნდა ჩაითვალოს, რადგანაც მოკვდავისაგან მოკვდავი იბადება და ხორციელისაგან მისივე მსგავსი; თეოდორე წმიდა წერილის კანონიკურ წიგნებს იობისა და ქებათა ქებას - დაცნვით იხსენიებდა; ამავე დროს თვლიდა, რომ ძველი აღთქმის მრავალი წინასწარმეტყველება ქრისტეს მიმართ არ იყო გაათქმული; თეოდორე თავს უფლებას აძლევდა სახელწოდება "ქრისტიანი" პლატონიკოსის, ეპიკურიელისა და მანიქეველის გვერდით დაეყენებინა; თეოდორეს შეხედულებათა საწინააღმდეგო შინაარსს ატარებდნენ კირილე ალექსანდრიელის, პროკლე კონსტანტინეპოლელისა და რაბულა ედესელის ეპისტოლეები და თხზულებები. ყველა ამ სამხილებელი საბუთის შეკრების შემდეგ კრება სამი თავის განსჯის მოწინააღმდეგეთა მოთხოვნების უსაფუძვლოდის დასაბუთებას შეუდგა. მათი აზრით 'თეოდორეს დაგმობა არ შეიძლებოდა, რადგან მას წმ. კირილე კარგად მოიხსენიებდა. მართალია, ამ ეპისტოლეში კირილე არიანელების წინააღმდეგ ბრძოლისათვის "კეთილს" უწოდებს მას, მაგრამ ქრისტეში ორი ბუნების შეერთების არასწორი სწავლებისათვის იქვე კიცხავს.

თეოდორეს დამკველთა მიერ წარმოდგენილი გრიგოლ ღვთისმეტყველის წერილი, სადაც თეოდორეს ქება აქვს შესხმული.

სიყალბედ იქნა მიჩნეული, რადგან გრიგოლ ღეთისმეტყველის წერილის აღრესატი სხვა თეოდორე იყო. კრებამ ისეთი მაგალითები მოიყვანა წმიდა მამათა ცხოვრებიდან, რომელნიც ადასტურებდნენ, რომ მათ მიერ შექმნილი პირები მწვალებლებიც კი ხდებოდნენ. საერთოდ კი შეიძლება აღინიშნოს, რომ ხშირად შეცდომილის შეწყალება შესაძლებელია გარემო სამყაროსა და ეკლესიის სიმშვიდისათვის.

თეოდორეს დამცველთა აზრით, მისთვის სასჯელის დადებას უკვე აზრი აღარ ჰქონდა, რადგან იგი გარდაცვლილი იყო, მაგრამ კრებამ კირილეს, ნეტარი ავგუსტინეს, ათანასე დიდისა და სხვა მამების მიერ გარდაცვლილთა შეჩვენების მრავალი ფაქტი დაასახელა.

თეოდორეს დამცველთა მიერ მოხმობილი საბუთი, რომ იგი ეკლესიასთან შერიგებული გარდაიცვალა და ამ მიზეზით მისი შეჩვენება არ შეიძლებოდა, უშედეგო გამოდგა. კრება ამ საკითხს არავითარ მნიშვნელობას არ ანიჭებდა, რადგან ეკლესიის კეთილისმყოფელებად იმ გარდაცვლილებს მიიჩნევდა, რომლებიც სარწმუნოებრივ დოგმატებს ცხოვრების ბოლომდე იცავდნენ. მთავარ არგუმენტს კი მაინც ის წარმოადგენდა, რომ მოპსუესტში დიდი ხანია თეოდორეს სახელი საეკლესიო დიპტიქებიდან ამოშლილი იყო.

კრება გადავიდა თეოდორიტე კვირელის საკითხზე. განხილული იქნა თეოდორიტეს ის თხზულებები, რომლებიც მართალი სარწმუნოების საწინააღმდეგოდ და ნესტორიანელთა ინტერესების დასაცავად იყო დაწერილი. ასეთ თხზულებებად მიიჩნიეს:

1. კირილესული თორმეტი ანათემატიზმი. განხილვა, რომელშიც თეოდორიტემ ნესტორიანული შეხედულებები პირდაპირ გამოხატა: "ჩვენ ქრისტეს ღმერთსა და კაცს ვუწოდებთ; ჰიპოსტასური ერთობა კი, როგორც საკვირველი და უჩვეულო, არსაიდან არ ვიცით, არც საღვთო წერილიდან და არც მისი განმმარტებელი მამებისაგან".

2. ეპისტოლეები, რომლებშიც წმ. კირილე მთელი დაუნდობლობით იყო განქიქებული და აპოლინარის მიმდევრად იწოდებოდა, ხოლო მისი სწავლება გნოსტიკოსების, ვალენტისა და მარკიონის უგუნურებასთან იყო შედარებული. თეოდორიტე კირილეს იმ აზრს მიაწერდა, რომ თითქოს "თვით უვნებელი და უცვალებელი ღმერთი ევენ ი. მილურსმნულ იქნა ჩვარზე და მოკვდა". კრებამ ერთი ისეთი ეპისტოლეც განიხილა, რომელიც უკვე გარდაცვლილი კირილეს სახელს ბილწად შეურაცხყოფდა.

3. თეოდორიტეს ეპისტოლე ანდრია სამოსატელისადმი, რომელშიც მესამე მსოფლიო კრება საზიზლარი ლანძღვა-გინებითაა მოხსენიებული; აქ მართლმადიდებელთა მხარე ბოროტმოქმედებადაა გამოყვანილი.

ხოლო ნესტორის მიმდევარი - როგორც კეუმარიტი სარწმუნოებისათვის მებრძოლი.

4. კრებაზე ნესტორისადმი გაგზავნილი ეპისტოლეც წაიკითხეს, რომელიც მესამე მსოფლიო კრების შემდეგ იყო დაწერილი. აქედან ჩანდა, რომ თეოდორიტე ნესტორის მიმდევრად რჩებოდა მას შემდეგაც, რაც მსოფლიო კრებამ ეს ერეტიკოსი შეაჩვენა. კრებამ აგრეთვე ისიც მოისმინა, რომ თეოდორიტე თეოდორე მოქსუესტელის დასაცავად წერდა.

ჭერი იბა ედესელსა და მის მიერ მარიუს სპარსელისადმი მიწერილ ეპისტოლეზე მიდგა. მისი განხილვისას, მთავარი ყურადღება იმას ექცეოდა, ქალკედონის კრებამ იბას ეპისტოლე, როგორც ამას ზოგიერთები ამტკიცებდნენ, მართლა მიიღო თუ არაო. იმის დასამტკიცებლად, რომ ქალკედონში იბას ეპისტოლე არ შეუწყნარებიათ, კრებამ იგი ქალკედონის კრების განსაზღვრებას შეუდარა; დადასტურდა, რომ მათ შორის არაერთი თანხმობა არ იყო. მაგალითად, ქალკედონის კრება თავის სარწმუნოებრივ განსაზღვრებებში აპბობს, რომ ღმერთი - სიტყვა განხორციელდა და განკაცდა, რომელიც არის უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, ხოლო ეპისტოლე მათ, ვინც ამ სწავლებას იზიარებს, ერეტიკოსებსა და აპოლინარისტებს უწოდებს. ქალკედონის კრება ასწავლის, რომ წმიდა ქალწული მარიამი ღვთისმშობელი იყო, ეპისტოლე კი უარყოფს, რომ წმიდა ქალწული ღვთისმშობელია. ქალკედონის კრება აპბობს, რომ იგი ყოველმხრივ ემხრობოდა ეფესოს კრებას, ეპისტოლე კი კიცხავს მას.

საბოლოოდ კრებამ შეაჩვენა თეოდორე მოქსუესტელი და მისი თხზულებები, ხოლო ორი პირი - თეოდორიტე კვირელი და იბა ედესელი - შეიწყალა; ასე, რომ პირველის მხოლოდ რამდენიმე თხზულება და მეორის ერთი წერილი შეაჩვენა.

ალმოსავლეთში, სადაც სამი თავის განსჯის შესახებ თავიდანვე თანხმობა იყო, მეხუთე მსოფლიო კრებას წინააღმდეგობა არ შეხვედრია. დასავლეთში კი საქმე სხვაგვარად წარიმართა. დასავლეთი მანამდეც და მეხუთე მსოფლიო კრების დროსაც სამი თავის განსჯას ვადაპრით ეწინააღმდეგებოდა, თვით პაპიც კი მერყეობდა. განეიკება თუ არა ისინი; ამიტომ დასავლეთში მეხუთე მსოფლიო კრებამ წინა ოთხი მსოფლიო კრების თანასწორი ავტორიტეტი მაშინვე ვერ მოიპოვა. მთელი ნახევარი საუკუნე გავიდა, ვიდრე სამი თავის დაპყველები მეხუთე მსოფლიო კრებას აღიარებდნენ. რომის პაპებმა ამ საქმეში თავი გამოიჩინეს. თვით პაპი ვივილიუსი, რომელიც კრების

დროსაც კი სამი თავის მიმართ სიმპატიით იყო განწყობილი, კრების შემდეგ მათი თანამდგომი გახდა. ვინც სამი თავის განსჯას მოითხოვდა. ასევე მოიქცა პირველად მისი ტახტის მემკვიდრე პაპი პელაგი; იგი ერთ ეპისტოლეში შენიშნავს: „ხანგრძლივი მუშაობისა და შეურაცხყოფამდე მისულ პაპობაში განვლილი დიდი ხნის შემდეგ, გამოიძიეს რა ქვეშაობა, დასაველეთის ეპისკოპოსები მაინც შეთანხმდნენ სამი თავის განსჯის საკითხში. პელაგი ამ წინააღმდეგობების მიზეზად ლათინების მიერ ბერძნული ენის უცოდინარობას ასახელებს, რის გამოც ისინი დიდი ხნის განმავლობაში არასწორი ინფორმაციით ზღმძღვანელობდნენ. და ბოლოს, პაპი გრიგოლი დიდი (VI ს. ბოლო) სამი თავის შემორჩენილ დამკველებს ებრძოდა, რომელნიც შორეული ირლანდიის ეპისკოპოსები იყვნენ. გრიგოლის პაპობის შემდეგ დასაველეთში მეხუთე მსოფლიო კრების ავტორიტეტიც პირველი ოთხი მსოფლიო კრების თანასწორად განმტკიცდა“.

მეექვსე მსოფლიო საეკლესიო კრების წინ (მონოთელიტობა და მართლმადიდებლობის დამკველები)

მეშვიდე საუკუნის ერესი - მონოთელიტობა უშუალო კავშირშია მონოფიზიტობასთან. თუმცა ეკლესიის მიერ მონოფიზიტობას უკვე დიდი ხნის (V ს.) წინათ ჰქონდა განაჩენი გამოიტანილი, მაგრამ VI-VII სს-შიც მას მრავალი მიმდევარი ჰყავდა.

მონოთელიტები ამტკიცებდნენ, რომ ქრისტეში ერთი ნება და ერთი ღვთაებრივი ქმედებაა, ხოლო ღმერთკაცის ადამიანურ ნებასა და მოქმედებას არ ცნობდნენ. ასეთი გადასვლა მონოფიზიტობიდან მონოთელიტობაში ბუნებრივია. სინამდვილეში მონოფიზიტური სწავლება ქრისტეს ერთი (ღვთაებრივი) ბუნების შესახებ და მისი კაცობრივი ბუნების უარყოფა, თავისთავად ქრისტეს ერთი (ღვთაებრივი) ნების აღიარებასა და მისი ადამიანური ნების უარყოფასაც ნიშნავდა. ერთ ბუნებას აუცილებლად ერთი ნება უნდა ჰქონოდა. თვით მართლმადიდებელთა შორისაც აღმოჩნდნენ ისეთები, რომლებიც არასწორი მსჯელობით მონოთელიტობის აღიარებამდე მიდიოდნენ, უმეტრების გამო ეკლესიის დოგმატურ განსაზღვრებებს ვერ ითვისებდნენ. ნესტორიანობასთან და მონოფიზიტობასთან ბრძოლაში ეკლესიამ ხომ თავისი მართლმადიდებლური სწავლება გამოხატა: ნესტორიანობის საწინააღმდეგოდ ღმერთკაცის ერთი პირი

(ქიპოსტასი) დააშტკიცა, ხოლო მონოფიზიტობის საწინააღმდეგოდ - ქრისტეს ორბუნებოვნება. მათი მცდარი აზრით კი: "უფალი ჩვენი იესო ქრისტე განხორციელების შემდეგაც ერთი პირი და ერთი ქიპოსტასია სრულყოფილი ორი ბუნებით - შეურწყმელად და განუყოფლად; ორივე ბუნების თავისებურება ერთ პირსა და ერთ ქიპოსტასში შეერთდა; ამიტომ ჩვენ ქრისტეს ახალი სხებით, ხორციელი სურვილებისა და ადამიანური გულისთქმის გარეშე, ვალიარებთ და მასში ერთ ქიპოსტასურ ნებასა და ქმედებას ვცნობთ". მაგრამ ეს მონოთელიტობა იყო და არა კეშმარიტი -მართლმადიდებლური სწავლება, თუმცა კი იგი მსოფლიო ეკლესიის სწავლებიდან გამოჰყავდათ. სწორი ეკლესიური სწავლება კი ქრისტეს ორი ნების (ღვთაებრივისა და ადამიანურის) აღიარებაში მდგომარეობდა: თუკი ქრისტეში ორი სრულყოფილი ბუნებაა ყველა საკუთარი თვისებით, მაშინ, ცხადია, ამ ორ ბუნებას თავ-თავისი ღვთაებრივი და ადამიანური ნებაც ექნება, სხვაგვარად ისინი არასრულყოფილნი და აუცილებელ თვისებებს მოკლებულნი იქნებოდნენ.

მონოთელიტობამ ფართო გავრცელება მხოლოდ, ირაკლის იმპერატორობის დროს მოიპოვა, რომელმაც ამ მწვალებლობის საშუალებით იმპერიის პოლიტიკური ერთობის განმტკიცება განიზრახა. იმპერატორს სურდა მონოფიზიტები მართლმადიდებლობასთან შეერიგებინა. იგი იმედოვნებდა, რომ თუკი მონოფიზიტებთან რაიმე დათმობაზე წავიდოდა და ეკლესიაში ქრისტეს ერთი ნების შესახებ სწავლებას შეიტანდა, ამით ისინი დაკმაყოფილდებოდნენ და მართლმადიდებლურ საზოგადოებას დაუახლოვდებოდნენ. ამავე დროს, მას გულუბრყვილოდ სჯეროდა, რომ ამგვარი დათმობით არც მართლმადიდებლობის ძირითადი შეხედულებები დაზიანდებოდა. იმპერატორ ირაკლის ამ საქმიანობაში კონსტანტინეპოლის პატრიარქი სერგიც ხელს უწყობდა; მასთან ერთად მთავარი მოქმედი პირი კოლხეთის მიტროპოლიტი კიროსიც⁴ ყოფილა.

მონოფიზიტებისა და მართლმადიდებლების შეერთების გზით თავისი პოლიტიკური მიზნების განსახორციელებლად, იმპერატორმა ეგვიპტეში მონოთელიტური უნია შემოიღო. (633 წ.), სადაც ამ დროს ალექსანდრიის პატრიარქად უკვე, კიროსი იყო დადგენილი. ალექსანდრიაში უნიას ათასობით მოსიფიზიტი მიეყმარო. კიროსმა

4) ლაინტერესებული მკითხველისათვის კიროსის ქაროვნება შეიძლება კვლევის ობიექტად იქცეს, მას ჩვენი წყარო კოლხეთის მონოფიზიტ მიტროპოლიტად იხსენიებს VII ს. 20-იან წლებში; შემდეგში იგი ალექსანდრიის პატრიარქი გამხდარა. (გ. რ.)

რწმენის აღმსარებლობა გამოსცა, რომელიც თითქოს შემრიგებლური ხასიათისა იყო, მაგრამ როგორი მისაღებიც არ უნდა ყოფილიყო მონოთეიზიტებისათვის, მართლმადიდებლებს ვერ დააკმაყოფილებდა. მაგალითად, აღმსარებლობაში ასეთი გამონათქვამები იყო აღრეული: ქრისტეში მივიჩნევთ ორი ნების შეერთებას "ფიზიკურად (აზრი მონოთეიზიტურია) და ჰიპოსტასურად (აზრი მართლმადიდებლურია"; ქრისტე "ორი ბუნებით განიჭვრიტება" (აზრი მონოთეიზიტურია);

კიდევ: " განხორციელებული ღმერთი - სიტყვა ერთი ბუნებისაა" (სრული მონოფ.), ქრისტეში "ერთი შემტკიცებული ჰიპოსტასია" (სრული მართლმ.). "ქრისტე ივნო როგორც ერთი და ასევე მეორე ბუნებითაც" (მონოფიზ.) და კვლავ მონოთელიტური სწავლება: "ერთი და იგივე ქრისტე და ძე ღვთისა, იმას, რაც ღვთისა და კაცის შესაბამისია, იქმოდა ერთი ღვთივმამაკაცური" კმედებით". - ცხადია მართლმადიდებლებისათვის ამგვარ აზრებზე დაფუძნებული უნიის გაზიარება შეუძლებელი იყო. შეხედა რა პატრიარქმ: სერგიმ მართლმადიდებელთა დამოკიდებულებას ერეტიკული სწავლებისადმი, პოზიციის გასაძლიერებლად რომის პაპ ჰონორიუსთან დაამყარა ურთიერთობა. ჰონორიუსი გამოუცდელი ღვთისმეტყველი აღმოჩნდა და სერგის მიერ დაგებულ ერეტიკულ ბადეში ადვილად გაიხლართა. მალე პაპმა ჰონორიუსმაც თავისი თავი მონოთელიტად გამოაცხადა.

ეკლესიაში შექმნილი მღელვარების დასაცხრობად 638 წელს იმპერატორმა ირაკლიმ გამოსცა ბრძანება, რომელიც ქრისტეს ორი და ერთი ნების შესახებ დაეას კრძალავდა და სწორად ერთი ნების შესახებ სწავლებას აღიარებდა. ირაკლის იმპერატორობის წლებმა დაეასა და მოუსვენრობაში გაიარა: ეკლესიაში მშვიდობა დაირღვა. ასეთ მდგომარეობაში გამეფდა ახალი იმპერატორი კონსტანტი II, რომელმაც წინამორბედის გზა გააგრძელა და მონოთელიტობის გასამარჯვებლად ახალი რელიგიური ბრძანება გამოსცა, რომელიც დაეის გამომწვევს ქონების ჩამორთმევითა და გადასახლებით ემუქრებოდა და რომლითაც ერეტიკულ პარტიას თავისი უფლებების განმტკიცება და მართლმადიდებლობის შევიწროება - ჰქონდა განზრახული. ამ დროებას თანამედროვე ასე აღწერს: "იერარქები

5) გამოთქმა "ღვთივმამაკაცური" (Богомужиное) კმედება, როგორც ეტუობა მონოთელიტურ სწავლებას გამოხატავს; მონოთეიზიტებმა იგი დიონისე არეოპაგელის სახელით ცნობილი თხზულებებიდან აიღეს, მაგრამ მასში ცრუ აზრი ჩადეს, განსხვავებული იმ მნიშვნელობისაგან, რომელიც მას დასახლებულ თხზულებებში ჰქონდა.

ერესიარქებად იქცნენ და ნაცვლად მშვიდობისა შფოთი შექქონდათ ხალხში. ეკლესიის ყანაში ხორბლის მაგიერ ღვარძლს თესდნენ; ღვინო (ქემარიტება) შეურიეს წყალს (ერესს) და მოყვასს მღვრიე ნარევს ასმევდნენ; მგელი ბატკანად მიიჩნეოდა და ბატკანი მგელად; სიცრუე ითვლებოდა ქემარიტებად და ქემარიტება სიცრუედ; ბიწიერება შთანთქმას უპირებდა კეთილმსახურებას. ეკლესიის ყველა საქმე დაისლართა“.

ამ დროს მართლმადიდებლობას მონოთელიტობისაგან მთავარ დამკველად იერუსალიმის პატრიარქი წმ. სოფრონიოსი გამოუჩნდა. იგი მართლმადიდებლურ სწავლებას საოცარი სიმძლიერიტა და ნათელი განსაზღვრებებით გადმოსცემდა. სხვა პატრიარქებისადმი დაგზავნილ ეპისტოლეებში სოფრონიოსი წერდა: ვალიარებთ რა ქრისტეს ღვთაებრივი და კაცობრივი ბუნების მქონედ, ჩვენ ვკადაგებთ, რომ იგი ღმერთიცაა და კაციც; ორი ბუნებით შემტკიცებული, და მრჩობლია ბუნებებთან დამოკიდებულებაში და ბუნებრივად აღასრულებს იმას, რაც დამახასიათებელია როგორც ერთი და ასევე მეორე ბუნებისათვის, ერთისა და მეორისათვის, ნიშანდობლივი არსებითი თვისებებითა და ბუნებრივი თავისებურებების ძალით. ბუნებათა ორობა მოქმედების ორობაში გამოიხატება: “ემანუელი, იყო რა ერთი, და ერთი და იგივე - ერთიცა და მეორეც, ანუ ღმერთიცა და ადამიანიც, ქემარიტად აღასრულებს როგორც ერთი, ასევე მეორე ბუნებისათვის დამახასიათებელ ქმედებას; ერთს - ერთგვარად და მეორეს - სხვაგვარად. როგორც ღმერთი ღვთაებრივ ქმედებას აღასრულებდა, როგორც ადამიანი - ადამიანურს“. ეპისტოლესათვის განსაკუთრებით ნიშანდობლივია, რომ სოფრონიოსი მონოთელიტებს პირდაპირ არ ასახელებს, პირვენებებს სიმდაბლით გვერდს უვლის და ქემარიტების დასაცავად დგება. მაგრამ მაჰმადიანთა ბატონობამ მას დიდხანს ვერ შეაძლებინა რწმენის სადარაჯოზე ყოფნა. იერუსალიმის ეკლესია ქრისტიანულ აღმოსავლეთთან კავშირს მოწყდა. წმ. სოფრონიოსი 640 წელს გარდაიცვალა.

სოფრონიოსის შემდეგ მართლმადიდებლობის მსახურებაში დგება წმ. მაქსიმე აღმსარებელი. მას თავიდან იმპერატორის მდივნის მაღალი სახელმწიფო თანამდებობა ექირა, შემდეგ კი ბერად აღიკვეცა და კონსტანტინეპოლის ერთ-ერთი მონასტრის ილუმენი გახდა, მართალია, მაქსიმეს დაბალი იერარქიული ხარისხი აქონდა, მაგრამ ეპისკოპოსებთან მსჯელობის დროსაც კი თავისი სიბრძნით ყველაზე მაღლა იდგა. მას შემდეგ, რაც კონსტანტინეპოლი მონოთელიტობით დასნეულდა, მაქსიმემ დედაქალაქი დატოვა და ხან აფრიკასა და ხან

რომში ცხოვრობდა. საყურადღებოა მისი პაექრობა კონსტანტინეოლის ყოფილ პატრიარქ პიროსთან (აფრიკაში 645 წ.); მართლმადიდებლობის დამცველ მაქსიმესა და მონოთელიტობის დამცველ პიროსს შორის კამათი საჯაროდ გაიმართა, რომელსაც თვით პროვინციის მეფის ნაცვალი და მრავალი ეპისკოპოსი დაესწრო. შეხვედრა პიროსმა დაიწყო: "რა გაგიკეთებ მე და ჩემმა წინამორბედმა (პატრიარქმა სერგიმ) ისეთი, რომ ყველგან ერეტიკოსებად გამოგყავართ?" - მაქსიმე: "მას შემდეგ, რაც თქვენ შერყევნით ქრისტიანული სწავლება, მე თავი ვალდებულად ჩავთვალე თქვენთან კეთილი დამოკიდებულების შენარჩუნებას ჭეშმარიტება მერჩია. თქვენი სწავლება ერთი ნების შესახებ ქრისტიანობის საწინააღმდეგოა, რადგან მკრებელობაა, როცა ამტკიცებთ, რომ ის ნება, რომელმაც ყოველივე შექმნა, განკაცების შემდეგ ქამასა და სმას ესწრაფვოდა". - პიროსი: "თუ ქრისტე ერთი პირია, მაშინ მას სურს ის, რაც ერთ პირს. აქედან გამომდინარე მასში მხოლოდ ერთი ნებაა". - მაქსიმე: "ეს აღრევაა. მართალია, ქრისტე ერთია ჰიპოსტასურად, მაგრამ ამავე დროს იგი ღმერთი და ადამიანია და თუკი ბუნებათა ორობას ერთ ქრისტეში განყოფა არ შეაქვს, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ნებისა და ქმედების ორობას ასეთ ერთიანობამდე მივყავართ". - პიროსი: "მოქმედებებს, ნესტორის სწავლებით პირები შეესაბამება; ამიტომ თქვენ ორი ქმედების სწავლებით ნესტორიანობაში ვარდებით". - მაქსიმე: "უპირველეს ყოვლისა, ნესტორი ქრისტეში ორი პირის აღიარებით მხოლოდ ერთ ნებას უშვებდა; მაგრამ ისეც რომ ყოფილიყო, როგორც შენ ამბობ, რომ პირები მოქმედებებს შეესაბამება, მაშინ პირიქითაც უნდა იყოს, პირებსაც უნდა შეესაბამებოდეს ქმედება; და თუკი ასეა, მაშინ შენ სამებაში სამი პირის გამო სამი ქმედება უნდა ცნო, და მასში ერთი ქმედების გამო მხოლოდ ერთი პირი უნდა მიიჩნიო"... მთელი პაექრობის განმავლობაში მაქსიმე განსაკუთრებული გამჭკრიახობით უარყოფდა მონოთელიტურ სწავლებას და გადაუჭრელ წინააღმდეგობებში ამხელდა მათ შეხედულებებს. "თუკი ქრისტეს ერთ ქმედებას იღებთ, როგორი უნდა იყოს იგი, - ღვთაებრივი თუ კაცობრივი, თუ არც ერთი და არც მეორე?" - კითხულობდა მაქსიმე. "თუკი ღვთაებრივია, მაშინ გამოდის, რომ ქრისტე მხოლოდ ღმერთი იყო; თუკი ადამიანურია, მაშინ ის იყო მხოლოდ ადამიანი; თუკი მისი ქმედება არც ღვთაებრივია და არც ადამიანური, მაშინ ქრისტე არც ღმერთი იყო და არც ადამიანი". შემდეგ: "რას დაარქმევ შენ ამ ერთ ქმედებას, ეკითხებოდა მაქსიმე, შექმნილს თუ შეუქმნელს? თუ შექმნილს (შობილს), მაშინ ერთი ქმედება უნდა მიეკუთვნოს მხოლოდ

ქრისტეს შექმნილ ბუნებას; მეორე შემთხვევაში იგი უნდა მიუთითებდეს მხოლოდ მის შეუქმნელ (კეშმარიტ-ღვთაებრივ) ბუნებას; მაგრამ როგორ შეიძლება შექმნილი ბუნების ქმედება შეუქმნელი ბუნების ქმედება იყოს და პირიქით". მაქსიმეს უპირატესობა აშკარა იყო.

მაქსიმესთან ერთად ცრუ სწავლებას რომის პაპი, წმ. მარტინეც ებრძოდა. მან ხელისუფლებისაგან მრავალი შეურაცხყოფა, საპურობილეებში თრევა და ტანჯვა-წამება გადაიტანა, და საბოლოოდ 655 წ. გადასახლებაში ამოხდა სული. პაპ მარტინესთან ერთად შეპყრობილ იქნა მაქსიმეც. იგი კონსტანტინეპოლში ჩაიყვანეს, ყოველგვარი განსჯის გარეშე გაასამართლეს, ხარის ძარღვებით აწამეს, ენა ძირამდე ამოაძრეს და მარჯვენა ხელი მოკვეთეს; ასე დასახიჩრებული მაქსიმე კონსტანტინეპოლის მრავალრიცხოვან კვარტალებში გაატარეს. ამის შემდეგ კი კოლხეთში გადასახლეს, სადაც აღასრულა კიდევ თავისი მრავალტანჯული ცხოვრება.

ირაკლისა და კონსტანტის მთელი მეფობის განმავლობაში, რომელიც ხანგრძლივად გაგრძელდა (პირველი 610-641 წწ., მეორე 641-669 წწ.), მართლმადიდებლობასთან ბრძოლა არ დამცხრალა, მაგრამ მიზანი, რისთვისაც იბრძოდნენ, არ ხორციელდებოდა. ბრძოლის შედეგი მხოლოდ ეკლესიის საქმეების არევა იყო. კეთილგონიერება ითხოვდა საერო ხერხების უარყოფას, რომლითაც თითქოს ეკლესიის ერთობის მიღწევა სურდათ, მაშინ როცა ეკლესიის დასამშვიდებლად ისევ ეკლესიისათვის უნდა მიემართათ. ამ კეთილი აზრის განხორციელებას შეუდგა სწორედ ახალი იმპერატრი კონსტანტინე პოგონატი. მან გადაწყვიტა ეკლესიის მთავრები და სამღვდლოება კეშმარიტების გასარკვევად შეეკრიბა.

მეექვსე მსოფლიო სამკლესიო კრება

(კონსტანტინეპოლი, 680 წ.)

ამ კრებას, რომელიც იმპერატორმა კონსტანტინე პოგონატმა მოიწვია, ესწრებოდა: კონსტანტინეპოლის პატრიარქი გიორგი, ანტიოქიის პატრიარქი მაკარი, ალექსანდრიის პატრიარქს წარმოდგენდა ხუცესი პეტრე, ხოლო იერუსალიმისას - ხუცესი თეოდორე. პაპის წარმოგზავნილები თეოდორე და გიორგი ხუცესები და დიაკონი იოანე იყვნენ. სულ კრებას 153 ეპისკოპოსი ან მათი წარმომადგენელი დაესწრო. სხდომების უმეტეს ნაწილს თვით

იმპერატორიც ესწრებოდა. კრება სასახლის იმ დარბაზში ჩატარდა, რომელსაც კამარისებური კერის გამო ტრულის დარბაზი ეწოდებოდა. სულ 18 სხდომა ჩატარდა, რასაც თითქმის წელიწადი დასჭირდა.

კრების საქმიანობა ორ ნაწილად იყოფა: ერთი მხრივ ყურადღებითა და დაწვრილებით იქნა გამოკვლეული მონოთელიტი ერეტიკოსების ცრუ სწავლება, ხოლო მეორე მხრივ, კრებამ ჭეროვანი გამორკვევის საფუძველზე მწვალებლობის საწინააღმდეგოდ მიმართული მართლმადიდებლური სწავლება გადმოსცა.

მონოთელიტობის ძირითადი დამცველი ანტიოქიის პატრიარქი მაკარი იყო, რომელსაც თავიდან კონსტანტინეპოლის პატრიარქი სერგიც თანაუგრძნობდა. როცა კრებამ მაკარის მისი სწავლების დამამტკიცებელი საბუთის წარმოდგენა მოსთხოვა, მან შესაძენ მსოფლიო კრების ოქმიდან კირილე ალექსანდრიელი დაიმოწმა, რომელიც თითქოს მონოთელიტობას ასაბუთებდა: "უფალი ჩვენი იესო ქრისტე... მისგან მეფენი მეფობენ და ძლიერები ქმნიან სიმართლეს, როგორც ნათქვამია: წერილში, რადგან ნება მისი ყოვლისშემძლეა". მაკარიმ წამოიძახა: "აი, ჩემი მტკიცება, რომ ქრისტეში ერთი ნებაა!" კრება კი ამბობდა: "წმ. კირილეს, ამ სიტყვების წერისას, მხოლოდ ღვთაებრივი ბუნება ჰქონდა მხედველობაში, რომელიც საერთოა მამისთვისაც და სულწმიდისთვისაც და ამიტომაც ყოვლისშემძლეა. იესო ქრისტეს ღვთაებრივ ბუნებაზე ლაპარაკისას, კირილემ ნებასაც, რომელიც ამ ბუნებას ეკუთვნოდა, ყოვლისშემძლე უწოდა. აქ ლაპარაკი არ არის იმაზე, ქრისტეში ნება ერთია თუ ორი". მონოთელიტობის სამხილებლად პაპი ლეონის ეპისტოლედან ერთი ადგილი წაიკითხეს: "ერთიცა და მეორე ბუნებაც ურთიერთკავშირით ბუნებისთვის დამახასიათებელ მოქმედებებს ავლენს: სიტყვა მოქმედებს ისე, როგორც დამახასიათებელია სიტყვისათვის, სხეული კი ისე, როგორც - სხეულისათვის, ერთი მათგანი სასწაულებით ბრწყინავს, მეორე კი დამცირებას განიცდის". ვრეტკული შეხედულებებიდან გამომდინარე მაკარი ამ ადგილს თავისებურად კითხულობდა: "მე ორ მოქმედებას არ ვაღიარებ და არა მგონია, რომ წმ. ლეონი ამ სიტყვებში ორ მოქმედებაზე ლაპარაკობდეს". როცა მას სთხოვეს, უფრო ნათლად განემარტა, რასაც ამბობდა, მაკარიმ უპასუხა: "მე არ ვთვლი საჭიროდ, რომ ვიმსჯელო". მიუხედავად იმისა, რომ მაკარი თავისი მონოთელიტური სწავლების მერყეობასა და უსაფუძველობას მთელი სიცხადით ხედავდა, უკან მაინც არ იხევდა. მას სიცილიელი ბერი თეოფანე შეეკამათა და ჰკითხა: "ჰქონდა თუ არა იესო ქრისტეს ადამიანური ნდომა?" - მაკარი: "ჩვენ ქრისტეში ადამიანურ ნდომას არ

ეუშეებო. ღვთაებრივს - კი, ამავე დროს ხორციელი სურვილებისა და ადამიანური გულისთქმის გარეშე; სდომა ქრისტეში მხოლოდ ღვთაებას ეკუთვნოდა: - თეოფანე: "როგორ გესმით ხორციელი სურვილი და ადამიანური გულისთქმა, რომელსაც ქრისტეში არ აღიარებთ?" - მაკარი: "ხორციელი სურვილები და ადამიანური გულისთქმანი ჩვენნაირი ადამიანებისათვისაა დამახასიათებელი და ქრისტეში არ იყო". თეოფანე სრულიად დაეთანხმა, რომ კაცობრივი ზრახვები, ანუ ცოდვილი სურვილები და ერთი სიტყვით ყველაფერი ის, რამაც კი ადამიანი ცოდვით დაცემის შემდეგ დაამძიმა, ქრისტეში არ იყო, მაგრამ ამავე დროს შენიშნა, რომ საქმე ეხება ქრისტეს არა იმ ადამიანურ ნებას, რომელიც ცოდვილ ადამიანშია, არამედ იმ ნებას, რომელიც ადამში ცოდვით დაცემამდე იყო. ასეთი ნება კი ქრისტეში აუცილებლად უნდა ყოფილიყო, რადგან მან სრული ადამიანური ბუნება შეითვისა. ასეთი ძლიერი არგუმენტისაგან რომ თავი დაეღწია, მაკარიმ, რომელსაც ჩიუტად არ სურდა ქრისტეში ადამიანური ნების აღიარება ადამის ცოდვით დაცემამდეც, თეოფანეს შეკითხვას ჰქონდა: "რუ არა ადამს ბუნებრივი ნდომა - უპასუხა "ადამს თვითნებური და თავისუფალი ნდომა ჰქონდა, იმიტომ, რომ დანაშაულამდე მას ღვთაებრივი ნდომა ჰქონდა, სურდა ის, რაც სურდა ღმერთს". ამ საკვირველი აზრის საწინააღმდეგოდ მთელმა კრებამ ხმა აღიმალა: "როგორი უშვერი ღვთისგმობაა! თუ კი ადამს დაცემამდე ღვთაებრივი ნდომა გააჩნდა, მაშინ გამოდის, რომ იგი ღმერთის ერთაზრი იყო და მისი ნდომა უცვლელია. და თუკი ეს ასეა, მაშინ როგორღა შეიცვალა, როგორ დაარღვია მცნება და როგორღა განიცადა სიკვდილი? ღვთაებრივი ნდომის მქონე უცვლელია". კრება თეოფანეს დაეთანხმა. მაკარის არც ისე მცირერიცხოვანი ერეტიკული თხზულებების განხილვისა და განსჯისათვის კრებას ბევრი მუშაობა მოუხდა. ყურადღებას იქცევს მისი აღიარება, რომელშიც მწვალებლის ძირითადი შეხედულებებია გადმოცემული და ამვე დროს ჩანს, თუ რით განსხვავდებიან ისინი მონოფიზიტობისაგან. მაკარი წერდა: "ჩვენ არ ვამბობთ, რომ ქრისტეს სხეული ღვთაებრივ ბუნებად გადაიქცა; შეერთების შემდეგ ბუნებითი განსხვავება სულაც არ ისპობა, უფრო მეტიც, - ორივე ბუნების თავისებურება ერთ პირსა და ერთ ჰიპოსტასშია შენარჩუნებული" - და ერეტიკოსებს: აპოლინარს, ეტრაქისა და დიოსკორეს პირდაპირ შეაჩვენებდა. მაკარის ერეტიკული სწავლების საფუძველს ღმერთკაცის პირის, ანუ ჰიპოსტასის პარათლპადიდებლური სწავლების არასწორი განმარტება წარმოადგენს. ეს მისი "აღიარების" შემდეგი ადგილებიდანაც ჩანს: "შეუძლებელია.

რომ ერთ ქრისტე ღმერთში ერთდროულად ორი ნდომა იყოს, გინდ ურთიერთსაწინააღმდეგო და გინდ სავსებით ერთნაირი. ეკლესიის სწავლება გადმოგვცემს, რომ უფლის სხეული, მასთან შეერთებული სიტყვა - ღმერთის ბრძანების გარეშე, საკუთარ ბუნებრივ მოძრაობას ცალკე და საკუთარი მიზანსწრაფვით არასოდეს არ ასრულებს; პირდაპირ რომ ეთქვათ: ისევე როგორც ჩვენი სხეული იმართება, ირთება და მოწესრიგდება გონიერი და მოაზროვნე სულის მიერ, ასევე უფალ ქრისტეშიც მთელ მის ადამიანურ შემადგენლობას ყოველთვის და ყველაფერში თვით სიტყვის ღვთაებრიობა მართავს". ამ უკანასკნელი მოსაზრებიდან გამომდინარე, მაკარი თავის მონოთელიტურ სწავლებას სწორედ მიიხვედდა. "განხორციელებული ღმერთი სიტყვა, ამბობს იგი, არ აღასრულებს არც ღვთაებრივს - როგორც ღმერთი და არც ადამიანურს - როგორც ადამიანი, არამედ რაღაც ახალ, ღმერთაკის ქმედებას და მთელ ამ ქმედებას ცხოველყოფილობით ავლენს. იგი ჩვენს ხსნას მხოლოდ ღვთაებრივი ნდომით აღასრულებს". ამ წერილობით აღიარებას მაკარი სიტყვიერად ამატებს: "მე ვერ ვიტყვი, რომ ჩვენი უფალი იესო ქრისტეს განხორციელების განგებულებაში ორი ბუნებრივი ნება ან ორი ბუნებრივი ქმედება იყოს, თუნდაც რომ ნაწილ-ნაწილ ამკუწონ და ზღვაში გადამაგდონ". შემდეგ მაკარიმ სამი გრაგნილი წარმოადგინა. კრება იძულებული შეიქნა, რომ მწვალებლის მიერ მამათა სწავლებიდან მოხმობილი ადგილები დედნისეული ტექსტებისთვის შეედარებინა, რის შედეგადაც აღმოჩნდა, რომ მას მამათა მოწმობანი მთლიან ტექსტთან დაუკავშირებლად და არასრულად ჰქონდა წარმოდგენილი. როცა კრება მაკარის შეეკითხა, თუ წმ. მამათა ტექსტების დამოწმების დროს საკირო ადგილები რატომ გამოტოვა, უტიფრად განაცხადა, რომ მან მხოლოდ ის ადგილები მოიყვანა, რომელნიც თავისი სწავლების დასამტკიცებლად სპირდებოდა. რადგან კრებამ მაკარის სიჭიუტესთან ვერაფერი გააწყო, ხარისხი ჩამოართვა და შეაჩვენა იგი. იმპერატორს გადაეცა თხოვნა, მაკარის კონსტანტინეპოლიდან გაძევების თაობაზე. მის ადგილზე ანტიოქიის პატრიარქად თეოფანე იქნა დადგენილი. როცა მაკარის გრაგნილის სიყალბის მხილების შემდეგ უსაფუძვლობა მონოთელიტობისა ცხადი გახდა, ამ პარტიის ზოგიერთმა წევრმა მხარი მართლმადიდებლებს დაუჭირა და კრებას "სარწმუნოების აღიარება" წარუდგინა. ისინი ეკლესიის ნამდვილ წევრებად ცნეს.

მონოთელიტურ ცრუ სწავლებას აგრეთვე ბერი პოლიქრონიოსიც იცავდა, იმის დასამტკიცებლად, რომ კეშმარიტი რწმენა ჰქონდა,

განაცხადა, რომ მკვდარს აღადგენდ... რასაკვირველია, ეს ოინი იყო, მაგრამ კრება მის წინადადებას მაინც დათანხმდა. ყველასი მოედანზე შეიკრიბნენ. რა თქმა უნდა, სასწაული არ მომხდარა და ხალხმა ახალი სიმონ მოგვის შეჩვენება მოითხოვა. მაცდუნებელსა და აშკარა მწველებელს წმიდა ხარისხი ჩამოერთვა.

უკანასკნელი ერეტიკოსი, ვისთანაც კრებას პირადად მოუხდა დაპირისპირება, სირიელი ხუცესი კონსტანტინე იყო. იგი ორი ნების მაგიერ, ხმარობდა გამოთქმას: ორი თვისება. სხვათა შორის მას კითხეს: "ე. ი. ჭვარცმის შემდეგ ადამიანურმა ბუნებამ ქრისტე დატოვა?" კონსტანტინემ უპასუხა: "მასთან ადამიანური ბუნება არ დარჩენილა, არამედ იგი ხორცთან და სიხლთან ერთად განშორდა, რადგანაც აღარ კქონდა საჭიროება ექამა, ესეა, სძინებოდა და ევლო". ბუნდოვანი პასუხის მიუხედავად გამოდიოდა, რომ იგი თუნდაც დროებით (შობიდან ჭვარცმამდე), მაგრამ ქრისტეს ორი ნების არსებობას მაინც უშვებდა. კონსტანტინეს კითხეს, ქრისტეში ერთი ნების არსებობას საიდან ამტკიცებდა, თუკი მას ენებამდე ლეთაებრივი ნებაცა და ადამიანური ნდომაც გააჩნდა. მან უპასუხა: "თუმცა ქრისტეში ლეთაებრივი ნების გარდა ადამიანურიც იყო, მაგრამ იგი უკვე მასში აღარ არის. ქრისტემ იგი დატოვა და სისხლსა და ხორცთან ერთად განიძარცვა". კონსტანტინეს მონოთელიტობა ექვს არ იწვევდა, მხოლოდ იმის გარკვევა იყო საჭირო, თუ "რად დარჩა ქრისტეს ხორცი და სისხლი?" კონსტანტინემ ამ კითხვასაც ბუნდოვანი პასუხი გასცა: "ქრისტემ იგი განიძარცვა". - კრება ისევ შეეკითხა: "და სხეულთან ერთად ადამიანური ნებაც განიძარცვა?" კონსტანტინე დაამოწმა: "დიახ ბატონებო, ნებაც". ერეტიკოსი შეჩვენებულ იქნა.

კრებამ მონოთელიტობის მოთავეების: სერგის, კონორიუსის, პიროსისა და კიროსის ნაშრომებიც განიხილა. გამოიძიეს და საპატრიარქო ბიბლიოთეკიდან გამოიტანეს მონოთელიტური ნაშრომები და როგორც სულისათვის მავნე სწავლებანი ცეცხლს მისცეს ისინი. ბიბლიოთეკაში აგრეთვე აღმოაჩინეს მეხუთე მსოფლიო კრების საქმეებში ჩადებული ნაწალბევი მონოთელიტური შინაარსის დოკუმენტები, მაშინ როცა მეხუთე კრების დროს (VI ს-ში) ნებელობის შესახებ საკითხიც კი არ დასმულა. ამ საქმეში მხილებულმა, ანტიოქიის პატრიარქის, მაკარის მოწაფემ, გიორგიმ, აღიარა, რომ ეს ყალბი ჩანარები მაკარისა და სტეფანესგან მოდიოდა.

გადავიდეთ კრების საქმიანობის მეორე ნაწილის მიმოხილვაზე. მას შემდეგ, როცა კრებამ ყველა მონოთელიტური თხზულება გულდასმით

განხილა, საჭირო იყო ერესის საწინააღმდეგოდ მართლმადიდებლობის კეშმარიტების გამოცხადება, რაც VI მსოფლიო კრების გეირავინს წარმოადგენდა. საკრებულების განსაზღვრებას მეშვიდე საუკუნის ორი შესანიშნავი ღვთისმეტყველური თხზულება დაედო საფუძვლად - იერუსალიმის პატრიარქის სოფრონიოსის საზოგადო ეპისტოლე და პაპი აგათონის ეპისტოლე, რომელიც მან VI მსოფლიო კრების მამებს გაუგზავნა. სოფრონიოსის სწავლებას წინა თავეში გავეცანით, ახლა კი აგათონის რამდენიმე შესანიშნავ ნააზრევს წარმოგიდგინებთ: "ვლიარებთ, რომ ქრისტეს თითოეულ ბუნებას თავისი ბუნებრივი თვისებები აქვს, ღვთაებრივს ყველა ღვთაებრივი თვისება, ადამიანურს კი - ყველა ადამიანური, გარდა ცოდვისა. მაგრამ ვლიარებთ რა ერთ უფალ იესოში ორ ბუნებას, ორ ბუნებრივ ნდომას, ჩვენ არ ვასწავლით, რომ ისინი ერთმანეთის საწინააღმდეგოა და მტრული, როგორც ამას კეშმარიტების გზიდან გადაცდენილნი მოციქულთა გამოცემას აბრალებენ, არ ვასწავლით, რომ თითქოს ისინი ორ პირად ან ჰიპოსტასად იყვნენ გაყოფილნი, არამედ ვამბობთ, რომ ერთსა და იმავე უფალ ქრისტეში არის როგორც ორი ბუნება, ასევე ორი ბუნებრივი ნება და ქმედება, ანუ ღვთაებრივი და ადამიანური, რომ ღვთაებრივი ნება და ქმედება მას დასაბამიდან საერთო აქვს ერთარსი მამისა, ადამიანური კი მიიღო ჩვენგან ჩვენს ბუნებასთან ერთად დროში. როგორც ერთ ქრისტეში შეერთებული ბუნებანი ორია, ასევე კეშმარიტად ორია მათი ქმედებაც, რომლებიც თავთავიანთი ბუნებით ერთი და იმავე უფალი იესო ქრისტესათვისაა დამახასიათებელი". შემდეგ: "როცა ამტკიცებენ, რომ ქრისტეში ერთი ნებაა (რაც უაზრობაა), მაშინ აუცილებელია, რომ ამის დამამტკიცებლებმა იგი ან ღვთაებრივად, ან ადამიანურად, ან ორივესგან შედგენილად - შერეულად და შერწყმულად მიიჩნიონ, ან (როგორც ყველა ერეტიკოსი აღიარებს) უნდა ჩათვალონ, რომ ქრისტეს ერთი ნება და ერთი ქმედება ერთი შედგენილი ბუნებიდან გამომდინარე აქვს. ყოველ შემთხვევაში აქ ის ბუნებრივი განსხვავება ისპობა, რომლის შენარჩუნებაც აუცილებელია, როგორც ეს წმ. კრებებმა დაამტკიცეს და მისი დაცვა საკვირველი შეერთების შემდეგაც გვიბრძანეს. თუმცა ისინი ასწავლიდნენ, რომ ქრისტე ერთია და ერთია მისი პირი ანუ ჰიპოსტასი, სწორედ ბუნებათა ჰიპოსტასური შეერთების მიზეზით, მაგრამ ამავე დროს, ვასწავლეს, რომ თვით ბუნებათა განსხვავება შევიცნოთ და ვიქადაგოთ. ამრიგად, თუკი ერთსა და იმავე უფალ იესო ქრისტეში ბუნებათა თვისებები განსხვავებულს მიზეზით შენარჩუნებულია, მაშინ მისი ბუნებითი ნებელობების განსხვავების

ალიარება საკიროა მთელი რწმენით, რათა ქრისტეს ეკლესიაში არაერთარი ერეტიკული სიახლე არ დაეუშვათ“.

VI კრებაზე მიღებული სარწმუნოებრივი განსაზღვრება ასე გამოითქმის: წმ. მამათა სწავლების თანხმად ვალიარებთ, რომ მასში (ქრისტეში) ორი ბუნებრივი ნდომა ანუ ნებაა განუყოფლად, უცვლელად, განუყრელად, შეურწყმელად და არა ურთიერთსაწინააღმდეგო ორი ნება, როგორც ამას ბიწიერი ერეტიკოსები ამბობდნენ, და ნურც იქნება! მაგრამ მისი ადამიანური ნება უთმობს, არ ეწინააღმდეგება ან წინ არ აღუდგება, არამედ ემორჩილება მის ღვთაებრივსა და ყოვლისშემძლე ნებას. ვამტკიცებთ, რომ ერთსა და იმავე ჩვენს უფალ იესო ქრისტეში, ჩვენს კეშმარიტ ღმერთში, ორი ბუნებრივი კმედებაა განუყოფლად, უცვლელად, განუყრელად, შეურწყმელად. ჩვენ ვალიარებთ (ქრისტეს) ორი ბუნებრივ ნებასა და კმედებას, ერთმანეთში თანხმობით შეთავსებულებს ადამიანთა მოდგმის გადასარჩენად.

იმპერატორ კონსტანტინეს კითხვას: “დაე, წმ. და მსოფლიო კრებამ თქვას, ეს განსაზღვრება ყველა ეპისკოპოსის თანხმობითაა მიღებული?” მამებმა უპასუხეს: “ყველას ასე გეწამს, ყველა ასე ვფიქრობთ, ყველამ ხელი მოეაწერეთ თანხმობითა და თანაგრძნობით, ყველას მართლმადიდებლურად გეწამს, ვინც იქადაგა, ქადაგებს ან იქადაგებს განხორციელებული ქრისტე ღმერთის ერთ ნებასა და ერთ კმედებას, ანათემა!“

მეექვსე მსოფლიო კრებასთან მკიდრო კავშირშია ე.წ. მეხუთე - მეექვსე ანუ ტრულის კრება, რომლის განსაზღვრებები აღმოსავლეთის ეკლესიისათვის მსოფლიო კრებების განსაზღვრებების თანასწორად ითვლება. ეს კრება მეხუთე - მეექვსედ იწოდება იმიტომ, რომ აქ შედგენილი იქნა წესები, რომელიც ეკლესიის მდგომარეობასა და ქრისტიანულ ცხოვრებას ეხებოდა და V-VI კრებების დოგმატური განსაზღვრებების დამატებებს წარმოადგენდა. ის ტრულის კრებად იწოდება იმიტომ, რომ კონსტანტინეპოლში, იმპერატორის სასახლის იმ დარბაზში შეიკრიბა, რომელიც ტრულის სახელს ატარებდა. კრება ჩატარდა იმპერატორ იუსტინიანე II მეფობის დროს, 691 ან 692 წელს. მას კონსტანტინეპოლის პატრიარქი პავლე თავმჯდომარეობდა; კრებას ესწრებოდნენ ალექსანდრიის, ანტიოქიისა და იერუსალიმის პატრიარქები. რომის პაპის მაგიერ კი - მის მიერ უფლებამოსილი მიტროპოლიტი ვასილი. სულ განსაზღვრებებს 213 მიმა აწერდა ხელს. კრების მიზანი იმაში მდგომარეობდა, რომ V და VI მსოფლიო კრებების განსაზღვრებები შეეესო, რადგან არც ერთსა და არც მეორე

კრებაზე პრაქტიკულ საკითხებზე ეკლესიის სახელმძღვანელოდ არავითარი წესები არ შეუდგენიათ. ამისი მიზეზი კი საეკლესიო საქმის მოშლა და მორწმუნეთა შორის რელიგიური ცხოვრების დაცემა იყო. სულ კრებამ 102 კანონი შეადგინა. ტრულის კრების კანონები დასაველეთის ეკლესიამ არ მიიღო და მსოფლიო კრებათა წესების თანასწორად არ აღიარა. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ ტრულის ზოგიერთი კანონი რომის ეკლესიის ჩვეულებებისა და სწავლების საწინააღმდეგოდ იყო მიმართული. მაგალითად: ა) კრებამ ეკლესიის სახელმძღვანელოდ მოციქულთა 85 კანონი მიიღო, ხოლო დასაველეთმა - მხოლოდ 50. ბ) კრებამ ამხილა რომის ეკლესიის სწავლება, რომელიც აუცილებლად თვლიდა ღეთისმსახურთა დაუქორწინებლობას; გ) აკრძალა რომის ეკლესიის მიერ შაბათობით დაწესებული მარხვა; დ) სწორედ რომის ეკლესიის საწინააღმდეგოდ მიიღო დადგენილება, რომლითაც ეკლესიებში ქრისტეს კრავის სახით გამოსახვა იკრძალებოდა. ამის გამო მაშინდელმა რომის პაპმა, სერგიმ ტრულის კრების მიერ დადგენილი წესების ხელმოწერასა და მიღებაზე უარი განაცხადა.

მეშვიდე მსოფლიო საეკლესიო კრების წინ (ხატმებრძოლეობის დასაწყისი)

ხატმებრძოლეობა VIII ს-ის დასაწყისში განვითარდა და IX ს-ის შუა წლებში დამთავრდა. ეს მწვალებლობა თავისი ისტორიული ყოფით ლოგიკური შედეგი იყო იმ დავისა, რომელიც საზოგადოებაში ღმერთკაცის ჰიპოსტასისა და ნების საკითხებთან დაკავშირებით წარმოიშვა.

ხატმებრძოლები აზრ თავიანთ თავს, არამედ ხატთაყვანისმცემლებს ანათესავენდნენ ნესტორიანობასა და მონოფიზიტობასთან. ისინი აცხადებდნენ, რომ ხატთაყვანისცემა ნესტორიანული იდეების ზეგავლენით გამოვლინდა და განვითარდა. მათი თქმით: "ფერწერა (რელიგიური) ნესტორს გვაგონებს, რომელმაც ჩვენთვის განხორციელებული ერთი ძე და ღმერთი-სიტყვა ორ ძედ განყო". მეორე მხრივ, იმავე ხატმებრძოლების აზრით, ხატთაყვანისცემის მიმდევრები მონოფიზიტურ ერესში ეარდებოდნენ. "ფერწერა, -

საყვედურობდნენ ისინი მართლმადიდებლებს, თვით დიოსკორესა და ევტიქის გვაგონებს, რომლებიც ასწავლიდნენ, რომ ქრისტეში ერთმანეთს ორი ბუნება შეერწყა და შეერია. აი, ფერმწერმა დაწერა

ქრიტეს ხატი, ამბობდნენ თავიანთი აზრის დასამტკიცებლად ხატმებრძოლები, -და ეს არის ხატი ღმერთისა და ადამიანისა, ანუ აქედან გამოდინარე, მან შეურწყმელი ბუნებანი შეარწყა და შერწყმის ბიწიერ ცდომილებაში აღმოჩნდა. ასევე გმობენ ღმერთს ხატთა თაყვანისმცემლებიც⁶. ზოგჯერ ისტორიკოსები ხატმებრძოლებს მონოთელიტობას უკავშირებენ იმ მიზეზით, რომ ბიზანტიის მონოთელიტმა იმპერატორმა ფილიპიკემ სასახლიდან VI მსოფლიო კრების მონაწილე მამათა გამოსახულებების გამოტანა ბრძანა; მაგრამ ეს არა ხატმებრძოლების ფაქტი, არამედ მხოლოდ მონოთელიტობის მოწინააღმდეგეთა მიმართ სიძულვილის გამოხატულება იყო, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში ფილიპიკე ყველა რელიგიური შინაარსის გამოსახულების გადაყრის ბრძანებას გასცემდა და არა მხოლოდ VI მსოფლიო კრების მამებისა.

ენახით, ხატმებრძოლების განვითარებას რა პირობებმა შეუწყო ხელი. თავიდან ქრისტიანები თავიანთი იდეების გამოსახატავად სხვადასხვა სიმბოლოებს სჯერდებოდნენ, როგორც იყო ხომალდი, ქნარი, მტრედი ან თევზი ამა თუ იმ ქრისტიანული მნიშვნელობით. ქრისტიანული ხელოვნება მხოლოდ 'მესამე საუკუნის ბოლოს გადავიდა სიმბოლური გამოსახვიდან ტიპობრივ გამოსახულებაზე⁶; ხოლო IV-VI სს. უკვე ამ მოვლენის განმტკიცებისა და გავრცელების ეპოქაა. ამ დროის ყველა დიდი მამა, რომელმაც ქრისტიანული განსწავლულობით გაითქვა სახელი, მხარს უჭერს და ხოტბას ასხამს სხვადასხვა პირთა და მოვლენათა ფერწერულად გამოხატვის ჩვეულებას, რომლებიც ხსოვნის ღირსნი არიან უოველი ქრისტიანისათვის. მოწამე ვარლამის ხსენების დღეს ბასილი დიდი ამბობს: "ახლა კი წარსდევით ჩემს წინაშე სახელოვანო ღვაწლმოსილო მხატვრებო. თქვენი ხელოვნებით შეავსეთ ეს არასრული გამოსახულება მხედართმთავრისა და თქვენი სიბრძნის ფერებით გააშუქეთ ჩემს მიერ ბუნდოვნად წარმოდგენილი გვირგვინოსანი. დაე, ვიყო ძლეული თქვენს მიერ გამოხატული მოწამის გმირული საქმეებით; შევხედავ რა ამ მებრძოლს, თქვენს ნახატზე ცოცხლად გამოსახულს, სიხარულს მანიკებს ფიქრი ჩვენი ამგვარი სიმტკიცის გამარჯვებაზე". ისეთი დიდი მამის მოწოდებამ, როგორც

6) პირველი ქრისტიანული ეკლესია განსაკუთრებული მდგომარეობის გამო, მტრულად განწყობილ წარმართულ სამყაროში (პირველ სამ ს-ში) ხშირად იძულებული იყო კენჭმარტი ღმერთისათვის აღევარიების საშუალებით დაფარულად ეცა თაყვანი. ასე მაგ. ორფეოსი, რომელიც ქნარზე დაკვრით მხეცებს ათეონურებს, ქრისტეს ნიშნავდა, ვინც თავის სწავლებით ადამიანთა გულებს იზიდავს.

ბასილი იყო, იმის თაობაზე, რომ ხელოვნება რელიგიის საქმეს მომსახურებოდა, ქრისტიანულ საზოგადოებაში მართლაც დიდი გამოხმაურება ჰყოფა. როგორც წმ. იოანე ოქროპირი გვიდასტურებს, წმ. მელეტის ხატები ფართოდ ყოფილა გავრცელებული: წმინდანს თურმე ჯამებზე, ბეკდებზე, კედლებზე და საერთოდ, რაზეც კი შეიძლებოდა, ყველგან გამოსახავდნენ, რათა მასთან განშორების შემდეგ ნუგეში მისი გამოსახულების ხილვით მიეღოთ. ნეტარი თეოდორიტე იმავეს ადასტურებს სიმეონ მესვეტეს ხატების შესახებ. "ამბობენ, რომ დიდ რომში, - შენიშნავს იგი, - ეს მამა იმდენად განთქმული იყო, რომ ყოველი სახელოსნოს კარიბჭეზე მის პატარა გამოსახულებებს დგამდნენ, რადგან მისგან დაცვასა და მფარველობას ელოდნენ". წმ. გრიგოლ ნოსელი აბრაამის მიერ ისააკის შეწირვის ამსახველ გამოსახულებას ცრემლმოირეული უყურებდა. იგი ამბობს: "არც თუ იშვიათად ვუყურებდი ამ ტანჯვის ფერწერულ გამოსახულებას. ხელოვნება ამ ისტორიას ისე ცოცხლად წარმოგვიდგენს, რომ ამ სანახაობის გვერდით უცრემლოდ არასოდეს ჩამვივლია". წმ. კირილე ალექსანდრიელი კითხულობს: "ვინ არ ისურვებდა ენახა აბრაამის ისტორიის ასახვა დაფაზე, როგორადაც არ უნდა გამოესახა იგი მხატვარს, ნაწილ-ნაწილ თუ მთლიანად?" გრიგოლ დვთისმეტყველი ერთ-ერთ თხზულებაში ყვება გასაოცარ შთაბეჭდილებაზე, როგორსაც ზოგჯერ ხატი ახდენს ადამიანის სულზე. "ვიღაც თავშეუკავებელმა ახალგაზრდამ გარყვნილი ქალი მიიწვია. როდესაც ქალი შესასვლელს მიუახლოვდა და მასზე დასვენებულ ყურადღებით მომზირალ წმ. პოლემონის ხატს შეხედა, როგორც ამბობენ, მაშინვე უკან გამობრუნდა; ხატზე გამოსახულისა ისე შერცხვა, როგორც ცოცხალის". ეკლესიის სხვა მამები თვლიდნენ, რომ ხატები განსაკუთრებით სასარგებლო იყო უწიგნურთა დამოძღვრისათვის. ამგვარი ადამიანებისათვის ხატები წიგნის მაგივრობას ასრულებდნენ. ჩვენს მიერ შესწავლილი ეპოქის წმ. მამები მხოლოდ ხატების სარგებლობისა და მნიშვნელობის შესახებ მსჯელობით არ ისაზღვრებიან, არამედ პირდაპირ მოუწოდებენ ხატების პატივისცემასა და თაყვანისცემისაკენ. წმ. ბასილი დიდი ამბობს: "მწ. მს წმიდა წინასწარმეტყველებისა, მოციქულებისა და მოწამეებისა და მოუხმობ მათ, რათა წარსდგნენ ღვთის წინაშე, და მათი მეოხებით ღმერთი მოწყალე მეყოს მე. ამიტომ ხატებზე მათ გამოსახულებებს პატივს მივაგებ და თაყვანსაც ვცემ".

ახლა კი გავეცნოთ ცნობებს ხატების მოწინააღმდეგეთა შესახებ, რომელთა მოძღვრებაც განსაკუთრებით მერვე საუკუნეში გავრცელდა.

ჭერ კიდევ IV საუკუნეში, როცა ისეთი ღრმადმოაზროვნე ხატების დამკველები ცხოვრობდნენ, როგორებიც იყვნენ ბასილი დიდი, გრიგოლ ღვთისმეტყველი და გრიგოლ ნოსელი, ხატების გამოყენების პირველი მოწინააღმდეგეები გამოჩნდნენ, რომელნიც ამავე დროს ავტორიტეტულ პიროვნებებს წარმოადგენდნენ. მათგან შეიძლება დავასახელოთ ცნობილი საეკლესიო ისტორიკოსი, განსწავლული ეპისკოპოსი კესარიისა - ევსევი. VIII საუკუნის ხატმებრძოლების ისტორიიდან ჩანს, რომ ხატმებრძოლები ევსევის ავტორიტეტს თავიანთი შეხედულებების დასამტკიცებლად ნამდვილად იმოწმებდნენ. ევსევის ქრისტიანობის შეუზღუდველი თვალსაწიერისა არ ესმოდა, რომელიც თავისი კეთილისმყოფელი გავლენის გათვალისწინებით თვით ხელოვნების დარგის კურთხევასაც კი გულისხმობს, რათა მისგან რელიგიური ინტერესების მსახურებისათვის საჭირო საშუალება შეექმნას. იმავე IV საუკუნეში ხატმებრძოლების საბოლოო აღიარებამდე უნდა მისულიყო არიანელთა (ენომიანელთა) სექტაც. რადგანაც ისინი არც წმინდანებსა და არც წმ. ნაწილებს არ აღიარებდნენ. ხატთაყვანისცემის საწინააღმდეგო მოძრაობა, არც შემდეგ საუკუნეებში ცხრება. ნესტორიანელებს და მონოფიზიტებს, რომლებიც V საუკუნეში წარმოიშვნენ, ხატმებრძოლური მისწრაფებების ცალკეული სექტები გამოეყო. ამგვარი მისწრაფებანი უცხო არ იყო ინდოელი ნესტორიანელებისთვისაც, რომლებიც თომისტების სახელით არიან ცნობილი (ეს სახელწოდება ინდოეთის განმანათლებელი მოციქულის თომას სახელს უკავშირდება). ისინი ებრძოდნენ წმ. კირილე ალექსანდრიელს, როგორც ნესტორიანობის მთავარ მოწინააღმდეგეს. სხვათაშორის ამ წმ. მამას ხატთაყვანისცემისათვისაც საყვედურობდნენ, თვლიდნენ რა რატომღაც კირილეს ხატთაყვანისცემის წარმოშობაში მთავარ დამნაშავედ. ნესტორიანელების მსგავსად ზოგიერთი მონოფიზიტური სექტაც ხატთა თაყვანისმცემლებისადმი მტრულად იყო განწყობილი. გვიანდელი დროის (VI-VII სს) საეკლესიო მწერლები საინტერესო ცნობებს გვაწვდიან, საიდანაც შეიძლება დავასკვნათ, რომ ხატების წინააღმდეგ ბრძოლას ადგილი ხატმებრძოლების ეპოქამდეც ჰქონდა. ანასტასი სინელი (VI ს.) იძულებული გახდა ხატების პატივი რომელიღაც უცნობი მტრებისაგან დაეცვა, რომლებიც თავს უფლებას აძლევდნენ შეურაცხყოფა მიეყენებინათ ხატებისათვის. ანასტასი წერდა: "როგორც იმპერატორის პორტრეტის შეურაცხყოფელი ისჯება სამართლებრივი კანონით, ისე თითქოს მან. შეურაცხყოფა თვით იმპერატორს მიაყენა, თუმცა პორტრეტი სხვა არაფერია თუ არა ფიცარი და ცვილთან

შერეული საღებავები, სწორედ ასევე, ვინც წმინდანის გამოსახულებას შეურაცხყოფს, იმას შეაჯინებს, ვინც მასზეა გამოსახული”.

ხატმებრძოლთა შტრული დამოკიდებულების მიზეზი ხატების ქრისტიანული თაყვანისცემისადმი შემდეგში მდგომარეობდა: ხატების კეთება და თაყვანისცემა არ შეიძლება, რადგან ძველ აღთქმაში ისრაელს მიცემული ჰქონდა აღთქმა, არ გაეკეთებინა არავითარი ქანდაკება; არც ხატი და არც მსგავსი რამე იმისა, რაც კი ცასა და დედამიწაზე არსებობს; მართალია, ღმერთმა მათ ქერუბიმებისა და ცხოველთა ქანდაკებების გაკეთება უბრძანა, მაგრამ იუდეველები განსხვავებით ქრისტიანებისაგან ამ გამოსახულებებს თაყვანს არ სცემდნენ. მათი აზრით, ქრისტიანები, ხატის ფიცარს ისევე ეთაყვანებოდნენ, როგორც ღმერთს, და არა მხოლოდ ხატის ფიცარს, არამედ იმ ადგილებსაც, სადაც ქრისტე დადიოდა, აქა, ხალხს ესაუბრებოდა, ან რასაც შეეხო; ე. ი. თაყვანს სცემდნენ უბრალო ადგილს, სახლს, ქვეყანას, ქალაქს, ქვებს. და ამ დროს ავიწყლებოდათ, რომ არცერთი ქმნილების თაყვანისცემა არ შეიძლება. ისინი ქრისტიანებს წმინდა ნაწილების პატივისცემისთვისაც დასცინდნენ და მასხარად იგდებდნენ. თუ კი ხატმებრძოლები დაინახავდნენ, რომ ქრისტიანები ქრისტეს, ყოვლადწმიდა დედა ლეთისას, ან რომელიმე წმინდანის ხატს ემთხვეოდნენ, მაშინვე, როგორც კერპთაყვანისცემლებს, ლანძღვით ზურგს აქცევდნენ. იმავე VII ს-ის საეკლესიო ისტორიკოსი - თესალონიკის ეპისკოპოსი იოანე მოწმობს, რომ ზოგიერთი ქრისტიანებს ხატმებრძოლეობის გამო წარმართებს უწოდებდა და მათივე პირით შენიშნავს: როგორ შეიძლება ხორციელად გამოსახოს ღმერთი - უხილავი, ღმერთი - სულიწმიდა? თუკი ქრისტიანები თავის გასამართლებლად იტყვიან, რომ ღმერთი ხორცშესხმული განცხადდა, მაშინ რის საფუძველზე გამოსახავენ ანგელოზებს, უსხეულო სულებსა და გონიერ არსებებს?

და ბოლოს, მაკმედონური განმგებლობა, რომელმაც ქრისტიანულ აღმოსავლეთზე VII ს-ში დიწყო გაერყელება, მტკიცედ უპერდა მხარს ხატმებრძოლეობას. ბარბაროსი მუსულმანების მიერ ხატებზე გამოსახული სახეებისათვის თვალების ამოჩიქნა ჩვეულებრივი მოვლენა გახდა.

მოყვანილი ფაქტებიდან ჩანს, რომ ხატმებრძოლები ხატმებრძოლეობის მოძრაობის აღმავლობამდე (VII ს.) იყვნენ და იმ ძალას წარმოადგენდნენ, რომლისთვისაც ანგარიშის გაწევა თვით ეკლესიასაც მართებდა. ეკლესიაში ჯერ კიდევ ამ მოძრაობის აღმავლობამდე გრძნობდნენ, რომ ხატებს დარბევა ელოდებოდა. ეს

წინათგანობა, რა თქმა უნდა, შექმნილი მდგომარეობის საფუძველზე გაჩნდა. ყველაზე ხელსაყრელი დრო გავრცელებისათვის ამ მწველუბლობას იმპერატორი ლეონ ისავრიელის (717-741 წწ.) მეფობის პერიოდში დაუდგა. დაბალი ფენიდან წარმოშობილ იმპერატორს განათლებაც აკლდა და დახვეწილი მანერებიც. მისი საყვარელი საქმე იყო და მის საზოგადოებასაც მეომრები შეადგენდნენ. მას თითქოს ბუნებით ჰქონდა ის ვანდალური მონაცემები, რომელიც ხატმებრძოლობისას გამოამჟღავნა. VIII ს-ის ხატმებრძოლობა ეკლესიის საქმეებში სამოქალაქო ხელისუფლების დესპოტურ შექრას წარმოადგენდა. რელიგიურ საქმეებში საკუთარი გეგმების ძალადობით აღსრულება იმპერატორი ლეონისათვის ჩვეულებრივი მოვლენა გახდა. ამაზე ნათლად მეტყველებს შემდეგი ფაქტიც: ტახტზე ასვლის მეექვსე წელს მას აზრად მოუვიდა ბიზანტიის სამეფოში მცხოვრები იუდეველებისა და მონტანისტების მონათვდა და ამ ჩანაფიქრის განსახორციელებლად სხვა საშუალებას ვერ მიაგნო გარდა ძალადობისა, რამაც სავალალო შედეგი გამოიღო: იუდეველებმა მხოლოდ გარეგნულად მიიღეს ქრისტიანობა, ასე რომ თავს უფლებას აძლევდნენ წმიდა ზიარება ჭამის შემდეგ მიეღოთ; ხოლო რაც შეეხება მონტანისტებს, მათ არ ისურვეს დამორჩილება და ერთ ადგილზე შეკრებილებმა ცოცხლად დაიწვეს თავი. ამრიგად, ლეონ ისავრიელის პიროვნულმა თვისებებმა ხელი შეუწყვეს იმას, რომ ხატმებრძოლთა ხელში იგი დარბევის იარაღად იქცა.

ისტორია ხატმებრძოლთა წინამძღოლად ფრიგიელ ეპისკოპოს კონსტანტინეს ასახელებს. მისი თანამედროვე ეკლესია პირდაპირ აცხადებდა, რომ ერესი (ხატმებრძოლობისა) მისგან მომდინარეობდა. ხატმებრძოლი იერარქებიდან აღსანიშნავია აგრეთვე კლავდიოპოლის (მცირე აზია) ეპისკოპოსი თომა, რომელმაც პირველმა გაანადგურა ხატები თავის ეპარქიაში, იმ მიზეზით, რომ " თითქოს ეს საერთო სურვილი იყო და თითქოს ამ მოქმედებას არავითარი ექვი არ გამოუწვევია". ხატმებრძოლების პირველ დამცველთა შორის მიახსენებია ივესას არქიეპისკოპოსი თეოდოსი და სპატრიარქოს სისკელოსი ანასტასი, შემდეგში პატრიარქი კონსტანტინეპოლისა. რაც შეეხება მალალი წრის წარმომადგენლებს, მათ დამოკიდებულებაზე ხატმებრძოლობასთან კარგად მეტყველებს შემდეგი ფაქტი: როცა ლეონმა ხატების საკითხის გადასაწყვეტად სენატი მოიწვია, მათ

იმპერატორის წინადადება ხატების განადგურების თაობაზე ერთსულოვნად მიიღეს.

ხატმებრძოლთა აზრით, ხატების განადგურება ქრისტიანულ საზოგადოებაში გავრცელებულ შრავალ ცრურწმენას მოსპობდა, რომელიც ხატების თაყვანისცემით გამოიხატებოდა. ისინი იმედოვნებდნენ, რომ ხატთაყვანისცემის მოსპობით თავიდან აიცილებდნენ ქრისტიანთა შორის მუსულმანობის გავრცელების საშიშროებას, რომელიც დღითი დღე იზრდებოდა, რადგან აღმოსავლეთის ქრისტიანულ პროვინციებს არა მხოლოდ ხმალი, არამედ ყურანიც იმორჩილებდა. კერძოთაყვანისმცემლობის წინააღმდეგ ამხედრებული ყურანი, როგორც შეუფერებელს მონოთელიტური რელიგიის სულისათვის, ქრისტიანულ ხატთაყვანისმცემლობასაც ეწინააღმდეგებოდა. ხატმებრძოლების რწმენით, ხატების განადგურება არა მარტო ქრისტიანებს აქცევდა თავიანთი რელიგიის ერთგულებად, არამედ ხელს შეუწყობდა მაკმადიანთა მოქცევასაც ქრისტიანობისაკენ. აი, როგორ სარგებელს ელოდნენ ხატების განადგურებით ხატმებრძოლები ეკლესიისათვის.

მათი შეხედულებით ეს საქმე სახელმწიფო მიზნებისთვისაც გამოდგებოდა, რადგან ქვეყანა სავალალო მდგომარეობაში აღმოჩნდა. "ცრურწმენა ხალხში იმდენად გავრცელდა, რომ ზოგი წმ. ხატებს აღმერთებდა, მტრისგან დაცვის უეჭველ იმედად მიიჩნდა და გარეგანი დაცვის აუცილებლობაზე საერთოდ აღარ ფიქრობდა, ხატმებრძოლები კი ხატების წინააღმდეგ იმ წარმოდგენით იარაღდებოდნენ, რომ ხალხის ასეთი განწყობილების მიზეზი თითქოს სწორედ ხატები იყო", რაც პოლიტიკურ მიზნებს არ შეეფერებოდა. ასეთი შეგონებანი და მტკიცებანი არ შეიძლება არ შეესმინა იმპერატორ ლეონს. მან, რა თქმა უნდა, კარგად იცოდა, რომ სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკური მდგომარეობა არასასურველი იყო. ამავე დროს ლეონიდან დაიწყო ახალი დინასტია, რომელსაც იმპერიაში ავტორიტეტის განმტკიცება და მხარდაჭერა სჭირდებოდა, ხოლო ამისთვის რითი უნდა მიეღწია, თუ არა რაიმე გარდაქმნის განხორციელებით? ხშირად ბიზანტიაში პოპულარობის მოხვეჭის მიზნით ახალი დინასტია ახალი რეფორმების გატარებას ესწრაფებოდა; ასევე უნდა მოქცეულიყო ლეონ ისაერიელიც. (აქვე უნდა ავლნიშნოთ, რომ ჩვენი წყაროს ავტორი მეცნაურების მიერ უარყოფილად მიიჩნევს ბიზანტიელი მწერლების ცნობას იმის თაობაზე, რომ ვილაც იუდეველებს, რომლებმაც ლეონს მეფობა უწინასწარმეტყველეს, მისთვის პირობა ჩამოურთმევიათ, რომ გამეფების შემდეგ ხატებს

განადგურებდა. რაც ლეონს კიდევაც აღუსრულებია). იმპერატორი ურთხილად უნდა ყოფილიყო, რადგან ხატმებრძოლეობას, რომელსაც იგი სათავეში ჩაუდგა, ადვილი შესაძლებელია მარცხი განეცადა, საზოგადოებაში ძლიერი წინააღმდეგობა გამოეწვია და დიდი არეულობის წყაროდ ქვეუღიყო. მაგრამ იმპერატორის დასაშვებდებლად ხატმებრძოლთა პარტიამ პალესტინაში იქაური ამირაა. მიერ განხორციელებული ხატმებრძოლეობა დაიმოწმა, რომელიც კარგად დამთავრდა. კონსტანტინეპოლში ხატმებრძოლეობის დაწყებამდე სამი წლით ადრე, ამირა ეზიდმა, მის ქვეშევრდომ ყველა ქვეყანაში ხატების განადგურების განკარგულება გასცა. და აი, "წმიდა ხატები დაწვეს, ფერწერით დამშვენებული ტაძრები ნაწილობრივ გადაღებეს, ნაწილობრივ კი ჩამოფხიკეს მოხატულობა". ამას გარდა, მან ბრძანა, "განადგურებინათ ასევე ყველა გამოსახულება, რომელიც კი სადმე იდგა ქალაქის მოედნების დასამშვენებლად". ეს მაგალითი ლეონისათვის ნებისმიერ მქერამეტყველურ სიტყვაზე მეტს ნიშნავდა. მან ხატმებრძოლთა სასარგებლოდ 726 და 730 წელს ორი ბრძანება გამოსცა, რის შემდეგაც თვით მათოღმადიდებელთა დევნით გამოიჩინა თავი. ხატმებრძოლეობის პირველი მსხვერპლი კონსტანტინეპოლის ღირსეული პატრიარქი გერმანე შეიქნა. მტკიცე სარწმუნოებისათვის მრავალი სხვა ეპისკოპოსიც გადაასახლეს. ლეონის ბრძანებით მაღალი წარმომოებითა და ცოდნით გამორჩეული ხატთაყვანისცემლები ტანჯეს და აწამეს. მრავალი შეიმოსა მოწამეობრივი გვირგვინით. იმპერატორის მიერ მიღებული განსაკუთრებული ზომების შედეგად დაიხურა კონსტანტინეპოლის საღვთისმეტყველო სკოლები, რომლებიც ჭერ კიდევ კონსტანტინე დიდის დროს გაიხსნა. ლეონის მეფობის პერიოდში ხატების განადგურებას თან სასტიკი მრისხანება ახლდა. იგი ღვთისმშობლისა და წმინდანების თაყვანისცემას უარყოფდა. ხოლო წმინდანთა ნაწილებს შეურაცხყოფდა.

ხატმებრძოლთა ყოველგვარ ზომიერებასა და კეთილგონიერებას მოკლებულ მოქმედებას გაბედულად ამხელდა კონსტანტინეპოლის პატრიარქი გერმანე. მან ამ სიტყვებით დატოვა კათედრა: "თუკი მე იონა ვარ, ზღვაში გადამაგდეთ; მაგრამ, ხელმწიფევე, მსოფლიო კრების გარეშე სარწმუნეობაში შეტანილ არც ერთ ცვლილებას არ დავეთანხმები". სარწმუნოებისათვის თავდადებაში პატრიარქს მრავალმა მიჰბაძა, როგორც სასულიერო პირებმა, ისე კონსტანტინეპოლის ღვთისმოსავემა ერისკაცებმაც. გამძვინვარებული ბოროტების საწინააღმდეგოდ კრებებიც გაიმართა. ასე მაგ., პაპი გრიგოლი II დროს რომში გამართულ კრებაზე (727წ.) დამტკიცდა, რომ ძველი

აღთქმის სკინიაში ქერუბიმების არსებობა ქრისტიანულ ტაძრებში ხატების არსებობის შესაძლებლობას ასაბუთებდა. ხატმებრძოლებამ მრავალ ადგილას აჯანყებაც გამოიწვია. იტალიაში იმპერატორის პორტრეტებს გარეთ ჰყრიდნენ და ფეხებით თელავდნენ, და ბოლოს, თვით პაპმა გრიგოლმა რომთან და მთელ იტალიასთან ერთად ლეონის ქვეშევრდომობაზე უარი განაცხადა. ამავე დროს ხატმებრძოლება საკმაოდ ვრცელი საღვთისმეტყველო ლიტერატურის განვითარების მიზეზი შეიქნა. ქეშმარიტების მაუწყებელ ავტორთა შორის გამოირჩევიან: პაპი გრიგოლი II, გერმანე პატრიარქი და წმ. იოანე დამასკელი. გრიგოლის თხზულებები იმპერატორ ლეონის უშიშარი და გაბედული მხილებით გამოირჩევა; გერმანეს თხზულებები მშვიდობის წრფელი სურვილითა და შეცდომილთა მიმართ მოწყალებითაა განმსჭვალული; იოანე დამასკელის თხზულებები კი ღრმა მეცნიერების ნიშანს ატარებენ.

ახლა კი გავეცნოთ ხატმებრძოლთა და ხატთაყვანისმცემელთა შეხედულებებს ხატების შესახებ. 1. ხატმებრძოლთა აზრიო, ხატთაყვანისმცემლები კერპთაყვანისმცემლები იყვნენ, ხოლო ხატებს კერპების ადგილი ეკირათ. ქრისტიანები ასე პასუხობდნენ: “ქრისტეს ეკლესიას კერპებთან არაფერი საერთო არა აქვს; ნურც ექნება. ჩვენ არც ზვარაკს ვცემთ თაყვანს, არც ქორებში ჩამოსხმულ ხბოს და ჩვენთვის ქმნილება ღმერთი არაა”. (პაპი გრიგოლი). 2. ხატმებრძოლები ამბობდნენ, რომ ქრისტიანები ქვებს, კედლებს და ფიცრებს ეთაყვანებიანო. ხატთაყვანისმცემლები კი ასე მსჯელობდნენ: “ჩვენ ხატებს ღმერთებად არ მივიჩნევთ; იმედს მასზე არ ვამყარებთ. თუკი ჩვენს წინაშე მაცხოვრის ხატია, ვამბობთ: უფალო იესო ქრისტე ძეო ღვთისაო, შეგვეწიე და გვაცხოვნე ჩვენ! მაგრამ თუ ხატი მისი წმიდა დედისაა, ვამბობთ: ყოვლად წმიდაო ღვთისმშობელო, დედაე ღვთისაო, მეოხ გვეყავე წინაშე ძისა შენისა; ხოლო თუკი ხატი მოწამისაა, მაგალითად სტეფანესი, მაშინ ვამბობთ: წმიდაო სტეფანე, ქრისტესათვის სისხლის დამთხვეველო, რომელსა გაქვს კადნიერება წინაშე ღვთისა, შეგვეწიე და დაგვიფარე ჩვენ. აი, ვისკენ აღვაეღნთ ლოცვებს ხატების მეშვეობით” (გრიგოლი). 3. ხატმებრძოლთა საპირისპირო აზრით, არ შეიძლება ხელით ქმნულთა თაყვანისცემა და არცა ყოველი მსგავსებისა, “ჩაოდენი ცათა შინა-ზე და ჩაოდენი ქუეყანასა ზედა-ქუე”, როგორც უფალმა თქვა (გამს. 20,4); ამავე დროს შეუძლებელია იმათი დასახელება, ვინც ჩვენ ხელით ქმნულთა პატივისცემა და თაყვანისცემა გვიბრძანა. ხატთაყვანისმცემლები ასე განმარტავენ: ძველ აღთქმაში ღმერთმა აკრძალა “ხელითქმული

ემპაიკიული გამოსახულებები, რომელსაც ენება შოქჯოხდა და ამიტომ შეჩვენებას იმსახურებდა, მაგრამ "ხელით ნაქმარი სახეები, რომლებიც ღეთისმსახურებისა და ღეთის სადიდებელი მნიშვნელობით განისაზღვრებოდა", არ აუკრძალავს. ამგვარად, ღმერთმა სჯულის ფიცრის (ქვის ფიქალი, რომელზეც ათი მცნება იყო დაწერილი), ალთქმის კილობანის, ქერუბიმების, სერაფიმების, სტამნების გაკეთება ბრძანა (გრიგოლი). სხვა ხატთაყვანისმცემლები კი განმარტაუნდნენ, თუ რატომაა ახალ ალთქმაში დასაშვები ის, რაც ძველ, ალთქმაში აკრძალული იყო. ისინი შენიშნადნენ: "როგორც გამოცდილი ექიმი ყველას და ყოველთვის ერთ წამალს როდი აძლევს, არამედ თითოეულს შესაფერისს და სასარგებლოს - დროის, ავადმყოფობისა და ქვეყნის თავისებურებების მიხედვით, მაგალითად სხვა წამალს აძლევს ჩვილს და სხვას ასაკოვანს, ასევე სულის უსრულყოფილესმა მკურნალმა იმათ, რომლებიც ჭერ კიდევ ყრმები არიან, კერძომსახურების ავადმყოფობით იგვემებიან და კერპებს ღმერთებად მიიჩნევენ, ღეთის თაყვანისცემას უარყოფენ და მის შესაფერის დიდებას ქმნილებებს მიაგებენ, გამოსახულებების კეთება აუკრძალა. ასეთი კანონი მიეცათ იუდეველებს. მაგრამ ჩვენ, რომლებიც საცდურთან განშორებისა და კეშმარიტების მიღების შემდეგ ღირსი შევიქენით ღმერთთან შეერთებისა და ყრმობის ასაკის განვლის მერე კაცად განვმტკიცდით, ღეთისგან გვებოძა უნარი განსჯისა, რომლის მიხედვითაც ვიცით, თუ რა შეიძლება გამოისახოს და რა არ ექვემდებარება გამოსახვას. უხილავი ღმერთის გამოსახვა, რა თქმა უნდა, ჩვენ არ შეგვიძლია, მაგრამ როცა ვნახეთ, რომ უსხეულო ჩვენთვის განკაცდა, მისი კაცობრივი სახით გამოხატვა უკვე შეგვიძლია. ღმერთმა თავისი გამოუთქმელი სახიერების გამო ხორცი შეისხა, დედამიწაზე ხორცშესხმული განცხადდა, ადამიანთა შორის ცხოვრობდა და ადმიანური ბუნების, სიმტკიცის, გარეგნობისა და ხორცის მატარებელი იყო; ამიტომ ჩვენ მისი გამოსახვით არ ვცოდავთ. მოციქულებმა ხორციელად იხილეს ქრისტე, ნახეს მისი ენება და სასწაული. ასევე ჩვენც გვინდა ვიხილოთ, ვისმინოთ და ვიყოთ ნეტარნი. ამ მისწრაფებას სახარების წიგნები და ქრისტეს ხატებში აკმაყოფილებენ" (დამასკელი). 4. ხატმებრძოლთა საწინააღმდეგო აზრით: წმ. წერილში არსად არ იყო მინიშნებული და ნაბრძანებები ხატების გამოყენების აუცილებლობა. ამის საპირისპიროად ხატთაყვანისმცემლები ასე სვამდნენ საკითხს: უშუალოდ "ქველ ალთქმასა და სახარებაში სად შეიძლება მოიძებნოს პირდაპირ ნათქვამი სიტყვები: სამება, ან: ერთარსი, ან: ქრისტეს ერთი პირი, ან:

ორი ბუნება?" (დამასკელი). 5. ხატმებრძოლებმა ხატთაყვანისმცელთა წინააღმდეგ ასეთი საკითხიც დასვეს: რატომ იყო, რომ ექვსი მსოფლიო საეკლესიო კრებიდან ხატების შესახებ არც ერთზე არაფერი არ განისაზღვრა? ხატთაყვანისმცემლების პასუხი იყო: "კრებებზე პურისა და წყლის შესახებაც არაფერი თქმულა; აქი არაა ნათქვამი საჭიროა თუ არა ჭამა, საჭიროა თუ არა სმა. მაგრამ ვინ არ იცის, რომ ეს სიციცხლის შენარჩუნებისათვის აუცილებელია? ამასთან ერთად, კრებებზე ხატები თვითონ მღვდელმთავრებს მიჰქონდათ; და საერთოდაც, არც ერთი ღვთისმოსავი ადამიანი ხატების გარეშე გზას არ დაადგებოდა" (პაპი გრიგოლი); 6. ხატმებრძოლებმა ხატთაყვანისცემის სანაცვლოდ განსაკუთრებით გააძლიერეს ქადაგება და რელიგიური პოეზია ისე, რომ ღვთისმსახურებაში სხვადასხვაგვარი ენციკალური კომპოზიციებიც კი შეიტანეს. ყოველ შემ. ხვევაში ასე ესმით პაპი გრიგოლის მიერ გაკეთებული განცხადება, რომლითაც იგი ხატმებრძოლ ლეონს მიმართავს: "შენ უბრძანე ხალხს, რომ მიატოვოს ეს ყოველივე (ხატები და ხატთაყვანისცემა) და დაასაქმე უმნიშვნელო რამეებით, სისულელეებით, სალამურებით, ჩხარუნებით, გიტარებითა და ლირებით და ნაცვლად ლოცვა-კურთხევისა და ღვთის ქება-დიდებისა, ზღაპრებს აყოლებ". ამიტომ ხატთაყვანისცემლები რელიგიური გრძნობის განვითარებისა და აღზრდისათვის ხატთაყვანისცემის მაღალი და ღრმა აზრის ახსნას ცდილობდნენ, რადგან ხატთაყვანისცემა ადამიანში რელიგიური მოწიწებისა და ლობობიერების გრძნობას აღძრავს, სინანულის ცრემლს ჰგვრის. "როცა ჩვენ, ამბობს თავის თავზე პაპი გრიგოლი, ეკლესიაში შევდივართ და უფალი იესო ქრისტეს სასწაულებს, მისი წმიდა დედისა და ანგელოზების გამოხატულებებს ვუპყვრეტ, ტაძრიდან გულით შემეუსერილი გამოვდივართ. და ვინ არ იქნება ჩვენსავეთ გულშემეუსერილი და ვინ არ დაღვრის საღმობიერ ცრემლს, როცა უმზერს საიდუმლო სერობას, ბრძმის განკურნებას, ლაზარეს აღდგინებას? ვის არ შეემუსრება გული და ვინ არ დაღვრის ცრემლს, როცა ქვრეტს აბრაამის ხატს, რომელსაც თავის ძის ყელთან მახვილი მრისხანედ აღუმართავს? ვის არ შეემუსრება გული და არ დაღვრის ცრემლს, როცა ხედავს საერთოდ მაცთავრის; ყოველგვარ ტანჯვას?" შემდეგ ხატთაყვანისცემლები ავითარებდნენ აზრს, რომ განსაკუთრებით რელიგიურ-პრაქტიკული დამოკიდებულებებით ხატების მნიშვნელობა გაუნათლებელი ხალხისა და მცირეწლოვანთათვისაა განუზომელი. "რა მნიშვნელობაც აქვს წიგნს იმისათვის, ვინც განსწავლულია, ამბობდნენ ხატთაყვანისცემლები, იგივე მნიშვნელობა აქვს ხატებს

გაუნათლებლებისათვის“ (იოანე დამასკელი). სხვა მწერალი ხატების დასაცავად ამბობდა: “ხელში აყვანილ ახლახან მონათლულ პატარებს, ასევე ყმაწვილებსა და ახლადმოქცეულ წარმართებს, კაცები და ქალები ამ ცხად გამოსახულებებზე თითოთ უთითებენ, ამგვარად არიგებენ და მათ გულსა და გონებას ზეცად, ღვთისაყენ აღამალებენ“ (კრიგოლი). ან ასე . ამბობდნენ ხატთაყვანისმცემლები: “ისუ ნაინმა უბრძანა იუდეველებს, რომ მათ იორდანედან 12 ქვა ამოეღოთ, და ამავე დროს განუცხადა: როცა თქვენი შვილები ოდესმე შეეკითხებიან მაშებს, თუ რას ნიშნავს ეს ქვები, თქვენ მათ ეტყვი: ღვთის ბრძანებით როგორ გაიხსნა გზა წყალში და ისრაელიანებმა აღთქმის კიდობნით როგორ გაიარეს, ასევე ჩვენც, როგორ არ გამოეხატოთ ის ვნება, რომლითაც ჩვენი გამხსნა აღსრულდა, და ქრისტეს სასწაულები, რადგან თუკი ძე ჩემი მკითხავს: რა არის ეს, - შემეძლოს პასუხის გაცემა: ღმერთი კაც იქმნა“ და სხვა (დამასკელი). სხვები კი ხატთაყვანისცემის დასასაბუთებლად ამბობდნენ, რომ ეკლესიაში ხატები საუკეთესო საშუალებაა ღვთის სიტყვისა და ქადაგების ათვისებისათვის: “ვინც სმენის, შეიცნო წმინდანთა აღსრულებული საქმე, მასში მზერა ხატისა მოსმენილის მოგონებებს აღძრავს; ხოლო ვინც ჭერ კიდევ არ იცის მათ შესახებ, ასეთებს ვულვოდგინე სმენისათვის მოამზადებს და მათში წმინდანების ძლიერ სიყვარულსა და ღვთის დიდებისმეტყველებას აღაგზნებს“ (გერმანე).

7. ხატმებრძოლები, როგორც ზემოთ ავლნიშნეთ, მართლმადიდებლებს ხატთაყვანისცემის გარდა წმინდანთა თაყვანისცემის გამოც საყვედურობდნენ. ისინი პირდაპირ ამბობდნენ, რომ მართლმადიდებლები მოწამეებს ღმერთებად მიიჩნევენო. საეკლესიო მწერლები კი ცდილობდნენ ეკლესიის მიმართ გამოთქმული ამგვარი საყვედური გაებათილებინათ და განემარტათ, თუ რატომ და როგორ სცემდნენ თაყვანს წმინდანებს. “წმინდანები, როგორც ქრისტეს მეგობრები, რომლებიც უფლის ტანჯვაში მონაწილეობენ, როგორ არ უნდა იღებდნენ მონაწილეობას მის მართლმადიდებლობაში აქაც, დედამიწაზე? ქრისტე მათ მონებს კი არა, არამედ მეგობრებს უწოდებს. ძველი აღთქმის დროს რომელიმე ადამიანის სახელს არცერთი ტაძარი არ შეიძლებოდა მიძღვნოდა. მართლის ხსენების დღე არა თუ იღვრისასწაულებოდა, არამედ დაიტვირთებოდა კიდევ; მკედართ... შეხება ბილწებად ითვლებოდა, მაგრამ მას შემდეგ, რაც ადამიანური ბუნება, ძე ღვთისას მასში განცხადებისას, ღვთაებრივი ცხოვრების თანაზიარობამდე ამაღლდა, საქმე უკვე სხვაგვარადაა“ (დამასკელი). მაგრამ ყოველივე ამითი, “ჩვენ იმ ფიქრის საბაბს არ

ვიძლევი, რომ ისინი ღვთაებრივი ბუნების თანაზიარნი არიან, და თაყვანისცემის იმ პატივს არ მივაწერთ, როგორც ღვთაებრივ დიდებასა და ძლიერებას შეეფერება. მაგრამ მათ მიმართ სიყვარულს გამოვხატავთ“ (გერმანე). და ბოლოს, როგორც ხატმებრძოლთა განმასხვავებელი ნიშანი, უნდა აღინიშნოს მათი შეხედულება სახელმწიფოს ეკლესიასთან დამოკიდებულების გამო; მათი განსჯით, სახელმწიფოს შეუძლია მბრძანებლურად ჩაერიოს ეკლესიის საქმეებში; მათ ამ პრინციპის უმაღლეს ხარისხში აყვანა სურდათ. იმპერატორ/მა ლეონმა პირდაპირ გამოაცხადა კანონი: მე ვარ მეფე და მღვდელმთავარი. ამ აზრს ეკლესიის წარმომადგენლების გადაქრილი წინააღმდეგობა შეხვდა. ისინი წერდნენ: “იცოდეთ, იმპერატორო, რომ წმ. ეკლესიის დოგმატები იმპერატორის საქმე არ არის, ან მღვდელმთავრებისა, და ზუსტად და სწორად უნდა იყვნენ განსაზღვრულნი. სწორედ ამისათვის არიან ეკლესიებში დადგენილი მღვდელმთავრები, საზოგადოებრივი საქმისაგან თავისუფალი მამები. და ამიტომ იმპერატორებმა ეკლესიის საქმეებში ჩარევისაგან თავი უნდა შეიკავონ და აკეთონ ის, რაც მათ ევალებათ. დოგმატები - მეფეთა საქმე არ არის, არამედ მღვდელმთავრებისა, რადგანაც ჩვენ (ეპისკოპოსებს) ქრისტესმიერი გონი გაგვაჩნია (2 კორ. 2; 14, 17). სხვა საქმეა - საეკლესიო დადგენილებებში გარკვევა და სხვა - საერო საქმეების ცოდნა“ (გრიგოლი). სხვა ღვთისმეტყველი ამბობდა: “არასაკადრისია ღვთისათვის ეკლესიის კანონების დადგენა. მოციქული პავლე იმ პირების დასახელების დროს, რომლებსაც ღვთისაგან მინდობილი აქვთ ეკლესიის წინამძღოლობა (1 კორ. 12), მეფეს არ იხსენიებს. არა მეფეები, არამედ მოციქულები, წინასწარმეტყველები, მწყემსები და მოძღვრები იუწყებოდნენ ღვთის სიტყვას. მეფეებმა სახელმწიფოს აყვავებისათვის უნდა იზრუნონ, ხოლო ეკლესიის კეთილდღეობისათვის კი - მწყემსებმა და მოძღვრებმა“ (დამასკელი).

ხატმებრძოლთა და ხატთაყვანისმცემელთა კამათით გამოჰქლავნდა, რომ ხატმებრძოლთა შეხედულებები და იდეათა წრე, რომელშიც ისინი ტრიალებდნენ. უფრო ჩაკეტილი იყო, ხოლო ხატთაყვანისმცემელთა წრე კი - უფრო ფართო და მრავალმხრივი. ხატმებრძოლები ცხოვრებაზე ეკლესიის ზეგავლენას მეტისმეტად ზღუდავდნენ და ამიტომ რელიგიის ხელოვნებასთან დაახლოების აუცილებლობას უარყოფდნენ; ხოლო ხატთაყვანისმცემლები ქრისტიანულ იდეას იმდენად ყოვლისმომცველად წარმოადგენდნენ, რომ თვით ხელოვნებასაც შეეძლო რელიგიასთან მჭიდროდ დამოკიდებულება ჰქონოდა.

ხატმებრძოლეობის ბატონობა

ლევ ისაერიელის ძის, იმპერატორ კონსტანტინე კოპრონიმის (741-775 წწ.) ხანგრძლივი ბატონობის დროს ხატმებრძოლეობამ ბიზანტიაში თავისი განვითარების უმაღლეს საფეხურს მიაღწია. ეს ერესი თავის ძალისა და ტირანიის გამოვლინებით არიანობასა და მონოფიზიტობას უტოლდება.

თვით იმპერატორი კონსტანტინე კოპრონიმი დესპოტური ხასიათითა და ენეგრიულობით გამოირჩეოდა. მას გარს ის ადამიანები ეხვია, რომელნიც მის აზრებს მთლიანად იზიარებდნენ. კოპრონიმის იმპერატორობის დროს კონსტანტინეპოლში მხოლოდ ხატმებრძოლები პატრიარქობდნენ და ეპისკოპოსთა დიდი ნაწილი მხარს მას უჭერდა. ისეთი სიტუაცია შეიქმნა, რომ თითქოს ხატთაყვანისცემას უკანასკნელი დღეები დაუდგა.

კონსტანტინემ კარგად იცოდა, თუ რა დიდი პატივით სარგებლობდნენ მსოფლიო საეკლესიო კრებები და ამიტომ სატმებრძოლთა მსოფლიო კრების ჩატარება მოინდომა. მაგრამ როგორც ფრთხილმა პოლიტიკოსმა, უცებ კი არ აღასრულა თავისი სურვილი, არამედ ჭერ პროვინციებში დაიწყო საერთო სახალხო თავყრილობების მოწყობა, რომლებზეც ხატთაყვანისცემა იგმობოდა. ამგვარად ხალხი ნელ-ნელა მომზადდა იმისათვის, რაც იმპერატორის ნებით კრებას უნდა გადაეწყვიტა. ეს ცრუ მსოფლიო კრება 754 წელს იქნა მოწვეული, რომლის მონაწილე 338 ეპისკოპოსიდან, ყველა თავის თავს ხატმებრძოლად აცხადებდა. კრებამ სარწმუნოებრივი განსაზღვრება შეადგინა და მართლმადიდებლობის წინამძღვრები და ხატთაყვანისცემის დამკველები შეაჩვენა, მათ შორის კონსტანტინეპოლის წმიდა პატრიარქი გერმანე და წმ. იოანე დამასკელი.

კრებამ თავისი მტკიცებები ორ ჯგუფად დაყო: ერთი - ვონებრივი, ხოლო მეორე - წმ. წერილიდან და საეკლესიო გადმოცემებიდან მოხმობილი დოკუმენტური მასალები. კრების მსჯელობით: ქრისტეს ვამოსახვა ხატებზე არ შეიძლება იმიტომ, რომ ამას ნესტორიანობისაკენ მიყვავართ. ქრისტეს ადამიანხურ ბუნებას ლეთაებრივი ბუნებისაგან ნესტორი უოფდა; იგივეს აკეთებენ მხატვრებიც, რომლებიც ქრისტეს ვამოსახვენ, რადგან ქრისტეს ვარეგნობის გამოხატვა მისი ლეთაებრიობის წარმოჩინებას არ ნიშნავს. ამას გარდა, კრების აზრით, ხატებზე ქრისტეს ვამოსახვას სხვა ერესამდევ, მონოფიზიტობამდევ მიყვავართ მსგავსად მონოფიზიტური

სწავლებისა, რომლის მიხედვითაც ქრისტეს ორი ბუნება შერწყმულია. მხატვრებიცა და ხატთაყვანისმცემლებიც მიიჩნევენ, რომ არა მხოლოდ კაცობრივ ბუნებას, არამედ მის ღვთაებრიობასაც გამოხატავენ.

კრება ამბობდა: ფერწერა დიოსკორესა და ევტიქისაც გვაგონებს, რომლებიც ასწავლიდნენ, რომ ქრისტეს ორი ბუნება ერთმანეთს შერწყა და შეერია. ხატთაყვანისმცემელთა დამოკიდებულება კი სულ სხვა გვარი იყო: ჩვენ არ ვფიქრობთ აღუწერელი ღვთაებრიობის გამოსახვას, "ჩვენ მხოლოდ ქრისტეს სხეულის ხატს გამოვსახავთ, რომელიც (ქრისტეში) ვიხილეთ, ხელით შევცხებთ და რომელსაც მივმართავდით".

მას შემდეგ, რაც კრებამ ქრისტეს ხატების საწინააღმდეგოდ ადამიანურ გონებაზე დაყრდნობით რიგი მტკიცებებისა განავითარა, უკვე იმ აზრის განმარტებაზე გადავიდა, თუ რა მეცნიერული საფუძველი აქვს აკრძალვას ღვთისმშობლისა და სხვა წმინდანთა ხატების აღიარებისა: 1) თუ ქრისტეს ხატების უარყოფა აუცილებელია, მაშინ ცხადია, რომელიმე სხვა ხატის დაშვებაც უსამართლობა იქნება; 2) ქრისტიანობა თავისი შეხედულებებით არა მარტო იუდეველობას ემიჯნება, არამედ წარმართობასაც, ხოლო თუკი ქრისტიანობა ხატთაყვანისცემას მიიღებს, მაშინ იგი გამოგონილი კერპების შექმნის სამარცხვინო ხელოვნებით წარმართობას დაუახლოვდება; 3) "ღვთისთვის სათნომყოფელი წმინდანები, თუმცა ამ ქვეყნიდან მიიკვალნენ, მაგრამ ღვთისთვის ყოველთვის ცოცხლები არიან, ამიტომ ვისაც მათი მკვდარი ხელოვნებით გაცოცხლება სურს, ის ღვთისმგმობელია"; ანუ ასეთებს საკუთარი ძალით უნდათ იმის გაკეთება (გაცოცხლება), რაც მხოლოდ ღმერთის საქმეა; 4) მხატვრებს ღვთისმშობლის დიდებულებისა და წმინდანთა ნეტარების სწორად გამოხატვა არ შეუძლიათ; მათ ფუნჯს ძალა არ შესწევს სწორად გამოხატოს ზეცის მკვიდრნი; 5) საერთოდ ხელოვნება შეუფერებელია ეკლესიისათვის, იგი აცნინებს მას. "ქრისტიანისათვის, რომელსაც აღდგომის სასოება გააჩნია, იმ ხალხების ჩვეულებებით სარგებლობა, რომლებიც კერპებს ემსახურებიან, შეუფერებელია. ამ დროს უტყვი და მკვდარი ნივთიერებებით შეურაცხყოფენ იმ წმინდანებს, რომლებიც ასეთი დიდებით გამობრწყინდნენ".

აქამდე ჩვენ იმ დებულებებს განვიხილავდით, რომლის დროსაც ხატმებრძოლები ადამიანური განსჯითი აზროვნებით სარგებლობდნენ; ახლა კი ენახოთ როგორ იყენებდნენ ისინი წმ. წერილსა და საეკლესიო გადმოცემებს იმავე მიზნისათვის. ცრუ მსოფლიო კრების სარწმუნოებრივი განსაზღვრების მეორე ნაწილში შემდეგი ადგილებია

მოსმობილი: სულ არს ღმერთი, და თაყვანისმცემელთა მისთა სულითა და ჭეშარიტებითა თანა-აც თაყვანის-ცემაი (ინ.4,24), და კიდევ: ღმერთი არავინ სადა იხილა (ინ.1,18), თქუნ არცა ხმაი მისი გესმა სადამე, არცა ხატი მისი იხილეთ (ინ.5,37). ასევე ძველ აღთქმაში ნათქვამია: არა იქმნე თავისა შენისა კერპნი გამოქანდაკებულნი, არცა მსგავსი ყოვლისავე, რომელ არს ცასა შინა ზესკნელ და არცაღა, რომელ არს ქუეყანასა ზედა ქუესკნელ (მეორ.სჯ. 5,7-8). წმ. წერილის ამ გამოთქმების საფუძველზე ხატმებრძოლები სწორედ ქრისტიან ხატთაყვანისმცემლებს აკუთვნებდნენ პაველ მოციქულის სიტყვებს, რომლითაც იგი წარმართებს მიმართავს: და სცუალეს ღიღებაი იგი უხრწნელისა ღმრთისა მსგავსებად ხატისა მის განხრწნადისა კაცისა (რომ.1,23), და პატივ-სცემდეს და მსახურებდეს დაბადებულთა უფროს დამბადებლის (რომ.1,25). საეკლესიო გადმოცემებიდან კი უპირველეს ყოვლისა, წმ. ეპიფანე კვიპრელს იმოწმებდნენ: “გახსოვდეთ საყვარელო შვილებო, რომ. როგორც ეკლესიაში, ასევე წმინდანთა საძველებში ხატების შეტანა მიუღებელია, მაგრამ ყოველთვის გახსოვდეთ ღმერთი და თქვენს გულებში იქონიეთ იგი. ქრისტიანისათვის თვალის მეშვეობითა და აზრის ხეტიალით ღვთისაკენ, ამაღლება შეუძევრებელია“⁸. განსაზღვრებაში გრიგოლ ღვთისმეტყველის ჰიპონიდანაც იყო ერთი ადგილი მოტანილი: “რწმენის აღიარება საღებავებით და არა გულით უმართებულთა იმიტომ, რომ საღებავებით დამოწმებული ადვილად ირეცხება. ხოლო რაც შეეხება სულის სიღრმისეულ რწმენას, იგი ჩემთვის კეშმარტაა“. შემდეგ მიმოხილულია იოანე ოქროპირის სწავლება: “წმინდანთა ცხოვრების გაცნობით, მათი სულის სიმტკიცით ვტკბებით, არა სხეულის, არამედ სულის წარმოსახვით, რადგანაც მათი ნათქვამი. მათივე სულიერების გამოხატვას ემსახურება“. ხატმებრძოლები წმ. ბასილი ღიღესაც იმოწმებენ: “მამათა. ცხოვრებები კეთილი საქმის კეთებასაც ასწავლის და ნეტარ მამათა ცხოვრებასაც აღწერს, როგორც ღვთიესათნო ცხოვრების მისაბამ სულიერ მაგალითებს“. ხატმებრძოლთა სარწმუნოებრივ განსაზღვრებაში წმ. ათანასე ღიღის გამოხატქვამსაც ეხედეში: “როგორ არ შევიბრალოთ ქმნილებათა თაყვანისმცემელნი იმ

8) მეშვიდე მსოფლიო კრების მამების გამოცხადებით ეს მოწმობა უალბი აღმოჩნდა.

9) გრიგოლის, ოქროპირისა და ბასილის თხზულებებიდან ეს ადგილები ხატმებრძოლებს საერთო აზრთან დაუკავშირებლად მოჰყავდათ და ამიტომ არასწორია, ხოლო თუ როგორ უყურებდნენ ეკლესიის ეს მამები ხატთაყვანისცემას, ამაზე ზემოთ უკვე ვეჭონდა საუბარი.

მიზეზით, რომ მხედველნი და სმენამინიკებულნი ხედვისა და სმენის არმქონეს ეთაყვანებიან¹⁰. შემდეგ დასახელებულია წმ. ამფილოქე იკონიელი, რომელიც ამბობს: "ჩვენ ვზრუნავთ, რა იმისათვის, რომ წმინდანთა გარეგნული სახე დაფებზე საღებავებით გამოეხატოთ, რადგან ამისი საჭიროება ჩვენ არა გვაქვს, არამედ იმისათვის, რომ მათ სათნო ცხოვრებას მივბაძოთ"¹¹. ცრუ მსოფლიო კრების ეპისკოპოსები ხატმებრძოლეობისათვის განსაკუთრებულ საყრდენს თითქოს თეოდოტე ანკირიელის შემდეგ სიტყვებში ხედავდნენ: "ჩვენ მივიღეთ დადგენილება, რომ წმინდანთა სახეები ნიეთიერი საღებავებით კი არ გამოეხატოთ, არამედ მათ ცხოვრებებში აღწერილ სათნოებებს, როგორც სულიერ ხატებას მივბაძოთ. დაე, ხატების აღმმართველებმა თქვან, თუ რა სარგებელი მიიღეს ამისაგან და ამგვარი გახსენებით როგორ სულიერ კვრეტას განიცდიან; უეჭველია, რომ ეს მზაკვრული მიზნითაა გამოგონილი"¹². და ბოლოს, ხატმებრძოლები საეკლესიო ისტორიკოსის ევსევი ჰამფილელის ეპისტოლეს იმოწმებდნენ, სადაც იგი ვმობს ხატების გამოყენებას რელიგიური მიზნებისათვის. მართალია, მეშვიდე მსოფლიო კრების მამები ამ მოწმობის სინამდვილეს აღიარებენ, მაგრამ ევსევის, როგორც არიანელს, ავტორიტეტად არ მიიჩნევენ.

ცრუ მსოფლიო კრება, წმ. წერილიდან და წმ. მამათა ლიტერატურიდან რიგი ადგილების დამოწმებით. რომლებიც ხატმებრძოლების აზრით თითქოს მათ ცრუ სწავლებას ამტკიცებდა, ხატთაყვანისცემის საკითხთან დაკავშირებით ასეთ საბოლოო დასკვნამდე მივიდა: "ამრიგად, ჩვენ ეს მოწმობანი წმ. წერილიდან და მამათა სწავლებიდან ამოვკრიბეთ და ჩვენს ახლანდელ განსაზღვრებაში დაევაგუფეთ, ასე ვთქვათ მრავლიდან ცოტა ამოვარჩიეთ, სიტყვა რომ არ გაგვეგრძელებოდა. უსასრულოდ მრავლადაა სხვა ადგილებიც, მაგრამ შეგნებულად გამოვტოვეთ ისინი. ამრიგად, ღვთიესულიერი წერილითა და მამების მოძღვრებით განმტკიცებულნი, ასევე ღვთისმსახურების ლოდზე სულიერად დამყარებულნი, ჩვენ ყველანი, სამღვდლო ხარისხით შემოსილნი, წმ. მამების სახელით, ერთ

10) წმ. ათანასე დიდთან ლაპარაკია არა ხატთაყვანისმცემლების, არამედ ეკრძათაყვანისმცემლების შესახებ.

11) წმ. მამის სიტყვების ნამდვილი აზრი ასეთია: ჩვენ წმ. ხატები გვიკრძება არა თავისთავად, არამედ იმისათვის, რომ მათ სათნო ცხოვრება გვასწავლონ.

12) მეშვიდე მსოფლიო კრების მამებმა ვანაცხადეს, რომ თეოდოტეს არც ერთ თხზულებაში მსგავსი სიტყვები არ მოიპოვება.

შეთანხმებამდე მივედით და ერთსულოვნად განვსაზღვრეთ, რომ ნებისმიერი ნივთიერებისაგან დამზადებული ყოველგვარი ხატი, ასევე მხატვრის მიერ უკეთური ხელოვნებით, საღებავებით დაწერილი, ქრისტიანული ეკლესიებიდან უნდა გაიყაროს; იგი უცხოა მისთვის და უგულვებელყოფას იმსახურებს».

სარწმუნოებრივი განსაზღვრების დასკვნით ნაწილს სატოპოგრაფიული და ტაძრის მძარცველების მიმართ მუქარა წარმოადგენს. აქვეა ჩამოყალიბებული აგრეთვე რვა ანათემა ხატოპოგრაფიული წინააღმდეგ. ნამდვილი მსოფლიო კრების მსგავსად, ცრუ მსოფლიო კრებაც "ერეტიკოსების" მიმართ მუქარას ასე გამოხატავს: ვინც ხატებს აღიარებს: თუკი სასულიერო პირი იქნება, ხარისხი ჩამოერთმევა, ხოლო საერო, შეჩვენებული იქნება და სამოქალაქო სასამართლოს გადაეცემა.

ქრისტიანთა საზოგადოებაში გავრცელებული იყო ხმები, რომ ხატმებრძოლები ყოვლადწმიდა ქალწულ მარიამსა და წმიდანებს არ აღიარებდნენ. ისტორიული ცნობები ადასტურებენ, რომ ამ ბრალდებებს მართლაც ჰქონდა საფუძველი. ასე მაგალითად, თვით იმპერატორ კოპრონიმის შესახებ ისტორიკოსები ამბობენ, რომ ერთხელ, ღვთისმშობლის თაყვანისცემის უკანონობის დამტკიცების მიზნით, მან ფულით სავსე ქისა ამოიღო და იკითხა: "რამდენად ღიღია ამ ქისის ფასი?" როცა მას უპასუხეს, რომ იგი ძალიან ძვირფასი იყო, მაშინ იმპერატორმა ქისა დაცალა და იგივე კითხვა გაიმეორა. და როცა ამ შემთხვევაში ბუნებრივია, რომ პირველის საწინააღმდეგო პასუხი მიიღო, მან თქვა: "იგივე მნიშვნელობა ენიჭება ღვთისმშობელსაც მისგან ქრისტეს დაბადებამდე და დაბადების შემდეგ, და ახლა იგი არაფრით უკეთესი არ არის და სხვა დედებთან შედარებით უპირატესობა არ გააჩნია". იმავე იმპერატორზე ყვებოდნენ, რომ იგი ღვთისმშობლის შესახებ ნესტორიანული სწავლებისაკენ იხრებოდა და ფიქრობდა რა, რომ მან ჩვეულებრივი ადამიანი დაბადა და არა ღმერთი. მისთვის უბრალოდ ქრისტესმშობელის წოდება უნდოდა. ამასთან დაკავშირებით ერთი ძველი ისტორიკოსი (თეოფანე) ამბობს, რომ იმპერატორმა კერძო საუბრისას კონსტანტინეპოლის პატრიარქს კითხა: "უკეთესი ხომ არ იქნებოდა მარიამი ღვთისმშობლის მაგივრად ქრისტესმშობელად იწოდებოდესო?" რაზეც ასეთი პასუხი მიიღო: "ღმერთმა ნუ ქნას, ხელმწიფეო, რომ შენ ამ აზრზე დარჩე; ნუთუ არ იცი, რომ ნესტორი მსგავსი სწავლებისათვის მთელმა ეკლესიამ განკვეთა?" იმპერატორმა სთხოვა პატრიარქს, რომ ეს საუბარი მათ შორის დარჩენილიყო, მაგრამ მიუხედავად ამისა,

საიდუმლო გამოაშკარავდა. ისეთი ხმებიც დადიოდა, რომ იმპერატორი ლოცვებში ღვთისშობლისა და წმინდანების მოხმობას უარყოფდა და ახლადდაბადებულთათვის წმინდანების სახელების დარქმევას არ იწონებდა.

754 წელს ცრუ მსოფლიო კრების უპირველესი შედეგი ის იყო, რომ ხატები ყველა ეკლესიიდან გამოყარეს, ზოგი დაწვეს, ტაძრების კედლის მხატვრობა და მოზაიკური გამოსახულებები ჩამოფხიკეს და კირით შელესეს. ამ ხვედრს ვერც კონსტანტინეპოლის დიდებული ელაქერნის ღვთისმშობლის ტაძარი აცუა, რომლის კედლებზეც საუკეთესო მხატვრების მიერ გამოხატული იყო ღმერთკაცის მთელი ამქვეყნიური ცხოვრება, მისი ყველა სასწაული, სახარებისეული ისტორიის ყველა მოვლენა, ამალღებით დამთავრებული; ასევე სულიწმიდას გარდამოსვლა მოციქულებზე. სხვათა შორის, როგორც წმ. სტეფანეს ცხოვრების აღმწერელი ამბობს: "ცხენოსანთა სატანურ გამოსახულებებს, ნადირობის სცენებს, თეატრალური სანახაობებისა და ცხენების დოღების ამსახველ ნახატებს უფრთხილდებოდნენ და პატივით ეპყრობოდნენ". ხატმებრძოლთა თავბედობა იქამდე მივიდა, რომ ხატების მტრები თავს უფლებას აძლევდნენ დაეწვათ და დაეგლიჯათ ის წიგნები, რომლებიც წმ. ხატებით იყენენ მორთულნი, ან რომლებშიც წმ. ხატების თაყვანისცემაზე იყო საუბარი. კონსტანტინეპოლის აია სოფიის ეკლესიის სკეოფილაქსი (ქურქელთ მკველი) მოგვიანებით აცხადებდა, რომ ქურქელთ საცავში მან ნახა ორი ნახევრად დამწვარი წიგნი, რომლებიც ირველივე ოქროს გამოსახულებებით იყო შემკობილი. ფოკის ეპისკოპოსი ლეონიც ამოწმებდა, რომ მის ეპარქიალურ ქალაქში ხატმებრძოლებმა ოცდაათი წიგნი დაწვეს. ზემოთ ხსენებული სკეოფილაქსის განცხადებით, მას ხელთ ჰქონია ისეთი წიგნებიც, რომელშიც ხატმებრძოლების მიერ ამოჭრილი ყოფილა ის ფურცლები, სადაც წმ. ხატების თაყვანისცემაზე იყო ლაპარაკი. იმავეს აცხადებდნენ კოპრონიმის მეფობის დროინდელი ხატმებრძოლეობის სხვა მოწმეებიც (VII მსოფლიო კრების ცნობები).

იმპერატორი კონსტანტინე ხატების დარბევის შემდეგ ნელ-ნელა წმინდანთა ნაწილების დეენაზეც გადავიდა, - მან ზრძანა ყველა ადგილიდან გადაეყარათ ისინი. ასე მაგალითად, ღიდად პატივცემული წმ. მოწამე ეფთვიმის წმ. ნაწილები იმ ტაძრიდან ამოიღეს, სადაც IV მსოფლიო კრება გაიმართა და ლუსკუმასთან ერთად ზღვაში ჩაძირეს, ხოლო მისი სახელების შესანიშნავი ტაძარი სამხედრო ტანსაცმლისა და იარაღის საწყობად აქციეს.

ცრუ კრების გარიგებისა და იმპერატორ კონსტანტინეს ყველაზე გაბედული მოწინააღმდეგეები ბერები აღმოჩნდნენ. მათი შემართება თვით იმპერატორსაც კი აშინებდა. ბერ-მონაზვნობას ამ დროს წმ. სტეფანე ედგა სათავეში, რომელსაც პირველმოწამე არქიდიაკონ სტეფანესაგან გასარჩევად ახალი ეწოდა. მან, იმპერატორის წინაშე წარდგომისას, მონეტა ამოიღო და თქვა: "რა სასჯელს დავიმსახურებ თუკი ამ მონეტას, რომელზეც იმპერატორია გამოსახული, მიწაზე დავაგდებ და ფეხით, გავეთელავ? აქედან შენ შეგიძლია დაინახო, გააგრძელა მან, როგორი სასჯელის ღირსია ის, ვინც ქრისტესა და მისი წმ. დედის ხატებს შეურაცხყოფს". შემდეგ იატაკზე დააგდო მონეტა და ფეხით შედგა. იმპერატორის ბრძანებით იგი საპურობილეში ჩააგდეს არანაკლები შეუპოვრობა გამოიჩინა ბერმონაზონმა პეტრე კოლივიტმა. იგი იმპერატორისათვის პირში სიმართლის თქმას არ შეუშინდა და ხატმებრძოლეობის გამო ახალი ვალენტი (არიანელი იმპერატორი) და იულიანე (განდგომილი) უწოდა მას. სასულიერო პირების მიერ განებივრებული იმპერატორისათვის მხოლოდ ბერ-მონაზვნობა აღმოჩნდა ის არასასურველი ძალა, რომელიც უშიშრად იცავედა მართლმადიდებლობას. იმპერატორი ბერ-მონაზვნებს ეკრთაყვანისმცემლობის გამავრცელებლბს, ობსკურანტიზმის წარმომადგენლებს და ბნელეთის მოციქულებს უწოდებდა. მან ყველა მონასტრის დახურვა გადაწყვიტა, ხოლო ზოგიერთი კი ყაზარმად აქცია. ასე მაგალითად ბიზანტიის ცნობილი დოლმატის მონასტერიც სამხედროების განმგებლობაში გადავიდა; დედაქალაქის მრავალი მონასტერი საძირკვლამდე დაანგრის. ბერ-მონაზვნობის დამცირების მიზნით იმპერატორმა ბრძანა ბერები და მონაზონი დედები ერთმანეთზე წყვილ-წყვილად გადაებათ და ცირკში ეტარებინათ. ამავე დროს მაყურებელს ნება მიეცა მათთვის ეფუროსხებიანა და აბუჩად აეგდო ისინი. ისეც ხდებოდა, რომ ბერებს თავს სწორედ იმ ხატებით უტეხდნენ, რომელთა დასაცავადაც გამოდიოდნენ.

იმპერატორს ბერ-მონაზვნობის სასტიკსა და გულმოდგინე დევნაში მხარდაპქერებად პროვინციის მმართველები, ჰყავდა. მათ შორის განსაკუთრებით სახელი გაითქვა ორაკიის პროვინციის მმართველმა მიხეილ ლახანოდრაკონმა, რომელიც დრაკონის სახელით გახდა ცნობილი. დგი პირდაპირ უბრძანებდა ბერ-მონაზვნებს: "იმპერატორის და ჩემი მორჩილნი უნდა იყოთ; საერო ტანსაცმელი ჩაიცვიოთ და დაქორწინდით; ვინც აჰას არ შეასრულებს, მას თვალების დათხრა და გადასახლება ელოდება". თავისი სიტყვა მან საქმითაც აღასრულა. მისი ბრძანებით ბერებს წვერზე საწევე ნიეთიერებას ასხამდნენ და ცეცხლ

უკიდებდნენ. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ მართლმადიდებელთა დევნა კოპრონიზმის დროს იმდენად ძლიერი იყო, რომ იგი სხოლოდ ქრისტიანობის უსასტიკესი მდევნელის, წარმართი დიოკლეტიანეს ხანას შეიძლება შეედაროს.

აგრეთვე უნდა აღინიშნოს, რომ კონსტანტინე კოპრონიზმის ძალადობა ძირითადად მხოლოდ კონსტანტინეპოლის საპატრიარქოს დაატყდა თავს. აღმოსავლეთის სხვა საპატრიარქოებსა და დასავლეთის ეკლესიაში გაცილებით უკეთესი მდგომარეობა იყო.

მეშვიდე მსოფლიო საეკლესიო კრება

(ნიკეა, 787 წ.)

მიზანტიის ხატმებრძოლი იმპერატორების ლეონ ისავრიელისა და კონსტანტინე კოპრონიზმის შემდეგ იმპერიის მმართველობა ლეონ IV (775-780 წწ.) ხელში გადავიდა. მას ხატთაყვანისმცემლების წინააღმდეგ არ გაუმართავს ბრძოლა და მართლმადიდებლებსაც თავისუფლად ამოსუნთქვის საშუალება მიეცათ; ისინი მრავლადაც იყვნენ და არც სიმტკიცე აკლდათ თავიანთი შინაგანი, დაფარული ძალის წყალობით. დევნილი სამღვდლოება გადასახლებიდან დაბრუნდა. უმაღლესი საეკლესიო კათედრები ძირითადად ხატთაყვანისცემის ერთგულმა ბერებმა დაიკავეს. სამეფო კარმაც ხატმებრძოლობის გავლენისაგან ნელ-ნელა იშუო განთავისუფლება, ხოლო ხალხში კი ხატების თაყვანისცემა ფარულად ყოველთვის არსებობდა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია თვით ლეონ IV მეუღლის დედოფალი ირინეს დამსახურება, რომელმაც ხატმებრძოლების სამხილებლად და ქვეშაირების დასადასტურებლად VII მსოფლიო კრების მოწვევით ისახელა თავი. ათენში, ხატთაყვანისცემელთა ოქახში აღზრდილმა ირინემ ხატთაყვანისცემა მაშინაც კი არ უარყო, როცა ხატმებრძოლი ლეონის მეუღლე შეიქნა. ამისათვის მან ქმრისაგან დევნაც განიცადა, მაგრამ მალე იმპერატორი გარდაიცვალა და ირინე თავის მკირეწლოვან ძესთან, კონსტანტინესთან ერთად ტახტზე ავიდა (780 წ.). ამის შემდეგ ეკლესიის მდგომარეობა სავარძნობლად შეიცვალა. დედოფალს ხატმებრძოლების წინააღმდეგ არავითარი ძალადობისათვის არ მიუმართავს, მაგრამ კეთილგონიერულად ქვეშაირტებას ცდომილებაზე გამარჯვების საშუალება მისცა. ის თავის მიზნად მხოლოდ იმას ისახავდა, რაასაც თვით ქრისტიანული საზოგადოება ითხოვდა. დედოფალმა თავისი პატივი და ადგილი დაუბრუნა წმიდა

ნაწილებსაც, რომლებსაც ხატმებრძოლები დაუნდობლად შეურაცხყოფდნენ. ირინემ გადაწყვიტა ზეიმით გამოეცხადებინა ხატთაყვანისმცემლობის კეშმარიტება და ამისთვის ყველაზე საუკეთესო საშუალება მსოფლიო საეკლესიო კრება იქნა შერჩეული. ამ კრების მოწვევას ის მნიშვნელობაც უკონდა, რომ კოპრონიმის შეფობის დროს ჩატარებულ კრებას ხატმებრძოლებმა მორწმუნეთა საცდუნებლად შეშიდე უწოდეს. საჭირო იყო, რომ ცრუ მსოფლიო კრებას კეშმარიტი კრება დაპირისპირებოდა.

ჯერ კიდევ იმპერატორ ლეონის მიერ არჩეულმა კონსტანტინეპოლის პატრიარქმა პავლემ მწყემსმთავრის ტახტი მოუკლოდნელად დატოვა, ბერის კაბით შეემოსა და ეკლესიის მართვა აღარ ისურვა. იგი პატრიიკეობამდე ხატთაყვანისმცემელი იყო, მაგრამ შემდეგ იმპერატორის ნებას დაჰყუა და ხატმებრძოლების აღიარების ფიციც დადო. ახლა კი სიმშიდედაკარგულმა და სინდისით შეწუხებულმა პატრიარქმა გადაწყვიტა მონასტერში ჩაკეტილიყო და თავისი ცოდვები ეგლოვა. მონანულ პატრიარქს თვით დედოფალი ეწვია უფლისწულთან ერთად, მაგრამ მან ტახტის დაბრუნებაზე უარი განაცხადა. ირინე იმედს არ კარგავდა და შუამავლებად სენატორებსა და პატრიციებს აგზავნიდა, მაგრამ პატრიარქის პასუხი ყოველთვის ერთი იყო. აღსანიშნავია, რომ პავლე დედოფლის წარგზავნილებს ეუბნებოდა: “თუკი მსოფლიო კრება არ იქნა მოწვეული და გაბატონებული ცდომილება ამოძირკვეული, მაშინ სულის ხსნაზე ნუ იმედოვნებთ.” სულითაც და ხორცილთაც დაუძლურებული პატრიარქი მალე გარდაიცვალა. საჭირო გახდა ახალი პატრიარქის არჩევა. დედოფალმა ირინემ ღრმად განათლებულ სახელმწიფო მდივანზე ტარასიზე შეაჩერა არჩევანი¹³. შეთავაზებულ წინადადებაზე ტარასიმ განაცხადა, რომ პატრიარქობას მხოლოდ იმ პირობით მიიღებდა, თუკი ხატთაყვანისმცემის აღსადგენად კრება იქნებოდა მოწვეული. ეს აზრი დედოფალმაც გაიზიარა და 784 წლის ქრისტეშობის დღეს ტარასი პატრიარქად ეკურთხა.

786 წლის ზაფხულში მსოფლიო კრებისათვის აუცილებელი სამზადისი უკვე დამთავრებული იყო. კრების ჩატარების ადგილად

13) საჭირო ეკოლოდო, რომ ბიზანტიამო საერო პირები კარგად ერკვეოდნენ ლეთისმეტყველებაში: აქ გახატლებულ ადამიანად მხოლოდ ისეთი პიროვნება ითვლებოდა, რომელსაც სხვა შეცნიერებებთან ერთად ლეთისმეტყველებაც უკონდა შესწავლილი; ამიტომ საერო პირებიდან პატრიარქის ამარჩევა გასაქირს არ წარმოადგინდა.

კონსტანტინეპოლის წმ. მოციქულთა სახელობის ტაძარი დაინიშნა, რომელიც თავისი სიძველითა და დიდებულებით გამოირჩეოდა. იგი კონსტანტინე დიდის მიერ იყო აშენებული, ხოლო განახლებული და მდიდრულად შემკული - იუსტინიანეს მიერ. ამავე დროს წმ. მოციქულთა ტაძარი ბიზანტიის იმპერატორებისა და პატრიარქების საძვალეს წარმოადგენდა.

რომის პაპმა ადრიანე I კრებაზე თავისი ლეგატები, პროტოპრესვიტერი პეტრე და ილუმენი პეტრე გამოგზავნა. ალექსანდრიისა და ანტიოქიის პატრიარქების წარმომადგენლები საპატრიარქოს სინკლოსები იოანე და თომა პრესვიტერები იყვნენ: მათ თან ჩამოიტანეს იერუსალიმის პატრიარქის ეპისტოლე, რომელშიც იგი ხატთაყვანისცემას უჭერდა მხარს. კონსტანტინეპოლის პატრიარქატის ეპისკოპოსებიც შეიკრიბნენ. მაგრამ კონსტანტინეპოლის 786 წლის კრებას ჩატარება არ ეწერა. 31 ივნისს, მსოფლიო კრების გახსნის წინ, ხატმებრძოლების იღვებით გაელენთილი ჭარისკაცების წრეში ბუნტმა იფეთქა. ეს ის ჭარი იყო, რომელსაც წინანდელი იმპერატორების, ლეონ III და კონსტანტინე კოპრონიმის წრფელი ერთგულება ჰქონდა შემორჩენილი: ისინი ხომ შესანიშნავი სარდლები იყვნენ და მათი წინამძღოლობით ლაშქარს მტერზე გამარჯვებით არა ერთხელ უსახელებია თავი. ახლა კი, იმპერატორის გეარდია ხატმებრძოლი ეპისკოპოსების განზრახვის აღმსრულებელი გამოდგა. ჭარი წმ. მოციქულთა ეკლესიას მიაღდა და ყვირილი ატეხა. ბუნტს ხატმებრძოლი ეპისკოპოსები მეთაურობდნენ. ისინი აცხადებდნენ, რომ კოპრონიმის ჩატარებული კრების შემდეგ ხატების შესახებ მსოფლიო კრება აღარ უნდა შემდგარიყო. დედოფალ ირინეს ჭარის წინააღმდეგ თავიდან არავითარი მკაცრი ზომა არ მიუღია, რათა შინა ომი არ გამოეწვია. მან მემამბოხეები უბრალოდ უყურადღებოდ დატოვა. ჭარისკაცებმა ამ დღეს ბევრი იყვირეს, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს დაიშალნენ, რადგან შიშშიღმა შეახსენათ, რომ სადილის დრო დიდი ხნის გადასული იყო. ჭარის ბუნტმა დედოფალი მიახვედრა, რომ სანამ მსოფლიო კრებას მოიწვევდა, ჭარი უნდა განერიდებინა. ამ მიზნით მან მუსულმანებზე ლაშქრობა გამოაცხადა; ჭარი კონსტანტინეპოლიდან გავიდა, მაგრამ დედოფალმა ბრძანება გააუქმა და ლეგიონები სახლებში დაითხოვა. ერთი წლის შემდეგ, როცა ხალხის მღელვარება დაცხრა, ნიკეაში მსოფლიო საეკლესიო კრება იქნა მოწვეული. სხდომის ადგილად სოფიის ტაძარი შეირჩა. ნიკეაში მიღებული განსაზღვრებების ხელმოწერების მიხედვით კრებას 307 მამა დაესწრო.

კრებას იმპერიის უმაღლესი დიდებულებიც ესწრებოდნენ. გახსნის დღე 787 წლის 24 სექტემბერი იყო.

კრება პირველ რიგში ხატმებრძოლეობაში ბრალდებული ეპისკოპოსების ეკლესიისათვის შემოერთების საკითხს შეეხო. თითოეულმა მათგანმა ერესის დაგმობა წერილობით წარმოადგინა და კრებისაგან შენდობა ითხოვა. კრების მიერ შეწყნარებული ათი ეპისკოპოსიდან, საექვოდ მხოლოდ გრიგოლ ნეოკესარიელის საკითხი იდგა, რადგან მას მწვალებლობასთან ერთად მართლმორწმუნეთა დეესაც ედებოდა ბრალად, მაგრამ უკანასკნელი ბრალდება არ დადასტურდა და კრებამ გრიგოლი მოწყალეებით პირვანდელი ხარისხით აღადგინა.

მეორე საქმე წმ. ხატების თაყვანისცემის შესახებ კეშმარიტი სწავლების გამოკვეევას ეხებოდა. თავიდან კრებამ წმ. წერილიდან ის ადგილები ამოიკიხა და გაარჩია, რომლებიც ხატთაყვანისცემის განმტკიცებას შეუწყობდნენ ხელს. გამოსულათა და რიცხვთა წიგნებიდან წაიკითხეს ლეთის მცნებები იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გაკეთებულყო მოწმობის კარავში აღთქმის კიდობნის ოქროს სახურავი და აღამიანის მსგავსი ფრთიანი ქერუბიმები (გამს. 25; 17, 22. რიცხ. 7, 89). აგრეთვე წინასწარმეტყველ ეზეკიელის წიგნიდან ამოიკითხეს ფრად საყურადღებო მოწმობა. წინასწარმეტყველი ხილვის დროს ნანახ საიდუმლო ტაძრის შემკულობას ასე აღწერს: შესასვლელის თავზე, ტაძრის შიდა და გარეთა მხარე, მთელი კედელი ირგვლივ, შიგნიდან და გარედან, თანაზონიური იყო. ამოკვეთილი იყო ქერუბიმები და პალმები; პალმა ქერუბიმსა და ქერუბიმს შორის იყო, ორი სახე ჰქონდა უოველ ქერუბიმს. კაცის სახე პალმისაკენ იყო მიქცეული ერთ მხარეს და ლომის სახე პალმისკენ იყო მიქცეული მეორე მხარეს. ასე იყო გაკეთებული მთელს ტაძარში ირგვლივ. იატაკიდან შესასვლელის თავამდე ქერუბიმები და პალმები იყო გამობატული. ასევე ტაძრის კედელზე (ეზეკ. 41, 17-20). ხატთაყვანისცემის კეშმარიტების დასამტკიცებლად კრებამ ახალი აღთქმიდან ერთი ადგილი მოიყვანა, კერძოდ ებრაელთა მიმართ ეპისტოლედან, სადაც ნახსენებია, რომ კარავის წმიდასა და წმიდი წმიდათაში სასანთლე, ტაბლა, აღთქმის კიდობანი. მანანა ტაყუკით და აარონის კვერთხი იყო მოთავსებული (9მ-5).

წმ. წერილიდან მოხმობილი ადგილების შემდეგ, კრებამ წმ. მამათა ხატთაყვანისცემის კეშმარიტების დამამტკიცებელი ურიცხვი მოწმობა

წარმოადგინა¹⁴. შემდეგ კრება იმ მართლმადიდებლური შეხედულების განმარტებაზე გადავიდა, რომელიც ბელოვენების რელიგიასთან დამოკიდებულებას ეხებოდა. ხატმებრძოლები რელიგიურ ბელოვნებას უმაქნისსა და უწმინდურს უწოდებდნენ; ნიკეას კრება კი სხვაგვარად აფასებდა ამ საკითხს. წმ. ასტერი ამასიელის (IV ს.) თხზულების წაკითხვამ, რომელშიც იგი ამაღლებული და მგრძნობიარე სულიერებით აღწერს წმ. მოწამე ევთიმეას გამოსახულებას, კრებას საშუალება მისცა რელიგიის ბელოვნებასთან დამოკიდებულება მისი შეხედულების საფუძველზე გამოეხატა. კრების მონაწილენი ამ თხზულების გაცნობის შემდეგ ამბობდნენ: "მაშასადამე მხატვრის ბელოვნება წმიდა საქმეა. და სრულიად არა ისეთი რამ, რომელსაც შეიძლება ვინმემ დასცინოს, როგორც ამას ზოგიერთი ხატმებრძოლი აკეთებს; ეს მამა თერაპსერს კეთილმსახურ ადამიანად წარმოგვიდგენს". იგივე აზრია გამოხატული სხვა მამის მიერაც: "კარგი მხატვარი ბელოვნების მეშვეობით საგნებს ყოველთვის ისე წარმოგვიდგენს, როგორც მოწამე ევთიმეას ხატის დამწერი; ამიტომაც ეს მასწავლებელი აქ აქებს სამხატვრო ბელოვნებას", პატრიარქმა ტარასიმაც წარმოთქვა სიტყვა წმ. ასტერის თხზულების შეფასებისას: "წმ. მამა მოწამეთა საგმირო ისტორიის გამოხატვას ქადაგებს".

წმ. მამათა ნაწერების მოხმობის შემდეგ კრება ხატთაყვანისცემის ყველაზე მნიშვნელოვანი მხარის გარკვევაზე გადავიდა: როგორ გავიგოთ და რითი გამოვხატოთ წმ. ხატების თაყვანისცემა? კრების მონაწილე მამებს ამ საკითხის დაყენების საბაზი მაქსიმე აღმსარებლის ცხოვრების ერთი ადგილის ამოკითხვამ მისცა. სადაც ნათქვამია: "აბბა მაქსიმემ კესარიის (ბითინიაში) ეპისკოპოს თეოდორესა და სხვებთან ერთად მუხლი მოიყარა და წმ. სახარებას, პატიოსან ჭვარს, ღვთისა და მაცხოვრის იესო ქრისტესა და ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატებს ემთხვია". ამავე დროს აბბა მაქსიმემ ეპისკოპოს თეოდორეს ცრემლით მიმართა: "ჩვენ ყველა ველოდებით განკითხვის დღეს; შენ იცი, რა გამოისახება და რისი გამოსახვაა დაღვნილი ცხოველყოფელ ჭვარზე, მაცხოვრისა და ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატებზე". ამ ადგილის წაკითხვის შემდეგ მამებმა წმ. ხატების თაყვანისცემის შესახებ თავიანთი აზრი გამოთქვეს; როგორც ჩანს, გასარკვევი შეიქნა -

14) აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი (თავი: "ხატმებრძოლების წარმოშობა"), ამიტომ გამოვრებას მოვერიდეთ და წმ. მამათა შეხედულებები აქ აღარ მოგვეყავს.

ხატაყვანისცემაში ხატის თაყვანისცემა (მუხლის მოყრა, თავის დაკრა) იგულისხმებოდა თუ მისი პატივით მოხვევა.

პირველი აზრის მხარდამკვირვებელი ასეთი შეხედულებისანი იყვნენ: "გამოთქმა ემთხვია" - აქ წაითხულებული ადგილის მიხედვით თაყვანისცემის მნიშვნელობითაა გამოყენებული. იმიტომ, რომ მაქსიმუმ თაყვანი სცა წმ. სახარებასა და ჭეარს, და მათთან ერთად მაცხოვრისა და ყოველად წმიდა ღვთისმშობლის ხატებს". და კიდევ: "ღიახ, ხატებს სახარებასა და ჭეართან ერთად ერთნაირი მნიშვნელობა აქვთ". სხვა მამების აზრი შედარებით განსხვავებული იყო; მაგალითად, ტარასი ხატებს წმ. ჭურჭლებს ადარებდა, რაზეც ბევრი დაემოწმა. მაგრამ იგი ასე აგრძელებდა: "ნახეთ, ძმებო, ნათქვამია, რომ ისინი მართებული მოწიწებით ემთხვევნენ; ჩვენც ასევე უნდა მოვიქცეთ იმიტომ, რომ ჩვენი თაყვანისცემა მხოლოდ ღმერთს ეკუთვნის". როგორც ჩანს ერთნი ხატებს თაყვანისცემის ღირსად მიიჩნევდნენ, მეორენი კი - პატივისცემისა. საბოლოოდ, წმ. მამათა ნაწარმოების უფრო გ. ოწვლილით გამოჩვენებამ, კრებას საშუალება მისცა უპირატესობა პირველისათვის მიენიჭებინა, კერძოდ იმისათვის, რომ საჭიროა ხატების თაყვანისცემა და არა მხოლოდ მათი კეთილკრძალულებით მოხვევა. ამ მხრივ სხვა მოწმობებთან ერთად ძლიერი გავლენა იქონია წმ. ანასტასი თეოპოლელის ეპისტოლედან შემდეგი ადგილის ამოკითხვამ: "ჩვენ თაყვანს ვსცემთ წმიდანებსაც და ანგელოზებსაც, მაგრამ არ ვემსახურებით მათ როგორც ღმერთს, რამეთუ მოსე ამბობს: უფლისა ღმრთისა შენისა გეშინოდენ და მას მხოლოსა მსახურებდე (მეორ. სჯ. 6,13). ნახე, ამ სიტყვას მსახურებდე ერთვის მხოლოსა, სოლო სიტყვა გეშინოდენ-ს არა.

ამრიგად, მხოლოდ ღვთის თაყვანისცემა როდია შესაძლებელი, იმიტომ რომ თაყვანისცემა პატივისცემის მაჩვენებელია, მაგრამ მსახურება კი ღვთის გარდა არავისი არ შეიძლება". კრებამ ანგელოზებისა და წმიდანების თაყვანისცემაზე გამოთქმული აზრი ხატების შესახებაც განავრცო; შემდეგ ხატებსაც დაკავშირებული სასწაულებიც გაიხსენა და საბოლოოდ დაასკვნა: "სიყვარულით ვიღებთ პატიოსანი და ცხოველყოფელი ჭეარის გამოსახულებას, ასევე წმიდა და პატიოსან ხატებსაც ვუშვებთ, სიყვარულით ვიღებთ და შევიტებობთ წმ. მამათა ძველი გადმოცემის თანახმად, რომლებიც ხატებს თავად აღიარებდნენ და თვლიდნენ, რომ ისინი ყველა ეკლესიასა და ღვთის მეუფების ყოველ ადგილზე უნდა ყოფილიყვნენ დასვენებულნი. ჩვენ ამ ხატებს, კერძოდ მაცხოვრის, ღვთისმშობლისა და ყველა წმიდანისა, პატივს ვცემთ და მოკრძალებით ვეთაყვანებით.

რათა ფერწერული გამოსახულებების საშუალებით შესაძლებელი გახდეს მიწვევა პირველსახის (ე. ი თვით გამოსახულისა და მისი სათნოების) მოგონებისა და განწმენდის მონაწილენი შევიქმნეთ. ამის შემდეგ კრებამ ხატმებრძოლების მთელი სწავლება დაგმო. მამები იმ დასკვნამდე მივიდნენ, რომ ხატმებრძოლები თავიანთი შეხედულებებითა და მოქმედებებით ერთიანად მოიკავენ და იმეორებდნენ მანამდე არსებული ყველა ცდომილებისა და ერესის ბოროტებას: ხატმებრძოლება მრავალი მწვალებლობის შექამებას წარმოადგენდა. კირილე იერუსალიმელის სიტყვიდან ერთი ნაწყვეტი იქნა წაკითხული, სადაც ნათქვამია: "არავის სმენია ნაბუქოდონოსორმა რომ გაანადგურა ქერუბიმები? გონებით განსაკერეტსა და ზეციურ ქერუბიმებზე კი არ ეამბობ, არამედ იმ ქერუბიმებზე, რომლებიც ტაძარში იყვნენ გაკეთებული და საკურთხეველს იფარავდნენ და რომელთა შორისაც ლეთის კანონი პირმეტყველებდა". ამ ადგილის წაკითხვამ კრება იმ დასკვნამდე მიიყვანა, რომ ხატმებრძოლები ღირსნი იყვნენ ნაბუქოდონოსორის მწარე ხედრის გაზიარებისა. კრების აზრით ხატმებრძოლები ისეთივე ბოროტნი იყვნენ, როგორც სამარიტელები და მათზე უარესნიც კი. წმ. სვიმონ მესვეტის (უმცროსის) იმ მოწმობამ, რომ მის დროს ვიღაც სამარიტელებს ხატები ჩამოუყრიათ, კრების მამებს საბაბი მისცა განეცხადებინათ: "ყველასათვის ცნობილია, რომ სამარიტელები ყველა მწვალებლებზე უარესად მიიჩნევიან. ხოლო პატროსანი ხატების უარყოფელები, ამათზე უარესნიც კი არიან, მაგრამ ისიც საკმარისი იქნება, თუკი მათ სამარიტელების თანაბრად ჩავთვლით". შემდეგ კრებამ ხატმებრძოლები იუდეველებს შეადარა. ერთი მოწმობის წაკითხვის შემდეგ, სადაც იუდეველთა მიერ ხატების მიუღებლობასა და გაკიცხვაზე იყო ლაპარაკი, კრების ერთ-ერთმა მონაწილემ თქვა: "ჩვენი უფლის იესო ქრისტეს განგებულებას უარყოფენ ისინი, რომლებიც უარყოფენ ხატებს, როგორც ეს ებრაელები; ამიტომ ხატების უარყოფელნი მათი მსგავსია". კრებამ მიიჩნია, რომ ქრისტიანულ სამყაროში სხვადასხვა დროს გამოვლენილი მწვალებლობების მიუხედავად, ხატმებრძოლებს მეტი მსგავსება მიიწე მანიქეველებთან და სევერიანელებთან (მონოფიზიტური სექტა) უფრო ჰქონდათ. მანიქეველებთან მსგავსება კრებამ იმის საფუძველზე დაადგინა, რომ ხატმებრძოლები ეკლესიის მიერ უარყოფილი აპოკრიფული წიგნით სარგებლობდნენ ("წმ. მოციქულთა მოგზაურობანი"), ამ წიგნში კი ლაპარაკია იმაზე, რომ ქრისტეს მოჩვენებითი სხეული ჰქონდა, რასაც სწორედ მანიქეველები ამტკიცებენ. ხოლო სევერიანელებთან მსგავსებაზე ის ფაქტი

მიუთითებდა, რომ ესენიც ხატმებრძოლებდნენ მტრელების გამოსახულებების წინააღმდეგ, რომელთა სახითაც ეკლესიაში სულიწმინდა წარმოდგინდებოდა.

ამის შემდეგ კრებამ ხატმებრძოლები შეაჩვენა და პირველ რიგში ხატების კრების შუაში დასვენება და მათი მოხვევა ბრძანა, მეორე რიგში კი, ხატების წინააღმდეგ დაწერილი ყველა თხზულების დაწვა გადაწყვიტა.

ხატმებრძოლების წინააღმდეგ კრების მუშაობის უმნიშვნელოვანესი შედეგი კოპრონიმის მიერ მოწვეული ცრუ მსოფლიო კრების სარწმუნოებრივი განსაზღვრების განხილვა იყო. განსაზღვრებისა, რომელიც წმ. ხატების თაყვანისცემის წინააღმდეგ იყო მიმართული. ეს სიმბოლო ხატმებრძოლების ცნობილ დოკუმენტს წარმოადგენდა, რომელიც მითუმეტეს იქცევადა უურადლებას, რადგან ეპისკოპოსთა შორის ჯერ კიდევ იყვნენ კოპრონიმის კრების თანამგრძობი აღამიანები. მსოფლიო კრებამ გამოწვლილვითა და გულმოდგინედ გამოიკვლია განსაზღვრების ყველა ის საფუძველი, რითაც კოპრონიმის ხატმებრძოლთა კრების ცრუ სწავლება ანიღბებოდა. კრება ამ განსაზღვრების ყოველ არგუმენტს ნაბიჯ-ნაბიჯ მიჰყვებოდა და გმობდა.

მსოფლიო კრების ორი უკანასკნელი სხდომა (7 და 8) წმ. ხატების შესახებ მართლმადიდებლური სარწმუნოებრივი განსაზღვრების გამოცხადებასა და დამტკიცებას მიეძღვნა. იგი ასე იკითხება: განვსაზღვრავთ, რომ წმიდა და პატიოსანი ხატები მიღებულია (თაყვანისცემისათვის) სწორედ ისევე, როგორც პატიოსანი ცხოველმყოფელი ჭვარის გამოსახულება, იქნებიან ისინი საღებავებით დაწერილი, თუ მოზაიკით ან რომელიმე სხვა ნივთიერებით შესრულებულნი, ან გამოსახულნი ღვთის წმ. ეკლესიის ნაკურთხ ჭურჭლებსა და შესამოსლებზე, კედლებსა და დაფებზე, ან სახლში და გზის პირებზე, და ამავე დროს ეს ხატები იქნებიან უფალი იესო ქრისტესი, ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლისა, ან პატიოსანი ანგელოზებისა და ყველა წმიდა და ღირსი მამისა. რაც უფრო ხშირად იქცევა ხატები ჩვენი ჭკრეტის საგნებად, მით უფრო აღიძვრიან ამ ხატების შემეყურენი პირველ სახის მოგონებით, მათ მიმართ უფრო დიდ სიყვარულს შეიძენენ და მეტი წაღიერებით ემთხვევიან, მუხლს მოიყრიან და თაყვანისცემენ მათ, მაგრამ არასგზით არა იმ ქეშმარიტი მსახურებით, რომელიც ჩვენი რწმენით, მხოლოდ ღვთაებრივ ბუნებას შეეფერება.

ყველაფრის შესახებ. რაც კრებამ გააკეთა. დედაქალაქში დაწერილებით ეუწყა: დედოფალ ირინეს. მან კრებაზე მიღებული ვანსაზღვრების საზემიო დამტკიცებისათვის დღე თვითონ დანიშნა.

მამების შეკრების ადგილი მანგაერის სასახლე იყო კონსტანტინეპოლში. დედოფალმა უულისწულის თანდასწრებით პატრი მიაგო კრებას. პატრიარქმა და დედოფალმა მოკლე სიტყვები წარმოთქვეს, რის შემდეგაც ამ უკანასკნელმა განაცხადა: "დაე, თქვენს მიერ აღიარებული განსაზღვრება ყველას გასაგონად იქნას წაკითხული", - როცა ეს შესრულდა, დედოფალმა თქვა: "დაე, წმიდა და მსოფლიო კრებამ თქვას, საერთო შეთანხმებით აღიარებთ თუ არა ამ წაკითხულ განსაზღვრებას?" კრების მონაწილე მამებმა უპასუხეს: "ჩვენ ყველას ასე გეწამს, ყველა ასე ვფიქრობთ და საერთო მოწიწებით ხელი მოვაწერეთ მას!" მაშინ ირინემ თავისი ხელით მიიღო სარწმუნოებრივი განსაზღვრების გრაგნილი, რომელსაც მასთან ერთად ყრმა იმპერატორმაც მოაწერა ხელი, და სამეფო ბეჭდით დაბეჭდა.

ამით ვამთავრებთ მსოფლიო კრებების აღწერას, და მადლობა უფალს, თუკი ვრცელი ნაშრომის გამოკრებილი შინაარსის გადმოთარგმნით სარგებლობა მოკუტანეთ ამ საკითხით დაინტერესებულ მკითხველს. თხრობა კი დავასრულოთ იმ მკვერმეტყველური ხოტბის ფრაგმენტით, რომელიც დიაკონმა ეპიფანემ უძღვნა უკანასკნელ კრებას: "გიხაროდეს შენც, მთელს დედამიწაზე განფენილო კათოლიკე ეკლესიაო, იზვიმე და იმხიარულე საკუთარი შეილების შეკრებით; გაცვეთილი ფლასი განიძარცვე და მართლმადიდებლობისა და ერთიანობის გაუცვეთელი სამოსი შეიშოსე. შენ, ვითარცა სასძლოს საუკუნეთა მეუფის, ძისა და ღვთის სიტყვისა, მისი ფერწერულად შექმნილი კაცობრივი ხატების ტარება შეგფეროს, რათა ჩანდეს, რომ შენ ხარ სძალი სამეუფო". ამინ.

დოგმატური ღვთისმეტყველება

შესავალი

დოგმატური ღვთისმეტყველების საგანს დოგმატები ანუ გამოცხადებითი რელიგიის მკვრეტელობითი კეშმარიტებანი წარმოადგენენ, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ყველაფერი ის, რასაც რწმენა ღმერთში მისივე წყალობით განკურნებს, რადგან ადამიანთან ურთიერთობაში შესვლა ღვთის კეთილმზნებელობის შედეგია.

დოგმატი მომდინარეობს ბერძნული სიტყვიდან, რაც ფიქრს, ვარაუდს, მიჩნევას ნიშნავს. ქრისტიანული თეოსაზრისით კი მასში მტკიცე რწმენა (დაჭერებულობა) და შინაგანი ურყეობა იგულისხმება.

ქრისტიანული დოგმატის განსაკუთრებით აუცილებელი თვისება მისი ღვთაებრივი წარმომავლობაა. მისი სინამდვილე დროებით უფთაზე კი არაა დამოკიდებული, არამედ მუდამ უცვლელი ღვთის გონივარადიულ კეშმარიტებაზე, რომელიც თავის თავს ღვთაებრივი გამოცხადების დროს ავლენს. ამიტომ მართალნი არ არიან პროტესტანტი ავტორები, რომლებიც დოგმატს ამა თუ იმ დროში გაბატონებულ მოსაზრებად მიიჩნევენ. ამით ისინი ეკლესიის მამათა სწავლების საპირისპიროდ ისტორიულ კეშმარიტებას შეუარაცხოფენ და თვით ქრისტიანობას ამცირებენ. მსოფლიო საეკლესიო კრებებზე კი წმ. და ნეტარი მამების მიერ ჩამოყალიბებული დოგმატების მოწინააღმდეგეებს ანათემას უცხადებდნენ.

წმ. ბასილი დიდის თქმით: "ღვთის დოგმატები უცილობელია". სწორედ ამით განსხვავდება ქრისტიანული დოგმატები ყველა სხვა არაქრისტიანული რელიგიის აზრებისაგან. ფილოსოფიური დოგმატებისა ან პოლიტიკისაგან; იგი განსხვავდება ისეთი ქრისტიანული კეშმარიტებებისაგანაც, რომლებიც ღვთის გამოცხადებას არ შეიცავენ, მაგ. საეკლესიო დადგენილებებისაგან ღვთისმსახურებისა და კეთილმოწესების შესახებ. ეკლესიის მამები გამოყოფდნენ დოგმატებს, როგორც მკვრეტელობითი, კეშმარიტების დარგს ქრისტიანული წესებისაგან. წმ. კირილე იერუსალიმელი ამბობდა: "მართლმორწმუნეობა ორი საგნისაგან შედგება: ზუსტი, წმიდათაწმიდა დებულებებისა და კეთილი საქმეებისაგან, რადგანაც მხოლოდ დოგმატები კეთილი საქმეების გარეშე ღვთისთვის სათანო არაა; ამასთან, ის საქმეებიც მიუღებელია, რომლებიც მართალი სარწმუნოების დოგმატებზე არ არიან დაფუძნებულნი". წმ. იოანე ოქროპირის სიტყვითაც: "ქრისტიანობა როგორც დოგმატების

კანონებს, ასევე ჩანსაც ცხოვრებასაც ითხოვს." ასევე მსოფლიო კრებებიც რწმენის აღიარებას დოგმატებს უწოდებდნენ და მათ დროის მოთხოვნილებათა მიხედვით ადგენდნენ, ხოლო ყველა სხვა დადგენილებას კანონებს ანუ ცხოვრების წესებს. დოგმატის არსი ასეც შეიძლება გამოიხატოს: მაშინ, როცა რელიგია ადამიანის ღმერთთან კავშირია, რომელსაც ღვთისა და ადამიანის ურთიერთდამოკიდებულება განსაზღვრავს, დოგმატები, ზნეობრივი აზრებისაგან განსხვავებით, ღვთის შესახებ გამოცხადების მკვერტელობით აზრსა და ადამიანთან მის კავშირს აღნიშნავენ, რომელიც პრაქტიკული ქეშმარიტებებისაგან დამოუკიდებლად შეიცნობა.

ქრისტიანული სარწმუნოების მთავარი საგანი ან მთავარი აზრი, რომელიც ყველა დოგმატს ერთმანეთთან აკავშირებს, შეიძლება ასე გამოითქვას: "ქრისტიანული სარწმუნოების არსი ღმერთისა -მამის, ძისა და სულიწმიდის შესახებ სწავლებასა და ცოდვით დაცემული კაცობრიობის გამოხსნით გამოვლენილ ღვთის სიბრძნეში მდგომარეობს".

ახლა კი გავეცნოთ გონების მონაწილეობის საკითხს სარწმუნოებასთან მიმართებაში.

ჩვენში არსებული ეკლესიის საწინააღმდეგო ნებისითი თუ უნებლიეთი ცნობიერება ისევე აპირისპირებს გონებას დოგმატიკასთან. შეიძლება ითქვას, რომ მხოლოდ მას, ვისაც არა აქვს სწორი წარმოდგენა არც ღვთისა და არც მისი ნების, არც ადამიანის გონების შესახებ, შეუძლია დაუშვას გონების განმგებლობა გამოცხადების დოგმატებზე. საქმე იმაშია, რომ ცოდვით დამძიმებული ჩვენი გონება მკვერტელობითი ქეშმარიტების გამოცხადებას, როგორც გამოცდილებითაც ცნობილია, ცუდად იგებს (I კორ. 1,21). თანამედროვე ადამიანის სულიერება იმდენად შერყეულია, რომ მისთვის ღვთის განსაკუთრებული შემწეობა აუცილებელი. თუკი ღმერთმა თავისი უსაზღვრო სახიერებით ადამიანებისათვის თავისი თავის შესახებ ისეთი სწავლების მიცემა ინება, რომელსაც ადამიანი თვითონ ვერასოდეს ვერ შეიტყოდა და ვერ ახსნიდა, ეს მისი (ღმერთის) სიკეთის შედეგია და ადამიანებს ისღა დარჩენიათ, მოკრძალებული მადლიერებით მიიღონ გამოვლენილი სიბრძნე.

ახლა ასე დავსვათ საკითხი: დოგმატიკამ უნდა გადაუღობოს თუ არა გზა გონების გამოძახილს იმ ქეშმარიტების შესახებ, რომელიც მხოლოდ გამოცხადებითაა ცნობილი? - თუკი გამოცხადება ადამიანს იმისთვის ეძლევა, რომ თავის უძლურებას უმკურნალოს და თვით გამოცხადება ქეშმარიტების მითითებით რწმენის საიდუმლოებებს ჩვენს

შეგნებასთან აახლოებს, დოგმატიკა მაშინ იმოქმედებს გამოცხადების შესაბამისად, როცა გონებას აჩვენებს, რომ ამა თუ იმ გამოცხადების საიდუმლოება, თუმცა შეუძლებელია გონებრივი საწყისიდან მომდინარეობდეს, მაგრამ არ ეწინააღმდეგება გონების მკვრეტელობითსა და პრაქტიკულ მოთხოვნილებებს, არამედ პირიქით, თვით გონების ამა თუ იმ საკიროებას ეხმარება და ცოდვით მიყენებულ ამა თუ იმ უძლეურებას მკურნალობს. ამრიგად, დოგმატიკა აიძულებს რა გონებას აღიაროს რწმენის საიდუმლოებების კეთილისმყოფელი ძალა, კი არ ამცირებს, არამედ გამოცხადებით კემშარიტებებს გონების თვალში აღამაღლებს და მის კირვეულობაზე იმარჯვებს. ამიტომ საკირო არ არის დოგმატურ საკითხებზე სქოლასტიკური და კადნიერი პოლემიკა, სადაც მრავალი საზრდოა ლიგიკური მსჯელობისათვის და ცოტა სულისათვის. გამოცდილება იმის მოწმეა, რომ სარწმუნოებაში ეკვის შეტანა გარეგანი საბაბის გარეშეც, ზოგიერთისათვის შეუმჩნევლადაც კი ჩვენი წახდენილი სულის სიღრმეში აღმოცენდება. ამ შემთხვევაში კი სარწმუნოების მხრიდან მხოლოდ დუმილი იმდენად არამართებულია, რამდენადაც მავნებელი. მოციქულმა პავლემ ბრძანა, რომ გონება რწმენას უნდა დაეუმორჩილოთ (2 კორ. 10,5). ასე მსჯელობდნენ ეკლესიის დიდი მასწავლებლებიც. ნეტ. ავგუსტინეს სიტყვით: "შეუძლებელია, რომ ღმერთს ჩვენში ეჯავრებოდეს ის, რითაც მისივე განგებით ყველა ცხოველზე მალა ვდგევართ. ჩვენ იმისათვის არ გეწამს, რომ გონებით არ ვისარგებლოთ; გონიერი სული რომ არ გეკონოდა. სხვაგვარად არც რწმუნება შეგვეძლებოდა". წმ. იოანე ოქროპირი: "განსაკუთრებით მაშინ უფრო გეწამს, როცა ვგებულბთ მიზეზებს, თუ რა რატომ ხდება." სწორედ მათი მსჯელობის სალი აზრით უნდა ილაპარაკოს დოგმატიკამ და მაშინ გონების გადაკარბებული გაბედულებით გამოწვეული შეცდომებისაგან დაზღვეული ვიქნებით. მხოლოდ აქვე უნდა გვახსოვდეს, რომ მეცნიერებისათვის უფრო აზრებია საკირო, ვიდრე სიტყვები.

ლვთის შვემცნება

ღმერთი არსით ერთია და ღვთის არსის ყოველი თვისებისათვის ღვთის ერთობა ის პირობაა, რომლითაც თვით ამ თვისებების არსებობაა შესაძლებელი. აქედან გამომდინარე, ღვთის ერთობა მეტია, ვიდრე ღვთის არსის თვისებები; იგი აუცილებელი პირობაა როგორც

ლეთის ყოფიერებისათვის, ასევე ღეთის არსისათვის. ამავე დროს მანამ, სანამ ღეთის შესახებ რაიმეს ვიტყვოდეთ, საჭიროა გაეარკიოთ საკითხი ღეთის შემეცნების შესაძლებლობებზე, ომ ჩვენი მსჯელობა ზომიერებას არ გადაცდეს.

მეორე საუკუნეში ვალენტინი და კარპოკრატე, ხოლო მეოთხეში ევნომიოსი ასწავლიდნენ, რომ ადამიანისათვის ღმერთი სრულიად მისაწვდომია. საპირისპირო აზრს იცავენენ მარკიონეტები და მათი თანამედროვე ცრუ მასწავლებლები, რომლებიც ამბობდნენ, რომ ღმერთი ჩვენა შემეცნებისათვის სრულიად მიუწვდომელია. ამიტომ საჭიროა გაეარკიოთ: რა შეიძლება ვიცოდეთ ღმერთის შესახებ?

რამეთუ მეცნიერებაი იგი ღმრთისაი ცხად არს მათ შორის, რამეთუ ღმერთმანვე გამოუცხადა მათ (რომ. 1,19). მოციქულის სწავლებით, ადამიანებს შეუძლიათ ღეთის შემეცნება და ეს შესაძლებლობა დაფუძნებულია იმაზე, რომ ღმერთი მათ თავის თავს უცხადებს. ხოლო მათ გამოცხადების მიღების უნარი აქვთ. ამ ღვთიეშემეცნების შესაძლებლობას ბუნებრივი ეწოდება, რადგანაც, თვით ჩვენი ღვთიეშექმნილი ბუნების თვისებას წარმოადგენს.

იმავე მოციქულის სწავლებით ღმერთი დროის სხვადასხვა პერიოდში და სხვადასხვაგვარად უცხადებდა ქეშმარიტებას ხალხს წინასწარმეტყველების მეშვეობით, ხოლო ადამიანებისათვის მისი ყველაზე სრული და უმაღლესი გამოცხადება ძე ღმერთში იყო, რომელიც მარადიული მამის დიდების ბრწყინვალეაა (ებრ. 1,3), რადგან ამ ბოლო გამოცხადებას - გამოცხადებას ღეთისა ძე ღმერთში საფუძვლად უდევს ღეთის ნამდვილი და სრული ყოფიერება თავის ძეში, როგორც ასწავლიდა თვით ძე ღეთისა (ინ. 14,7-10). ამიტომ ღეთის შემეცნება ქრისტეში - უეკველად სწორი და ნამდვილი შემეცნებაა: ხოლო ვიცით, რამეთუ ძე ღმრთისაი მოვიდა და მომცა ჩვენ გონებაი, რათა ვიცოდით ჩუენ ქეშმარიტი ღმერთი და ვართ ჩუენ ქეშმარიტისა თანა, ძისა მისისა იესო ქრისტესა (1 ინ. 5,20).

მიუხედავად იმისა, რომ ღმერთმა თავის თავი ადამიანებს ქრისტეში განუცხადა, იუდეველებმა ვერ შეიცნეს იგი. რატომ? თქვენ ხორცთაებრ სჯით, ეუბნება მათ მაცხოვარი (ინ. 8,15-19), ანუ თქვენში ცოდნის უნარი ისე არ არის მოწყობილი, რომ ახალი სწავლების გაგება და მიღება შეძლოთ; თქვენ თქვენი წამბდარი ბუნების მოთხოვნილებებით მსჯელობთ. აქედან ჩანს, რომ ღეთის გამოცხადების მისაღებად საჭიროა არა მარტო გონება, რაზეც ამბობს მოციქული, არამედ გულის სიწმინდეც. ასევე ასწავლიდა მაცხოვარი: უკეთუ ვინმე ნებასა მისსა ჰყოფდეს, ცნას მან მოძღურებაი ესე, ვითარ რაი არს:

ღმრთისაგან არს, ანუ მე თავით თვისით ვიტყვი (ინ. 7,17). მოციქულებიც იმავეს ასწავლიან: უოველი რომელი ცოდვიდეს, მას არა უხილავს იგი, არცა იყის იგი (1 ინ. 3,6). რადგან ადამის დაცემასთან ერთად მთელი კაცობრიობაც დაზიანდა და ბუნებაში ღვთის გამოცხადება აღარ კმარადა ადამიანებისათვის ღვთის შესახებ სწორი და სრული შემეცნების შესატყობად, ისე რომ თავიანთ თავზე მინდობილმა ამა სოფლის ბრძენთაც იცვალეს დიდებანი იგი უზარუნელისა ღმრთისაი მსგავსად ხატისა მის განხრწნადისა კაცისა და მტრინველთა და ოთხფერხთა და ქუეწარმავალთა (რომ. 1,23). ამიტომ ამიერიდან ღვთივშემეცნებისათვის აუცილებელია ადამიანის განახლება ღვთის მადლით, ანუ რაც იგივეა, მადლით ზნეობრივი სრულყოფა განწმენდისა და გონებრივი ღვთივშემეცნების გაუმჯობესებისათვის.

უფალი, ამბობს პაველ მოციქული. ნათელსა მყოფ არს მიუწოდებელსა, რომელი არავინ იხილა კაცთაგანმან, არცა ხილვად ხელ-ეწიფების (1 ტიმ. 6,16). ეს ნიშნავს, რომ თუმცა ღმერთმა თავის თაჲი გამოუცხადა ადამიანებს, მაგრამ ღვთის დიდებულება განუზომელია და ამიტომ მიუწვდომელიც. - ადამიანი უძლურია მთლიანად მოიცივას იგი.

ღვთისმხილველი მოსე ევედრებოდა უფალს: მიჩვენე დიდებანი თავისა შენისა; უფლის პასუხიდან ჩანს (გამს. 33,18. 23), რომ სანამ ადამიანი ამ ქვეყნად ცხოვრობს, მისთვის შეუძლებელია წმიდა ღვთის არსის განკვერტა, და ამ მიწიერ ყოფაში, ღმერთი მხოლოდ ამ ყოფიერებისათვის შესაფერის საზღვრებში ეცხადება მას და ადამიანს მხოლოდ ღვთის დიდების ანარეკლი ("ზურგი") შეუძლია იხილოს.

ღვთივშემეცნების შესახებ მოციქულთა მიერ გამოხატული ნიშნების მიხედვით ასეთ განსაზღვრებებს ვლებულობთ: ა) სამყარო და გამოცხადება, როგორც სარკე, ღვთის სახეს ირეკლავენ - და ამ გამოხატულებით ღმერთს შევიძენებთ; აქედან გამომდინარე ჩვენ ღმერთს ვხედავთ, არა უშუალოდ, არა როგორც ფიზიკურ სხეულს, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ ღვთის ანარეკლს; ბ) ღვთის პირი (სახე) გამოცანის სახით წარმოგვიდგება, ამიტომ გონებით უნდა განვსაყოთ, რომ რაც შეიძლება ნათელი წარმოდგენა შეგვექმნას ჩვენთვის გამოჩინებული მაღალი საგნის თვისებების შესახებ; გ) ახლა (ამ ქვეყნად) ღმერთს მხოლოდ ნაწილობრივ შევიცნობთ და არა მთლიანად, და არა სრულიად, ზოგიერთი დასკვნის გათვალისწინებით მხოლოდ სარკეში არეკილ ღვთის ერთ მხარეს შევიცნობთ. ამრიგად, ჩვენი შემეცნება ღვთისა საკუთრივ რწმენაა და არა მეცნიერება (ცოდნა).

მოციქული ამბობს, რომ სხვადასხვა დროს ღმერთი ადამიანებს ეცხადებოდა სხვადასხვა სახით (ებრ. 1.1), ხოლო რადგანაც კენიოვის ცნობილია, რომ ღვთის შემეცნების შესაძლებლობა ადამიანების მიღების უნარზეა დამოკიდებული, მოციქულის სიტყვებიდან ჩანს, რომ ღმერთი ამა თუ იმ დროს ადამიანებს იმდენს უცხადებდა, რამდენს მიღებაც მათ შეეძლოთ. მოძვეალ ცხოვრებაში სხვაგვარად ვიარსებებთ და ღვთის შესახებ შემეცნებაც სხვაგვარი გვექნება: თუმცა როგორც ჩვენს ყოფიერებაში, არც იქ ვიქნებით თავისუფალნი შეზღუდულობისაგან, მაგრამ შემეცნება უკვე სახეობრივი ცოდნა კი აღარ იქნება, არამედ ღვთის პირის-პირ ცნობა (რა თქმა უნდა მათთვის, რომლებიც ღვთის წინაშე წმინდანებად წარსდგებიან). ამრიგად, ღვთის შემეცნების ხარისხი ჩვენი მიმღეობის ხარისხზეა დამოკიდებული.

მამათა სწავლების საერთო დასკვნა გრიგოლ ღვთისმეტყველის სიტყვებით შეიძლება გამოიხატოს: "ღვთის შესახებ უნდა ითქვას, რომ იგი არც სრულიად მიუწვდომელია და არც სრულიად მისაწვდომი". ამისი დამადასტურებელია წმ. წერილში წარმოდგენილი ღვთის სახელებიც, რომლებიც თვით ღვთის მიერაა გამოცხადებული და ღვთის არსის ნამდვილი, თუმცა არასრული, გამოხატველია. მაგალითისათვის წარმოვადგინოთ ძველი აღთქმის ღვთის გამოხატველი ებრაული სიტყვები:

- ელოჰიმ - ძალა, ძლიერება
- იეოვჲ - აბსოლუტურად მყოფი (არსი)
- შადრაი - ყოვლისმპყრობელი, ყოვლადძლიერი
- ელ - სიმტკიცე
- ადონაი - ყოვლისმფლობელი
- ელიონ - უზენაესი.

კიდევ უფრო სრულად და ამალღებულადაა გამოხატული ღმერთი ახალ აღთქმაში, რადგანაც ახალ აღთქმაში ღვთის შესახებ თვით ძე ღმერთი ლაპარაკობდა. ასე მაგალითად, უფრო ნათლად და პირდაპირაა გამოთქმული, რომ ღმერთი სრულია (ყოვლადსრულყოფილი), მხოლოდ იგია სახიერი და ბრძენი, ხულ არს ღმერთი (ინ. 4,24) - ეუბნება მაცხოვარი სამარტელ დედაკაცს და მიგვითითებს უსხეულო არსის (ღმერთის) პიროვნულ არსებობაზე, რომელსაც გონთან და ნებასთან ერთად ყოფიერება თავისსავე თავში აქვს. მაგრამ ღვთის გამოხატველობა, ძველ აღთქმასთან შედარებით ახალი აღთქმის უპირატესობის მიუხედავად, მაინც ფარდობითია

როგორც თავს საგანთან, ისე გამოოქმის შესაძლებლობასთან მიმართებით.

ლეთის არსის თვისებები

არა მხოლოდ საერთოდ ღეთის, არამედ მისი ყოფიერების შესახებ მსჯელობისას, ჩვენ არ განეშორებებივართ აზრს ღეთის, როგორც პიროვნული და ცხოველი არსის შესახებ. მაგრამ რა არის ეს პიროვნული და ცხოველი არსი? რომელია ღეთის არსის გამომაშკარაებელი თვისებები? კითხვა გარდაუვალია. მაგრამ არა ადვილია გადასაწყვეტი. მიუწვდომელზე მხოლოდ ის შეგვიძლია ვთქვათ, რაც მან ადამიანისათვის თავისი თავის შესახებ გამოაცხადა, და ვთქვათ წინდახედულად.

სრულიად ზუსტი დაყოფა ღეთის თვისებებისა შეუძლებელია. იმიტომ რომ შეუძლებელია ღეთის არსის სრული შეცნობა. მაგრამ საკითხის შედარებით სწორად შერჩევა შესაძლებელიცაა და საჭიროც.

თვითმყოფადი. ამ თვისებით ღმერთი ყოფიერების არანაირ დამოკიდებულებასა და განსაზღვრულობას არ ექვემდებარება. იგი თავისთავად არსებობს და ყოველივეს აძლევს ყოფიერებას.

გონება თვითმყოფადობას ღეთის აუცილებელ თვისებად იმ კანონის მიხედვით მიიჩნევს, რომლითაც შემთხვევითი აუცილებელ საწყისს საჭიროებს და რიგი საბოლოო მიზეზებისა არ შეიძლება უსასრულოდ გაგრძელდეს, არამედ შეჩერდება პირველ არსებაზე, თვითმყოფადზე, რომელსაც ყოფიერება არავისგან არ მიუღია და ყველა მიზეზის მიზეზს წარმოადგენს.

თვით უფალი ამბობს თავის თავზე: მე ვარ ღმერთი, მყოფი რომელი ვარ (გამს. 3,14). ეს ნიშნავს, რომ იგი ამ სიტყვის სრული გაგებით არსებობს. თავის თავში სრულ ყოფიერებას მოიკაცეს და სხვა ყოველივეს ყოფა მასზეა დამოკიდებული.

ღეთის დამოუკიდებლობას. განსაკუთრებით ძლიერად და ნათლად გამოხატავს უფალი იესო ქრისტეს სიტყვები, როცა იგი აპბობს, რომ მამა ღმერთს ცხოვრება თავის თავშივე აქვს (ინ. 5,26).

მარადიული. ღმერთს ეკუთვნის. ეს თვისება - მარადიულობა ანუ მუდმივი ოფა, რომლის მიხედვითაც მას არასოდეს არ დაუწყია და არც შეწყვეტს არსებობას.

გონებას არ შეუძლია არ აღიაროს ღეთის ეს თვისება, ჩადგან მისი უარყოფა ღეთის ყოფიერების უარყოფამდეც მიიყვანდა. ღმერთი და

მარადიულობა - ერთმანეთისაგან განუყოფელია. გამოცხადება გეასწავლის: პირველ შთათა დაბადებადმდე, და შექმნად ქვეყანისა, და სოფლისა და საუკუნითგან და უკუნისამდე შენ ხარ (ფს. 89,2). ღმერთი არა მხოლოდ დროზე და დროებითი ყოფიერების პირობებზე არაა დამოკიდებული, არამედ ნეტარი ავგუსტინეს სიტყვით რომ ეთქვათ, თვითონაა დროისა და ყოველივე დროში წარმაველის შემოქმედი.

უცვლელი. ეს ისეთი თვისებაა, რომლის გამოც ღვთის ძალების ნებისმიერი კლება ან მატება, ყოფიერების ერთი სახიდან მეორეში გადასვლა გამორიცხებულია. ასე რომ, ღმერთი ყოველთვის ერთი და იგივეა.

გონება ამ თვისებას მიაწერს ღმერთს, როგორც დამოუკიდებელ არსს, რადგან თვითარსისათვის გაფართოებაცა და შევიწროებაც, ისევე როგორც მარადიულისათვის ყოფიერების ერთი სახიდან მეორეში გადასვლა შეუძლებელია.

ხოლო რაც შეეხება წმ. წერილში აღნიშნულ ღვთის სინანულსა და რისხვას, მხოლოდ ღმერთთან ადამიანის დამოკიდებულებას გამოხატავს, რადგან ღვთის განწყობას ჩვენს მიმართ ესწავლობთ არა სხვაგვარად, თუ არა ჩვენს ენაზე.

ყველგანყოფი. ამ თვისებით ღმერთი ყველგანთან და ყველასთან ერთნაირად ახლოა, და ამიტომ, როგორც არაუვისაგან გამოკლებულსა და არაფრით დამთავრებულს, სხვაგვარად განუზომელი ეწოდება.

გონება ღვთის ასეთ თვისებას ღვთის ყოფის თვითყოფადობის აუცილებელ შედეგად მიიჩნევს. ღმერთი რომ ყველგან არ ყოფილიყო, მაშინ ის იმაზე იქნებოდა დამოკიდებული, რაც მისი ყოფისა და მოქმედების საზღვრებს დაადგენდა. ამიტომ ღვთის ყველგანყოფილობას წარმართი ბრძენნიც კი უშვებდნენ. თუმცა ციური სხეულების თაყვანისცემა, ისევე როგორც მიწიერი საგნების გაღმერთება, ღვთის განუზომელობის აშკარა წინააღმდეგობა იყო.

თუკი ზოგჯერ წმ. წერილი ღმერთის სუფევის ადგილს ცაზე წარმოგვიდგენს, ან მას სადმე მყოფს გამოხატავს, ამით მხოლოდ მის განსაკუთრებულ დიდებულებაზე, ან მის სასიერებაზე მიუთითებს.

რადგან გამოცხადება ღვთის ყველგანყოფილობის ქვეშაირტებაში გვარწმუნებს, მაგრამ ყველგანყოფილობის სახეს სიზუსტით არ წარმოგვიდგენს. ისლა დაგვრჩენია, ყველგანყოფილობის განუმარტებელი სახე ჩაუძიებლად განვმარტოთ. აზრი ღვთის ყველგანყოფილობის შესახებ ჩვენს ზნეობრივ ყოფას შეეუსაბამოთ და წმ. იოანე

ოქროპირის სიტყვები გაეიმეოროთ: "ვიცი, რომ ღმერთი ყველგანაა. მაგრამ როგორ - არ გვესმის".

სული. როგორც სივრცისა და დროის ყოფიერების პირობებიდან განდგომილი (თავისუფალი) ღმერთი უწმიდესი სულია.

ღვთის სულობა არა მხოლოდ სიმარტოვე და ყოფიერებაა, რომელსაც არაჩიარ ნაწილთა შენაერთთან არავეითარი კავშირი არა აქვს, არამედ იგი პიროვნული დამოუკიდებელი ყოფიერებაა.

სალი გონება აღიარებს თავისუფალ სულს, როგორც ღვთის აუცილებელ თვისებას: ა) იმიტომ, რომ სხვაგვარად მას არ შეუძლია ახსნას შექმნილი სულების არსებობა, და ბ) იმიტომ, რომ თვითმყოფადი არსი რთული რომ ყოფილიყო, ცვლილებასა და დაშლას განიცდ და. ასევე შეუძლებელი იქნებოდა, რომ იგი წმიდისა და გონიერის საწყისი ყოფილიყო; სიწმიდეს, უცვლელობაც და მარადიულობაც შეუსაბამოა ნივთიერ სირთულესთან და მაშასადამე ეს უკანასკნელი სრულყოფილი არსის საწინააღმდეგოს წარმოადგენს. ციკერონი წერდა: "სხვაგვარად შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ იგი (ღვთაება), თუ არა როგორც გონი თავისუფალი ნებით, რომელიც არავეითარ ნივთიერ მინარევთან არაა დაკავშირებული და ყოველივეს სულისჩამდგმელი და მამოძრავებელია".

ახალი აღთქმის გამოცხადება მთელი სიციხადით წარმოვიდგენს როგორც ღვთის არსის უმაღლეს სიმარტივეს, ისე თვითმყოფად პიროვნებას. მაცხოვარი ამბობს: სულ არს ღმერთი (ინ. 4,24). აზრობრივი კავშირი გვიჩვენებს, რომ მაცხოვარი ასახელებს რა ღმერთს სულად, მასში მარტივ, არანივთიერ არსს გულისხმობს. იმის დასადასტურებლად, რომ სული უსხეულო არსს ნიშნავს, თვით მაცხოვარის სიტყვები გაეიხსენოთ: სულსა ხორც და ძვალ არა ახვენ (ლკ. 24,39); ან როგორც სხვაგან ამბობს: სული ხორცის საწინააღმდეგო ცხოველყოფილი საწყისია (ინ. 6,13), "ღმერთის თვალით დანახვა მსგავსად სხვა ცოცხალი არსებებისა, შეუძლებელია; იგი მხოლოდ გონებით აღიქმება, როგორც პლატონი ამბობს და მე მისი მჭერა" (წმ. იუსტინე, პლატონის შესახებ).

გონი. რადგან ღმერთი თვითმყოფადი სულია: მისი სიციხოველე უსრულყოფილესი გონით შედავენდება.

და რა არის ღვთის გონი?

ღმერთში ძალა არ შეიძლება იყოს უმოქმედოდ, არ შეიძლება არსებობდეს მხოლოდ შესაძლებლობის მნიშვნელობით, როგორც ეს შეზღუდულ სულში ხდება. ამიტომ ღვთის გონი ამავე დროს არის ცოდნა (მეკრეტელობა, ხედვა); სხვაგვარად ღვთის გონი არის თვით

ყოფიერება ქვრეტის მდგომარეობაში და მისი ცოდნა მისივე ყოფიერებისგან მხოლოდ იმით განსხვავდება, რომ ღვთის გარეთ არსებულსაც მოიცავს.

ღმერთის ყოვლისმცოდნეობაში არა მხოლოდ ის იგულისხმება, რომ მან ყველაფერი იცის, არამედ ისიც, რომ იცის ყოვლად სრულყოფილი სახითაც.

ადამიანი თავის თავს შეიცნობს არასრულად და თან სამყაროსა და ღვთის შემეცნების საშუალებით. ღმერთში კი, თვით შემეცნება სრულია და მას ამისათვის არავითარი საშუალებანი არ სჭირდება. თუკი ღმერთს შექმნილთაგან რაიმე არ ეცოდინებოდა, მაშინ ეს იმაზე მიაჩნებოდა, რომ მისი ყოფიერება ყველგანყოფის ყოფიერებას არ წარმოადგენს. გამოცხადება გეასწავლის, რომ ღვთისათვის, უმცირესი საგნების ჩათვლით, ყველა ქმნილება ცნობილია (ებრ. 4,13, მთ. 10,29).

ყველა ქმნილება ღვთის კანონს ემორჩილება და ხან აწმყოს, ხან წარსულს და ხან მომავალს მიეკუთვნება; ამიტომ წმ. წერილი, აღწერს რა ღვთის ცოდნას, როგორც ყოვლისმომცველს, მას ქმნილების ყოფიერების სამივე დამოკიდებულებაზე ავრცელებს. ეს ცოდნა აგრეთვე ადამიანის გულის საიდუმლო ზრახვებზეც ვრცელდება.

როგორც ავლნიშნეთ, ღვთისთვის მომავალიც ცნობილია, მაგრამ ღვთის წინასწარ ცნობა და ადამიანის თავისუფლება ერთმანეთთან შეთავსებულია. ნეტ. ავგუსტინეს მსჯელობით: "თუ ღვთისათვის მთელი რიგი მიზეზებისა ცნობილია; - ეს კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ ჩვენს თავისუფალ ნებაზე რაიმე არ იყოს დამოკიდებული. თვით ჩვენი სურვილები მიზეზთა იმ რიცხვს ეკუთვნის, რომლებიც ღვთისათვის ცნობილია მისი წინასწარცნობის გამო, რადგან ადამიანური სურვილები - ადამიანურ საქმეთა მიზეზებს ემსახურებიან. ადამიანი იმითომ კი არ სცოდავს, რომ ღმერთმა წინასწარ განქვრიტა, რომ ის ცოცხას ჩაიღენდა".

ყოვლადბრძენი. ღვთის სიბრძნე არის საუკეთესო მიზნებისა და საშუალებების სრულყოფილი ცოდნა და ასეთივე უნარი უკანასკნელის პირველთან შეთანხმებისა.

ბუნებრივი გონებაც სამყაროს მოწყობილობის განხილვის, ხალხების და თითოეული ადამიანის ბედზე დაფიქრებისას, ყოვლისმპყრობელის უდიდეს სიბრძნეში რწმუნდება. ძე. ალექსის გამოცხადება სამყაროზე, როგორც ღვთის უდიდესი სიბრძნის სარკვეზე მიუთითებს; ახალ გამოცხადებაში კი, - ყოვლადბრძენის საქმე ქრისტეს მიერ ჩვენი გამოხსნის აღსრულებაა.

ნება. ღვთის არსი გონის გარდა ნებითაც მელანდება. როგორც ღვთის გონია ყოვლად სრულყოფილი, ასევე მისი ნებაც ყოვლად სრულყოფილია. ეს ღვთის ის თვისებაა, რომლითაც ღმერთს თავისი გონის მაღალი ზრახვების შესაბამისად მხოლოდ სიკეთე ნებავეს და თავის სურვილებს ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე აღასრულებს.

წმ. წერილი ნათლად ამბობს იმის შესახებ, რომ სამყაროს შექმნაც ღვთის ნების საქმეა და ღმერთს ადამიანის გადარჩენა სწადია. ღმერთს, განფენს რა თავის სურვილებს სამყაროსა და ადამიანზე, საკუთრივ თავისივე სრულყოფილების გამოვლენა ნებავეს (კოლ. 1,16, ებრ. 2,10) "უფალს არ ნებავეს ის, რაც მისი შექმნილი არ არის", - ამბობდა ტერტულიანე. ღვთის ნება - სურვილი იმიტომაც არის სამყაროს საკიროებებთან შეთანხმებული, რომ იგი თვით ღმერთის თვისების შესაბამისია. ღმერთს მხოლოდ ერთი რამ - სიკეთე სწადია, არა და არ შეიძლება ღვთის ნებაში გაორება იყოს.

გამოცხადების სწავლებით, სურს რა ღმერთს ადამიანის გადარჩენა, მას მხოლოდ მისივე (ადამიანის) სურვილის გათვალისწინებით იხსნის (ლკ. 10,25-28; მკ. 16,16; მთ. 23,37). ეს პირობა იმიტომაც უნდა იყოს დაცული, რომ ადამიანის თავისუფლება ღვთის საქმეა, რომელსაც ღმერთი თავისივე თავის წინააღმდეგობის გარეშე ვერ შეცვლის, იმიტომაც იგი ადამიანს ხელს არ უშლის ბოროტების ჩადენაში. მისი კეთილშენებლობა სიკეთის მიმართ აქაც იმაში მელანდება, რომ ბოროტების მწარე შედეგი ადამიანის განგებლობაში კი არ რჩება, არამედ ღვთის ნებას ემორჩილება, რომელსაც სურს ბოროტება მწარე წამლობით გამოაწიროს.

ნების თავისუფლება. ეს თვისება იმას ნიშნავს, რომ ღმერთი ყოველგვარი გარეშე ძალის რჩევის გარეშე, ყოველივეს მხოლოდ საკუთარი გონიერი ბჭობით (რჩევით) განსაზღვრავს. სხვაგვარად მას თვითნებლობა შეიძლება ეუწოდოთ.

ღვთის თავისუფალი ნების, როგორც მხოლოდ სიკეთის გამოვლინებაზე, თვითონ გამოცხადება გვეუბნება. იგი საშუალებას გვაძლევს ღვთის სრული თავისუფლება დაეინახოთ:

ა) ქვეყნის შექმნაში (ფს. 113; 11);

ბ) ქვეყნის მოწყობის განგებულებაში (დან. 4,32);

გ) ცოდვილი ადამიანების გადარჩენის საქმეში. მოციქული პატიმრობიდან იუდეველთა აწირის უარსაყოფად, თითქოს ისინი ღმერთს თავის ერად დამსახურების მიხედვით აერჩიოს, ისააკისა და იაკობის მგალობლზე მიუფიქრებს (რომ. 9,10-11). რომელთა ხვედრი მათ შთამომავალთა ხვედრთან ერთად დაბადებამდე გადაწყვეტილი იყო:

რაითა რჩევით წინა-განმზადებაი იგი ღმრთისაი ეგოსინ. შემდეგ მოციქული იმავე ღვთის ნების თავისუფლებას მოსეს სიტყვებით (მუხლ. 15), ფარაონის ხედრით (მუხლ. 19) და ყველა ქმნილების ხედრის მეკეცის თიხასთან შედარებით (მუხლ. 21) ამტკიცებს; და ბოლოს კი ღვთის თავისუფალი მოქმედების მიზანზე მიუთითებს (მუხლ. 22-23).

ღ) თუკი ბუნებრივ გონებას საეკვოდ მოეჩვენება ის, რომ ღვთის თავისუფალი ნება სამყაროს შექმნისას ამქვეყნიური კანონებით იყო შევიწროებული, გამოცხადება როგორც ღვთის ნების საქმეს წარმოადგენს სასწაულებსა და წინასწარმეტყველებებს, რომლებიც სამყაროს კანონებზე სრულიად არ არიან დამოკიდებულნი. დაკვირვებით განხილვისას, ბუნების კანონებიც, ე. წ. უცილობელი, მათემატიკური, ლოგიკური, ქემპარტებებიც მხოლოდ იმ შემთხვევაში არიან უცვლელნი, თუკი ისინი უმაღლესი ნების განზრახვას ემორჩილებიან, რომელმაც მათ ყოფიერება მიანიჭა; ამიტომაც ღვთიური გზების განსაზღვრულობის მიუხედავად ჩვენი ლოცვებიც მართებულია. ლოცვებს რომ სამყაროს განმგებლის გეგმების შეცვლა არ შეუძლია, ეს თავისთავად ნათელია, მაგრამ გულწრფელად მლოცველი ამბობს "იყავნ ნება შენი", რაკ იმას ნიშნავს, რომ ღვთის თავისუფალ გეგმებში ლოცვებიც შედის თავისი შედეგებითურთ.

ალიარებს რა ღვთის არსის თვითმყოფადობას, გონებამ ღვთის ნების სრული თავისუფლება უნდა აღიაროს, რადგან არ შეიძლება რაიმე აღძვრა განიცადოს იმან (ღმერთმა). ვინც არაეისზე და არაფერზე არაა დამოკიდებული. ეკლესიის მასწავლებლები ამ აზრს იმათი მხილებისას განმარტავენ, რომლებიც ამტკიცებდნენ, რომ სამყარო არა ღვთის ნებით, არამედ აუცილებლობით წარმოიშვა, როგორც ჩრდილი სხეულისაგან, აგრეთვე იმათ წინააღმდეგ მსჯელობისას, რომლებიც სამყაროსაც და ღმერთსაც ბრმა ბედისწერას უქვემდებარებდნენ.

ყოვლადძლიერი. სურვილებში თავისუფალი ნება ღვთისა არაფრით არაა შეზღუდული გადაწყვეტილებების აღსრულებისასაც, ანუ სხვაგვარად, ყოვლადძლიერებითაა აღქურვილი. წმ. ეპიტანეს

15) ჩვენი წყარო განმარტავს, რომ ბერძნულ ტექსტში ხმარებულ სიტყვა "ეკლოგე" ("კატ ეკლოგენ" ქართ. არჩევანი) თავისუფლების გამოხატველია და მოციქულის იმიტომ ამბობს ამ სიტყვას, რომ ღვთის ნების თავისუფლება გამოჰქაენდეს. სამოციქულოს ქართულ თარგმანში გამოყენებული სიტყვაც ("რჩევით") თავისი მნიშვნელობით იმავე აზრს გამოხატავს, რადგან როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ღვთის ნების თავისუფლებას სწორედ მისი საკეთარი არჩევანი განსაზღვრავს. (გ.რ.)

სამართლიანი თქმით: "მას ყველაფრის გაკეთება შეუძლია, რასაც კი მოისურვებს. მაგრამ მხოლოდ ღვთისათვის შესაფერისს აკეთებს", ან როგორც კლიმენტი რომელი გვასწავლის: "ღვთისათვის არაფერია შეუძლებელი, გარდა ტყუილისა", ნეტ. ავგუსტინე კი წერს: "ღმერთს, რადგანაც ყოვლისშემძლეა, - არ შეუძლია მოკვდეს, მოტყუედეს და ყოვლადძლიერი იმიტომაცაა. რომ ყოველივე ეს არ აღემატება მის ძლიერებას, რადგან სიკვდილი რომ შეძლებოდა, მაშინ არც ყოვლისშემძლე იქნებოდა".

სიწმინდე. ღვთის თავისუფლება, განხილული მოქმედების აღძვრასთან დამოკიდებულებაში, წარმოდგენს ზნეობრივ თავისუფლებას ანუ სიწმინდეს. ეს ისეთი თვისებაა, რომლითაც ღვთის ნება ყოველთვის და ყველაფერში ეთანხმება თავისივე შეხედულებას ყოვლადსრულყოფილ სიკეთეზე, რომელიც თვით ღმერთში არსებობს. ეს არის მუდმივი და სრული თანხმობა სურვილისა და მოქმედებისა საქმის სრულყოფილი აღსრულებით.

წმ. წერილი, როცა ღვთის სიკეთეზე მიუთითებს, ზოგჯერ მასში ღვთის ხელშეუხებელსა და უაღრეს ღიღებულებას გულისხმობს; ან შეიძლება საკუთრივ მისი ნების ზნეობრივ სრულყოფილებას გამოხატავდეს.

აზრი ღვთის სიწმინდის შესახებ იმდენად ბუნებრივია ადამიანისათვის, რომ მრავალი წარმართთაგანაც ღმერთს წმინდად მიიჩნედა (ესქილე, სოფოკლე), თუმცა ჰომეროსთან წარმოდგენილი ბერძნული ხალხური ღვთისმეტყველება ბერძენ ხალხს პატივს არ ჰპატივს. აზრის უარყოფა ღვთის სიწმინდის შესახებ გონებისათვის იგივე იქნებოდა, რაც ჩვენი სულიერი ბუნების თანდაყოლილი ზნეობრივი კანონის უგულებელყოფა ან რაც იგივეა, რომ არ მიგველო აზრი ღმერთის, როგორც ყოვლადსრულყოფილი არსების შესახებ; რადგან სიწმინდე გონიერ-თავისუფალ არსებაში სრულყოფილებათაგან პირველია, ხოლო ციკლა - ნაკულლოვანებათაგან უარესი.

სახიერი. ღვთის ნება სიყვარულია, სახიერებაა. მოციქულის თქმით - ღმერთი სიყვარულია (1 ინ. 4,18). და რა თქმა უნდა არა მხოლოდ ქმნილებათა მიმართ დამოკიდებულებაში, - იგი სიყვარულია, იგი სახიერებაა თავის თავად (თავის თავში). ამრიგად, ღვთის სახიერება არიბ სიყვარული სრულყოფილებისა და სიკეთის მიმართ, თავისივე თავისა და სხვებისათვის.

ღვთის სახიერება სხედასხვა დამოკიდებულების მიხედვით, რომელიც ხალხისა და ქვეყნიერების მიმართ ვლინდება.

სხვადასხვაგვარად იწოდება: კაცთმოყვარეობა, მოწყალება, მოთმინება, შეწყნარება და მადლი.

ყველაზე უფრო საოცარი მტკიცება ღვთის სიყვარულისა ადამიანების მიმართ, ნუგეშებისმცემელის მადლითა და ძე ღმერთის მიერ დაცემული ადამიანის აღდგენაა.

ვინც არ უნდა იმსჯელოს ღვთის საქმეთა შესახებ, იგი გულის სიღრმიდან უნდა აღიარებდეს, რომ ღმერთი კვეშარიტად სიყვარულია. ამაზე ბალახის ყოველი ღეროს არსებობაც მეტყველებს, იმიტომ რომ სიცოცხლით ტკებება. მით უმეტეს ამას აღიარებს ადამიანის სულიერი ბუნება, როგორც არ უნდა დაამახინჯოს იგი თვით ადამიანმა: ღვთის სახიერებას ხომ თვით წარმართებიც აღიარებდნენ. ისინი მიიჩნევდნენ, რომ რამდენადაც ადამიანის სიცოცხლე საფლავით არ მთავრდება, ხოლო ამქვეყნიური განსაცდელები ზნეობრივ სიკეთეს ასწავლიან, ამდენად ფიზიკური ბოროტება სრულიადაც არ ეწინააღმდეგება ღვთის სახიერებას.

სიმაართლე. ღვთის სიმაართლე ისეთ თვისებას წარმოადგენს, რომლითაც თვით ღმერთს, უყვარს რა ზნეობრივი კანონის ერთგულება, სურს, რომ გონიერი კმნილებებიც აღასრულებდნენ მას. ამიტომაც აძლევს მათ კანონს და შესრულებისას აჩილოვებს კიდევ. ისევე როგორც დაარღვევის შექმსეუვაში სჯის. ამგვარად, ღვთის სიმაართლე ორგვარ მოქმედებაში ვლინდება და მას ზოგჯერ საკანონმდებლო და ზოგჯერ სასყიდლის მიმგები სიმაართლე ეწოდება.

წმ. წერილი გვასწავლის, რომ ღმერთი ერთი არს სჯულის მდებელი (იაკ. 4.12), რამეთუ ესე არს, ნება ღმრთისა, სიწმინდე ეგე თქუენი (1 თესკ. 4.3) და იქვე მითითებულია, რომ ღვთის ბრძანებები ორგვარია: ერთნი თვით. ჩვენს გულშია ჩაწერილი და ბუნებით წესს წარმოადგენენ. მეორენი კი დადებითი დებულებებისაგან შედგებიან; ასეთია ძველი წესი, რომელიც ისრაელს სინაზე მიეცა, და ახალი წესი, რომელიც უფალი იესო ქრისტეს მიერ გამოცხადდა და ჩვენს გულებში სულიწმინდითაა ჩაწერილი (იერ. 31.33; ებრ. 8.8-11).

გონებას არ შეუძლია ღმერთში თავის სჯულმდებელს არ ხედავდეს: სინდისი - ჩვენი შინაგანი მოსამართლე - განუწყვეტლივ გვახსენებს იმას, უის მცნებებსაც ჩვენ ვარღვევთ.

გამოცხადება ღმერთში სამართლიანი სასყიდლის მიმგებასაც ნათლად წარმოაჩენს:

ა) სასყიდლისმიმგები ღვთის სიმაართლე თავის მოქმედებას ყველა ზნეობრივ არსებაზე განაერკობს, ყველას მიმართ მიუკერძოებელია. უმაღლესი გონის შესატყვისი აზრით მოქმედებს და ამიტომ

წყალობასა და სასჯელს მოქმედების მიზანთან, მოქმედების ძალისა და საშუალების ზომასთან ათანხმებს.

ბ) ყოველი სიკეთისათვის აჭილდოვებს, ერთი კიკა ცივი წყლისთვისაც კი (მთ. 10,42). უფალი სიმართლის გვირგვინს ყველას მიუძღვნის, ვინც მის გამოჩინებას (გამოცხადებას) შეიყვარებს (2 ტიმ. 4,7-3).

გ) სჯის ან დასჯის ცოდვილებს მთელი მათი ბოროტებისათვის: მისი სახე ადამისა და კაენის, წარღვნამდელი ქვეყნისა და სოდომისა და გამორის ბედშია ნაჩვენები.

მიციქული გეასწავლის: ნუ სცდებით, ღმერთი არა შეურაცხიკმნების. რაშეთუ რაცა იგი სთესოს კაცმან, იგაცა მოიმკოს. რაშეთუ რომელმან სთესოს ხორცთა შინა თვისთა, ხორცთა მიერ თვისთა მოიმკოს ხრწნილება (გალატ. 6,7-8).

ძვ. აღქმის გამოცხადება, გრძობათა მორჩილი და თვითნება ადამიანების გამოსაფხიზლებლად, ღვთის დამსჯელ სიმართლეს შემაშინებელი სახელებით წარმოადგენს და ადამიანურად ღმერთს შურისმძიებელს, ცეცხლის შთანთქმელს უწოდებს და დიდ მრისხანებასაც მიაწერს მას. ასეთი გამოხატვა დროშია ნაგულისხმევი, მაგრამ მათი აზრი მარადიულია.

ძვ. აღქმის გამოცხადება ადამიანებს უმეტესად მიწიერ წყალობისა და სასჯელს აღუთქვამდა, რადგან გრძობას დამონებულ ადამიანებს ხილული განსაცდელები უფრო აშინებენ, ვიდრე სულიერი. ახალ აღქმის გამოცხადებამ კი ადამიანებს განსაკუთრებული, სიცხადით წარმოუჩინა მარადიულობა: სასტიკი-ცოდვილებისათვის და ნეტარი-მართალთათვის.

გონებაც კეშმარიტებად მიიჩნევს, რომ ღმერთს არა მხოლოდ ცოდვისა და სიკველის ბუნებრივი შედეგის გამოცდის დაშვება შეუძლია, არამედ მისთვის საკუთარი სიმართლის მოქმედებაცაა დამახასიათებელი. უსამართლობა სხვების მიმართ ადამიანებს ახასიათებთ - ან გონების ან ნებისყოფის სისუსტის გამო. მაგრამ ღმერთში არც ერთს და არც მეორეს არ შეიძლება ადგილი ჰქონდეს; როგორც ყოველადღიერ გონს, მას ყველანაშუალება აქვს, საქმეების შესაბამისად მიაგოს ყველას, როცა საჭიროდ ჩათვლის.

ეკლესიის მამებმა გადაკრეს ის გაუგებრობა, რომელიც ღვთის სიმართლესთან იყო დაკავშირებული.

როგორ შევთანხმდეთ ღმერთში ცოდვილის დამსჯელი სიმართლე უსასრულო სიკეთესთან? - გნოსტიკოსებსა და მანიქეელებს ეს დაუშვებლად მიაჩნდათ და ამიტომ ორი საწყისი ზოგონეს - კეთილი

ლმერთი და ბოროტი ლმერთი. საწინააღმდეგოდ მსჯელობდნენ ეკლესიის მასწავლებლები: ქეშმარიტი ლმერთი აუცილებლად უნდა იყოს სახიერიცა და სამართლიანიც; თუ არ იქნებოდა ერთიცა და მეორეც, ან რომ ყოფილიყო სახიერი, მაგრამ არა სამართლიანი, იგი არც ლმერთი იქნებოდა, მისი სახიერება სამართლიანი სახიერებაა, რადგან უყვარს სიკეთის მყოფელი და წყალობს მახვეწარს. ასევე მისი სიმაართლეც - სახიერი სიმაართლეა, რადგან სჯის ჩვენი ზნეობრივი სარგებლობისა და უმაღლესი სრულყოფილების მიღწევისათვის.

როგორ შევათანხმოთ სიპართლესთან ის, რომ აქ მართალნი იტანჯებიან, ხოლო ცოდვილები ბედნიერებით ტკებებიან?

ა) ამ ქვეყნად სრულიად მართალი არააინაა. ამიტომ სამართლიანად ისჯებიან მართალნიც, ისევე როგორც სამართლიანად ტკებებიან ისინი მშვიდობით;

ბ) და ცოდვილების უმეტეს ნაწილშიც ბევრია კეთილი. ამიტომ თუმცა აქ ცოდვილები სინდისისაგან იქნეჯნებიან და საკუთარი ცოდვებისაგან იღვენებიან, მაგრამ სიკეთითაც სამართლიანად სარგებლობენ.

გ) როგორც მართლებს, ისე ცოდვილებს საბოლოო სამართლიანი განსასჯელი მარადიულობაში ელოდება (2 თესჯ. 1,4-10).

ნეტარება. გონებისა და ნების მოქმედებათა შეგარძნება საბოლოო ჯამში ყოველთვის მშვიდობისა და სიხარულის შეგარძნება როდია. ღვთის ზემოქმედება კი თავის თავზე ყოველთვის ნეტარებას წარმოადგენს. ღვთის ნეტარება ღვთის ყოფიერების იმ თვითგანსაზღვრებულობას ნიშნავს, რომლითაც ლმერთი, ფლობს რა გონებისა და ნების უმაღლეს სრულყოფილებას, ტკება ყველა ძალის შეთანხმებული მოქმედების შეგარძნებით, რომელიც უსრულყოფილეს სიციცხლესა და მისი ქმნილებების ნეტარების წყაროს წარმოადგენს. ლმერთი ტკება ნეტარებით, რომელიც არაავისზე და არაფერზე არაა დამოკიდებული.

ლმერთი სამპიროვნია - მამა და ძე და სული წმიდა

წმ. სამების საიდუმლოს მითითებანი

ძველ აღთქმაში

ძვ. აღთქმის გამოცხადებას სამართლიანად შეიძლება ეწოდოს მრავალლმერთიანობის მხილება და მოძღვრება ერთი ლმერთის რწმენის

შესახებ, მრავალმერტიანობისა, რომელიც უსჯულოებისა და სულიერი სიბნელის შედეგს წარმოადგენს. კემპარიტმა ღმერთმაც ისრავლი თავის ერად იმიტომ აირჩია, რომ მას უფალი სცოდნოდა და გაერკვებულ იმ მრავალმერტიანობის წარღვნაში არ დაღუპულიყო.

ძვ. აღთქმაში ახალთან შედარებით მითითებანი ღმერთის სამპიროვნებაზე ბუნდოვანია, რადგან უმაღლესი საიდუმლოს მისაღებად საჭირო იყო ადამიანური უძღურების თანდათანობით და არა უეცრად დაძლევა, მაგრამ მაინც გავეცნოთ იმ ადგილებს, სადაც ეს მითითებანი გვხვდება:

1. საყურადღებოა მრავლობითი რიცხვის გამოყენება იქ, სადაც ღმერთი თავის თავზე ან თავისი თავიდან გამომდინარე ლაპარაკობს. მაგ. შეს ქმის 1,26 მუხლში რამდენიმე პირის შეთანხმება ჩანს, კერძოდ, შეთანხმება - ღვთისა ღმერთთან, რადგან ადამიანი ღვთის მსგავსებად (სახედ და ხატად) შეიქმნა (შესქ. 3,22). თუკი აქ მრავალ პირს არ ვიგულისხმებთ, მაშინ სიტყვების მნიშვნელობა გაუგებარი აღმოჩნდება (შესქ. 11,5-7).

2. ზოგჯერ ძველ აღთქმაში ღვთის სახელის, სამნაირ განმეორებას აქვს ადგილი (რიცხ. 6,24-26; ფს. 32,6; ეს. 6,3). ბოლოს მოხმობილი მითითება საიდუმლოზე განსაკუთრებით ნათელი მაშინ ხდება, როცა მერვე მუხლში ვკითხულობთ: ვინ მივაველინო და ვინ გავვეგზავნება? იმავე აზრის გამომხატველია იობის წიგნის 33,4 და 35,10 მუხლების შექერებული სიტყვების შინაარსი.

3. ზოგჯერ უფალი განსხვავებულია უფლისაგან (შესქ. 19,24; მიქ. 5,4; ფს. 109,1). მართალია, ზოგან ღვთის სახელი ნაცვალსახელის გამოყენებით მეორდება (გამს. 16,28-29), მაგრამ იმავეს თქმა ზაქარიას სიტყვების მისამართით (2,10-11) არ შეიძლება.

4. ზოგჯერ უფალი განსხვავებულია უფლის ანგელიზისაგან, რომელსაც ერთდროულად ღმერთის თვისებებიც, მოქმედებებიც და სახელიც მიეწერება (შესქ. 16,7-13; გამს. 3,2-4).

5. და ბოლოს საყურადღებოა, რომ უფლისაგან განსხვავებულია უფლის სული (ეს. 48,16; 63,10-11).

ძვ. აღთქმის ყველა ასეთი გამოთქმის შედარებისას ჩანს, რომ წმ. სამების საიდუმლო ძველ აღთქმაში უფრო ცხადი ხდებოდა იმდენად, რამდენადაც უფრო განსაზღვრული იყო აზრი გამომხსნელისა და განმწმედლის შესახებ; თავიდან, დროის შესაფერისად, ღმერთის მრავალპირიანობის მითითებას ეხედავთ, შემდეგ უფლის ანგელოზი თავის თავში უცნაური ღმერთის დიდებულებას ააშკარავენ და სულიწმიდა ადამიანთა გულების განმწმენდად ელინდება. ქრისტეს

შობის დროისათვის კი აზრი, ღმერთში პირთა განსხვავების შესახებ თითქოს ხალხის სარწმუნოებაშიც გადადის, რაც აპოკრიფული წიგნებიდან ჩანს (სიბძ. სოლ. 7,25; ზირ. 1,1-4).

სახარების სწავლება წმ. სამების შესახებ

1. იესო ქრისტეს ქვეყნად გამოჩენისას ღმერთის სამი პირის საიდუმლო თვით მაცხოვრის წათლობისას იქნა განცხადებული: მაშინ მამამ ძის შესახებ დაამოწმა და სულიწმიდა ხილულ ძეზე ხილული სახით გარდმოვიდა (მთ. 3,16-17); სამი პირის შესახებ უწყება ნათელია.

2. ეს საიდუმლო თვით იესო ქრისტეს მიერ გამოცხადდა, როცა მოციქულებს განშორებისას მამისაგან სულიწმიდის მოვლენა აღუთქვა (ინ. 15,26; 16,13-14). ამავე დროს სულიწმიდის ღვთაებრიობა ნაჩვენებია როგორც მამისაგან გამომავალისა; ხოლო მისი დამოუკიდებლობა იმაშია, რომ მას მოქმედება შეთვისებული აქვს როგორც პირს და მოწაფეებისათვის იესო ქრისტეს ადგილს იკავებს.

3. აღდგომის შემდეგ, როცა მაცხოვარი მოციქულებს წარმართების მოსაქცევად აგზავნის, ეუბნება მათ: წარყვლით და მოიმოწაფენით ყოველნი წარმართნი და ნათელს-სცემლით მათ სახელითა მამისაითა და ძისაითა და სულისა წმიდისაითა (მთ. 28,19). სამივე პირი განსხვავებულია ერთმანეთისაგან, რადგან თითოეული საკუთრივ სახელდებულია, "და" კავშირითაა გამოყოფილი და როგორც განსაკუთრებული პირი (თითოეული) თაყვანისცემის საგნადაა წარმოდგენილი. თვით დასახელება - მამა და ძე და სულიწმიდა - გვიჩვენებს, რომ ამ პირებს, ყოველგვარი განსხვავების მიუხედავად, ერთმანეთთან მკიდრო კავშირი აქვთ და მათ ღვთაებრივი ღირსება ეკუთვნით.

სწავლება წმ. სამების შესახებ მოციქულთა ეპისტოლეებში

ქრისტეს მოციქულები, ღმერთში განასხვავებენ მამას და ძეს და სულიწმიდას და მათზე, როგორც ცალკეულ პირებზე მიუთითებენ. მოციქული პავლე წერს: მაღლი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, და სიყვარული ღმრთისა და მამისაი, და ზიარებაი სულისა წმიდისაი თქუნ ყოველთა თანა (2 კორ. 13,13). აქ ა) სული წმიდა ისევე, როგორც მამა ღმერთი და უფალი იესო, მოქმედ პირადაა წარმოდგენილი, ხოლო სამივე პირი სახელითაც და მოქმედებითაც

განსხვავებულია, ბ) იესო ქრისტე და სულიწმიდა მამა ღმერთის თანასწორად სულიერ საუნჯეთა მიმნიკებლად არიან წარმოდგენილნი. იგივე მოციქული გვასწავლის: ხოლო განყოფანი მადლთანი არიან, და იგივე სული არს. და განყოფანი მსახურებათანი არიან, და იგივე თავადი უფალი არს. და განყოფანი შეწევნათანი არიან, და იგივე თავადი ღმერთი არს, რომელი შეიქმს ყოველსა ყოველთა შორის (1 კორ. 12,4-6). მადლთა და მსახურებათა განყოფა უეჭველია, რომ პირების მოქმედებაა, და სულიწმიდისათვისაც ნათლადაა ნათქვამი (მუხ. 11), რომ იგი ყოველივეში მოქმედებს. მაშ, სული და უფალი განსხვავებული პირებია, მაგრამ ისინი ყოელისა და ყოველთა შორის მოქმედში ერთიანდებიან.

მოციქული პეტრე წერს რჩეულებს: წინასწარ ცნობითა ღმრთისა მამისათა და სიწმიდითა სულისათა დასამორჩილებლად და საკურებლად სისხლისა იესო ქრისტესისა, მადლი თქვენ თანა და მშვიდობაი განმრავლდინ! (1. პეტ. 1.2).

აქ ა) სული მოქმედ პირად უნდა მივიჩნიოთ. რადგან მამისა და ქრისტეს დარადაა წარმოდგენილი. ბ) მამა, ძე და სულიწმიდა კი ჩვენი გადარჩენის წყაროდ. და მაშასადამე ღეთაებრივ პირებად გვევლინებიან.

წმ. სამების საიდუმლო ნათლადაა მოცემული მოციქულებისა და თვით იესო ქრისტეს მრავალ სხვადასხვა მოძღვრებაში, სადაც კერძოდ ლაპარაკია ან ძის, როგორც ქვეშარიტი ღმერთის, ან სულიწმიდის, როგორც ღეთაებრივი პირის, ან ღმერთში მამისა და ძის პირების განსხვავების შესახებ. რადგან თუკი მამაცა და ძეც და სულიწმიდაც ღმერთია, და ამავე დროს თითოეული პიროვნული ხარისხით: მაშინ ნათელია, რომ ღმერთში სამი ცალკეული პირია.

შენიშვნა: ჰიპოსტასის შესატყვისი ტერმინის შესახებ ადრეც გვაკავებთ შენიშვნა. მაგრამ ზედმეტი არ იქნება თუ დამატებით ავლიწნავთ, რომ ზოგიერთ შედარებით ახალ ნაშრომში (მაგ. ნ. ყუბანეიშვილისა და მ. კელენჯერიძის სახელმძღვანელოებში) აღნიშნული ტერმინის შესატყვისად ქართული ენის ნორმებით სიტყვა "სახე"-ს გამოყენება გაუგებრობას იწვევს, რადგან ეს არატრადიციული ფორმა თავისი შინაარსით სახისმეტყველებითი მნიშვნელობის მატარებელია და რეალური უზენაესი არსის გამოხატველ საღვთისმეტყველო ტერმინად არ გამოდგება. აქედან გამომდინარე ტერმინი "სამსახოვანი" უპირისპირდება "სამპიროვანს", რადგან სამი (სხვადასხვა) სახის წარმოდგენა ღვთის ერთობის აზრთან გვაშორებს,

ხოლო თუკი პირდაპირ გავიგებთ რაგვარობის მნიშვნელობით, მაშინ გამოვა რომ ღმერთი თავის თავს სამგვარად (სამნაირად, სამი სახით) ავლენს, რაც, რა თქმა უნდა, შეუსაბამოა ქვეშარეული სწავლებისათვის. მაცხოვრის ნათლობის დროსაც სულიწმიდა მტრედის სახით გარდამოვიდა, მაგრამ ხომ არ შეიძლება ხილულს თვით უხილავის (ღმერთის) სახელი ეწოდოს, "რამეთუ სიტყვისაგან დიდისა დიონოსისა, ღმრთეებისა გარდამოსვლით და აღსვლით არა არს, რამეთუ ესე გარეშემოწერილისა საქმენი არიან, ხოლო იგი გარეშემოწერელ არს და სახის ჩუენებით ხოლო სახილველ" (ძვ. მეტ. კრ. 1986, გვ. 257, აშიაზე). ნათელია, რომ სახე არ შეიძლება არსთან ვაკვიედეს და იგი სამების ჰიპოსტასთან ერთარსების გამომხატველ მნიშვნელობას ვერ დაიტევს. ამიტომ ჰიპოსტასი (რუს. гипостас), ტრადიციისამებრ როგორც პირი (ან გვამი) და არა როგორც სახე (რუს. имя) უნდა გადაითარგმნოს. (გ. რუხაძე).

მამა ღმერთი

ის, ვისაც ისრაელის მამა (ეს. 63,16; მალაქ. 1,6), ან მამა ქრისტიანეთა (ეფ. 4,6; 1 კორ. 8,6) და ყოველთა კაცთა (მთ. 11,25) ეწოდება, არის ქვეშარეული ღმერთი. აქ საეკეო არაფერია, მაგრამ ამდენადვე უეჭველია ისიც, რომ ქვეშარეული ღმერთს მამა თავის მხოლოდობილ ძესთან დამოკიდებულებაშიც ეწოდება, რომელიც მან შვა. თვით ძე ღმერთისა და წმ. მოციქულები ღმერთს მამას საკუთარი მნიშვნელობით უწოდებენ (ინ. 1,18) და შემოქმედად წარმოადგენენ (ინ. 5,17). მრავლით კერძო და მრავლით სახით მაშინვე ღმერთი ეტყოდა მამათა წინაისწარმეტყუელთა მიერ, ხოლო უკუწინაისწველთა ამათ ღმერთთა მეტყოდა ჩუენ ძისა მიერ თვისისა (ებრ. 1,1; ეფ. 4,6; 3,14); და ამრიგად მხოლოდობილი ძის მამაც ქვეშარეული ღმერთია.

ძე ღმერთი

ქრისტიანული გამოცხადება ნათლად გამოხატავს იმ აზრს, რომ ძე ღმერთისა ღმერთია. ეს სწავლება მოცემულია როგორც თვით ძე ღმერთის - იესო ქრისტეს, ისე წმ. მოციქულთა მოძღვრებებში, რომელთაგან ჩვენ მხოლოდ პირველს განვიხილავთ.

ის, ვინც მიწაზე ამდენი დაითმინა, ამავე დროს საკუთარ ღმერთებრივ თვისებებზეც მიუთითებდა. ასე მაგ., იესოს გარეშემოხვეული იუდეველები დაეინებით ეკითხებოდნენ - ვინ იყო იგი.

პასუხად მაცხოვარი ასე ეუბნებოდა მათ: და არავინ მიმტაცნეს იგინი (ცხოვარნი) ხელთაგან ჩემთა (იოან. 10,28). მე და მამაი ჩემი ერთ ვართ; თავის ძლიერებას წარმოაჩენდა, რომელიც ყველა შექმნილ ძალაზე მეტი იყო და თავის თანასწორობას მამა ღმერთთან პირდაპირ აცხადებდა. გულგამწყურალმა იუდეველებმა ქეები აღმართეს იესოზე და ეუბნებოდნენ: კეთილისა საქმისათვის ქვასა არა დაგკრეფთ შენ, არამედ გმობისათვის, და რამეთუ კაცი ხარ შენ და გიუოფიეს თავი შენი ღმერთ (მუხ. 33). მათი აზრით იესო ქრისტემ ღვთაებრივი თვისებები მიინიქა. თუმცა მაცხოვარმა არ უარყო მისი სიტყვების ამგვარი გაგება, მაგრამ საკუთარი პირის შესახებ ღრმა სწავლებასთან მიახლოების სურვილით უთხრა მათ: არა წერილ არსა სჭულსა თქვენსა, მე ვთქუ: ღმერთნი სამე ხართ? (მუხ. 34-37); და შემდეგაც ისევ თავისი საქმებით ამტკიცებდა, რომ იგი არის ძე ღვთისა ყველაზე უმაღლესი და ნამდვილი გაგებით, ხოლო მისი კვეშირი მამასთან უმკიდროესი და ერთადერთია (მუხ. 38): იუდეველები ნათლად ხედავდნენ, რომ იგი თავის თავზე გამოთქმულ აზრს ამტკიცებდა და თავის ერთობას მამასთან პირდაპირ აღიარებდა, მათ კი მაინც სურდათ მისი შეპყრობა (მუხ. 39; იოან. 14,9-11). სხვა ადგილას ქრისტე იუდეველებს ეუბნება: პირველ აბრაჰამის უოფადმდე მე ვარ (იოან. 8,58), ხოლო მამის მიმართ ლოცვაში ამბობს: და აწ მაღიდე მე, მამაო, თავისა შენისა თანა დიდებითა მით, რომელი მაქუნდა წინაშე შენსა უწინარეს სოფლის დაბადებისა (იოან. 17,5). პირველ მუხლში ძე ღვთისა თავის მარადიულობაზე მიუთითებს, ხოლო მეორეში - მარადიულობის გარდა მარადიულ დიდებასა და უმკიდროეს თანაზიარობაზე მარადიულთან და მარადიულთან თანაზიარობით მარადიულ დიდებასაც განმარტავს.

ძე ღვთისა ასწავლიდა ასევე, რომ მას შეუძლია აკეთოს და აკეთებს კიდეც ყველაფერს, რასაც აკეთებს მამა მისი - ღმერთი ქეშმარიტი: მამაი ჩემი მოაქაშომდე იქმს, და მეცა ვიქმ (იოან. 5,17). უწოდებს რა ღმერთს მამას - თავის თავს ქეყენის განგების საღვთო საქმეს მიაწერს: როგორც კი ეს გაიგეს, იუდეველები ეძიებდნენ იესოს მოკვლას, რამეთუ არა, ხოლო თუ შაბათსა დაპხსნიდა, არამედ ღმერთსაცა მამად თვისა იტყოდა და თავსა თვისსა სწორ ჰყოფდა ღმერთისა (მუხ. 15). მაცხოვარი არ უარყოფს, რომ იგი ღმერთია, პირიქით, ამ აზრს კერძოდ იმით იცავს, რომ ა) მისი ნება იგივეობრივია მამის ნებისა (მუხ. 19) და რომ ბ) მას ისევე შეუძლია ზეკდარის გაყოცხლება, როგორც მამას (მუხ. 21), გ) აგრეთვე მსგავსად

მამისა თვის თავშივე უპყრია ცხოვრება (მუხ. 26). ნათელია, რომ ძე ღვთისა სამყაროს ყოვლადძლიერი განმგებელია.

გრწმენინ ღმრთისაი და გრწმენინ ჩემდა მომართ (იოან. 14,1), რაითა ყოველნი პატივ-სცემდენ ძესა, ვითარცა იგი პატივ-სცემენ მამასა (5,23). როგორც ვხედავთ, ძე ღმერთი ღვთისა ისეთსავე პატივს მოითხოვს და ისევე საჭიროებს თაყვანისცემას, როგორც ღმერთი¹⁶.

სულიწმიდა ღმერთი

წმ. წერილში, ისევე როგორც ძე ღმერთი, სულიწმიდაც ისეა გამოხატული, რომ მასში ღვთაებრივი არსება, ღმერთია ნაჩვენები. გამოცხადება სულიწმიდას კეშმარიტი ღმერთის სახელს, თვისებებსაც და საქმეებსაც მიაწერს და ბრძანებს, რომ მას ისეთივე პატივი მიეგოს, როგორც ღმერთს.

1. მას ღმერთი ეწოდება. ა) მოციქული პეტრე ანანიას ეუბნება: რაისათვის აღავსო გული შენი ეშმაკმან ცრუებად სულისა წმიდისა, არა ეცრუვე შენ კაცთა, არამედ ღმერთსა - (საქმ. 5,2-4). აქ რომ სულიწმიდაა წოდებული ღმერთად, იქიდანაც ჩანს, რომ ღმერთი ადამიანთანაა შეპირისპირებული და არა სულიწმიდასთან. ამაზე მეტყველებს აგრეთვე დანაშაულის სიმძიმე, რომელმაც სულიწმიდას მომატყუებელი დასცა.

ბ) მოციქული პავლე ქრისტიანებს ხან სულიწმიდის ტაძარს (1 კორ. 6,19), ხან ღვთის ტაძარს (3,16) უწოდებს და უკანასკნელ სახელდებას თვითონვე იმით განმარტავს, რომ მათში სული ღვთისაა დამკვიდრებული. აქედან გამომდინარე, მოციქულის თქმით სულიწმიდა ღმერთია.

გ) ესაია წინასწარმეტყველი წერდა: და მესმა ხმისა უფლისა მეტყველისა... ვილოდე და არქუ ერსა ამას და სხვა (6,8-9). მოციქული ამ ხმას ასე ხსნის: კეთილად იტყოდა სულიწმიდაი ესაიას მიერ: მივედ ერისა ამას და სხვა. (საქმ. 28,25). აქედან გამომდინარე, მოციქული

16) მიუხედავად იმისა, რომ ძე ღმერთის-იესო ქრისტეს ღვთაებრიობის შესახებ თვით მოციქულთა მრავალ სწავლუბას არ შეეხებოდათ, მოხობილი ადგილებიც საკმარისია იელოვას მოწმეთა და მათ შესავსათა სამხილებლად, მაგრამ თუკი გული არა კეშმარიტების შეცნობისაყენ, არაჲდ სიბნელისკენაა მიღრეკილი, მაშინ რა თქმა უნდა, მასში ნათელი ვერ შეაღწევს (გ. რუხაძე)

ღვთისმეტყველებაში გვახედებს და სულიწმიდის უფალს უწოდებს, რათა ღმერთში ესაიას მიმართ მეტყველი სულიწმიდა დაეინახოთ.

2. წარმართთა მასწავლებელი სულიწმიდის შესახებ ამბობს:

ა) რამეთუ სული ყოველსავე გამოეძიებს, და სიღრმესაცა ღმრთისახა (1 კორ. 2,10). ესე იგი სულიწმიდას არა მხოლოდ ყოველისმხედველობას მიაწერს, არამედ ღვთის საიდუმლოთა ცოდნასაც; ეს კი თვით მოციქული პავლეს განმარტებით, იმასაც ნიშნავს, რომ სულიწმიდა არა შექმნილი გონება, არამედ ღმერთია (რომ. 11,34).

ბ) მოციქული სულიწმიდის შესახებ აზრს კიდევ უფრო ნათლად გამოხატავს სიტყვებში, რომელიც სულიწმიდის ყოველისმხედველობაზე მიუთითებს: ვინ-მე უკუე იცის კაცმან კაცისაი, გარნა სულმანვე კაცისამაჲ, რომელი არს მის თანა? ეგრეცა ღმრთისაი არავინ იცის, გარნა სულმანვე ღმრთისამან (1 კორ. 2,11). ეს შედარება - ღვთის სულის დამოკიდებულებისა ღმერთთან და ადამიანის დამოკიდებულებისა მის სულთან - სრულად გამოხატავს იმ აზრს, რომ ღვთის სულს ღმერთთან თვით ბუნებითი კავშირი აქვს.

გ) იგივე მოციქული სულიწმიდას ყველა ადამიანისთვის მადლის მინიჭებელს უწოდებს (1 კორ. 12,4-11): ამას ყოველსა შეეწევს ერთი და იგივე სული და ამრიგად მას ღვთის თვისებას - ყველგანმყოფობას მიაწერს.

3. წმ. წერილი ანიჭებს რა სულიწმიდას ღვთის ძვისებებს, მას კეშმარიტებისა და სიწმიდის წყაროდ მიიჩნევს. თვით მას ეწოდება - სული კეშმარიტებისა (იოან. 15,26). ასევე ისიც, რაც მის მიერ აღიძვრება, სრული კეშმარიტება და სიწმიდეა; მისი წინასწარმეტყველებანი ნამდვილია, სწავლება კი - უცილობელი. იგი ადამიანს სრულყოფილი სიწმინდისაქენ, წმინდა ლოცვისაქენ აღძრავს: რამეთუ რაიმცა იგი ვილოცეთ, ვითარ - იგი ჭერ-არს, არა ვიცით; რამედ თვით იგი სული მეოხ არს ჩუენთვის სულთქუმითა მით უსიტყუელითა (რომ. 8,26). ხოლო ამგვარი მოქმედება კი ერთსა და კეშმარიტს, სიწმიდისა და კეშმარიტების წმ. წყაროს - ღმერთს შეუძლია. იგი, ვინც მოციქულებს განსაკუთრებული მადლით - წინასწარმეტყველებებით, სასწაულებით, ენათა ცოდნით და სხვ. აჩილდობს, რასაკვირველია, ყოველისშემძლედ უნდა იქნეს მიჩნეული. ხოლო ეს უმაღლესი ნებით მადლთა განმყოფელი სულიწმიდაა (1 კორ. 12,4-12).

4. წმ. წერილიდან ასევე ჩანს, რომ სულიწმიდას ღვთიური პატივი უნდა მიეგოს. ასე მაგ. მოციქული პავლე სულიწმიდის სახელით მოვორც მის სახელით (რომ. 9,1). ისევე ამოწმებს.

სულიწმიდის საკუთარი თვისება

გავარკვეთ, რომ ღმერთის საზი პირი - მამა, ძე და სულიწმიდა - ღვთის თვისებებსა და ძალებს კი არ წარმოადგენენ, არამედ ცალკეულ პირებს, რომელთაც ერთიდაიგივე ღვთაებრივი არსი აქვთ.

ახლა კი ვნახოთ სამების პირები ერთმანეთისაგან რომელი დამოუკიდებელი თვისებებით განსხვავდებიან.

რაში მდგომარეობს ღმერთი სულიწმიდის საკუთარი თვისება?

ხოლო რაჟამს მოვიდეს ნუგეშინის-მცემელი იგი, რომელი მე მოვავლინო თქუენდა მამისა ჩემისა მიერ, სული კეშმარტებისაი, რომელი მამისაგან გამოშავალს, მან წამოს ჩემთვის (ინ. 15,26). ასე ეუბნება მაცხოვარი თავის მოწაფეებს ზეცად ამაღლების წინ. ყველა თანახმაა, რომ ამ სიტყვებში მოცემულია სწავლება სულიწმიდის საკუთარი თვისების შესახებ; ასევე ყველა თანახმაა, რომ აქ სიტყვასიტყვითაა ნათქვამი, სულიწმიდის საკუთარი თვისების - მამისაგან გამოშავლობის შესახებ. ეს სიტყვები მთავარი აზრის გარდა (ე. ი. რომ სულიწმიდა დაამოწმებს ძისთვის) შემდეგ ორ აზრსაც შეიცავს: ა) სული კეშმარტებისაი იესო ქრისტეს მიერ იქნება მოვლენილი მოციქულებთან და ბ) სული კეშმარტებისაი მამისაგან გამოდის. სული კეშმარტებისაი გამოდის და სულიწმიდა იგზავნება - სულის მდგომარეობა სრულიად განსხვავებულია: მაგრამ ამას ყველა არ ეთანხმება, არამედ ფიქრობენ, რომ ეს ერთიდაიგივე მდგომარეობა - ანუ სულიწმიდის გამოშავლობაა¹⁷. ამგვარი განმარტების ცდომილება იქიდან ჩანს, რომ ა) თვით ღვთის განსხვავება - რომელი მე მოვავლინო და გამოვალს გვიჩვენებს, რომ აქ სულიწმიდის ერთი და იგივე მდგომარეობა სრულიადაც არაა აღწერილი. გამოვალს - ზმნის ეს ფორმა ძალიან ზუსტად გამოხატავს მარადიულ, უცვლელ მდგომარეობას; მსგავსადვე ამბობს ძე ღვთისა თავის თავზე: პირველ აბრაამის ყოფადმდე მე ვარ (ინ. 8,58). მაგრამ როცა ძე ღვთისა სულიწმიდისათვის ამბობს: მოვავლინო თქუენდა, აქ ზმნის ფორმა გვიჩვენებს, რომ უფალი ღვთის მოვლინებაზე ლაპარაკობს. მაცხოვარი იმავე მოვლინებას არაერთხელ გამოხატავს მომავალი ღვთის, - როცა ამოწმებს მამის შესახებ: სხუაი

17) ჩვენი წყარო ასახელებს კათოლიკური ცრუ დოგმატის დამკველ ლათინ ღვთისმეტყველებსა და იუზუიტ ავტორებს, რომლებიც სულიწმიდის ძისგანაც გამოშავლობის შესახებ წინასწარგანზრახული მოსაზრებით: სასარგებლოდ წმ. წერილის ტექსტებსაც კი ამახინჯებენ (გ. რ.).

ნუგეშინის - მცემელი მოვივლინოს თქუენ (ინ. 14,16), რომელი მოვივლინოს სახელითა ჩემითა მამამან (მუხ. 26) და თავისი თავისათვის: რომელი მე მოვივლინო თქუენდა მამისა ჩემისა მიერ (15,26). ბ) როგორც წესი ჩართული აზრი მისით გაყოფილი აზრებისაგან განსხვავდება; ამ შემთხვევაში კი გვიჩვენებს, რომ სიტყვით: გამოვალს იმავე აზრს არ გამოხატავს, რასაც სიტყვა: მოვივლინო, - და პირიქით. გ) თუკი სიტყვა: მოვივლინო - იმავეს გვიჩვენებს, რასაც სიტყვა გამოვალს, მაშინ ეს განმეორება იქნებოდა - მე მოვივლინო თქუენდა მამისა ჩემისა მიერ, რომელი მამისაგან გამოვალს. განმეორება მით უფრო საკვირველია, რომ წინა სიტყვები ამის გარეშეც უკვე გაძლიერებულია; დ) თუკი სულიწმიდა ძისაგან მოივლინება, მხოლოდ იმიტომ რომ მათი ღვთაებრივი ბუნება ერთი და იგივეა და დაცემული ადამიანის აღდგენაში თათავიანთი რიგით მონაწილეობენ; იმავე მიზეზით წმ. წერილში იკითხება, რომ ძეც მოივლინება სულიწმიდის წიერ (ეს. 61,1; 48,16), მაშინ როცა ძის დაუსაბამო შობა მხოლოდ და მხოლოდ მამას ეკუთვნის და არა სულიწმიდას, და აქედან გამომდინარე ერთი პირის მიერ მეორის მოვლინება სრულიადაც არ გულისხმობს ერთი პირისაგან მეორის გამომავლობას. ე) მაცხოვრის მოყვანილ სიტყვებში, რომ სულიწმიდის გამომავლობა მამისაგან და ძისაგან იყოს გააზრებული, მაშინ იგი სულიწმიდის შესახებ იტყვიდა: რომელი ჩვენგან გამოვალს ან: მამისაგან და ჩემგან გამოვალს. ასე მითუმეტეს იმიტომ უნდა ყოფილიყო, რომ მაცხოვარი ამშვიდებს რა მოწაფეებს სულიწმიდის მოვლენის დაპირებით, ამ მოვლინებას იქვე მიაწერს როგორც თავის თავს, ასევე მამას (ინ. 15,26; 14,26). და რომ იგი სხვა შემთხვევაში ასე გამოთქვამს: მე და მამაი ჩემი ერთი ვართ. ამრიგად, მაცხოვრის სიტყვებით სულიწმიდა მამისაგან გამოდის, მაგრამ იგზავნება მამისა და ძის მიერ; პირველი სულიწმიდის საკუთარი, უცვლელი თვისებაა, უკანასკნელი კი - შემოქმედებითი მდგომარეობის მსგავსი, შემთხვევითი მდგომარეობაა.

მაცხოვარი სულიწმიდის შესახებ ამბობს: მან მე მადიდოს, რამეთუ ჩემგან მიიღოს და გითხრას თქუენ. ყოველი, რაოდენი აქუს მამასა, ჩემი არს; და ამისთვის გარკუ თქუენ, რამეთუ ჩემგან მიიღოს და გითხრას თქუენ (ინ. 16,14-15). აქ ზოგიერთები სიტყვაში ჩემგან ძის საკუთარ ყოფიერებას გულისხმობენ. და სიტყვებში: ყოველი, რაოდენი აქუს მამაი, ჩემი არს, იმ აზრს ხედავენ. რომ ყოველივე, რაც მამას ეკუთვნის, ეკუთვნის ძესაც; და იმიტომ აკეთებენ ასეთ დასკვნას, რომ სულიწმიდა მამისაგან და ძისგან გამოდის. მაგრამ 1) სიტყვები ჩემგან მიიღოს - აქ არავითარ შემთხვევაში არ ნიშნავს, რომ პირიდან

(პიპოსტასიდან) გამოდის. მან საკუთარ პირზე იმ აზრით კი არ თქვა, როგორც მამისათვის გამოთქვა: რომელი მამისაგან გამოვალს¹⁸. მაცხოვარს, სულიწმიდის მარადიულ გამოშვებობაზე მითითებისას, არ შეეძლო ეთქვა: მიიღებს; რადგან მაშინ ეს იქნებოდა მითითება იმაზე, რომ სულიწმიდა მანამდე არ გამოდიოდა, არ არსებობდა; ხოლო იმისი დაშვება, რომ ზმნით: მიიღოს ახლანდელი მდგომარეობაა გამოხატული, არ შეიძლება, რადგან როგორც ზმნის ფორმის პირდაპირი მნიშვნელობა, ისე მისი კავშირი სხვა ზმნებთან: შადიღოს, გითხრას ამის საშუალებას არ იძლევა. 2) ყოველი, რაოდენი აქუს მამასა, ჩემი არს: ეს სიტყვებიც არ შეიცავს იმ აზრს, რომლის დანახვაც მასში უნდათ, რადგან ა) წმ. წერილში არცთუ იშვიათად სიტყვა ყოველი გამოხატავს ყოველივე იმას, რაც ცნობილი (აღნიშნული) საგნების რიგში იგულისხმება; ბ) წმ. წერილის სწავლებით. მამა ღმერთს აქვს საკუთარი თვისება, რომელიც ძეს არ გააჩნია, და ამიტომ ყოველივე რაც მამას აქვს, ძეს არ ეკუთვნის: ხოლო თუკი ყოველივე გააჩნია, მაშინ ეს საკუთარ თვისებებზე არ ერყევა; გ) აზრის დაკავშირებით ჩანს, რომ იესო ქრისტე ადამიანთა ხსნის საქმეზე ლაპარაკობს; ასევე ამ მუხლის აზრობრივი კავშირი მსგავს ადგილთან (1 ინ. 5,9) გვიჩვენებს, რომ საქმეები, რომელსაც ძე მამის მსგავსად იქმს, სულიწმიდის მარადიულ გამოშვებობას არ გულისხმობს. დ) ამრიგად მაცხოვრის სიტყვების აზრი შემდეგია: "ყველივე რაც მამას აქვს (ადამიანთა ხსნის საქმეებთან მიმართებაში), ჩემია".

წმ. წერილში სულიწმიდა ზოგჯერ ქრისტეს, ძის სულად იწოდება: მაგრამ არა იმიტომ, რომ სულიწმიდა ქრისტესგან გამოდის, არამედ იმიტომ, რომ ადამიანთათვის სულიწმიდის ნიჭთა მოპოვება ქრისტეს სისხლის საფასურად გახდა შესაძლებელი, და კიდევ იმიტომ, რომ სულიწმიდა თავისი ბუნებით ქრისტეს სულის იგივეობრივია (ფილ. 1.19. გალატ. 4,6).

18) რადგან ქართულ ტექსტში მკითხო განსხვავება არ ჩანს, ამიტომ ურადლება ბერძნული დედნის წინდებულების განსხვავებაზე გავამახვილოთ და რუსულ რედაქციას შევედაროთ, სადაც "въ тѣмъ же" შესატყვისია от Моего და არა от Моея და "нара въ патрѣхъ"-ისა от Отца. ქართულში კი ამ ადგილას ნახპარია სიტყვები: "ჩემგან" და "მამისაგან" (გ.რ.).

ძე ლმერთისა და მამა ლმერთის საკუთარი თვისება

წმ. წერილის მიხედვით, ძე ლმერთის განმასხვავებელ ნიშნად უნდა მივიღოთ ის, რომ იგი არც მშობელია და არც გამომავლინებული ლეთაებრივი პირისა, არამედ მამა ლმერთისაგან იშვება. ძე ლმერთის მამა ლმერთთან დამოკიდებულებაზე თვით ძის სახელდებაც ნათლად მიუთითებს. თუკი მამა ლმერთისათვის ითქმება, რომ მისი ძე არის ძე ლეთაებრიობით, ეს სხვაგვარად არ აიხსნება, თუ ძეება, შობილება, ძე ლმერთის მამასთან დამოკიდებულების განმასხვავებელ ნიშნად არ მივიღეთ; სხვაგვარად თუნდაც ეს სიტყვები: შობა, ძეება, ლმერთთან ადამიანური გაგებით იყოს დაკავშირებული. ა) ისინი აქ მაინც მხოლოდ ზებუნებრივის გულისხმისყოფას გვაძიებენ; ბ) შობის საერთო გაგებას არსის ზიარყოფა ემსახურება, მაგრამ ადამიანური შობისას ერთმანეთს ერთი და იგივე სახის არსება ეზიარება. ხოლო ძის ლეთაებრივ შობაში ერთი და იგივე არსის რიცხოვრივ ზიარყოფას ვგულისხმობთ. ამრიგად აქ საჭიროა მხოლოდ ის შევიტყოთ: ძე ლმერთზე, ძის მამასა და მამის სიტყვაზე ლაპარაკისას წმიდა წერილი გულისხმობს თუ არა ძეებას ლეთაებრიობით, თუ მამის ძესთან მხოლოდ ზნეობრივი დამოკიდებულებაა გამოხატული ისე, როგორც ადამიანების ღვთის ძეებად წოდების დროს?

თუკი პირველი იგულისხმება: მაშინ მამის მიერ ძის შობა ძე ლმერთის მამასთან ბუნებითი დამოკიდებულების გამოხატვას ემსახურება, ან რაც იგივეა, ძის საკუთარ თვისებას წარმოადგენს.

რა ჩანს წმიდა წერილიდან? ის, რომ ძე ლმერთი - სიტყვა, წმ. წერილის სწავლებით, ქვეშარიტი ლმერთია, რაშიც ჩვენ ზემოთ მსჯელობისასაც დაერწმუნდით; აქ კი გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად გავარკვიოთ: იქ, სადაც ლაპარაკია ძე ლმერთზე, ნამდვილად იგულისხმება თუ არა მისი ლეთაებრიობით შობა მამისაგან?

ა) სიტყვა - ძე ლმერთი წმ. წერილში იწოდება, როგორც მხოლოდშობილი ძე ღვთისა, თვისი ძე ღვთისა (ინ. 1,14; 3,16 რომ. 8,32). ხოლო ეს სახელდებანი თავისთავად გვიჩვენებენ, რომ ძე ღვთისა შობილია მამა ლმერთისაგან და არა მხოლოდ შეთვისებულია მის მიერ. ჩადგან 1) მხოლოდშობილი საკუთრივ იმას აღნიშნავს, რომ მხოლოდ მამისაგან ერთი იგი იშვა. იგივე მნიშვნელობა აქვს სიტყვა მხოლოდშობილს წმ. წერილის ენაზეც (ბერძ. "მონოგენეს"). 2) მოციქულთან თვისი ძე ღვთისა ღვთის მიერ გახდილებული ღვთის ძეებისაგან განსხვავებულია (რომ. 8,14-15), ისევე როგორც ლმერთის

მამად თვისად წოდება საკუთარი თავის ღვთის სწორად მიჩნევას ნიშნავს (იოანე 5,18).

ბ) იოანე ღვთისმეტყველი, უწოდებს რა სიტყვას მამის მხოლოდშობილ ძეს, იმავე სიტყვისათვის ამბობს: ყოველივე მის მიერ შეიქმნა (ინ. 1,3). იგი როგორც მარადიული, როგორც შემოქმედი და არა როგორც ქმნილება არ შეიძლება ღვთაებრიობასთან ისეთ დამოკიდებულებაში იყოს, რამ მამას მხოლოდ არასაკუთარი აზრით ეკუთვნოდეს: პირიქით, თავისი თვისებებით იგი ძე ღვთისაა, მამა ღმერთისაგან საუკუნითგან შობილი.

გ) ძე ღმერთს პირშოი ყოველთა დაბადებულთაი ეწოდება (კოლ. 1,15). ამ სიტყვებით იგი ქმნილებათა რიგიდან გამოირიცხება და საუკუნითგან შობილად წარმოგვიდგება.

და ბოლოს დ) თვით ძე ღვთისა თავის თავზე ამბობს, რომ ცხოვრება მამისაგან მიიღო, მაგრამ ცხოვრება - თვითმყოფი (ინ 5,26); აქედან გამომდინარე როგორც ძე იგი შეუქმნელი და მხოლოდ შობილია.

ამრიგად, შობილება ძე ღმერთის განმასხვავებელი თვისებაა.

მამა ღმერთის სახელი, როცა მისით გამოიხატება არა ღმერთის დამოკიდებულება ქმნილებასთან, არამედ მამა ღმერთისა ღვთიურ პირებთან - ძესა და სულიწმიდასთან, წმ. წერილში არსად არაა ნათქვამი, რომ მამა იშვებოდეს ან გამოდიოდეს ვინმესაგან; არამედ პირიქით, ნათლადაა გაჩნობა, რომ მამას ცხოვრება თავისთავად (თავით თვისით) აქვს (იოანე 5,26). ამიტომ მამა ღმერთის საკუთარ თვისებას სამართლიანად წარმოადგენს ის, რომ იგი არც არავისაგან იშვება და არც არავისაგან გამოდის. წმ. წერილში გარკვევითაა ნათქვამი, რომ მამა ღმერთი არის მამა მხოლოდშობილი ძისა და რომ მისგან სულიწმიდა გამოდის (ინ. 15,26). ამიტომ მამის განმასხვავებლად ისიც უნდა მივიჩნიოთ, რომ იგი შობს ძეს და გამოაქვს სულიწმიდას.

ღვთაებრივ პირთა ერთარსობა

რადგან მამა, ძე და სულიწმიდა ცალკეული პირებია, მათ შორის განსხვავება თვით მათი არსის განსხვავებაზეც ხომ არ ვრცელდება? თუ არიან რა ისინი, ღვთაებრივი პირები, არსით ერთს და არა სამ ღმერთს წარმოადგენენ?

ცნობილია, რომ ძველ ალექსანდრიაში ხშირად ნახსენები ერთი ღმერთის სარწმუნოება (გამს. 20,1-3 მეორ. სჯ. 4,19-39). ცნობილია აგრეთვე, რომ ძე. და ახ. ალექსანდრიაში სწავლებათა შორის არ არის და არც შეიძლება იყოს რამე წინააღმდეგობა. თუკი ახ. ალექსანდრიაში სწავლებაში სამი ლეთაებრივი პირი მკაფიოდაა განსხვავებული, უეჭველად უნდა მივჩლიოთ, რომ პირთა ეს სამებობა ღმერთის არსის ერთობას არ არღვევს; მიუხედავად, რომ ახ. ალექსანდრიაშიც ერთი ღმერთის სარწმუნოება პირდაპირ დასტურდება (მარკ. 12,29. ინ. 17,3. საქ. 14,15-18).

ახ. ალექსანდრიაში პირდაპირაა მოცემული სწავლება ძე ღმერთისა და მამა ღმერთის ერთარსობის შესახებაც. თვით ძე ღმერთისა ამბობს: მე და მამაი ჩემი ერთ ვართ (ინ. 10,30). ამ სიტყვებში, როგორც კონტექსტი გვიჩვენებს, ლაპარაკია არა ძისა და მამის ნების ერთობაზე, არამედ ბუნების (არსობრივ) ერთობაზე. ისინი იმ აზრის დასაბუთებან-ემსახურებიან, რომ ძეს მის ცხოვარს ვერაფერს მისტაცებს, ანუ რაც იგივეა, ძისა და მამის ყოველადღიერების თანასწორობას წარმოაჩენენ; განა ამ სიტყვებს შეუძლიათ ძის ძლიერების დამტკიცება, თუკი ისინი ძის მამასთან მხოლოდ ზნეობრივ იგივეობას გვიჩვენებენ? არა. იუდეველებმა ამ სიტყვებში გაიგეს, რომ იესო თავის თავს ღმერთის სწორად წარმოაჩენდა. კეშმარიტების მასწავლებელმა მისი სიტყვების ასეთი ახსნა არ უარყო, პირიქით დაამოწმა კიდევ მისი სიმართლე (მუხ. 32-33).

იესო ქრისტე თავის თავზე ამბობს: რომელმან მიხილა მე, იხილა მამაი ჩემი, რამეთუ მე მამისა თანა ვარ, და მამაი ჩემ თანა არს (ინ. 14,9-10). მეორე წინააღმდეგობაში მხოლოდ ძალდატანებით შეიძლება შეეიტანოთ აზრი ძისა და მამის მხოლოდ ზნეობრივი ერთობის შესახებ. ხოლო პირველში გამოხატული აზრი შეიძლებოდა მაცხოვარს ნებისმიერი წინასწარმეტყველისათვის მიეკუთვნებინა, თუკი ძეში მამის სრული არსის ანარეკლს არ იგულისხმებდა.

დასასრულ, ძისა და მამის ერთარსობის შესახებ ნათლად ლაპარაკობს მოციქული იოვანე: პირველითგან იყო სიტყუაი და სიტყუაი იგი იყო ღმერთისა თანა, და ღმერთი იყო სიტყუაი იგი (ინ. 1,1).

სულიწმიდისა და კეშმარიტი ღმერთის ერთარსობა კი ნათლად არის გამოხატული მოციქული პავლეს სიტყვებში, როცა იგი სულიწმიდის ღმერთთან დამოკიდებულებას ისევე წარმოგვიდგენს, როგორც ადამიანის სულს ადამიანში.

ღმერთი - სამყაროს შემოქმედი

დასაბამად კმნა ღმერთთან ცაი და ქუეყანაი (შესაქ. 1,1). ლეთიეშთაგონებული მწერლები, მიყვებიან რა მოსეს მიერ ქვეყნიერების შექმნის აღწერას, ნათლად გვიჩვენებენ, რომ ცა და ქვეყანა ღმერთის გარდა ყოველივე არსებულს მოიცავს. მოციქულები გეასწავლიან, რომ ღმერთმა შექმნა ცა და ქვეყანა და ყოველი, რაი არს მათ შინა (საქმ. 14,15). ყოველივე ცასა და ქვეყანაზე, ხილული და უხილავი, მათ შორის უმაღლესი სულებიც (კოლ. 1,16), მის გარეშე არაფერი არ შექმნილა, რაც კი დროში შემთხვევით არსებობს (ინ. 1,3; ეფ. 3,9). ამავე დროს ახ. აღთქმა სიტყვა ქვეყანაში (ბერძნ. "კოსმოს") არა მხოლოდ სასრული საგნების ერთობლიობას, არამედ სამყაროს მოწესრიგებულობასა და მშვენიერებასაც გულისხმობს, და არაერთარ შემთხვევაში არ შეიცავს აზრს თვითმყოფალი არსების შესახებ. ღმერთმა სიყვარულის მარადიული კეთილგანზრახვით ყოფიერება მიანიჭა იმას, რაც არ არსებობდა. თავისი სახიერებით დაუსაბამოდ განსაზღვრა არარსებულისათვის სიკოცხლის მინიჭება და განსაზღვრულ მომენტში სამყაროს ყოფიერება მისცა. წმ. თეოდორიტეს სიტყვით: "ღმერთი არაფერს არ საჭიროებს, მაგრამ მისი უსაზღვრო სახიერებით კეთილინება არარსებულისათვის ყოფიერება მიემდღღებინა".

წმ. წერილის თანახმად სამყარო ღვთის თავისუფალი ნებით შეიქმნა და არა ღმერთში აღსრულებული რაიმე გარდაუვალი პროცესიდან გამომდინარე მიზეზის შედეგად. თავისუფალი ნება კი, ისევე როგორც სამყაროს შექმნის საქმე, ღვთის სამივე პირზე ვრცელდება.

სამყაროს შექმნა ადამიანის გონებისათვის საიდუმლოა, ამიტომ თვით შესაქმნის სახის სრული წვდომა შეუძლებელია. მაგრამ გამოცხადება, ჩვენი შემეცნების შესაძლებლობის შესაბამისად, სამყაროს მოწყობის თანამიმდევრობას გადმოგვცემს. მოსე წინასწარმეტყველის მონათხრობი კეშმარიტი ისტორიაა; სადაც ეწეს დღეში სამყაროს შექმნისა და მეშვიდე დღეს ღვთის განსვენების აღწერა, არა მხოლოდ მოსეს, არამედ მთელი საღვთო გამოცხადების გამოხატულებაა. ეკლესიის მამების სწავლებით მოსეს მონათხრობში თავდაპირველად იმ ნივთიერების შექმნაზეა ლაპარაკი, რომელიც ღმერთმა არარაობიდან შექმნა, ხოლო შემდეგ ამ მასალის სახეცვლილებით შექმნილ სამყაროზე.

ყოველდასახიერმა და ყოველდღიერმა უფაქმა თავისი სიყვარული არა მხოლოდ სამყაროს შექმნით გამოავლინა, არამედ იმითაც, რომ

მისგან შექმნილ სამყაროს თავისი ძალით განაგებს და ინარჩუნებს. გამოცხადების სწავლებით ღეთის ამ მოქმედებას ღეთის განგებულება ეწოდება. სასწაულები და წინასწარმეტყველებანი, რომელიც მუდამ თან სდევდა გამოცხადებას, ღეთის განგებულების ხელშესახებ დასაბუთებას ემსახურებიან. სამყაროს განგებულება, ღეთის არსის ერთობის გამო, ეკუთვნის მამას და ძეს და სულიწმინდას. როგორც ავლნიშნეთ, ღეთის განგებულება ორი მთავარი მოქმედებით გამოიხატება - სამყაროს შენარჩუნებით (დაცვით) და სამყაროს განგებით (მართვით). სამყაროს შენარჩუნება ღეთის ნების ის მოქმედებაა, რომლითაც სამყარო ღეთისგან მიღებულ ყოფიერებას არ კარგავს და არსებობას და მოქმედებას აგრძელებს. ბრძენი ბასილის თქმით: "ყოველი შექმნილი ბუნება, ხილულიც და გონებით წარმოსადგენიც, მხარდაკერისათვის ღეთის მზრუნველობას საჭიროებს". გამოცხადება "ნათლად და გადაკრით გვეუბნება, რომ ყოველი ქმნილების ყოფიერება ღეთის ძალითაა დაცული. ღეთის ძალის შემწეობის გარეშე ყველაფერი არაარად გარდაიქცეოდა. სამყაროს განგება კი ღეთის ნების ის მოქმედებაა, რომლითაც ქმნილებათა მოქმედების ძალა მათთვის განკუთვნილი მიზნისაკენ წარიმართება. რაც შეეხება მიზანს, იგი ზნობრივი არსებებისათვის ღეთის მსგავსებისაკენ მისწრაფებაში მდგომარეობს. ზოლო ცხოველთა და მცენარეთა სამყარო - სიცოცხლითა და ყოფიერებით ტკბობისთვისაა მოწოდებული. თუკი ღმერთმა სამყაროს შექმნისას მას გარკვეული მიზანიც დაუდგინა, მაშინ, რასაკვირველია, მას ახლაც მხედველობაში აქვს ეს მიზანი, და სურს, რომ იგი მიღწეულ იქნას. სამყაროს მიყვანა ამ მიზნამდე მას, როგორც ყოვლისშემძლეს, შეუძლია. ზოლო როგორც სახიერი, მის მიერ შექმნილი ქმნილებების სიკეთისათვის ყველაფერს აკეთებს. მაგრამ ზნობრივი ქმნილებების თავისუფლებაში არ ერევა, არამედ კეთილ საქმეში მხოლოდ ეხმარება მას. განმგებელი ბოროტებასაც უშვებს, რადგან ბოროტების შესაძლებლობა ქმნილების თავისუფლებისაგან განუყოფელია. ბოროტება თავისუფლების ბოროტად გამოყენების შედეგს წარმოადგენს; იგი სიკეთის უარყოფა და ღმერთთან დაპირისპირებაა. განმგებელი ყველა ღონეს ხმარობს, რომ თავისუფლება ცოდვისაგან შეაკავოს და ამისათვის ცოდვის ჩადენას კანონით კრძალავს, აცხრობს სასჯელებით და ბოროტების შედეგებს ნელებს. ღეთის განგებით ფიზიკური ბოროტება ზნობრივი არსებებისათვის წამალია, ამითი იგი ცოდვილს სინანულისაკენ მიუწოდებს, წმენდს ცოდვებს და სათნოებით უფრო სრულყოფილს ხდის.

ღმერთი-შემოქმედი და განმგებელი ანგელოზებისა

სახელდება ანგელოზი (ბერძნ. „ანგელოს“) საკუთრივ მაცნეს, მოამბეს ნიშნავს, მაგრამ ამ სახელით იწოდებიან ღმერთის განსაკუთრებული ქმნილებები, უსხეულო არსებები, რომელთაც გონება და ნება აქვთ მინიჭებული.

ძველი და ახალი აღთქმის გამოცხადება სულების შესახებ გარკვევით გვასწავლის, რომ ისინი ნამდვილსა და პიროვნულ არსებებს წარმოადგენენ. წმინდა სულების ანუ ანგელოზების სამყარო, ისევე როგორც ყველაფერი, შექმნილია ღმერთის მიერ. მიუხედავად იმისა, რომ სარწმუნოებისათვის აუცილებლად არ მიიჩნევა მათი შექმნის ზუსტი დროის დადგენა, ეკლესიის მამათა სწავლებითა და იობის წიგნის (38,7) გათვალისწინებით, ანგელოზები ქვეყნის დაფუძნებისას უკვე უგალობდნენ უფალს, ანუ ანგელოზების შექმნა ნივთიერი სამყაროს შექმნას წინ უსწრებდა.

გამოცხადება ანგელოზების ბუნების შესახებ საერთოდ გვასწავლის, რომ იგი ყველა სულში წმინდა და ღმერთის ქმნილებათაგან უსრულყოფილესი იყო. ისინი სულიერი არსებები არიან. მაცხოვარი უწოდებს მათ სულებს, ამბობს, რომ სულს ხორცი და ძვალი არა აქვს, ისეთი ხორციც კი, როგორიც ჰქონდა თვით მას აღდგომის შემდეგ (ლკ. 24,39). მიუხედავად იმისა, რომ მას დახშულ კ.რშიაც შეეძლო მოწაფეებთან შესვლა (ინ. 20,19), წმ. წერილის სწავლებით, ანგელოზებს არავითარი ხორციელი მოთხოვნილებები არა აქვთ, არცა იქორწინებოდიან, არც განაჰქორწინებდნენ (მთ. 22,30), ისევე როგორც სიკვდილს არ ექვემდებარებიან (ლკ. 20,35-36). წმ. წერილში ლაპარაკია ანგელოზთა ენის შესახებ, რომლითაც ისინი უფლის საყდარს გარშემოხვეულნი აღიღებენ ღმერთს, მაგრამ ისევე როგორც ღმერთის საყდარი არ მოიაზრება საგნობრივად, ასევე ანგელოზთა ენაც გრძნობიერი აზრით არ გაიგება; ეს ანგელოზთა აზრებისა და გრძნობების სახეობრივი წარმოდგენაა. ანგელოზთა სხვადასხვაგვარი მცეება ერთის მხრივ გვიჩვენებს, რომ ანგელოზები, მათი შემოსაზღვრულობის გამო, ყველგან არ იმყოფებიან და არ მოქმედებენ. თუმცა კი საგნობრივი სამყაროს სივრცით არ არიან შემოსაზღვრულნი, - მეორე მხრივ მათი ჩვენება ამტკიცებს, რომ ნივთიერი სახეები, რითაც ანგელოზები იხილვებიან, არსებითად მათ არ ეკუთვნიან. ისინი ამა თუ იმ სახეს ადამიანისათვის ღებულობენ, ისევე როგორც თვით ღმერთი ცხადდებოდა ხილულად, მაგრამ ის შემთხვევითობა იყო და არა მუდმივი ყოფიერება.

გამოცხადება უსხეულო სულების ძალებს იმდენად სრულყოფილად წარმოგვიდგენს, რომ ასეთი სრულყოფილი ძალები თვით პირველქმნილ ადამიანშიც კი არ ყოფილა. წმ. მეფსალმუნე გალობს, რომ ადამიანი ღვთის ხელიდან ანგელოზებთან შედარებით მცირედ დაკლებული გამოვიდა (8,5); კერძოდ, წმ. წერილი ანგელოზებს ა) იმდენად სრულყოფილი სიბრძნით წარმოგვიდგენს, რომ მათი ხედვა არაჩვეულებრივი მეცნიერების მომკველია, ისევე როგორც რჩეულ კაცთათვისაა უწყებული (2 მეფ. 14,20), და მათთვის ბევრი ისეთი რამის ცოდნაა მინდობილი, რაც ადამიანმა არ იცის (მარკ. 13,32). თუმცა კი მათი ცოდნა არ ვრცელდება არც გულის საიდუმლოებასა (3 მეფ. 8,39) და არც შემთხვევით მომავალზე (ეს. 44,7). მათი გონი კეშმარიტების შემეცნებამ უნდა სრულყოს (ეფ. 2,10; 1 პეტ. 1,12).

ბ) მათი ნება წმინდაა (მარკ. 8,38) და შეუძლია უმეტეს სიწმინდეს მიღწიოს, ვიდრე პირველქმნილი ადამიანის ნების შესაძლებლობაში მდგომარეობდა. ეს დაცემის იმ უფესკრულიდან ჩანს. რომელშიც ზოგიერთი დაცემული სული აღმოჩნდა. ამავე დროს ანგელოზების ნების სრულყოფა ყოველსრულყოფილის სიწმინდეს ვერ წვდება (იობ. 4,18).

გ) გამოცხადება ანგელოზების ძლიერებას. მათ მიერ სხვადასხვა დროს აღსრულებული ნამოქმედარით გვიჩვენებს. მაგ., ერთ ღამეში ანგელოზმა ასურთა ბანაქის 185 ათასი მეომარი გაანადგურა (4 მეფ. 19,35), სხვა შემთხვევაში კი, ეგვიპტის ყველა პირშო მოსპო (გამს. 12,23).

არსებობს აზრი ანგელოზების ეთერული სხეულის შესახებ. მაგრამ ეს მხოლოდ კერძო მოსაზრებაა. მაგრამ როცა ვაიმბობთ, რომ ანგელოზი უსხეულო არსებაა, როგორც წმ. იოანე დამასკელი გვასწავლის, გასათვალისწინებელია, რომ "ანგელოზს უსხეულო მხოლოდ ჩვესთან შედარებით ეწოდება, რადგანაც ერთადერთ შეუდარებელ ღმერთთან შედარებით ყოველივე უხეშია და ნივთიერი; მხოლოდ ღმერთია არსებული, უნივთო და უსხეულო".

გამოცხადება გვიჩვენებს, რომ ღვთის უსხეულო გონიერი ქმნილებების რიცხვი ძალზე დიდია. წმ. წერილი ანგელოზთა შორის ხარისხებსაც განასხვავებს, იმის შესაბამისად, თუ მათი ღვთიეკმნილი ბუნება რამდენად სრულყოფილია. არეოპაგიტული მოძღვრების შესაბამის ღ ზეციური სულები სამ იერარქიად ნაწილდება, რომელთაგან თითოეული სამ დასად იყოფა:

უმალღესი იერარქია:

სერაფიმები, ქერუბიმები, საყდარნი.

საშუალო იერარქია:

უფლებანი, ძალნი, ხელმწიფებანი.

უმდაბლესი იერარქია:

მთავრობანი, მთავარანგელოზნი, ანგელოზნი.

ანგელოზები, როგორც შექმნილი არსებები, ყველანი უეჭველად ღვთის განგების მეთვალყურეობის ქვეშ იმყოფებიან. მიუხედავად იმისა, რომ გამოცხადება ანგელოზებს თავისუფად და თავისთავად ღვთის ერთგულ სულებად წარმოგვიდგენს, ამავე დროს გვიჩვენებს, რომ ანგელოზები თავისუფლების ძალით შეიძლება ერთნაირ ზნეობრივ მდგომარეობაში არ იყვნენ; ასევე ერთნაირი არ უნდა იყოს მათ მიმართ განმგებლის დამოკიდებულება. ამრიგად, ჩვენ გვაინტერესებს ლაპარაკობს თუ არა გამოცხადება ზოგიერთი სულის დაცემის შესახებ.

მოციქული იუდა გვასწავლის (1,6), რომ ზოგიერთი სული დაეცა და ამავე დროს ანგელოზების მდგომარეობის შეცვლა თვით მათზე, მათ თავისუფლებაზე იყო დამოკიდებული. გამოცხადების სწავლებით განმგებლის დამოკიდებულება ანგელოზებისადმი შემდეგნაირად წარმოგვიდგება: ა) ქვეყნის მთავარი მიზნის განსახორციელებლად განმგებელმა ყველა ანგელოზს განსაკუთრებული მსახურების სახე და ადგილი განუწესა. მაგრამ რა მსახურებაა ეს, გამოცხადება არ განსაზღვრავს; ბ) განმგებელმა, ანგელოზების საკუთარი თავისუფლების შედეგად, ზოგიერთი ნათგანის დაცემა დაუშვა. მათი დაცემის მიზეზი კი ამპარტავენება იყო. თუმცა სხვადასხვა მოსაზრება არსებობს¹⁹, მაგრამ ეკლესიის მამათა სწავლებით, ამპარტავენება არის ის მთავარი ცოდვა, რომლითაც სულები დაიღუპნენ და რამაც ისინი ბოროტ სულებად, ანუ ეშმაკებად აქცია.

ღვთის სიტყვის მოწმობით კეთილი ანგელოზები განუწყვეტლივ ქვრეტენ ღმერთს და მისი ბრძნული საქმეებით განისწავლებიან, აღიღებენ და აქებენ მას, მისი ხმა ყველას ესმის და მის ნებას აღასრულებენ. ასეთი გამოთქმა, რომ კეთილი ანგელოზები განუწყვეტლივ ხელავენ ღვთის პირს - ნაშნავს, რომ ღვთისადმი მათ

19) ზოგიერთნი შესაქმის 6,2 მუხლის არასწორი გაგებით, ღვთის ძეებისა და აღაშიანთა სულების კავშირის გამო, სულების ბოროტად ღვთისადმი მიუთითებენ. ეს მტდარი მოსაზრება, რომელსაც წმ. იოანე ოქროპირმა არაყი უწოდა, ქრისტიანულ ეკლესიაში იუდეურიდან (იოს. ფლაბიოსი) გადმოვიდა. სინამდვილეში კი (EIIA, ტ. 1, გვ.704) აღნიშნულ მუხლში ღვთის ძეები არა ანგელოზები, არამედ ადამის ძის, კეთილმსახური სეთის შთამომავლები არიან (გ. რუხაძე).

სიყვარულს ვერანაირი ქმნილება ვერ ანელებს და მათი ნეტარება უცვლელია. გამოცხადება განსაკუთრებულად წარმოგვიდგენს იმ კეთილ ასველონებს, რომლებიც ადამიანთა ხსნის საქმეში განმგებლის ჩრევის აღმსრულებლებად და თანაშემწეებად არიან დადგენილნი. ამას გარდა, საიერმა უფალმა თითოეული მორწმუნისათვის განსაკუთრებული მფარველი ანგელოზი დაადგინა. მორწმუნე საზოგადოების ყველაზე პატარა წევრსაც კი ჰყავს თავისი ანგელოზი, რომელიც ყოველთვის მზადაა ქრისტეს ყრმის შემაწუხებლის წინააღმდეგ ღვთის წინაშე იშუამდგომლოს. მორწმუნე საზოგადოებას კი ყოველი ქრისტიანი ნათლობით უერთდება, რათა მარადიული სასუფეველი დაიმკვიდროს, მაგრამ რაკი ადამიანის ძალები სუსტია, ამიტომაც უფალმა თითოეული მორწმუნისათვის მათი ცხოვნების გზის მფარველობისათვის, მფარველი ანგელოზი დაადგინა, ხოლო ადამიანთან ანგელოზის სიახლოვე თვით პიროვნებაზეა დამოკიდებული იმის მიხედვით, თუ თვითონ მას რამდენად სურს სასუფეველის დამკვიდრება.

სწავლება ბოროტი ანგელოზების შესახებ,

გამოცხადება სულების დაცემას ისეთივე სიძლიერით გამოხატავს, როგორი ძალაც მათ შემოქმედისაგან მიიღეს. მოც. პაულე წერს: შემოსეთ ყოვლად საჭურველი იგი ღმრთისა, რათა შეუძლოთ თქვენ წინა-დადგომად მანქანებათა მათ ეშმაკისათა, რამეთუ არა არს ბრძოლა ჩუენი სისხლთა მიმართ და ხორცთა, არამედ მთავრობათა მიმართ და ხელმწიფებათა, სოფლის მპყრობელთა მიმართ ბნელისა ამის საწუთროსათა, სულთა მიმართ უკეთურებისათა, რომელნი არიან ცასა ქუეშე (ეფ. 6, 11-12). აქ ა) თვით სისხლისა და ხორცის დაპირისპირება მთავრობათა, უკეთურთა მიმართ, ისე როგორც გამოთქმა, რომელნი არიან ცასა ქუეშე, ნათლად გვიჩვენებს, რომ ლაპარაკია არა ადამიანებთან, არამედ უფრო ძლიერ არსებებთან ბრძოლაზე. სახელდება სულთა კი პირდაპირ მიუთითებს, რომ ეს საკუთრივ სულებია; ბ) ეს სულები შორსმკვრეტი გონებით არიან წარმოდგენილნი, რომელთაც თავიანთი მიზნისათვის (მანქანებისათვის) სხვადასხვა ხერხის მოფიქრება შეუძლიათ; გ) მათ ისეთი ძლიერება მიეწერებათ, რომ სოფლის მპყრობელად და მთავრებად იწოდებიან. მათთან საბრძოლველად ქრისტიანს განსაკუთრებული სიმამაცე სჭირდება. დ) გამოთქმა ცასა ქუეშე საკმაოდ მკაფიოდ გამოხატავს, რომ დაცემული სულების სამოქმედო ადგილი ცისქვეშეთით

განისაზღვება. სხვაგვარად მას მოციქული ჰაერს უწოდებს (იქვე 2,2). ამრიგად, სადაც კი ჰაერია, ბოროტ სულებს ყველგან შეუძლიათ მოქმედება, რაც ადამიანებს. როგორც დედ ზიწის ბინადართ. საშიშროებას უქმნის.

წმ. წერილის სხვადასხვა ადგილას წერია, რომ მათ იციან ღმერთი (იაკ. 2,19), იციან სანამ გაგრძელდება მათი მთავრობა (გამც. 12,12), მათ საკუთარი სიბრძნე (იაკ. 3,15) და მზაკერობა (2 კორ. 2,11 11,3) აქვთ; გარს უელიან სამყაროს და ადამიანის ზნეობრივი ყოფიერების ყველა მხარეს აკვირდებიან და სწავლობენ. თუმცა როგორც იობის ისტორიიდან ჩანს, ზოგჯერ მომავალი ქმედების განსაზღვრაში სცდებიან (იობ. 1,6-10).

იმის თანახმად, რასაც მოც. პაულე ეფესელებს ეუბნება, და წმ. წერილის სხვა ადგილებითაც, ეშმაკს საკუთარი ნება მიეწერება (2 ტომ. 2,26). ამავე დროს ეს ნება იმდენად ძლიერია, რომ მისი ქმედების შეზღუდვისათვის საკირო იყო თვით მაცხოვრის გამოცხადება დედამიწაზე (ლკ. 11,22-23; მთ. 12,29) და ოდესმე მისი მოქმედებით თუმცა ცრუ, მაგრამ მაინც სასწაულები აღესრულება (2 თეს. 2,9).

ბოროტმა სულებმა ხარისხები დაცემის შემდეგაც შეინარჩუნეს. გამოცხადება დაცემული სულებიდან ერთ-ერთს მთავრად წარმოგიდგენს და მას სატანას, ეშმაკს (მტერს, მოწინააღმდეგეს) უწოდებს. სხვებს კი - მის ანგელოზებს (მთ. 24,42 იქმ. 1,6); სხვაგვარად მთავარ სულის ბელზებულს²⁰, ეშმაკთა მთავარს, ბელიარს უწოდებს (გამოც. 12,7-9; მთ. 12,24; 2 კორ. 6-15). მოც. პაულე სიბნელის მთავრობათა და ხელმწიფებათა წესახებ, როგორც ძალითა და უფლებით განსხვავებულ არსებებზე, ისე ლაპარაკობს (ეფ. 6,12; კოლ. 2,15). მაცხოვარი ბოროტ სულებში ისეთებსაც გამოარჩევს, რომლებიც მხოლოდ მარხვითა და ლოცვით განიდევნიებიან, თვით მოციქულებსაც კი არ. შეეძლოთ მათგან განთავისუფლება ლოცვისა და მარხვის გარეშე (მთ. 17,21). აგრეთვე დაცემულ სულებში უბოროტესნიც განირჩევიან (მთ. 12,45).

დაცემული სულების მოქმედება ადამიანთა სულების დაღუპვის მისწრაფებით გამოიხატება. მათი ეს ბოროტება განსაკუთრებით ძე ღმერთის დედამიწაზე გამოჩენისას გამოვლინდა, რადგან მისი მიზანი ადამიანთა შორის ეშმაკის საქმეთა დარღვევა იყო. ეშმაკისაგან გამოიცილა თვით ქრისტე (მთ. 4,1); იუდა ისკარიოტელის გულში მანვე

20) ბელზებული (ებრ. "ბალ ზებუი") ნების ბატონს, ბელიარი კი (ებრ. "ბელიალ", სირიული გამოთქმით "ბელიარ") - არარაობის თავადს ნიშნავს.

ჩადო აზრი, რომ მაცხოვარი მოსაკლავად გაეცა (ინ. 13,2); შეუპოვართა თვალებს აბრმავებდა, რომ ქრისტეს ქეშმარიტების ნათელი არ გამობრწყინებულიყო (2 კორ. 4,4). როცა მაცხოვარი მთესვარის იგავით ადამიანის სულის სხვადასხვა ზნეობრივ მდგომარეობას განმარტავდა, თქვა: ხოლო გზასა ზედა იგინი არიან, რომელთა ესმის. მერმე მოვიდეს ეშმაკი და მოუღოს სიტყვაი იგი გულისაგან მათისა, რათა არა კრწმენეს და ცხონდენ (ლკ. 8,12). აქ მაცხოვარი ეშმაკს ზოგიერთი სულის მდგომარეობაზე ისეთსავე ზემოქმედების უნარს მიაწერს, როგორც სხვებისათვის სიმდიდრეს, ტკობას (მუხ. 14), ან განსაცდელს (მუხ. 13) აქვს. სხვაგან ამ ქვეყნად ბოროტების გამოჩენაზე იგავის განმარტებისას, მაცხოვარი ამბობს, რომ მტერი, ეშმაკი სარგებლობს ადამიანის სულიერი ძლით, რათა მის დასაღუპად ღვარძლი დათესოს (მთ. 13,37-40). ზუსტად ასევე მოციქულები ასწავლიდნენ, რომ ეშმაკი, ვითარცა ღოში მყვირალი მიმოვალს და ეძიებს ვინმეცა შთანთქა (1 პეტ. 5,8). იგი სამყაროს აცდუნებს (გამოც. 12,9) და ქრისტიანი ღვთის ყველა საკურველით უნდა აღიპურვოს, რათა ეშმაკის თავდასხმას წინააღმდეგობა გაუწიოს. (ეფ. 6,11). მოციქულთა სწავლებით, სატანას ა) ადამიანის გონებაზე დამლუპველად შეუძლია იმოქმედოს, კერძოდ, შეიძლება მისი დაბნელება გამოიწვიოს (2 კორ. 4,4); ბ) შეუძლია გულში სულისათვის მანე გრძობები აღძრას და კეთილი შთაბეჭდილებები მოაღუნოს; და ბოლოს გ) მას შეუძლია ნება ბოროტების ჩასადენად წარმართოს (საქმ. 5,3).

ბოროტი სულების მოქმედებიდან ჩანს, რომ ღმერთი თავისუფლების მიზეზით უშვებს მათ ბოროტმოქმედებას, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ განმგებლის მიერ მათ ზრახვებს ზღვარი არ დაედება.

პეტრე მოციქული შემოდე ანგელოზების შესახებ წერს, რომ ისინი ღმერთმა განკითხვის დღისათვის წყვდიადის ჭაკვებით შეკრა, რათა სასჯელი მიიღონ (2 პეტ. 2,4). მოც. იუდა გეასწავლის, რომ ღმერთი დაცემულ სულებს უკანასკნელი სასამართლისათვის სამარადისო საკრველებით წყვდიადს ქვეშ ინახავს (მუხ. 6). მოციქულთა სიტყვებიდან გამომდინარეობს, რომ ბოროტი სულები გამოუვალ-გაჭირვებულ მდგომარეობაში იმყოფებიან, მაგრამ კიდევ ელიან სასამართლოს; მათი მდგომარეობა მძიმეა, მაგრამ იციან და გრძობენ, რომ მათი ხვედრის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილება ჭერ კიდევ წინაა და რომ მათ ყველა თავიანთი საქმის ანგარიში ჭერ კიდევ ჩასაბარებელი აქვთ. ბოროტმა სულებმა იციან, რომ მტანჯველი ბედი ელოდებოთ, მაგრამ არსებობს თუ არა შესაძლებლობა მათი ხვედარი

სინანულით შეიცვალოს? - ღვთის სახიერების გამო რა თქმა უნდა. არსებობს, მაგრამ რადგანაც ისინი ჩიუტად ბოროტნი არიან. ძნელად თუ მოისურვებენ მონანიებას.

მიუხედავად იმისა, რომ ბოროტ სულებს თავისუფლად მოქმედების უფლება წართმეული არა აქვთ, ღვთის სახელის სხენება ისეთ თავზარს სცემთ, რომ მათ ღვთის ნების გარეშე ბოროტმოქმედება არ შეუძლია. თუმცა განმგებელი თავის ქმნილებებზე უშვებს ეშმაკის მომაკედინებელ ზემოქმედებას, მაგრამ ამ მოქმედებისათვის ზღვარი აქვს დადებული და თან არა მხოლოდ აღადგენს დარღვეულ წესრიგს, არამედ უკეთესობისაკენ წარმართავს კიდევაც მას.

აწ არს სასჯელი ამის სოფლისა, აწ მთავარი იგი ამის სოფლისა განვარდეს გარე (ინ. 12.31), ამბობს მაცხოვარი. ქვეყნის სასამართლო ნაწილობრივ ძე ღმერთის სწავლებითა და ცხოვრებით აღესრულა, რომელმაც მამის ნების აღსრულებისათვის თვით სიკვდილიც კი იკვძა. ნაწილობრივ იმ სასამართლოთი, რომელმაც ძე ღმერთს სოფლის ცოდვისათვის სიკვდილი არგუნა (რომ. 8.3), ნაწილობრივ კი ნუგეშისმცემელი სულის ძალით, რომელმაც ადამიანები ქრმატიებით განსწავლა. ამავე დროს, როცა ამ სოფლის მთავრის უღისუფლებამ დარტყმა განიცადა და ადამიანებმა ბოროტებაზე გასამარჩებლად სულიწმინდის ყოვლადღიოერი მადლი მიიღეს, მაშინ ბნელეთის თავადმა აქამდე არსებული მისი საბრძანებელი დაკარგა და საკუთარი სამფლობელოდან გაძევებული იქნა. მაცხოვარი იმავე აზრს სხვა სიტყვებითაც გამოხატავს: ვხედავდი ეშმაკსა ვითარცა ელვასა, ზეით გარდამოვრდომილსა (ლკ. 10.18) და კიდევ ამბობს, რომ სული ნუგეშისმცემელი ადამიანებს იმ სასჯელის შესახებ შეაგონებს. რომლითაც ამ სოფლის მთავარი დაისაჯა (ინ. 16.11). სულიწმინდის მადლს ნაზიარები სულები შეხედავენ და დარწმუნდებიან, რომ ცრუმორწმუნეობა, ბიჭიერება და უგუნურება, რომელიც იუდეველთა და წარმართთა სამყაროში ბნელეთის მთავარმა ასე გაამრავლა, დამლუპველია ადამიანებისათვის. ამისათვის გამოცხადნა ძე ღმერთისა, რათა დაარღვინეს საქმენი ეშმაკისანი, ამბობს იოანე მახარებელი (1 ინ. 3,8). ეშმაკის საქმე კი ჭაუილი და სიბილწეა, ხოლო მათ დასაძლევად ღვთის მადლი იძლევა ძალას.

როცა ქრისტიანი თავისი ნებით ეძლევა ცოდვებს, იგი ეშმაკის გავლენის ქვეშ ექცევა (1 ინ. 3,8; კორ. 7,5), მაგრამ ადვილად შეძლებს ეშმაკზე გამარჩევებას (1 ინ. 4,4), თუკი მისთვის მიცემულ საშუალებებს სარწმუნოებით გამოიყენებს (ეფ. 6,16). ეს საშუალებებია: ა) იესო ქრისტეს სახელის მოწოდება; სახელითა ჩემითა ეშმაკთა განანახმიდენ,

ამბობს მაცხოვარი (მრკ. 16,17); ბ) ლოცვა და მარხვა. ნათქვამია: ესე ნათესავი ვერ შესაძლებელ არს განსლვად, გარნა ლოცვითა და მარხვითა (მრკ. 9,19); სულიერი მღვიძარება: განიფრთხველ, მღვიძარე იყვენით, რამეთუ წინა-მოსაჭული თქუენი ეშმაკი ვითარცა ლომი მყვირალი მიმოვალს და ეძიებს ვინმეცა შთანთქა (1 პეტ. 5,8).

ზედმეტი არ იქნება აღინიშნოს ზნეობრივი ცხოვრების ერთი მხარე, რომელიც მისნობასთან და მისნებთანაა დაკავშირებული. მათ წმ. სული სასაქელს მიაგებს. რადგან მისნობით მელაენდება მტკიცე რწმენა არა ღვთის. არამედ ბოროტი სულების მიმართ: არა შეუდგეთ თქუენ მუცლით მეზღაპრეთა და მსახვრალთა, არა შეეყენნეთ შეგინებად მათ შორის. შე ვარ უფალი ღმერთი თქუენი (ლევ. 19,31). ასევე შეიძლება ითქვას სპირიტუზმის მიმდევრების მიმართაც. ისინი ამბობენ, რომ ბოროტ სულებთან ურთიერთობაში არ შედიან. მაგრამ ა) გასაკვირი არაა, რომ მოხერხებული მაცდურები უბრალო სუბიექტებთან მარჯველ მოქმედებენ და ატყუებენ მათ (2 კორ. 2,11; 11,3). თუმცა სპირიტუზმი თავის თავსა და თავის სულებს თვითონვე ამხელს: მისი რწმენით ერთია ქრისტე და მუქამედი, წარმართი და ურია. ხოლო ამგვარი სწავლება მხოლოდ განდგომილ სულებს შეუძლიათ; ბ) სპირიტუზმი სულებთან დაკავშირებას ასწავლის, მაგრამ მოციქული უწმინდურ სულებთან არა მეგობრობას; არამედ მათთან ბრძოლას ბრძანებს (ეფ. 6,12); გ) ყოველგვარი იმედი, რომელიც ღვთის განგების სასოებას შეურაცხყოფს, უსჯულოებაა.

სწავლება ადამიანის შესახებ

წმ. წერილი ადამიანის ორ მხარეს განასხვავებს - ხილულსა და უხიდავს, სულსა და ხორცს. ხრწნადი სხეული: ანუ მიწა სიკვდილს ექვემდებარება და მიწასვე უბრუნდება, სული კი მიწიერ ცვლილებებს არ ექვემდებარება და უკვდავია. პაულე მოციქული ადამიანში (1 თეს. 5,23; ებრ. 4,12) განასხვავებს სულს, სამშვინველსა და გვამს (სხეულს). მაგრამ მასთან სულითა და სამშვინველით ადამიანის შედგენილობის ორი ნაწილი კი არ არის აღნიშნული, არამედ სულიერი ცხოვრების ორი მხარე. წმ. წერილის ზოგიერთ ადგილას სამშვინველით²¹ სულიერი

21) ჩვენს წყაროში მოითთებული ადგილების შესაბამისად, დედანში ცალკე ხმარებული სიტყვა (სამშვინველი) ქართულ რედაქციაში თარგმნილია როგორც "სული", რაც

ორგანიზმის მხოლოდ უმდაოესი მხარეა გამოხატული, რომლითაც ადამიანი უსულო ბუნებისაგან განსხვავდება. მაგრამ ჭერ კიდევ არაა ამაღლებული უგონო ცხოველებზე.

წმ. წერილში ადამიანის სიცოცხლის უბილავ, საწყისს ხან სამშენველი (Αυρα, ბერძ. 'ჰსიხე') და ხან სული (Δyx, ბერძ. 'ანემა') ეწოდება. სული, სამშენველი - პიროვნული არსებაა, რომელიც აზროვნებს, გრძობს, ნატრობს; იგი ღვთის მიერ შექმნილი სულიერი არსებაა, რომელიც ნივთიერების საწინააღმდეგო თვისებებით ხასიათდება.

თუმცა ეკლესიის მასწავლებლები ზოგჯერ ადამიანის სულს, სამშენველსა და სხეულს ახსენებენ, მაგრამ ადამიანის შედგენილობა ყოველთვის სულითა და სხეულით არის განსაზღვრული.

ადამიანის შექმნა

მოსე ადამიანის წარმოშობას ასე აღწერს: ა) ნივთიერი სამყაროს მოწყობის შემდეგ, განსაკუთრებული ბკობის შედეგად, ღმერთი თავისი ხატებისაებრ ქმნის ადამიანს: და თქვა ღმერთმან: ვქმნეთ კაცი ხატებისაებრ ჩვენისა და მსგავსებისაებრ... და შექმნა ღმერთმან კაცი სახედ თვისად და ხატად ღმრთისა შექმნა იგი (შესქ. 1,26-27). ბ) თვით სხეულის შექმნა, ისე როგორც მიწიერი ქმნილებებისა, სიტყვით არ მომხდარა. არამედ ღმერთმა სხეულებრივი ორგანიზმი მიწისაგან გააკეთა, რომელშიც სიცოცხლის სუნთქვა - სული შთაბერა (შესქ. 2,7). გ) ღმერთმა ადამის ნეკნისაგან მისი შემწე - ცოლი შექმნა (შესქ. 2,20-22). წმ. იერონიმეს სიტყვით: "ვისაც სწამს ღმერთი შემოქმედი, იგი ურწმუნო შეიქნება, თუკი ქეშმარიტებად არ მიიჩნევს იმას, რაც მისი წმინდანების მიერაა დაწერილი, ანუ იმას, რომ ადამი მიწისაგან და ევა კი მისი ნეკნისაგანაა შექმნილი". ხოლო რაც უშუალოდ სულისა და ხორცის წარმოშობას შეეხება, სული ღვთის ბუკელში სხეულებრივ ორგანიზმთან ერთად იქმნება.

სახიერმა შემოქმედმა პირველშექმნილ ადამიანს მრავალი ნიკი მიმადლა, ქვეყნის მფლობელად დაადგინა და მისი სულიერი ძალები შემეცნებისათვის შესაძლებელი სამართლიანობით სრულყო. ნეტ. ავგუსტინე ადამის სიბრძნის წარმოსაჩენად პითაგორასაც კი იმოწმებს.

სწორედ ზემოაღნიშნული აზრის შესაბამისად, სულისა და სამშენველის არსებით განუხვავებლობით უნდა იყოს დაშვებული (გ. რ.)

რომელსაც უთქვამს: "ყველაზე კვიანი ის ადამიანი იყო, ვინც საგნებს სახელები უწოდა". პირველშექმნილ ადამიანს არა თუ ნაკლი არ ჰქონდა, არამედ უკვე სიწმიდისაქენაც ისწრაფვოდა.. ეს იყო უცოდველი მდგომარეობა, ხოლო სათნოებით გამდიდრება ნების კეთილმოქმედებით უნდა მომხდარიყო. პირველშექმნილი ხორციელი შედგენილობით ავადმყოფობისა და სიკვდილისაგან თავისუფალი იყო. სხეულის რღვევა მასში ცოდვის შეღწევამ გამოიწვია, რასაც ხილული (სამყაროს) ბუნების რღვევაც მოჰყვა; ადამიანის მოქმედებით საერთოდ ქმნილება დაემორჩილა ამაოებას და ახლა გადარჩენას ელოდება (რომ. 8,19-22).

ღვთის ხატება და მსგავსება ადამიანში

ქრისტიანული ეკლესიის მამები განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევენ იმას, თუ რას ნიშნავს ღვთის ხატება (სახე) ადამიანში. პაულოთებენ რა ხატების მიზეზით საერთოდ ადამიანის უპირატესობაზე ყველა სხვა მიწიერ ქმნილებებთან შედარებით, საერთო აზრს გამოთქვამდნენ, რომ ეს ხატი არა სხეულში, არამედ სულში უნდა ვეძებოთ. წმ. ოსია კორდუბელი მსოფლიო კრებაზე ამბობდა: "ღმერთმა თავისი სახიერების გამო ადამიანის გონიერი საწყისი ხატებასა და მსგავსებას, როგორც სიკეთეს, გულწრფელობას, სიწმიდეს, უმანკოებას, ნეტარებას და მისთ. აზიარა ". ამავე დროს ისინი პირველშექმნილს უმაღლეს სიბრძნესა და სიწმიდეს არ მიაწერდნენ. კლიმენტი ალექსანდრიელი წერდა: "დაე ისპინონ ჩვენგან (ერეტიკოსებმა), რომ იგი შექმნისას მთლად სრულყოფილი არ ყოფილა, მაგრამ მთელი სიკეთის მიღების უნარი ჰქონდა, რადგან სათნოება და მისი სრულყოფის უნარი - ერთი და იგივე არ არის. მას (ღმერთს) უნდა, რომ ჩვენივე ნებით გადაგვარჩინოს". ამავე აზრით ეკლესიის მასწავლებლები ადამიანში ღვთის ხატებას მსგავსებისაგან განასხვავებდნენ. ანუ აღიარებდნენ რა, რომ ერთი მხრივ სულიერი ჯალები უმოქმედოდ არ შეიძლება იყვნენ, სრულყოფილ ძალებს კი არ შეიძლება არასრულყოფილი მოქმედება ახასიათებდეს, (და მეორე მხრივ, იმავე ძალების გამოვლენა დროსა და წვრთნას მოითხოვს, ამიტომ მამები ამბობენ, რომ პირველ ადამიანს ღვთის მსგავსება მხოლოდ დასაწყისში მიეცა. გრიგოლ ნოსელი წერს: "ერთი (ხატება) მოვცა, მეორე კი (მსგავსება) დაწყებული დატოვა, რათა შენ შენი თავის სრულყოფით ღვთისაგან სამაგიერო ჭილდოს ღირსი გახდე".

იოანე დამასკელი: "ხატება გონიერებასა და თავისუფლებას ნიშნავს, ხოლო მსგავსება - სათნოებით შესაძლებელ დამსგავსებას"; "ლეთის ხატად და მსგავსად შექმნილი ისეთ სულს ეწოდება, რომელსაც კემშარიტი შემეცნება და სათნოებისადმი სიყვარული გააჩნია, რადგან ხატება შემეცნებაშია, ხოლო მსგავსება - სიყვარულში. ხატება იმისგანაა, რაც გონიერია, მსგავსება კი იმისგან, რაც სულიერი".

ადამიანის დაცემა

უზენაესი განმგებელი პირველქმნილს სიყვარულით იცავდა, მაგრამ თვითონ ადამიანმა არ დაიცვა თავისი თავი და დაეცა.

შესაქმის ავტორი მოსე ასე აღწერს პირველი ადამიანების დაცემას: სამოთხეში ნეტარებით მცხოვრებ ადამსა და ევას, გარდა ცნობადის ხისა, ყველა ხის ნაყოფის ჭამის უფლება ჰქონდათ ლეთისგან მიცემული, მათ შორის ცხოვრების ხისგანაც, რომელიც ადამიანს საუკუნო ცხოვრების უნარს უნარჩუნებდა. ხოლო ხისა მისგან ცნობადისა კეთილისა და ბოროტისა არა შეპაოთ მისგან, რამეთუ, რომელსა დღესა შეპაოთ მისგან, სიკუდილითა მოსწყდეთ (შესაქ. 2,17), - აფრთხილებს უფალი ადამს. ცნობადის ხე თავისი მნიშვნელობათ, როგორც გამოცდის იარაღი, ადამიანს უჩვენებდა, რომ ლეთის მორჩილებით მისი სიკეთის შემეცნების ნეტარებაა დაცული. ხოლო ურჩობაში - ბოროტების სავალალო შეგრძნება. მაგრამ ცბიერმა ქვეწარმავალმა აცდუნა დედაკაცი, აღძრა რა მასში ჭერ უნდობლობა მცნებებისადმი, ხოლო შემდეგ ამპარტავენება. რამდენადაც აზრი მოქმედებს ნებაზე, უნდობლობამ და ამპარტავენების ოცნებამ განაწყვეს იგი დანაშაულისათვის, ხოლო ნაყოფის სილამაზემ, რომელიც ჩანდა, რომ გემრიელიც იქნებოდა, ცოდვას გადამწყვეტი გამარჯვება მოაპოვებინა ნებაზე და მან დაარღვია მცნება. დედაკაცმა იმდენხანს არწმუნა ქმარი, სანამ მანაც მის მაგალითს არ მიბაძა და ორივემ არ შექამა აკრძალული ნაყოფი.

დანაშაულს შედეგად სულიერი ბუნების სამწუხარო დაშლა მოჰყვა. და განეხუნეს თუალნი ორთანივე და აგრძნეს, რამეთუ შიშუელ იყვნეს. და შეეკრეს ფურცელი ლელვისა და ქმნეს თავთა თვისთა გარემოსარტყმელნი (შესაქ. 3,7). "განეხუნეს თუალნი" - ამ გამოთქმის გამოყენება ნიშნავს იმას, რომ მოულოდნელად დაინახეს ის, რასაც ადრე ვერ ამჩნევდნენ, დაინახეს სიშიშვლე. უცნაურია ამ "თვალების ახელაში" დავინახოთ შემეცნების სასიამოვნო გაფართოება, მაშინ

როცა პირველშეკმნილთა შემეცნება და სამსჯავრო ღეთისა სრულიად საწინააღმდეგოს ამბობენ ამის თაობაზე. პირველშეკმნილნი აშკარად შემფოთებულნი არიან თავიანთი ახალი მდგომარეობით, როგორც უჩვეულოთი. ცოდვის ჩადენამდე მათ არ რცხვენოდათ თავიანთი სიშიშვლისა, იმიტომ რომ წმიდა იყვნენ. ახლა კი, როცა აკრძალული ნაყოფი იგემეს, სხეულში უწესრიგო მოძრაობა იგრძნეს და შეიგრძნეს საკუთარი სირცხვილი. და ესმათ ხმაი უფლისა ღმრთისა, მავალისაი სამოთხეს შინა, მიმწუხრი და დაიძალნეს ადამცა და ცოლი მისი პირისაგან უფლისა ღმრთისა საშუალ ხესა სამოთხისასა (შესქ. 3,8). დაცემულებს ჭერ კიდევ იმდენი სიმტკიცე ჰქონდათ შენარჩუნებული თავიანთი სულიერი ბუნებისა, რომ ღმერთის სიახლოვე იგრძნეს; მაგრამ ღეთის დიდებულებამ მათში მხოლოდ შიში გამოიწვია და მოინდომეს დამალვოდნენ უფალს. ემალებიან ყველგანმყოფს? როგორი დაბნელებაა აზრისა! ასე მოჰყვა გულის ბიწიერებას აზრის დაბნეულობაც. ისინი ღეთის წინაშე შიშს გამოთქვამენ. მაგრამ არა აღსარებას. ღმერთი თვითონ მოუწოდებს მონანიებისაკენ, მაგრამ ისინი თავს არიდებენ ქვემარტ სინანულს, პატიებას ითხოვენ დანაშაულის ერთმანეთზე გადაბრალებით: ქმარი დედაკაცს ადანაშაულებს, დედაკაცი - ქვეწარმავალს. ასე რომ, ლამის თვითონ შემოქმედსაც დასდონ ბრალი და ამით ამელავენებენ იმას, რომ სიკეთის ნების წინააღმდეგნი არიან.

ყოველივეში, რაც პირველ ადამიანებს დაცემის შემდეგ დაემართათ, განმგებელმა სიყვარული და სამართლიანობა გამოამელაენა. როცა პირველქმნილებმა დაცემის გამო ღმერთს თავი აარიდეს, ღმერთმა მათ მიმართ მოწყალება გამოიჩინა: თვითონ მიუახლოვდა და განსაკუთრებული ნიშნით - ხმით მიანიშნა კიდევ თავის სიახლოვეზე. გონებადბნელებულმა ცოდვილებმა იფიქრეს, რომ ყოველსმცოდნეს დაემალვოდნენ, მაგრამ მან თვითონ მოუხზო თავისთან: ადამ, სადა ხარ? როცა ადამმა შიში გამოხატა და არა შეგნება ცოდვისა, უფალმა თვითონ მოუწოდა მისი შეგნებისაკენ მსუბუქი მხილებით: ვინ გითხრა შენ, რომ შიშველი ხარ? იგი მოთმინებით ისმენს თავის მართლებას, თუმცა ეს მართლება მის მიმართაც შეიცავს საყვედურს. მართლმსაჯული აცხადებს სასჯელს: მაცდუნებელ გველს - დამკირება და მწუხარება, დედაკაცს - ტუკილებით მშობიარობა და მორჩილება ქმრისა, მამაკაცს - დამუშავება მიწისა, არა ყოველთვის წარმატებული, მაგრამ ყოველთვის მომქანცველი, მიწას - წყევლა, მამაკაცსა და დედაკაცს - ხორციელი სიკვდილი და განდევნა სამოთხიდან (შესქ. 3,14-24). ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ღმერთი არის არა მხოლოდ

დამსჯელი და მამხილებელი, არამედ უბედურთა შემწყნარებელიც - და თქუა უფალმან ღმერთმან: აჰა, ადამ იქმნა, ვითარცა ერთი ჩუენგანი, მეცნიერ კეთილისა და ბოროტისა. ესაა ხმა ღმერთთან გატოლებისა და ყოველივეს ცოდნის დანაშაულებრივი სურვილის მხილებისა. სურვილისა, რომელმაც როცა აღსრულდა, დაუმორჩილებლებში სიბრძნის ნაცვლად სისულელე, ხოლო ღეთაებრივი ღიდებულების ნაცვლად სამწუხარო დაცემა გამოიწვია. აჰა, ადამ იქმნა, ვითარცა ერთი ჩუენგანი - ვის ეუბნება ამას ღმერთი? -უეკველად მათ, რომელთაც ეთათბირება ადამიანის შექმნისას (შესქ. 1,26). ამრიგად, აქ არის ბკობა მშვენიერი ქმნილების სამწუხარო ხედრზე, ბკობა - აღსავესე თანაგრძნობით! და აწ (საპირთა) ნუსხადა მიყოს ხელი თვისი და შოილოს ხისაგან ცხორებისა, და ჭამოს და ცხონდეს უკუნისამდე. თანაგრძნობა ხედაეს, რომ' დამნაშავეებმა თვითონ გადაწყვიტეს თავიანთი ხედრი. მაგრამ მათი ხედრი მათივე ახლომხედველობის გამო შეიძლება კიდევ უფრო სამწუხარო გახდეს, - უბედური ცხოვრება შეიძლება უსასრულოდ გაგრძელდეს, - და თანაგრძნობა იყენებს ზომას, იმდენადვე დამსჯელს, რამდენადაც მწყალობელს, - დამნაშავეებს აშორებს ცხოვრების ხეს და ართმევს მათ სამოთხეს. იოანე ოქროპირის სიტყვით: „ვინაიდან ადამიანმა (ცნობადის) ხისაგან იგება და მოკვდავი შეიქნა: ამიტომ იგი (ღმერთი) ადამს უკვე სამოთხეში აღარ ტოვებს... რადგანაც ადამიანმა მცენების დარღვევით უდიდესი თავშეუკავებლობა გამოამჟღავნა და მოკვდავი შეიქნა: იმისათვის, რომ მას მეტად ველარ გაებედა ცხოვრების ხესთან შეხება, რომელიც მას ცხოვრებას მუდმივად უნარჩუნებდა, უმჯობესი იყო მისი აქედან გაძევება. მაშასადამე, სამოთხიდან გაგდება ადამიანზე მზრუნველობა უფროა, ვიდრე პრისხანება“. წმ. ილარიოსი: „არ დაინდო მიწისაგან შექმნილი ადამი: დანაშაულის შემდეგ სამოთხიდან გააძევა, რათა ცხოვრების ხესთან შეხებით სამარადისოდ არ დასჯილიყო“.

ადამიდან შთამომავლობაზე გადასული ცოდვის შედეგად კაცობრიობის მთელი მოდგმა ზნეობრივსა და ფიზიკურ წახდენას დაექვემდებარა. მაგრამ როგორც ერთი ადამის მოქმედებით ქვეყნად სიკვდილი შემოვიდა, ასევე იესო ქრისტეს მოქმედებით ყველა იღებს უფლებას მარადიული ცხოვრებისათვის.

ლეთის განზრახვა ადამიანის გადარჩენისათვის.

მამაზეციერმა დაკემული ადამიანის აღდგენა თვისი ძისა და სუოიწმიდის მეშვეობით დაუსაბამოდ გადაწყვიტა. ეს განზრახვა მხოლოდ ლეთის სიყვარულის საქმეა და ყველა ადამიანზე ერთნაირად კრცვლდება. მაგრამ არა აუცილებელი შედეგით, რადგან ხსნა ადამიანის თავისუფალ ნებაზე დამოკიდებული. ღმერთი უშვებს ადამიანის მიერ ცოდვის ჩადენას, მაგრამ არავის არ აიძულებს სცოდოს, - პირიქით, მას ყველას გადარჩენა სწავლია.

გამოცხადება გვიჩვენებს, რომ მამა ღმერთმა დაუსაბამოდ განსაზღვრა განკაცებული ძე ღმერთის სიკვდილით ადამიანებისათვის ლეთის ძეობის პატივის მოპოვება. დაუსაბამო განსაზღვრა იმას კი არ გულისხმობს, რომ ღმერთმა ადამიანის ქმედება უეჭველად წინასწარ განსაზღვრა, არამედ მისი წინასწარმკვერტელობისაგან გამომდინარე აღრევე განზრახულ საკუთარ მოქმედებას წარმოადგენს.

წინააღმდეგ შემთხვევაში ღმერთი ადამიანის თავისუფალი ნების შემზღუდველი აღმოჩნდება, ხოლო თვით ადამიანი ბედისწერას დამორჩილებული. კალვინისა და მისი მიმდევრების სახით აღრევე აღმოცენებულ ცრუ სწავლებას იმის თაობაზე, რომ ღმერთმა ყოველი ადამიანის ბედი უცილობლად წინასწარ განსაზღვრა, შემდეგშიც გამოუჩნდნენ გულშემატკივრები. მაგრამ აღმოსავლეთის ეკლესიამ ეს სწავლება მაშინვე უსჯულოებად გამოაცხადა. იერუსალიმის 1672 წლის კრებაზე პატრიარქების მიერ შედგენილ ეპისტოლეში ვკითხულობთ: "გეწამს, რომ ყოველდასახიერმა უფალმა დიდება წინასწარ განუმზადა მათ, რომელნიც საუკუნეთა უწინარეს გამოირჩია, თუმცა არა იმიტომ, რომ მან უმიზეზოდ ინება ზოგის გამართლება და ზოგის დასჯა. როგორც ყოველთა მამისათვის, ეს უჩვეულო იქნებოდა ლეთისათვის, რომელსაც ყველას გადარჩენა სურს. მაგრამ რადგანაც მან წინასწარ განკვირბა, რომ ერთნი კარგად ისარგებლებენ თავისუფლებით, ხოლო სხვები - ცუდად; ზოგს - დიდება, ხოლო ზოგს სასჯელი წინასწარ განუსაზღვრა."

მამაზეციერმა თავისი ძის სიკვდილით ადამიანთა ხსნისათვის აღსასრული უამთაი (გალ.4.4), უკანაისკნელთა ამათ უამთა (1 პეტ. 1.20) დრო დაადგინა. ხოლო ამ დროის დადგომამდე იგი ადამიანებს მიზნის მიღწევაში მხსნელის მოლოდინით შეეწეოდა. ამ იმედს ღმერთი რჩეულ ერში წინასწარმეტყველებითა და წინასწარგამოსახვით ასაზრდოებდა და განამტკიცებდა, რომლებშიც გამოსყიდვის საიდუმლო ადამიანთა სულიერი მდგომარეობის შესაბამისად იყო მოცემული. ხოლო

წარმართები კი მათთვის შესაფერისი გზით, ჩვეულებრივი ამქვეყნიური (ბუნებრივი) განგებით მიჰყავდა უმაღლესი მიზნისაკენ.

ძვ. აღთქმის წინასწარმეტყველებანი, რომლებიც მესიის ანუ იესო ქრისტეს შესახებ იუწყებიან და რომლებიც ხშირად ახ. აღთქმის ტექსტითაა დადასტურებული, აღსრულებული ისტორიული ფაქტების საკვირველი სიზუსტითა და დეტალური აღწერითაა მოცემული. ცალ-ცალკე მათი განხილვა შორს წაგვიყვანდა, მაგრამ შევეცდებით ზოგიერთი განმარტება მაინც ზოგადად წარმოვადგინოთ.

აღამისა და ევას ნუგეშისცემისათვის მიცემული აღთქმა (შესქ. 3,15): თუმცა ეშმაკი (გველი) აღამიანებზე კენების მიყენებას გააგრძელებს, მაგრამ ეინმე - შობილი დედაკაცისაგან დაარღვევს გველის დამლუპველ ძალასა და მის მოქმედებას აღამიანზე.

აბრაამისათვის მიცემული აღთქმა (შესქ. 12,3): აბრაამისაგან ისააკისა და იაკობის მიერ წარმოიშობა მხსნელი, რომელიც ყველა ხალხისათვის კურთხევის წყარო შეიქნება.

იაკობის წინასწარმეტყველება (შესქ. 49,8-10): მესია წარმოიშობა იუდას ძლიერი ტომისაგან; რომელიც მანამდე მოვა, სანამ იუდა მთავარი ტომის მნიშვნელობას დაკარგავდეს; იგი თავისი ხელისუფლების ქვეშ ხალხებს შემოიკრებს და შემრიგებელი - მხსნელი იქნება.

შოსეს წინასწარმეტყველება (მეორ. სჯ. 18,15-18): მესიას კავშირი და ურთიერთობა იქნება უფალთან; იგი იქნება შუამდგომელი აღთქმასა და სჯულს შორის; და ბოლოს, მიუხედავად უსაზღვრო დიდებულებისა, იმდენად თავმდაბალი და მშვიდი იქნება, რომ აღამიანები უშიშრად ისაუბრებენ ღმერთთან.

წინასწარმეტყველება მესიის დიდებულებაზე:

(ფს. 2): მესია გამოხატულია, ა) როგორც ცხებული, რომელსაც ხალხი წინ აღუდგება; ბ) როგორც სიონის ცხებული და მპყრობელი მთელი ქვეყნისა; მესიას ეწოდება ძე ღმერთი, რომელსაც ყველა ხალხმა მოწიწებით და სსაობით უნდა მიმართოს. (ფს. 44): მესია გამოხატულია, ა) როგორც ღვთის მიერ შეყვარებული, ძლიერი, სამართლიანი, მარადიული, დიდებული მეფე; ბ) როგორც საქმრო, რომელიც ქორწინდება სიონის ასულზე და მასთან ერთად სხვა ხალხებზეც; გ) როგორც მპყრობელი, რომელიც თავის ძეებს მთელი ქვეყნის მთავრებად დაადგენს.

(ფს. 109): მეფე - მღვდელში მესია - იესო ქრისტე იგულისხმება.

წინასწარმეტყველება მესიის დამცირების შესახებ:

(თს. 15,8-11): მართალი მომაკედავი ელის აღდგომას.

(ფს. 21): წამებული უფალს შემწეობისათვის ევედრება და მტრების ღვთისმგმობლობასა და ურცხვობას გამოხატავს. აღწერილია მესიის წამების ისეთი სახეც - ხელებისა და ფეხების გახვრეტა, რომელიც დავითის ხანაში საერთოდ უცნობი იყო.

(ფს. 39,7-8): ქვეყნად მოსვლისას მესია მამა ღმერთს ნაცულად ჩვეულებრივი შესაწირავისა თავის თავს როგორც, სრულყოფილ მსხვერპლს ისე წარუდგენს.

საერთოდ დავითის წინასწარმეტყველებაში შეიძლება მესიის შემდეგი ნიშნები გამოვყოთ: ა) იგი წარმოიშვება დავითის თესლისაგან; ბ) დაითმენს უსასტიკეს ტანჯვას, შეურაცხყოფას, ჭვარზე სიკვდილს; გ) ჩაუვა ჯოჯობეთში და აღდგება; დ) წარმართები მისგან შეიტყობენ ქვეშარიტი ღმერთის შესახებ; ე) ძე ღმერთი თავის თავში გააერთიანებს მეფის ხელისუფლებასა და მღვდლის მოვალეობას; ე) როგორც მეფე იგი მარადიულად იმეფებს ხალხებზე, როგორც ძე ღმერთი მამის გვერდით დაჰდება და როგორც მღვდელი მარადის ხალხისათვის იშუამდგომლებს.

ესაიას წინასწარმეტყველება (53,13-დან 53 თ.): ძე ღვთისა (მონა უფლისა) თავისი ტანჯვით ყველა ხალხს იხსნის ცოდვებით მოწეული სასჯელისაგან და ღმერთთან შეარიგებს.

ესაია (7,14): მესია იშვება ქალწულისაგან.

-შიქია (5,1): მესია ბეთლემში იშვება.

დანიელმა (9,25-26) მესიის მოსვლის დრო ზუსტად იწინასწარმეტყველა 483 წლით ადრე.

ზაქარია (9,9): კარაულსა ზედა მჯდომარე-მესიის ღიღებით შესვლა იერუსალიმში. (11,13): იუდეეელების მიერ მესია 30 ვერცხლად შეფასდება.

აღნიშნულის გარდა ადამიანებს ქვეშარიტებას კიდევ მრავალი კეთილმოქმედი წინასწარმეტყველი, ბრძენი და ღვთისმომშიში უქადაგებდა, რომელნიც მხოლოდ რჩეული ერის წარმომადგენლები არ ყოფილან. მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია: აბიშელექ გერართელი (შესქ. 20,2). მელქისედეკ სალომელი (შესქ. 14,18), იობ იღუმეველი, იოთოს მაღიაშელი (გამს. 18); ბალაამ წინასწარმეტყველი, აღმოსავლელი მოგებები. ნეტ. ავეუსტინე წერს: "ეკვი არ მეპარება, ეს ღვთის განგების საქმეა, რომ ჩვენ მხოლოდ მისით (იობით...) შეგვიძლია გავივოთ, რომ სხვა ხალხებშიც იყვნენ ადამიანები. რომლებიც ღვთითა და მისი სათნოყოფით ცხოვრობდნენ. ისინი ზეციურ იერუსალიმს ეკუთვნიან და შესაფერისად სარწმუნოებისა ყველასათვის

მიუღწეველნი არიან იმათ გარდა, რომელთათვისაც ღეთისა და კაცთა შორის ერთადერთი შუამდგომელი მალღიდანაა გამოცხადებული.

პირველდაწყებითი გამოცხადება პირველი ადამიანების სახით ყველა ხალხს მიეცა. ეს გამოცხადება ისტორიული (გადმოცემის) გზით ინახებოდა და ამ გზაზე თავისთავში პოულობდა არა მხოლოდ ძალას, რათა წარმართულ სიბნელეში არ ჩაკარგულიყო, არამედ ახალ გარკვეულობასაც იძენდა. წინასწარმეტყველები არც წარმართი ხალხების ბედის შესახებაც ღუმდნენ. ღეთის სიყვარულის ყველაზე გასაოცარი მაგალითი, რომელიც თავის მთარველობას არაეის არ აკლებს, ნინევიელებს უკავშირდება. ისინი უბეში წარმართები და ღეთის ერის მტრები იყვნენ, მაგრამ ღმერთმა მათთანაც გაგზავნა თავისი წინასწარმეტყველი იმის სათქმელად, რომ თუკი არ მოინანიებდნენ, საშინელი წარწყმედა ელოდათ. თვით წინასწარმეტყველი, ღეთიური სამართლიანობით აღსავსე მოშურნე, მიუხედავად ნინევიელთა სინანულისა, უკმაყოფილო იყო იმით, რომ ღმერთმა მრისხანე სასჯელი შეცვალა. მაგრამ უფალმა მიახვედრა იონა, რომ მას ცოდვილი ეცოდება და ყოველთვის მზადაა მისკენ მოქცეული შეიწყალოს.

სწავლება იესო ქრისტეს შესახებ

მამაზეციერის სახიერების გამო კაცობრიობისათვის მიცემული აღთქმა იესო ქრისტეს სახით გაცხადდა ღედამიწაზე. იესო ქრისტეში აღესრულა მესიის ყველა წინასწარმეტყველური ნიშანი. წმ. მოციქულები მიგვითითებენ, რომ ქრისტიანს სწავლება იესო ქრისტეს პირის შესახებ აუცილებლად სწორად უნდა ესმოდეს. ეკლესია გამოცხადებით მიღებულ ქეშმარიტებას განსხვავებულ მოსაზრებებთან ბრძოლაში ინარჩუნებდა და მას თავის შეილებს დროის საკიროების მიხედვით განუმარტავდა.

წმ. წერილი ნათლად გამოხატავს, რომ იესო ქრისტე არის ქეშმარიტი ღმერთი და ქეშმარიტი კაცი, სადაც კაცში როგორც ადამიანური სხეული, ასევე სულიც იგულისხმება, მაგრამ მისი ადამიანურობის უპირატესობა იმაში მდგომარეობს, რომ ა) იგი იშვა ქალწული მარიამისაგან უმამოდ, სულიწმიდის მოქმედებით; ბ) იგი თავისუფალი იყო მემკვიდრეობითი ხრწნადობისაგან. ხორცი, ადამიანური ბუნება, რომელიც ძე ღეთისამ შეიმოსა, ჩვენს ცოდვისაკენ მიდრეკილ სხეულს მხოლოდ ემსგავსებოდა. იესო ქრისტემ უცოდველი

ადამიანურობა მიიღო; გ) იგი ასევე თავისუფალი იყო ყოველგვარი პირადი ცოდვისაგანაც, სხვაგვარად რომ ვთქვათ - უცოდველი იყო.

როგორც ავლნიშნეთ, იესო ქრისტეს ადამიანური ბუნების აღიარებასთან ერთად უეჭველად უნდა ვაღიაროთ მისი ღვთაებრივი ბუნებაც, როგორც სამების განხორციელებული მეორე პირისა. "ჩვენ ვაბზობთ, რომ სიტყვამ იესო ქრისტეს სახელი მაშინ მიიღო, როცა იგი ხორციელ იქმნა" (წმ. კირილე იერუსალიმელი). ღმერთკაც იესო ქრისტეში კაცება და ღვთაებრიობა ისე შეერთდნენ, რომ ეს ორი ბუნება ორი პირის მიერ კი არ იმართება, არამედ კაცება ღვთაებრივ პირთან ერთობაში იქნა მიღებული. მაგრამ ეს შეერთება შერწყმას არ გულისხმობს და არცერთი ბუნების მოქმედებას არ გამოორიციხავს, ოღონდ იმის გათვალისწინებით, რომ ადამიანური ქმედება ღვთაებრივზეა დაქვემდებარებული. როცა ორ ქმედებაზე ვლაპარაკობთ, ამავე დროს იმაზეც მივუთითებთ, რომ იესო ქრისტეში ორი ნება მოქმედებს, რომელიც ერთი პირით ხორციელდება.

ადამიანთა მოღვმის გამოხსნა როგორც იესო ღმერთს. ასევე იესო კაცსაც მიეწერება. იესოს კაცება, მის ღვთაებრივ ბუნებასთან სხეულით დაკავშირებული, მარადიული დიდებითაა შემოსილი; მაგრამ ამავე დროს ქრისტეში ადამიანურობამ მხოლოდ ის შეიძინა, რისი მიღებაც შეეძლო. მაგალითად ლუთერანული აზრის საწინააღმდეგოდ - ყველგანმყოფობა იესო ქრისტეს ადამიანურ ბუნებას არ ეკუთვნის. აქვე შეიძლება აღინიშნოს, რომ რადგანაც იესო ქრისტეს ღვთაებრივი ბუნებაც აქვს, მისი დედისათვის ღვთისმშობლის წოდება მხოლოდ მას შეუძლია უარყოს, ვინც ერეტიკული აზრებითაა დასწავლული და იესო ქრისტეს ქვეშაირტ ღმერთად არ მიიჩნევს. ასევე გასათვალისწინებელია, რომ ქალწული მარიამი ღმერთი - სიტყვის სასწაულებრივ შობამდე სულიწმიდის მიერ იყო განწმენდილი.

ყოველივეს, რაც აღთქმულმა მესიამ ადამიანებისათვის აღასრულა, გამოცხადება საქმეს უწოდებს (ინ. 4,34), და რადგანაც ეს საქმე მამაზეციერის განგებით აღესრულა, ამიტომ მას მცნებაც უწოდება (ინ. 10,18), ხოლო შედეგის მიხედვით კი - ადამიანთა ხსნა (მთ. 1,21). საკითხის გასარკვევად მხსნელის - საქმე როგორც საქმე წინასწარმეტყველისა - ქეყანის განმანათლებლისა, საქმე - მღვდელთმთავრისა - გამოძსყიდველისა, და როგორც საქმე მეფისა, ისე უნდა განვიხილოთ.

ძვ. აღთქმის წინასწარმეტყველთა მსახურება იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი ღვთის შთაგონებით ხალხს ქვეშაირტებებს აუწყებდნენ და კეთილმსახურებას ასწავლიდნენ. იესო ქრისტეს წინასწარმეტყველური

მსახურება კი განსაკუთრებულია. რადგანაც იგი - ძე ღვთისა თვით არის ნათელი და ჭეშმარიტება; მომავლის წინასწარცნობა და სასწაულები, უბრალო, მაგრამ ნათელი აზრები, სწავლების შეუღარებელი ძალა და სხვა მრავალი მოწმობა ნათელს ხდის წინასწარმეტყველთაგან უდიდესის - იესო ქრისტეს განსაკუთრებულ მსახურებას. ქრისტეს მოძღვრება საუკეთესო საზრდოს შეიცავს ადამიანის სულის ყველა მაღალი მისწრაფებისათვის. მაცხოვარი ამბობს: უკეთუ ვინმე ნებასა მისსა ჰყოფდეს, ცნას მან მოძღვრებაი ესე, ვითარ რაი არს: ღმრთისაგან არს, ანუ მე თავით თვისით ვიტყვი (ინ. 7,17). რაც იმას ნიშნავს, რომ თუკი ადამიანის სული იმას ეძებს, რისკენაც ყველაზე უფრო უნდა ისწრაფოდეს, მაშინ თვითონვე შეიგრძნობს და გამოარკვევს, რომ ქრისტეს მოძღვრებაზე უფრო წმინდა და უფრო ნათელი მოძღვრება არ არსებობს. თუმცა თვითონ მაცხოვარი მოსეს სჯულს ასრულებდა, მაგრამ სჯულიერი წესის სრულ გაუქმებას იგი ბრძნულად ამზადებდა. პავლე მოციქულის სიტყვით, მოსეს სჯულის წესი განქარებულადია (2 კორ. 3,11) და ქრისტიანისათვის ძალას არ წარმოადგენს. არა ხართ სჯულსა ქუეშე, არამედ მადლსა (რომ. 6,14). სჯულის ჩვეულებები იერუსალიმის ტაძართან და ებრაელთა ეროვნულ ხასიათთან იყო დაკავშირებული, ხოლო ქრისტიანობა - ყველა ერის საკუთრებაა. ქრისტიანი მასწავლებლები ძე. სჯულის წესში დროებით სამკურნალო საშუალებას ხედავდნენ, რომელიც კონკრეტული ერისათვის იყო შესაფერისი.

უპირატესი საქმე, რომელიც ქვეყნის მხსნელს უნდა აღესრულებინა და რომელიც მხოლოდ მისთვის იყო შესაძლებელი, ცოდვილ კაცობრიობასთან ღვთის შერიგება იყო. უფალი იესო ქრისტეს, როგორც ჭეშმარიტი მესიის სიკვდილი, ჯერ კიდევ ძე. აღთქმაში იყო გაგებული, როგორც გამომსყიდველი ადამიანთა ცოდვისა. იოანე წინამორბედი ამბობს, რომ იესო ქრისტე, როგორც საღვთო მსხვერპლი, სასჯელს ქვეყნის ცოდვებისათვის მიიღებდა (ინ. 1,29). თვით მაცხოვარიც არაერთხელ ამოწმებს, რომ ეწამება და მოკვდება თავისი ნებით, რათა ღვთის განსაკუთრებული ნება აღასრულოს. ძე. აღთქმით ცნობილია, რომ ცოდვათა მიტევება მსხვერპლის სიზლით გამოისყიდებოდა (რიცხ. 15,20-25), როგორც მოციქული ამბობს: თვინიერ სისხლისა დათხევისა არა იყო მოტევება (ებრ. 9,22). ასევე ცნობილია, რომ ცოდვის მიტევება, წმ. წერილის ენაზე, ცოდვის დაუსჯელად დატოვებას ნიშნავს. აქედან გამომდინარე მაცხოვრის სიტყვებიდან ვიგებთ (მთ. 26,28; ლკ. 22,30), რომ იგი ცოდვებისათვის გაღებული მსხვერპლია. მან თავისი სისხლი იმის გამო დაღვარა, რომ

სხვათა ცოდვები დაუსჯელად დაეტოვებინა. ღმერთმა ქრისტეს სიკვდილი იმისათვის განაწესა, რომ იესო ქრისტეში ადამიანთა ცოდვების დასჯით ღვთის სამართლიანობა ეჩვენებინა და ადამიანებისათვის ცოდვები არა სხვაგვარად, არამედ მათი გულისათვის თვით იესო ქრისტეს დასჯით შეენდო. შედეგად აღესრულა ადამიანთან ღვთის სამართლიანი შერიგება - საიდუმლო, რომელიც ქრისტიანებს ღვთისაგან ეუწყა (კოლ. 1,27). ცხადია, რომ ეს გამოცხადება ადამიანთა სწავლებიდან კი არ გამომდინარეობს, არამედ უშუალოდ ღვთისაგან.

ახლა გავარკვიოთ რაში მდგომარეობს მხსნელის მღვდელმთავრული საქმიანობა. პავლე მოციქული იესო ქრისტეს გამოხატავს რა მღვდელმთავრის სახით (ებრ. 9,9-15). მხედველობაში განწმენდის დადგენილ ღღეს მღვდელმთავრის მიერ მთელი ერისათვის მსხვერპლის შეწირვა. აქვს. ეს მსხვერპლი მთელი ერისათვის გაღებული გამოსასყიდი იყო, ანუ სხვაგვარად მას განსაწმენდელის მნიშვნელობა ჰქონდა. აქედან გამომდინარე იგივე გამომსყიდველობითი მნიშვნელობა აქვს მღვდელმთავრის მსხვერპლს - თვით ქრისტეს - ქრისტეს სიკვდილს. მოციქული ამბობს, რომ ძვ. აღთქმის შემრიგებლურ მსხვერპლს სინდისის განწმენდა არ შეეძლო, იგი ადამიანებს მხოლოდ სკულიერ გამართლებას ანიჭებდა, განსწმენდა მსგავსად ხორცთა მათ განწმენდისათა (9,13); ქრისტეს სისხლით კი მკვდარი საქმეებისაგან თვით გონება და სინდისი განიწმინდება. ამავე დროს ქრისტესმიერ მსხვერპლშეწირვაში, როგორც მარადიული სიყვარული, თვით ღმერთი მონაწილეობს.

გამოცხადების სწავლებით, ქრისტეს დამსახურების ძალა ყველა ადამიანზე ვრცელდება. ქრისტე იმათთვისაც მოკვდა, რომელნიც მის ამქვეყნად მოსვლამდეც ცხოვრობდნენ. მისი გამოსყიდველობითი მსხვერპლი ყველა დროში მოქმედებს, ხაუკუნო გამოხსნაი ჰპოვა (ებრ. 9,12), და რადგანაც თვით ქრისტე მარადმყოფია, ამიტომ მისი მარადიული მღვდლობა იუდეველთა მღვდელმთავრებისაგან განსხვავებით მსხვერპლშეწირვის განმეორებას არ საჭიროებს. ხოლო აწ ერთ-გზის აღსასრულსა ეამთასა შეურაცხის-ყოფად ცოდვათა მსხუერპლითა თვისითა გამოჩნდა (8,26), რამეთუ ერთი მსხუერპლი ბრულ იქმნა განწმედილთა მათთვის (10,14).

სიკვდილი სასჯელია ცოდვისათვის, ეშმაკი კი - ცოდვის მთავარი. ამიტომ სიკვდილიც მის ხელშია. მაგრამ როცა ჩვენთვის გამოსასყიდი გაღებულია, რის შედეგადაც ღვთის სამსჯავროზე ცოდვები მეტად

აღარ შეგვერაცხება²², ამიტომ ცოდვის მთავარსაც, რომელსაც მანამდე ცოდვილებისათვის იგივე სასჯელი შეეძლო მოეთხოვა, როგორცათაც თვითონვე იყო დასჯილი, უკვე ეს უფლება აღარ აქვს. ეშმაკის მთავრობამ, რომლითაც მას ჩვენი საუკუნო დასჯა სურდა, თავისი ძალა დაკარგა.

სწავლება ქრისტეს გამომხსნელი სიკვდილის შესახებ მოკლედ შეიძლება ასე ჩამოვაყალიბოთ: ა) სიტყვა ჩვენთვის ჭვარზე ხორცით ევენო; ბ) ქრისტე ისე ევენო, რომ მას არავითარი ცოდვა არ გააჩნდა; გ) ევენო ხორციით და არა ღმრთეებით, თუმცა ღმრთეება არც ენებისას განშორებია; დ) ჩვენი ცოდვების მტვირთველი ქრისტეს სიკვდილი იმიტომაცაა ერთადერთი, რომ ქრისტემ ჭვარზე თავისი თავი ღვთისათვის მთელი ადამიანთა მოღმის გამო გაიღო მსხვერპლად.

თუკი ერთი ქრისტეს მიერ ყველასათვის გაღებულ მსხვერპლზე დაფიქრებით. შეიძლება გაუგებრად მოგვეჩვენოს, როგორ შეიძლება სხვისი მღვთმარეობა გახდეს ჩვენი და სხვისი სიმართლე ჩვენს სიმართლედ იქცეს. პირიქით: დამნაშავე მამათა შეილები სასჯელს განიცდიან მშობლების ცოდვათა გამო. წინაპართა დამსახურება შთამომავლობაზე გადადის და ერთი კაცის მსახურება მთელ გვარს გადაეცემა. კაცთა მოღვათა მთელ გვარს წარმოადგენს, სადაც ერები და ადამიანები იგივეა, რაც ცოცხალი ორგანიზმისათვის ასოები. ჩვენი კავშირი ქრისტესთან უფრო მკიდროა, ვიდრე კავშირი ნებისმიერ ადამიანთან, - იგი ჩვენი თავი და ღმერთკაცია. თუკი პირველი ცოდვის ნაყოფი ბუნებრივი შობით პირველი მამიდან შთამომავლობაზე გადავიდა, მაშინ რატომ არ შეიძლება, რომ ღმერთკაცის მორჩილების კეთილი ნაყოფი მორწმუნეებზე მაღლისმიერი განახლების გზით გადავიდეს?

ქრისტეს დამსახურების აღიარება ჩვენს თავისუფლებაზეა დამოკიდებული და ამიტომ შრომასა და მოქმედებას მოითხოვს. გამოცხადება გვიჩვენებს, რომ ჩვენ იესოს დამსახურებათა რწმენა მოგვეთხოვება, მაგრამ არა უნაყოფო, არამედ ცხოველი, რომელიც ხორცსა და მის ენებებს ჭვარს აცმევს. როცა სწავლებას ქრისტეს დამსახურების შესახებ სიზარმაცისა და დაუძლურების სასარგებლოდ ბოროტად იყენებენ (მაგ., პრაეტესტანტი)²³, ეს არ ნიშნავს, რომ

22) იგულისხმება ადამის ცოდვა, რომლის დახსნამდე ყოველი ადამიანი სიკვდილის ტყვეობაში იმყოფებოდა და სასუფევლის კარი დახული ჰქონდა (გ. რ.).

23) პრაეტესტანტი ენაქი წერდა: "ჩვენი დამწვიდებისათვის საკმარისია ვიცოდეთ და გვეჩიროდეს, რომ სასჯელი ცოდვისათვის გაუქმებულია".

თვით სწავლება უნაყოფო იყოს ზნეობისათვის. ეს მხოლოდ იმას მოასწავებს, რომ სულიერი კანონების შეურაცხყოფის ხარჯზე ადამიანებს არ სურთ მისით სარგებლობა.

და ბოლოს, განვიხილოთ სწავლება იესო ქრისტეს, როგორც მეფის შესახებ. ძვ. აღთქმის გამოცხადება მხსნელს, ქვეყნის კეშმარიტ მეფედ წარმოგვიდგენს, ხოლო ახ. აღთქმაში ნათქვამია, რომ იესო ქრისტემ ზეცად ამაღლების შემდეგ არა მხოლოდ ყველა სახელზე მეტი სახელი, არამედ ყოველი ხელმწიფება ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა მიიღო (მთ. 28,18), ისე რომ ყოველივე თვითონ დაიმორჩილა. გამოცხადება მას მწყემსსა და თავს უწოდებს. იესო ქრისტე არის მეფე არა მხოლოდ სახელით, არამედ მეფური ძალაუფლებითაც. მაგრამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ქრისტეს მეფობა პოლიტიკური კი არ არის, როგორც ეს იუდეველებს ეგონათ მესიის შესახებ, არამედ სულიერი.

ჯვარკმის შემდეგ ქრისტეს მეფური დიდება თანდათან უფრო გამოაშკარავდა. პირველ რიგში იგი ჯოჯოხეთიდან ძვ. აღთქმის მართალთა სულების ამოყვანით გამომელავნდა (ეფ. 4,8-10; 1 პეტ. 3,18-19). ქრისტე საღვთო ძალის მოქმედებით ბნელეთში სულებთან მაშინ ჩავიდა, როცა ხორციტ მკვდარი იყო, სულით კი - ცოცხალი. ქრისტეს მეფური დიდება შემდეგ მისი აღდგომითა და ზეცად ამაღლებით დადასტურდა. იესო ქრისტეს მიერ მამა ღმერთის მარჯვენით დაჯდომა კი ცასა და ქვეყანაზე მის ხელმწიფებასა და სამყაროს მბრძანებლის დიდებისა და ძალაუფლების გაზიარებას ნიშნავს. იესო ქრისტე, როგორც ძე კაცისა, იყო და რჩება მამა ღმერთის ხელისუფლების ქვეშ. ქრისტეს მეუფება, რომელიც ახლა კაცთა შორისაა გაცხადებული, ქრისტეს მადლის სამეფოს წარმოადგენს. მაგრამ იგი ცოდვილ კაცთა და მათში მოქმედი ბოროტი სულების მოქმედებით ბნელდება, ხოლო ის სამეფო, რომელიც ამ ქვეყნიური სამეფოს შემდეგ იარსებებს, დიდების სამეფო იქნება და მას ვერაფერი დააბნელებს.

ქრისტეს ახალ სამეფოში, რომელიც მადლის სამეფოს დროებითი არსებობის შემდეგ გაცხადდება, მხოლოდ იფქლი იქნება გარეშე ღვარძლისა. მას მხოლოდ ისინი დაიმკვიდრებენ, რომლებმაც ღვთის სადიდებლად თავდადებით იღვაწეს და გამოუთქმელი სიხარულითაც დატკბებიან.

ღმერთი - განწმენდელი ადამიანისა

როცა ადამიანის განწმენდაზე ვლაპარაკობთ, ხსნის საქმეში. თითოეული კაცის მონაწილეობას ვგულისხმობთ, რომელიც იესო ქრისტემ ამ ქვეყანაზე განცხადებით კაცობრიობისათვის მოიპოვა.

მაცხოვრის ნებით ღვთის შერიგება ადამიანთა მოღვმასთან ერთხელ და სამუდამოდ აღესრულა და უფალმა იესო ქრისტემ მამაზეტიციერის მადლის წყაროს ყველა მსურველი აზიარა.

განწმენდის მოქმედება ადამიანში მემკვიდრეობითი წახდენის თანდათანობით შესუსტებასა და ღვთის ცხოველყოფელობით მის თანდათანობით განახლებას, გულისხმობს. ჩადგან ღვთის მიერ ადამიანის განწმენდა ღვთის დაუსაბამო განზრახვის შედეგია და თავისთავად საიდუმლოს წარმოადგენს (ეფ. 5,32). ამიტომ განწმენდის შესახებ სწავლების გადმოცემისას გონებას მხოლოდ ის შეუძლია მოითხოვოს, რომ ეს სწავლება ღვთის სიტყვიდან და გარდმოცემიდან სწორად იქნას ამოკრებილი და განმარტებული. თვით გონებას კი ისლა დარჩენია, რომ გამოცხადებითი სწავლება თავის აზრობრივსა და ზნეობრივ საწყისებთან შეათანხმოს.

გამოცხადების მიხედვით ყოველი ადამიანის განწმენდის მიზეზად, როგორც მამა ღმერთი, ასევე ძე ღმერთიც წარმოგვიდგება. ხოლო თვით განწმენდა ძის დამსახურების შედეგად, სულიწმიდის საქმეა, ამიტომ ამ მოქმედებას სულიწმიდით განწმენდა ეწოდება.

ძველი აღთქმის ეკლესიის ისტორიის განხილვით ირკვევა, რომ ძველი ეკლესიის შვილები სულიწმიდის მადლს ისე უხვად როდი ფლობდნენ, როგორც ახალი ეკლესიისა. ძველი აღთქმის წინასწარმეტყველები ქადაგებდნენ, რომ დრო, როცა ღვთის სული ადამიანებზე განსაკუთრებული ძალით იმოქმედებდა, ჯერ ისევ წინ იყო. ეს დრო, რომელსაც თავის მოწაფეებს მაცხოვარიც აღუთქვამდა (ინ. 14,16-17; 16,13), მისი მკვდრებით აღდგომისა და ამალების შემდეგ დადგა (საქმ. 2,1-4). სულიწმიდა (ნუგეშინისმცემელი), მაცხოვრის აღთქმის თანახმად, მოციქულთა გულებში მოქმედებდა. როგორც განწმენდელი სულიწმიდა მოქმედებდა, მოქმედებს და საუკუნითა დასასრულამდე იმოქმედებს (ინ. 14,16) და ჩადგანაც ნუგეშინისმცემლის შესახებ აღთქმა მოციქულებზე აღესრულა. - ეს იმას ამტკიცებს, რომ მისი მოქმედება მთელ ეკლესიაზე ვრცელდება (ინ. 14,22-23). ადამიანებზე სულიწმიდის ვადმოსვლა, როგორც ავლინებთ, ძე ღმერთის გამოხსნელ სიკვდილზე იყო დამოკიდებული, ხოლო თვით გამოხსნა საბოლოოდ ჯვარცმული მაცხოვრის განდიდებით აღესრულა.

ანუ სულიწმიდას გარდამოსვლა სრული სახით მაცხოვრის ზედა ამალლებას მოჰყვა.

წმ. წერილის გამონათქვამების განსაკუთრებული ყურადღებით განხილვის შედეგად, სულიწმიდის მოქმედების შესახებ სწავლება ასე შეიძლება ჩამოვყალიბოთ: ა) ღვთის სულის მოქმედება ადამიანს კეშმარტ სიკეთეს - ხსნას ანიჭებს: მადლითა ხართ გამოსხნილი (ეფ. 2,8); ბ) სულიწმიდა თვით ადამიანის ბუნებაზე მოქმედებს მისი მეორედ შობისა და განახლებისათვის: მიხსნა ჩუენ, ბანითა მით მეორედ შობისათა და განახლებითა სულისა წმიდისათა, რომელი - იგი მოჰფინა ჩუენ ზედა (ტიტ. 3,5-6); გ) ადამიანზე სულიწმიდის მოქმედება თვით ადამიანის ნებას არ გამოორიცხავს: მადლითა ხართ გამოსხნილ ხარწმუნოებისა მიერ. იწყეთ სულიერად და აწ ხორციელად აღასრულებთ (ეფ. 2,8; გალტ. 3,3); მაგრამ დ) ადამიანის მხრიდან ყოველგვარ წინასწარ დამსახურებას გამოორიცხავს. რადგან, მისი სხნა მხოლოდ იესო ქრისტეს მიერაა მოპოვებული: არა საქმეთაგან სიმართლისათა, რომელ ექმნენით ჩუენ, არამედ წყალობითა მისითა მიხსნა ჩუენ. საქმეთაგან შჯულისათა სული იგი მიიღეთ? (ტიტ. 3,5; გალ. 3,2). ამიტომ ამ თვისებების გამო ე) ადამიანზე სულიწმიდის მოქმედებას სხვაგვარად ღვთის მადლი. ნიჭი ეწოდება: უკეთუ მადლით, არლარა საქმეთაგან; უკეთუ ეგრე არს, მადლი იგი არამცა შერაცხილ იყო მადლად. ესე არა თქუენგან, არამედ ღმრთისა ნიჭი არს (რომ. 11,6; ეფ. 2,8).

იესო ქრისტეს მადლი, რომლითაც ადამიანის განახლება აღესრულება. ჩვენ მაცხოვრის სიყვარულის გამო დაუქმსახურებლად მივიღეთ და ეს მოქმედება სრულიად საწინააღმდეგოა იმ ცვლილებებისა, რომელიც ადამის შეცოდებამ წარმოშვა. ამ ორი მოქმედების მხოლოდ სახეა ერთნაირი, რაც იმას ნიშნავს, რომ ორივე შინაგანია.

ეკმალებოდეთ უკუე კეთილად, ვითარ-ძი ხვიდოდით, ნუ ვითარცა უგუნურნი, არამედ ვითარცა ბრძენნი; გამოიფრდიდით უამთა, რამეთუ დღენი ბოროტნი არიან. ამისთვის ნუ იყოფით უგუნურ, არამედ გულისხმა-ყოფდით, რაი-იგი არს ნებაი ღმრთისაი (ეფ. 5,15-17). ხოლო გლოცავთ თქუენ, ძმანო, გარდამატებად უფროისლა და პატრივის-ცემის პოუარე იუვენოდ და მუდრო და იქმოდეთ თვისსა და შურებოდეთ ხელთა თქუენითა. ვითარცა იგი გამცენით თქუენ (1 თეს. 4,1-11). და რაჟამს-იგი ვიუავ თქუენ თანა, ამასვე გამცნებდით თქუენ: უკეთუ ვისმე არა აქუნდეს საქმის, ნუცალა კამნ. რამეთუ მესმის ვიეთთვისმე, რომელნი იქცვიან თქუენ შორის უწესოდ, არარას იქმან, არამედ

მიმოიწულილვენ. ესე-ვითართა მათ ვამცნებთ და ვპლოცავთ უფლისა მიერ იესუ ქრისტესა, რაითა უღუდროებით იქმოდინ და თვისსა პურსა კამდენ (2 თეს. 3.10-12).

პავლე მოციქული ყოველთვის მოითხოვდა, რომ ქრისტიანს ეშრომა და თვითდაჭერებას არ მისცემოდა იმ ფიქრით შეპყრობილი, რომ რადვანაც მადლის ქვეშ იმყოფება, მისი მხრიდან მოქმედება არაა საჭირო. მადლი ადამიანს იმგვარ მდგომარეობას არ უქმნის, რომ თითქოს მისთვის არავითარი საშიშროება აღარ არსებობდეს. მადლი ადამიანის თავისუფალ ნებას არც სპობს და არც ასუსტებს, არამედ ადამიანს მხოლოდ მისთვის მინიჭებული მადლის შრომით გამრავლება მოეთხოვება; დაემორჩილება თუ არა მადლის შეგონებას და სულზე მისი ზემოქმედების ძალას გაზრდის თუ შეამცირებს - ეს თვით ადამიანზეა დამოკიდებული. წმ. წერილის შეგონების საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ: ა) მადლით აღვსილი ადამიანის არც გონება და არც ნება მადლის მოქმედებით არ იბოკება და მადლი თავისუფალ ნებაზე აუცილებლობით არ მოქმედებს. ბ) თავისუფლების ძალით ქრისტიანს მადლისმიერი ნიქთა გამრავლება-შემცირებაცა და მისი სრული ჩახშობაც შეუძლია. ამიტომ თავისუფლების, გონებისა და ნების მოქმედებას მადლთან ათანხმებს. გ) ქრისტიანისათვის ხსნის საქმის აღსრულება მადლთან თანამოქმედებაში მდგომარეობს. მართლმადიდებელი ეკლესია ძველ სწავლებას ადამიანის განწყმენდის ანუ ადამიანის დარღვეული ბუნების მადლისმიერი განახლების შესახებ, რომელიც მისი თავისუფალი ნების გარეშე არ აღესრულება, ადრეც და ახლაც ერთნაირად ინახავს. იგი დღემდე ასწავლის, რომ ქრისტიანს სიყვარულისა და კეთილი საქმეების გარეშე არც მხოლოდ რწმენა გადაარჩენს და არც მხოლოდ სიყვარული და კეთილი საქმეები რწმენის გარეშე, რადგან სწორედ რწმენაა მიმზიდველი სულიწმიდის მადლისა.

მკლესია

ახალი აღთქმის ეკლესიის ღვთივდადგენილი შვიდი საიდუმლო (ნათლისღება, მრონცხება, ზიარება, სინანული, მღვდლობა, ქორწინება, ზეთის კურთხევა)²⁴, რომელიც საღვთო მსახურების დროს

24) სწავლება საიდუმლოთა შესახებ არა ერთ ხელმისაწვდომ გამოსაცემშია წარმოდგენილი, ამიტომ ამ საკითხს აქ აღარ შევხებით. (გ. რ.)

მადლის უხილავ მოქმედებაში მდგომარეობს, თავისთავად გულისხმობს იმ საზოგადოების არსებობას, რომლის კურთხევისა და განუშენდასათვისაც არის იგი მოცემული. საზოგადოებაში კი განსაკუთრებული პირები არსებობენ, რომლებსაც საიღუმლოთა აღსრულებისას მოქმედების განგება აქვთ მინდობილი. ჩვენი მსჯელობის საგანიც იმ დამოკიდებულებათა განრკვევას უკავშირდება, რომელსაც ეკლესიასა და მის იერარქიაზე სწავლება განსაზღვრავს.

ქრისტეს ეკლესია ღვთისაგან დადგენილი ქრისტეს მორწმუნეთა საზოგადოებაა, რომელიც სულიწმიდის განგებით მარადიული ცხოვრებისათვის ღვთის სიტყვით, საიღუმლოებებითა და მღვდელთმთავრობითაა შეერთებული. როგორც ყოველი საზოგადოება, ასევე ეკლესიაც სულისა და სხეულისაგან შედგება. ეკლესიის სული - მადლი სულიწმიდისა ყოველი მორწმუნის განმაცხოველებელია და განსაკუთრებული სიუხვით ღვთის წმინდა ადამიანებს ენიჭებათ, ეკლესიის სხეულს კი მისი უძლური და ძლიერი წევრების კეთილად განგებული შეზადგენლობა წარმოადგენს, რომელთაგან ერთნი მმართველები არიან, ხოლო მეორენი - დამორჩილებულნი. წმ. წერილი ქრისტეს ეკლესიის ცოცხალ სხეულს (გვამს) ცათა სასუფეველს, ღვთის სასუფეველს და ღვთის სახლს ანუ სახლეულს უწოდებს.

როგორც ქრისტეს მორწმუნეთა საზოგადოება, ქრისტეს ეკლესია ადამიანის სურვილითა და შესაძლებლობებით კი არ არის დაფუძნებული, არამედ ძე ღვთისას ძალითა და ნებით. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ქრისტეს ეკლესია და ქრისტეს სწავლება განუყოფელია; ქრისტეს სწავლება ქვეყანას იმიტომაც მიეცა, რომ ეკლესია არსებობდეს.

უფალმა იესო ქრისტემ თავისი ეკლესია არა მხოლოდ დააფუძნა, არამედ მის თავს თვითონვე წარმოადგენს. ქრისტე თავ არს ეკლესიისა, და იგი თავადი არს მაცხოვარი გუამისაი (ეფ. 5,23). რადგან ეკლესიის თავი თვით ღმერთკაცია - სავსე მადლითა და ქეშმარიტებითა (ინ. 1,14), ესეც კი უეჭველს ზდის, რომ იგი ეკლესიას (სხეულს) სულიწმიდით აღავსებს, ან რაც იგივეა, სულიწმიდა, როგორც ეკლესიის ცხოველმყოფელი საწყისი, ეკლესიაში მუდმივად იმყოფება. ყველა სულიერი ნაყოფი - სიყვარული, სულგრძელება, მყუდროება, მოთმინება და სხვ. მორწმუნეებში სწორედ მისით აღესრულება (გალ. 5,22). სულიწმიდა რჩეულებს აღმატებულ მადლს, მომავლის ხედვის ნიქს, ავადმყოფთა განკურნები' ძალას და სხვ. ანიჭებს (1 კორ. 12,7-11).

ამრიგად, ის ვინც ნათლობის ძალით მართლმადიდებლურ ეკლესიას უერთდება, წმ. მამების: (ადგენილი სწავლების თანახმად ამბობს: "მწამს და ვაღიარებ, რომ მართლმადიდებელი - კათოლიკე ეკლესიის დამამკვიდრებელი, თავი და უზენაესი მღვდელთმთავარი უფალი ჩვენი იესო ქრისტეა, და რომ, ამ ეკლესიის განმგებელი და საქეთმპყრობელი სულიწმიდაა".

ქრისტეს ეკლესიას გარდა ცოდვილი ადამიანების გადარჩენისა სხვა დანიშნულება არც შეიძლება ჰქონდეს. სიწმინდე არის მიზანი, რომელსაც ეკლესიამ ღვთის ნებით მისთვის მიცემული საშუალებებით უნდა მიაღწიოს. პავლე მოციქულის სიტყვით (ეფ. 4,11-13), მიზანი, რომლისკენაც ეკლესია უნდა ისწრაფვოდეს, ძე ღმერთის სრულ კაცად შეცნობას წარმოადგენს. მაცხოვრის სწავლებით, ეკლესია უფლისაგან მოცემული კეშმარიტებისათვის უნდა ცხოვრობდეს და საერო სული და უფლებანი არ უნდა შეითვისოს. საკუთრივ მისი საქმე ადამიანთა გულებში ზეციური კეშმარიტების დანერგვით გამოიხატება. მოციქულთასწორი იმპერატორი კონსტანტინე ნიკეის მსოფლიო კრებაზე ეპისკოპოსებს მიმართავდა: "თქვენ ეკლესიის შინაგანი საქმის ეპისკოპოსები ხართ, ხოლო მე გარეგანი საქმისათვის უფლისაგან დადგენილი ეპისკოპოსი შეიძლება მიწოდოს". თუკი საშოკალაქო ხელისუფლება ქრისტიანულია, იგი მოვალეა ქრისტეს ეკლესია საშიშროებისაგან დაიკვას და მას სარწმუნოების წარმატებისათვის მოღვაწეობაში დაეხმაროს.

ქრისტეს ჭეშმარიტი მკლესიის თვისებები

მსოფლიო საეკლესიო კრებებზე დადგენილი სიმბოლოს მიხედვით ჩვენ ერთი, წმიდა, კათოლიკე და საშოკალაქო ეკლესია გვწამს.

ერთი. ეკლესიის ერთობისათვის სარწმუნოების, საიდუმლოებებისა და მადლის ერთობაა აუცილებელი. ეკლესიის ერთობისათვის ასევე აუცილებელია სიყვარულით კავშირი. სარწმუნოებისაგან განდგომილები და კეშმარიტი სწავლების შემრყენელი მწვალებლები მოციქულთა კანონით ქრისტეს ეკლესიას განშორებულნი არიან. ეკლესიისათვის აუცილებელ ერთობას წმ. წერილი წეს-ჩვეულებებსა და ეკლესიის შემთხვევით საკუთრებათა მოწყობაზე არ ავრცელებს. სარწმუნოება ერთია, ერთია საიდუმლოებებიც, ისევე როგორც ერთია ქრისტეს კეშმარიტება. ქრისტეს სარწმუნოებას შეუძლებელია რაიმე მოაკლდეს ან მიემატოს, მაშინ, როცა გარემოების მიხედვით ჩვეულებები

შეიძლება გარეგნულად ჩეიკეალოს. თუმცა გასული საუკუნის მიუხედავად ისინი ყოველთვის სარწმუნოების ერთ სულს გაიხატავენ. სიყვარული მხოლოდ ერთი წიწნით როდი გამოვლინდება. ვინც ჩვეულებათა დაცვის მიზნით წესს არაშეზარებლობებს ბრმა ახარებულობით ამაყად ეცხადება და თვით მოაზრობასაც განაქიქებს, ამით სიყვარულსა და ქრისტიანულ სულს შეურაცხყოფს და განხეთქილების წარმოშობას უწყობს სულს. ცნობილია, რომ ადგილობრივ ეკლესიებს თავიანთი მოწამეები და მოღვაწეები ჰყავთ. საკუთარ დღესასწაულებს ზეიმობენ. მაგრამ ამისთვის ქრისტეს ქეშმარიტი ეკლესიის ერთობას არ აკლავებიან. ადგილობრივი ეკლესია ქეშმარიტი ეკლესიის უფლებას მაინც ვარგავს, როცა იგი გამოცხადებითი სარწმუნოების დოგმატებს არ ეწვეს, თუნდაც რომ გარეგანი მოწყობილობით ქრისტეს ეკლესიის მსგავსი იყოს.

წმიდა სიწმინდე ეკლესიის აუცილებელი თვისებაა. წმ. წერილის სწავლებით, იესო ქრისტე იმითომაც ეცვა ჭვარს, რომ თავისი სისხლით ადამიანთა ცოდვები განებანა (ეფ. 5,25-27). ქრისტეს მორწმუნეები რჩეულსა და წმიდა ერს წარმოადგენენ (1 პეტ. 2,9). ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ სიწმიდის მიუხედავად ეკლესიას სუსტი წევრები, ცოდვილი ადამიანებიც შეადგევენ. მაცხოვარი თავის ეკლესიას ადარებს ყანას, რომელშიც ხორბალთან ერთად წამოზრდილ ღვარძლს მანამ არ ამოძირკვავენ, სანამ მკის ყაში არ მოიწევა (მთ. 13,24-3). სიწმინდე ასევე მიზანიცაა, რომელსაც ეკლესიამ მისთვის მიცემული საშუალებებით უნდა მიაღწიოს. აქედან გამომდინარე, ამოდ თხოულობენ, რომ ეკლესიის ყოველი წევრი წმინდა იყოს. ეკლესია აცხადებს, რომ სუსტი ადამიანები მის სიწმინდეს ვერ აკნინებენ და მათი გაძლება მანამდე შეიძლება, ვიდრე მათ მონანიების ძალა შესწევთ. ქრისტეს ეკლესია ღვთის რჩეულებისა და სულიწმიდის მადლის გარეშე არასოდეს არ რჩება, მწველებლები კი პირიქით, თავიანთი საზოგადოების წმინდანებზე, მოწამეებსა და სასწაულმოქმედებზე ვერასოდეს მიუთითებენ.

კათოლიკე იუდეური ეკლესია ადგილითა და დროით შემოსაზღვრული იყო, ქრისტეს ეკლესია კი მსოფლიო და საყოველთაოა (ბერძ. "კათოლიკე"); იგი ყველა ადგილისა და ყველა დროის მოწმუნეებს მოიცავს. ქეშმარიტების მატარებელი და გამოხატველი ქრისტეს ეკლესია რომელიმე ადგილითა და ხალხით არ შეიძლება შეიზღუდოს. ამავე დროს უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, რომ რადგანაც ქრისტეს ეკლესია სარწმუნოებით ერთია, ამიტომ ყველაზე დიდი ეკლესიებიც კი, ცუნდაც ლათინებისა და

პროტესტანტებისა, წმინდა სარწმუნოების უმაჩივლობის გამო ქრისტეს ეკლესიას არ წარმოადგენენ. ამა თუ იმ ხალხში ეკლესიის დამკვიდრება სახარებისეული ქვეშარიტების მიღებას ნიშნავს. იგი ხალხის ზნეობრივ მდგომარეობაზეა დამოკიდებული და არა მხოლოდ ეკლესიაში მოქმედ მადლზე. როგორც ყოველი ადამიანის გულისათვის ახლობელი და ხალხთა ქვეშარიტების სიწმინდისა და საყოველთაობის გამომხატველი, ქრისტეს ეკლესია მსოფლიო ეკლესიას წარმოადგენს (საქ. 5.37-38).

ეკლესია საუკუნეთა დასასრულამდე იარსებებს. ეს ახალი დროსთან მიმართებაში ორ ფაქტორს გულსწამობს: ეკლესიის უწყვეტ არსებობასა და სარწმუნოებრივი ცდომილების შეუძლებლობას. მატიკოვარმა მოციქულებს აცნობა: ამას კლდესა ზედა ატყაშენო ეკლესიაი ჩემი და ბჭენო ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდიან მას (მთ. 16.18). მოციქული პავლე ექვარიტიის შესახებ ამბობს: რაოდენ - გზოა შუამდეთ პურსა ამას და სუმიდეთ სასუმელსა ამას. სიკუდილსა უფლისასა მიუთხრობდით, ვიდრემდე მოვიდეს (1 კორ. 11.26). ესე იგი ექვარიტიის საიდუმლო ქრისტეს მეორედ მოსვლამდე შესრულებდა, - რაც იმას ნიშნავს, რომ ქრისტეს ეკლესია, სადაც ეს საიდუმლო აღესრულება, საუკუნეთა დასასრულამდე იარსებებს. მოციქული პავლე გვასწავლის: უკუეთუ ვყოვნო, რაითა უწყოდი, ვითარ - იგი ჭერ-არს სახლსა შინა ღმრთისასა სლვაი, რომელ არს ეკლესიაი ღმრთისა ცხოველისაი, სუეტი და სიმტიციე ქვეშარიტებისაი (1 ტიმ. 3.15). ეკლესია ღვთის სამყოფელია და ამიტომაც არის ქრისტიანული სწავლების სეეტი და სიმტიციე, ისე რომ ქვეშარიტებისაგან არა მხოლოდ თვითონ არ იხრება, არამედ მისი შენარჩუნება ადამიანთა გულსა და გონებაშიც შეუძლია.

ასევე უნდა აღინიშნოს; რომ მეორედ მოსვლამდე მუდმივი არსებობა და ქვეშარიტებისაგან გადახრის შეუძლებლობა მხოლოდ ქრისტეს კათოლიკე ეკლესიას ახასიათებს და შესაძლებელია ცალკეულ ადგილობრივ ეკლესიებზე არ გავრცელდეს. ამას გამოცდილებაც გვიჩვენებს, მაგ., ბრწყინვალე მნათობს ჰგავდა კართაგენის ეკლესია. მაგრამ იგი დიდი ხანია ჩაქრა. აღმოსავლეთის არა ერთ ეკლესიასაც იგივე ბედი ეწია. აქედანაც ჩანს, რომ ეკლესიის უცოდველობა მხოლოდ კათოლიკე (საყოველთაო) ეკლესიის კუთვნილებაა. ადგილობრივ ეკლესიას მხოლოდ მაშინ ვაქვს უფლება მართლმორწმუნედ იწოდებოდეს, როცა კათოლიკე ეკლესიის სიმართლის მკაცრი დამკველია. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო ვაჟს სარწმუნოებისაგან განდგომა უეჭველად დიდი იქნება (ლკ. 18.8: 2

კორ. 2,3) და ჭეშმარიტი მორწმუნეების მოძებნაც კი ძნელი გახდება, ისინი მაინც იარსებებენ.

სამოციქულო. ქრისტეს ეკლესია თავის თავს ყოველთვის-სამოციქულოს უწოდებდა. ეკლესიის სამოციქულო წარმომავლობის სწავლებას მტკიცე საფუძველი და ერესების განსჯის უცილობელი დასაბუთება ახასიათებს და ეპისკოპოსებზე მისი მემკვიდრეობითი გადაცემა სამოციქულო ეკლესიის ღირსების უეჭველ ნიშანს წარმოადგენს. ეკლესიაში ქრისტეს სულის დაცვას წმიდა მამები სამოციქულო დადგენილებების ურღვევ ტრადიციას უკავშირებენ.

იერარქია

იმ თვისებას, რომლითაც ქრისტეს ეკლესია ყველა სხვა საზოგადოებისაგან განსხვავდება, ადამიანის განმწმენდელი მაღლის უეჭველი არსებობა წარმოადგენს, ხოლო ამქვეყნიურ იერარქიას ანუ ეკლესიის განმგებლობას განწმენდის საქმის მსახურება აკისრია. ის, რომ ადამიანთა ზნეობრივი აღზრდის ხელის შეწყობისათვის უფლება სასულიერო ფენის წარმომადგენელს ღვთისაგან აქვს მინიჭებული, შემდეგი ადგილებიდან ჩანს: მაცხოვარი მოციქულებს ეუბნება: მომეცა მე უოველი ხელმწიფებაი ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა. წარვედით და მოიმოწაფენით. და ურთავს: და აჰა ესერა მე თქუნენ თანა ვარ უოველთა დღეთა და ვიდრე აღსასრულამდე სოფლისა (მთ. 28.18-20). ვითარცა მე მომავლინა მამამან, მეცა წარგავლინებ თქუნენ. და ვითარცა ესე თქუა, შეჰბერა მათ და ჰრქუა: მიიღეთ სული წმიდაი. უკეთუ ვიეთნიმე მიუტევნეთ ცოდვანი, მიეტევნენ მათ (ინ. 20,21-23). ე. ი. ეს უფლება მოციქულებს ცისა და ქვეყნის მეუფის მიერ აქვთ მინიჭებული. მასწავლებლებისათვის მიცემული აღთქმა - თქუნენ თანა ვარ აღსასრულამდე სოფლისა - შინაარსის მიხედვით არა მხოლოდ მოციქულებს, არამედ მათ მემკვიდრეებსაც ეკუთვნით. ამიტომ ეს უფლება, რომელიც აღთქმითაა მიცემული, ყველა დროის მასწავლებლებზე, ანუ რაც იგივეა, საერთოდ ეკლესიის იერარქიაზე ვრცელდება. თვით გამოცდილებაც გვიჩვენებს, რომ მოციქულებმა არა მხოლოდ თავიანთი მემკვიდრეები დაადგინეს, არამედ მათ იმავე წესის აღსრულებაც უბრძანეს. ასე მაგ., სულისწმინდის მოთხოვნით ეკლესიის მსახურებისათვის ბარსაბა და პავლე გამოარჩიეს (საქმ. 13,2); ბარსაბამ და პავლემ სხვადასხვა ქალაქში ხელი დაასხეს ხუცესებს (საქმ. 14,23) და ა. შ.

უფლება, რომელიც ეკლესიის იერარქიას ზეციდან აქვს მინიჭებული. სამგვარია: სწავლება, მღვდელმოქმედება და მართვა. სწავლების მოვალეობა თვით მაცხოვარმა დააყისრა მოციქულებს (მარკ. 16,15) და ისინი ამ საქმეს მთავარ მოვალეობად მიიჩნევენ: არა სათნო არს ჩუენდა დატევება სიტყვისა ღმრთისა და მსახურება ტაბლებსა... ჩუენ ლოცუასა და მსახურებასა ამის სიტყვისასა განვეკრძალენით (საქმე 6.1-4). იხ. ასევე 1 კორ. 9,16.

ეკლესიური სწავლების მნიშვნელობაზე თვით მისი წარმომავლობაც მიუთითებს; იგი ზეციური კეშმარიტების შესანარჩუნებლად საღვთო მადლითაა დაცული. მოციქული პავლე თავისი სწავლების შესახებ ამბობს: არამედ დაღაცათუ ჩუენ, გინა თუ ანგელოზი ზეციით გახარებდეს თქუენ გარეშე მისსა, რომელი-იგი გახარე ოქუენ, შეჩუენებულ იყავნ (გალ. 1,8). აქედან ჩანს, რომ სამოციქულო სწავლების საწინააღმდეგო ქადაგება თავის დაღუპვას ნიშნავს. ამავე დროს, რადგანაც მოციქულებს თავიანთ მემკვიდრეებთან შედარებით მადლი განსაკუთრებული სიუხვით მიენიჭათ, რის გამოც ისინი მსოფლიო და სამარადისო მსწავლებლებს წარმოადგენენ, ამიტომ მათი მემკვიდრეები ახალ სწავლებას კი არ გადმოგვცემენ. არამედ მხოლოდ მოციქულთა მოძღვრებას განმარტავენ.

რაც შეეხება მღვდელმოქმედების საკითხს, რწმენის მეუფის მიერ მღვდელმსახურები ქრისტიანული საიდუმლოებების აღსასრულებლად არიან დადგენილნი, ოღონდ, როგორც წმ. წერილი გეასწავლის, საიდუმლოს ძალა მღვდელმსახურის პირად ღირსებებზე არ არის დამოკიდებული (1 ტიმ. 4,14; 2 ტიმ. 1,6); იგი მხოლოდ ქრისტეს მსახურს წარმოადგენს (1 კორ. 4,1); საიდუმლოს კი თვით ღმერთი აღასრულებს და არა მღვდელმსახური.

ბოლოს ეკლესიის მართვის საკითხს შეეხებთ, რომელსაც იერარქია ახორციელებს. საეკლესიო იერარქიას სკულისმდებლობა და ეკლესიის წევრთა ქცევის მეთვალყურეობის უფლება ენიჭება. ეპისკოპოსები ეკლესიის განგებისათვის არიან დადგენილნი (საქმ. 20,28). მაცხოვარი მოციქულებს ეუბნება: რაოდენი შეჰკრათ ქუეყანასა ზედა, კრულ იყოს იგი ცათა შინა; და რაოდენი განჰხსნად ქუეყანასა ზედა, ხსნილ იყოს იგი ცათა შინა (მთ. 18,18), რაც იმასაც ნიშნავს, რომ მოციქულებს ახალი წესების დადგენაც შეუძლიათ და ძველის გაუქმებაც. ამავე დროს ისინი არა მხოლოდ თავიანთი თავით, არამედ სკულმდებელი ღვთის ნებით მოქმედებდნენ (საქმ. 15,28-29).

სხვადასხვა ადგილზე დაფუძნებული მებრძოლი ეკლესია ერთმანეთისაგან არა მხოლოდ წესებით განსხვავდება, არამედ მიწიერი

ცხოვრების პერიოდებზეცაა დამოკიდებული, რომელთაც სამოქალაქო ცხოვრების ცვლილებები და კერძო პირების მდგომარეობანი განსაზღვრავს, ამიტომ კეთილმოწყესობის დაურღვევლობისათვის სჯულდებითი უფლებაც იერარქებს ენიჭებათ. ხოლო რაც შეეხება ეკლესიის წევრებზე მეთვალყურეობის უფლებას, იგი მათ იმ მიზეზით მიეცათ, რომ სუსტი ადამიანები, მათივე დაცვის მიზნით საეკლესიო წესების დარღვევისაგან იხსნას.

საეკლესიო მთავრობას საზღაურის მიგების უფლებაც ენიჭება; რადგან კეთილმოწყესობის განსამტკიცებლად ნაკლებ გულმოდგინეთა შექებით გამხნეებაა საჭირო, ხოლო უძლურთათვის სამაგალითოდ უჩრის სასჯელით დამორჩილება, თორემ დანაშაულის დაუსჯელობა მთელი საზოგადოების დაშლას გამოიწვევს. მაცხოვარმა მოციქულებს თავხედების დასჯის უფლება მისცა (მთ. 18,17-18). მოციქული პავლე კორინთელებს წერს: რამეთუ საჭურველი ჩუენის მის მხედრობისაი არა ხორცით არს, არამედ ძლიერ ღმრთისა მიერ დასარღვეველად ძნელოვანთა, - და განმზადებულად გუაქუს შურის-გებად ყოვლისა ურჩებისა (2 კორ. 10,4-6), შემდეგ: რაი გნებავს? კუერთხითა მოვიდე თქუნდა ანუ სიყუარულითა და სულითა მშედობისაითა? (1 კორ. 4,24). სასყიდლის მიგების უფლება მოციქულთა მემკვიდრეებსაც გადაეცა. მოციქული ეპისკოპოს ტიტეს წერს: მწვალებელსა კაცსა შენდგომად ერთისა და ორისა სწავლისა განუშორე (ტიტ. 3,10).

აქვე აღენიშნათ, რომ ყოველი ეპისკოპოსის უფლება მხოლოდ ადგილობრივი ეკლესიის ფარგლებში ვრცელდება, ხოლო ქრისტეს საყოველთაო ეკლესიის უმაღლეს მთავრობას მხოლოდ კრება წარმოადგენს.

ეკლესიის შესახებ საუბარს დავასრულებთ წმ. მამების მიერ ზეციური და მიწიერი ეკლესიის კავშირსა და წმინდანების მეოხებაზე დადგენილი სწავლების გადმოცემით: წმინდანები ჩვენთვის შუამდგომლობენ და გვეხმარებიან, რადგან ახლა უფრო მეტად ვუყვარვართ, ვიდრე მაშინ, როცა ამ ქვეყნად ცხოვრობდნენ. ღვთისთვის საყვარელი ღვთის მოყვარეთა ქრისტეს ეკლესია ხომ როგორც მიწაზე, ასევე ზეცაშიც ერთია და წმინდანები ახლა უფრო ახლოს არიან ღმერთთან, ვიდრე მანამდე იყვნენ, სანამ სასუფიველს დაიმკვიდრებდნენ.

ბარდაცვლილი ადამიანის სულის მდგომარეობა
შპანასკნელ სამსჯავრომდე

სიკვდილის რაობის სიცხადის გამო მოკლედ შეიძლება ვთქვათ, რომ ეს არის სულის განშორება ჰორცთან. იგი ყველა ადამიანის საერთო ხვედრია, რომელიც ჩვენი ბუნების ცოდვით დაზიანებამ გამოიწვია. ადამიანის სიკვდილი ღვთის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შედეგია იმ გაგებით, რომ ნეტარების მოსაპოვებელი სამოღვაწეო დრო მისი სიკვდილით სრულდება. მოციქული ამბობს: ღუაწლი კეთილი მომიღუაწებიეს, სრბა აღმისრულებიეს, სარწმუნოება დამიპარხავს. ამიერთგან მომელის მე ხიმართლისა იგი გვირგვინი (2 ტიმ. 4,7-8). სიკვდილი ადამიანის არა სულიერ, არამედ ხორციელ ცხოვრებას წყვეტს. სული დამოუკიდებელი არსებაა, რომელიც არსებობის საიდუმლოს თავისივე თავში ატარებს. იგი ნივთიერი ბუნების ძალებსა და მატერიებზე აღმატებულია და მაშინ, როცა მის ირგვლივ ყოველივე იცვლება; თვითონ უცვლელი, ერთი და იგივე რჩება.

ღვთის სიტყვა ძვ. აღთქმაში სულის უკვდავების მაგალითებს მეტნაკლები სიცხადით გვიჩვენებს: ხან ენუქისა და ილიას ზეცად ამაღლებით, ხან კიდევ იმით, რომ ღმერთი თავის თავს აბრაამის სასყიდელს (შესქ. 15,1) ან გარდაცვლილთა-აბრაამის, ისააკის და იაკობის ღმერთს უწოდებს (გამს. 3,6), რაც მის სიმართლესა და დიდებულებასთან შეუსაბამო იქნებოდა იგი რომ არარაობის ღმერთად მიგვეჩნია (შესქ. 25,8; 49,32); ასევე იმითაც, რომ დროებით ცხოვრებას მწირობა ეწოდება (1 ნეშტ. 29,15). როცა იაკობი დარწმუნდა, რომ იოსები მხეცს შეკმული ჰყავდა, თქვა: შთავიდე ძისა ჩემისა თანა გლოვით ჩოჩოხეთად (შესქ. 37,35) წმ. მგალობელის სიტყვით: მოაკლდა გულსა ჩემსა და ხორცთა ჩემთა; ღმერთი გულისა ჩემისა და ნაწილ ჩემდა არს ღმერთი უკუნისამდე (ფს. 72,26). აქ მართლის მიერ ღმერთთან მარადიული თანაარსებობის იმედია გამოხატული. ეკლესიასტე ამბობს: მიიქცეოდეს მტვერი მიწად, როგორც იყო და სული დაუბრუნდეს ღმერთს, რომელმაც შთაბერა (12,7). ეს არის ძვ. აღთქმის ყველაზე ნათელი და მტკიცე მოწმობა სულის იმპერეციონალიზმის არსებობის შესახებ:

მთელი ახალი აღთქმა სულის უკვდავების სწავლებითაა განმსჭვალული. ქრისტიანობა იმ აზრზეა დაფუძნებული, რომ ჩვენი ღმერთი სიცოცხლის ღმერთია. მაცხოვარი ცოდვასთან ბრძოლაში სიმტკიცეს იმის რწმენით გვმატებს, რომ ხორცის წარმწყვედელს სულის მოკვლა არ შეუძლია (მთ. 10, 28). მდიდრისა და ლაზარეს

იგაგიტ კი გვიჩვენებს, რომ გარდაცვალების შემდეგ მართალი ლაზარეს სული ნეტარებას განიცდის, ხოლო მდიდრის სული ცოცხალია, მაგრამ ტანჯვით დაძმობებული (ლკ. 16,19-31). მაცხოვარი თავგანწირვის საფასურად მარადიულ ნეტარებას გეპირდება: რომელსა სძულდეს სული თვისი ამას სოფელსა, ცხოვრებად საუკუნოდ დაიმარხოს იგი (ინ. 12,25). ჩვენი მეუფის მიერ სიკვდილზე მოპოვებული გამარჯვება ყველა მორწმუნის გამარჯვებაა. იგი ამბობს: მე ცხოველ ვარ და თქვენცა ცხოველ იყვნეთ (ინ. 14,19) ასევე ინ. 1 პეტ. 1,3-5; ებრ. 9,12.

რაც არ უნდა უეჭველი იყოს სულის იმქვეყნიური არსებობა, ჩვენთვის უკანასკნელ სამსჯავრომდე მისი მდგომარეობის განსაზღვრა მაინც ნაწილობრივია შესაძლებელი. ღმერთმა ამის შესახებ სრული ცნობის მოცემა არ კეთილინება. ჩვენ მკითხაობისა და ადამიანური შეხედულების გარეშე იმ მცირედიოც უნდა დავკმაყოფილდეთ, რომელიც ღვთის გონით მოგვეცა.

უპირველეს ყოვლისა, უეჭველია ის, რომ ღვთის სიმართლე მართალ და ცოდვილ სულებს იმქვეყნად ერთსა და იმავე ხედვას არ მიაგებს. წმ. წერილის მიხედვით უკანასკნელ სამსჯავრომდე წმინდანების მდგომარეობის შესახებ ვიცით, რომ ა) ისინი გარდაცვალების შემდეგ მიწიერ ცხოვრებაში მოპოვებული ღვაწლისათვის დამსახურებისდა მიხედვით ნეტარებით ჭილოვდებიან (ინ. 14,3; ლკ. 16,22; 1 კორ. 3,8); ბ) მართალთა სულები განისვენებენ (ებრ. 4,3,11; ლკ. 23,43), ანუ მწუხარებას და ტანჯვას არ განიცდიან (გამც. 7, 16-17); ისინი სხვა წმინდანებთან და ანგელოზებთან ურთიერთობით არიან დაკავებულნი (მთ. 8,11; ლკ. 16,22), ან კრავის საყდართან დგანან და მასა და ღმერთს ქება-ღიდებით ემსახურებიან (გამც. 5,11; 7,9-10), ხოლო რჩეულები ქრისტესთან ერთად თანასუფევენ (გამც. 20,4; ინ. 14,3).

წმ. წერილის სწავლებით საშინელ სამსჯავრომდე ცოდვილი სულების იმქვეყნიური მდგომარეობა ასეთია: ა) მათი მდგომარეობა ცოდვების სხვადასხვაობის გამო ერთნაირი არ არის (მთ. 5,22); ბ) მოუნანიებელი სულები სატანჯველს ეძლევიან (ლკ. 12,4-5; ინ. 8,21-32), თუმცა მათი ეს მდგომარეობა საბოლოო არ არის (გამც. 20,13-14; 2 კორ. 5,10); გ) ცოდვილთა სულები, რომლებმაც სინანულის ღირსი ნაყოფი ვერ გამოიღეს, მაგრამ გარდაცვალებამდე სარწმუნოებისა და ღვთისმოსაობის მარცვალი გააჩნდათ, მოუხახიებელი ცოდვილების მსგავსად არ იტანჯებიან და ეკლესიის მეოხებით დაზმარების მიღების შესაძლებლობა აქვთ (1 ინ. 5,16); დ) ისინი ღვთის პირს ვერ ჰქვრებენ (მთ. 7,21; 8,12), რადგან სულთა საპყრობილესა (1 პეტ. 3,19) ან

ჯოჯოხეთში (ლკ. 16,23) იმყოფებიან, მაგრამ ცნობენ და გრძნობენ იმ ნეტარების დაკარგვას, რომლითაც წმინდანები ტკბებიან (ლკ. 16,24-25); თავიანთი ცოცხებისათვის სინდისის ქენჯნას განიცდიან და მდგომარეობის შემსუბუქებას ამაოდ ცდილობენ (ლკ. 16, 25-26).

მოციქული იოანე გვასწავლის: უკეთუ ვინმე იხილოს ძმავი თვისი, რომელი ცოდვიდეს ცოდვასა არა სასიკუდინესა, ითხოვოს და მოსცეს მას ცხოვრებაი, რომელნი-იგი ცოდვიდენ არა სასიკუდინედ; არს ცოდვაი სასიკუდინე, არა მისთვის ვიტყვი, რათა ითხოვოს (1 ინ. 5,16). იუდეველთა გასაგონად მაცხოვარი ამბობს, რომ არსებობს ცოდვა, რომელიც არც ამა და არც მერმინდელ საუკუნეში არ შეენდობათ (მრკ. 3,29). ამ ორი შეგონების შედარებიდან ჩანს, რომ არის ცოდვა სასიკუდინე (რომლისთვისაც ლოცვაც უშედეგოა, რადგან არც აქ და არც მერმინდელ ცხოვრებაში არ მიეტყვება) და არის ცოდვა არასასიკუდინე, რომლისთვისაც ლოცვამ კეთილი ნაყოფი შეიძლება გამოიღოს, სხვაგვარად, რომელიც მერმინდელ ცხოვრებაში მიეტყვება.

ამრიგად, ღვთის სიტყვის შეგონებით ჩვენ უნდა გეწამდეს, რომ ცოდვილებს, რომელთაც ამ ცხოვრებაში უფალი იესო ქრისტეს მაცხოვრებელი რწმენის მარცვალი გააჩნდათ, ხვედრის შემსუბუქების იმედი წართმეული არა აქვთ. მათი მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის ზრუნვა კი მხოლოდ იმათ შეუძლიათ, რომელნიც მაცხოვრებელი მადლის მიღების საშუალებებს ფლობენ.

ნეტ. ავგუსტინე წერს: "არ უნდა უარყოთ ის, რომ გარდაცვლილთა სულებს ცოცხალი ნათესაეების კეთილმსახურებით მდგომარეობა მაშინ უმსუბუქდებათ, როცა მათთვის შუამდგომელის მსხვერპლი შეიწირება, ანდა როცა მათი სარგებლობისათვის ეკლესიაში მოწყალებას არიგებენ; მაგრამ ღვთისმოსაობის ამ საქმეს სარგებლობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოაქვს, თუ მათ თვითონ დაიმსახურეს, რომ ეს სასარგებლო ყოფილიყო... ვისთვისაც ლოცვები სასარგებლოა, შეიძლება ცოდვებისაგან სრულიად განიწმინდოს, ან იმდენად დაეხმაროს, რომ სასჯელი ასატანი გახდეს". ეკლესიის სხვა მასწავლებლებიც ზოგიერთი სულის იმქვეყნიური მდგომარეობისა და იმის შესახებ, თუ რამდენად შეიძლება მათი მდგომარეობა ამქვეყნიურმა ეკლესიამ შეცვალოს, ზუსტად ასევე მსჯელობდნენ. იოანე ოქროპირი ამბობს: მოციქულებმა საშინელ საიდუმლოებებში გარდაცვლილთა მოხსენიება უბრალოდ როდი დაადგინეს, მათ იცოდნენ, თუ რამდენად დიდი სარგებლობის მომტანი იყო იგი სულებისათვის.

სწავლება ანტიქრისტიანული შიშისაგან

წმ. წერილის მოწმობით, ქრისტეს მეუფების უკანასკნელი ეპოქაზე ყველაზე მძიმე და საღმრთოებრივი იქნება (გამც. 20,7-8). მოციქული გარკვევით ამბობს, რომ სიბნელის თავადის ბრძოლა ქრისტეს მეუფების წინააღმდეგ ანტიქრისტეს ხელით განხორციელდება. აი, რას წერს მოციქული პაულე ანტიქრისტეს შესახებ: რამეთუ, უკეთუ არა მოვიდეს განდგომილებანი იგი პირველად და გამოჩნდეს კაცი იგი უსჯულოებისაი, შვილი იგი წარსაწყმედელისაი, მხლომი იგი და განლაღებული ყოველთა ზედა, რომელნი სახელ-დებულ არიან ღმრთად გინა სამსახურებელად, ვითარმედ და-ცა-ჯდეს იგი ტაძარსა მას ღმრთისასა და გამოაჩინებდეს თავსა თვისსა, ვითარცა ღმერთი... ხაიდუმლო იგი აწვე იქმნების უსჯულოებისაი... და მაშინ გამოჩნდეს უსჯულოი იგი... რომლისა-იგი შოსვლაი არს შეწევნითა ეშმაკისაითა (2 თეს. 2,3-9). აქედან ჩანს, რომ ანტიქრისტე პიროვნება, ადამიანი იქნება. განსხვავება ანტიქრისტეს, როგორც განსაკუთრებულ და ნამდვილ პირსა და მის წინამორბედ ცრუ მასწავლებლებს შორის ნათლად გამოხატა იოანე მახარებელმა: გასმიეს, ვითარმედ ანტიქრისტე მოვალს და აწცა ანტიქრისტენი მრავალნი არიან (1 ინ. 2,18). იგი გვიჩვენებს, რომ ანტიქრისტე უნდა ეწოდებოდეს ყველას, რომელიც ქრისტეს სარწმუნოებას სწორად არ აღიარებს. (ისინი იოანე მოციქულის დროსაც მრავლად იყვნენ). მიუხედავად ამისა, საკუთრივ ანტიქრისტე ჭერ კიდევ არ გამოჩენილა (1 ინ. 4,3; 2 ინ. 1,7).

ანტიქრისტე ყოველივე ქრისტიანულს დაგმობს. უფალ იესო ქრისტეს უარყოფს და ქრისტიანებს შორის თავის თავს ღმერთად წარმოაჩენს. მხეცი ანტიქრისტე ეშმაკის (გველის) სრული გავლენით იმოქმედებს. ეშმაკი მთელ თავის ძალას, რაც კი მას ამ სოფელსა და უკეთურ ადამიანებზე გააჩნია, ანტიქრისტეს გადასცემს. იგი სხვადასხვა ჩვენებასა და სასწაულს ჩაიდენს, მაგრამ ეს მხოლოდ სიცრუის საკმე იქნება და არა, კეშმარიტი სასწაული. ანტიქრისტეს თავისი წინასწარმეტყველიც ეყოლება, რომელიც მის სიცრუეს მთელი თავგამოდებით გააერყელებს (გამც. 19,20; 20,10); იგი ხალხს აცდუნებს, რომ თავყვანისცემისათვის მხეცის ხატი გააკეთონ, ხოლო ვინც მხეცის ხატს თავყვანს არ სცემს, სიკვდილით დაისჯება. სიცრუე მართლაც დიდად მიმზიდველი აღმოჩნდება და განსაკუთრებული გულისხმისყოფა და სულიერი სიმტკიცე იქნება საჭირო, რომ ადამიანი მაცდურის მსხვერპლი არ შეიქნეს (გამც. 13-15). ღვთის დაშვებით, ანტიქრისტეს მრავალ ტომსა და ერზე მიეცემა ხელმწიფება, რომელთა შორის

ებრაელები პირველები იქნებიან. დესპოტიზმის ძალადობა იმდენად გავრცელდება, რომ ვინც ანტიქრისტეს მორჩილების ბეჭედს არ მიიღებს, ვერც ვერაფერს იყიდის და ვერც გაყიდის, ერთი სიტყვით არანაირი მოქალაქეობრივი უფლება არ ექნება. ქრისტეს მტკიცე აღმსარებელი, რომელიც ანტიქრისტეს უშიშრად უარყოფენ, ყოველგვარი დანდობის გარეშე სიკვდილს მიეცემა (მუხ. 15-17).

მოციქულის სიტყვით ანტიქრისტეს დამლუპველი მოქმედება საკუთრივ იმათზე ვრცელდება, რომელთაც სიუვარული იგი ქეშმარიტებისაი არა შეიწყნარეს, რათამცა ცხოვნდეს იგინი, ამისთვის მოუვლინოს მათ ღმერთმან შემწე საცდურებისაი, რათა ქრწმენეს მათ ტყუილისა (2 თეს. 2.10-11). მაშასადამე, ამ ადამიანების წარწყმელა მათივე მოქმედებითა და ღვთის სამსჯავროთი იქნება განპირობებული.

ღვთის საიდუმლოთა მცნობი მოციქული ერთ ხილვას ასე აღგვიწერს: ანტიქრისტეს ხელმწიფების მთელი დროის განმავლობაში ქეშმარიტების საქადაგებლად ორი წინასწარმეტყველი მოივლინება (წმ. მამების სწავლებით - ილია და ენუქი), რომლებიც დიდ სასწაულებს აღასრულებენ; შემდეგ მხეცი მათ მოკლავს, მაგრამ წამებულები მესამე დღეს აღდგებიან და ზეცად ამალღებებიან (გამც. 11,3-12). სხვა ხილვაში ნაჩვენებია, რომ მხეცის უარყოფელთა დასაცავლ ანგელოზები მოივლინებიან და უსჭულოებას ღვთის რისხვას დაატეხენ (გამც. 15,1). ანტიქრისტეს ხელმწიფება 42 თვე (გამც. 11,2; 13,5) ანუ 1260 დღე (11,3; 12,6), ე. ი. სამწელიწადნახევარი გაგრძელდება.

იესო ქრისტეს მეორედ მოსვლა

წმ. წერილში ზედმიწევნით ნათლადაა გადმოცემული ის ქეშმარიტება, რომ ძე ღვთისა-იესო ქრისტე ისევ მოვა ამ ქვეყანაზე და უკვე არა ძე კაცის სიმდაბლით, არამედ მამის დიდებით, როგორც ქეშმარიტი ძე ღვთისა, ისე გაცხადდება. ყველა ეროვნებისა და სარწმუნოების ხალხი, იხილავს რა ჯვრით აღქურვილსა და დიდებით მოსილ მაცხოვარს, ჯვრის მაცხოვნებელ ძალაში დარწმუნდება და რადგან აქამდე მის მიმართ რწმენა არ ჰქონდა, მწარედ იგლოვს (მთ. 24,30).

მეორედ მოსელის ეამისათვის მაცხოვარი ამბობს: ხოლო დღისა მისთვის და უამისა არავინ იცის, არცა ანგელოზთა ცისათა გარნა მამამან ჩემმან მხოლომან (მთ. 24,36). თუკი ანგელოზების ძალა

გონისათვისაც კი მიუწვდომელია მეორედ მოსვლის ეამის ცოდნა, მაშინ მით უმეტეს ადამიანისათვის იგი შეუძლებელი იქნება.

პეტრე მოციქული წერს, რომ მაცხოვრის მეორედ მოსვლა უეცრად, მოულოდნელად მოხდება (2 პეტ. 3,10).

ჩვენი გადარჩენისათვის მზრუნველი წმ. წერილი სულმოკლეობისაგან ჩვენს დასაცავად და სამსჯავროსათვის მოსამზადებლად ქრისტეს მოსვლის ზოგიერთ ნიშანს გვიჩვენებს: ა) სახარების ქადაგების გარეგნული გავრცელება (მთ. 24,14); ბ) რწმენისა და სიყვარულის მოკლება (მთ. 24,12; ლკ. 18,8); და გ) ანტიქრისტეს გამოჩენა (2 თეს. 2,1-3).

პირველი საქმე, რომელსაც მაცხოვარი დიდებით მოსვლის დროს მეყსეულად აღასრულებს ის იქნება, რომ მკვდარნი იგი ქრისტეს მიერნი აღდგენ პირველად (1 თეს. 4,16), ანუ დარღვეული სხეული გაეცხლებება და ისევ იმ სულს შეუერთდება, რომელთანაც მიწიერი ცხოვრების დროს იყო დაკავშირებული.

ღვთის ცხოველმყოფელი მოქმედება ყველა მკვდარზე გავრცელდება. მაგრამ არა ერთნაირი შედეგით. ღვთის მოქმედება ცოცხლებსაც შეეხებათ, რომელიც მათი სხეულის ცვლილებით აღსრულდება. მოციქულის სწავლებით (1 კორ. 15,41-54) აღმდგარი სხეული ა) უხრწნელი ანუ ყოველგვარი რღვევისაგან თავისუფალი იქნება, და მაშ., უბეში ნაწილებისაგან არ იქნება შემდგარი; ბ) იგი სულიერი იქნება და არა მშვინივერი. რადგანაც სამშვინიველი სულისაგან განსხვავებით ცხოველურ სიცოცხლეს გულისხმობს, ამიტომ სულიერი სხეული მშვინივერისაგან განსხვავებით ისეთ სხეულს ნიშნავს, რომელიც ცხოველურ მოთხოვნებს არ დაემორჩილება. ისევე როგორც მაცხოვარს აღმდგარი სხეულით დახშულ კარებში შეეძლო შესვლა (ინ. 20,19-26), ასევე სულიერი სხეულიც მსუბუქი და ადვილმოდრავი იქნება: ადვიტაცნეთ ღრუბლითა (1 თეს. 4,17); გ) აღმდგარი სხეულის განდიდების ხარისხი სულიერი ცხოვრების შესაბამისი იქნება. უწმინდურის სხეული არ განდიდდება და სულსაც ვერ გაახარებს. იგი, როგორც აღმდგარი სხეული, უხრწნელიც იქნება, ძლიერიც და სულიერიც, მაგრამ ვნებების მოქმედების გამო ყოველივე ეს სულს მხოლოდ ტანჯვას მოუტანს.

ადამიანის ასეთ ცვლილებას ნივთიერი სამყაროს შეცვლაც მოჰყვება. მოციქული პეტრე ახლანდელ სტიქიათა დარღვევაზე ლაპარაკობს და არა ნივთიერი სამყაროს განადგურებაზე (2 პეტ. 3,10-13). მის სიტყვებში ის იარაღიც ნაჩვენებია, რომლითაც მსოფლიოს

მსაჭული ნივთიერი სამყაროს ცვლილებას აღასრულებს. ეს იარაღი ცეცხლია.

ამრიგად, დარღვეული ქვეყნიერებისაგან განახლებული და უკეთესი სამყარო წარმოიშობა.

მამაზეციერის განგებით ქვეყნიერების მსაჭული ძე ღვთისა იქნება (საქმ. 10,42), რომელსაც ანგელოზები მოემსახურებიან. ყველა ადამიანური საქმე, აზრი, განზრახვა და სურვილი, აგრეთვე ყოველივე ის, რაც აქამდე შებღალული სინდისის მიერ შეგნებულად იყო დაფარული, განისჯება. უკანასკნელი სამსჯავრო მტკიცე სიმაართლით აღესრულება, რადგანაც მსაჭული თვით ყოვლისმცოდნე და სიმაართლისმოყვარე ღმერთი იქნება, რომელიც პირმოთნეობას არ დაუშვებს. სასამართლო გადამწყვეტი იქნება, რომლის განაჩენი არასოდეს არ შეიცვლება (მთ. 25,46). ყველას შეკრების შემდეგ კეთილები და ბოროტები განცალკევდებიან, პირველები მსაჭულის მარჯვნივ, ხოლო მეორენი - მარცხენა მხარეს დადგინდებიან (მუხ. 32-33). ამის შემდეგ კი მსაჭული განაჩენს წარმოთქვამს: მოვედით, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო და დაიმკვიდრეთ განმზადებული თქუენთვის ხასუფეველი... მამინ ჰრქვას მარცხენითა მათცა: წარვედით ჩემგან, წყეულნო, ცეცხლსა მას საუკუნესა (მუხ. 34.41). სასამართლო როგორც სულის, ასევე ხორცის საქმეთათვის განსჯის. ამავე დროს წმ. წერილი არსად არ ამბობს, რომ უკანასკნელ სამსჯავროზე ვინმეს საკუთარი ხვედრის შეცვლის საშუალება ექნება.

მართალთა ნეტარების სახე ასე წარმოგვიდგება: ისინი შრომისა და ზრუნვისა, ავადყოფობისა და ზრუნალობისაგან განთავისუფლდებიან. სჯულისა და ადამიანის გონების წინააღმდეგობას სულიერსა და წმინდა სხეულში ადგილი არ ექნება (რომ. 7,23-24; 1 კორ. 15,43); სიყვარულის საქმე გაგრძელდება; ისინი საგნებს პირისპირ განკერტენ, მათ მრავალი ისეთი რამ გაეხსნებათ, რაც ამქვეყნად სრულიად არ იცოდნენ (1 კორ. 13,12); მათთვის ახალი ცა და ახალი ქვეყანა იგივე აღმოჩნდება, რაც უცოდველი ადამიანისათვის სამოთხე იყო (გამც. 21,1-23); წმინდანები შექმნილ ბუნებაზე უფლებით ისევე ისარგებლებენ, როგორც უცოდველი ადამიანი სარგებლობდა, რადგან ქრისტეს მადლით ადამიანის აღდგენა თავისივე უფლებებითა და უპირატესობით უცოდველ ადამიანად აღდგომას ნიშნავს (გამც. 22,1-5).

ღიდებულ მართალთა და წმინდა ანგელოზთა მთელი კრებული ერთმანეთთან სიყვარულის საკრეველებით არიან შეერთებული და მათი ეს ურთიერთობა მშვიდობისა და სიხარულის წყაროს წარმოადგენს. მართალია წმინდანები ენით გამოუთქმელ ნეტარებას განიცდიან (1

პეტ. 1,8), მაგრამ მათი მდგომარეობა ზნეობრივი სრულყოფის ხარისხის მიხედვით განსხვავებულია, თუმცა როგორც ნეტ. ავგუსტინე ამბობს, ნეტარებათა შორის განსხვავება არც ერთ წმინდანში შურს არ აღძრავს, რადგან არავინ არ მოისურვებს იმას, რაც ღმერთმა არ მისცა.

ვამთაერებთ რა ღეთის წყალობით "რწმენის, საფუძვლების" გადმოცემას, მას ვის სადიდებლადაც ეს მცირედი შრომა აღესრულა, მადლობას ვწირავთ და ვევედრებით:

"სამებაო მიუწვდომელო, მომეც მონათა შენთა მართალი აღსაარებაი, რაითა გქადაგოთ ღმერთი სრული სამგუამოვნად თვითებითა შეურევნელად, ბუნებით განუყოფელად, ერთარსებით დიდებულად, და ერთობით ვიტყვიტ ყოველნი: ყოველნი საქმენი უფლისანი აკურთხევდით ღმერთსა ჩუენსა უკუნისამდე". ამინ.

ს ა რ ჩ მ ვ ი

წინათქმა	2
პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრება	3
მეორე მსოფლიო საეკლესიო კრება	6
მესამე მსოფლიო საეკლესიო კრება	8
მეოთხე მსოფლიო საეკლესიო კრების წინ	10
მეოთხე მსოფლიო საეკლესიო კრება	13
დოგმატი ჩვენი უფალი იესო ქრისტეს ერთი პირის ორი ბუნების შესახებ	15
მეხუთე მსოფლიო საეკლესიო კრების წინ	16
ა) მოკლე ცნობები მეოთხე მსოფლიო კრების შემდეგ მონოფიზიტობის გავრცელების შესახებ	16
ბ) დავა სამი თავის შესახებ	18
მეხუთე მსოფლიო საეკლესიო კრება	20
მეექვსე მსოფლიო საეკლესიო კრების წინ	22
მეექვსე მსოფლიო საეკლესიო კრება	24
მეშვიდე მსოფლიო საეკლესიო კრების წინ	28
ხატმებრძოლეობის ბატონობა	34
მეშვიდე მსოფლიო საეკლესიო კრება	38
დოგმატური ღვთისმეტყველება	42
შესავალი	42
ღვთის შემეცნება	43
ღვთის არსის თვისებები	45
ღმერთი სამპიროვანია - მამა და ძე და სული წმიდა	50
წმ. სამების საიდუმლოს მითითებანი	50
ძველ აღთქმაში	51
სახარების სწავლება წმ. სამების შესახებ	51
სწავლება წმ. სამების შესახებ მოციქულთა ეპისტოლეებში	51
მამა ღმერთი	52
ძე ღმერთი	52
სულიწმიდა ღმერთი	53
სულიწმიდის საკუთარი თვისება	54
ძე ღმერთისა და მამა ღმერთის საკუთარი თვისება	55
ღვთაებრივ პირთა ერთარსობა	56
ღმერთი - სამყაროს შემოქმედი	57
ღმერთი-შემოქმედი და განმგებელი ანგელოზებისა	58

სწავლება ბოროტი ანგელოზების შესახებ	59
სწავლება ადამიანის შესახებ	61
ადამიანის შექმნა	62
ხეთის ხატება და მსგავსება ადამიანში	62
ადამიანის დაცემა	63
ლეთის განზრახვა ადამიანის გადარჩენისათვის	64
სწავლება იესო ქრისტეს შესახებ	66
ღმერთი - განწმენდელი ადამიანისა	69
ეკლესია	70
ქრისტეს ქეშმარიტი ეკლესიის თვისებები	71
იერარქია	72
გარდაცვლილი ადამიანის სულის მდგომარეობა	
უკანასკნელ სამსჯავრომდე	74
სწავლება ანტიქრისტეს შესახებ	75
იესო ქრისტეს მეორედ მოსვლა	76